

ДЪРЖАВНОТО ОБЩЕСТВЕНО ОСИГУРЯВАНЕ ПРЕЗ 2018 г.

София, 2019 г.

СЪКРАЩЕНИЯ И АКРОНИМИ.....	2
ВЪВЕДЕНИЕ.....	4
ОСНОВНИ ПОКАЗАТЕЛИ ЗА СЪСТОЯНИЕТО НА ДОО	5
МАКРОИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ ПРЕЗ 2018 г.....	8
ДЕЙСТВАЩИ НОРМАТИВНИ АКТОВЕ	
В ОБЛАСТТА НА СОЦИАЛНОТО ОСИГУРЯВАНЕ ПРЕЗ 2018 г.	9
ПРЕГЛЕД НА ПО-ВАЖНИТЕ ПРОМЕНИ В НОРМАТИВНИТЕ АКТОВЕ	
В ОБЛАСТТА НА СОЦИАЛНОТО ОСИГУРЯВАНЕ ПРЕЗ 2018 г.	13
СОЦИАЛНООСИГУРИТЕЛНИ ПРОГРАМИ НА ДОО.....	27
ПЕНСИИ	28
КРАТКОСРОЧНИ ОБЕЗЩЕТЕНИЯ И ПОМОЩИ ОТ ДОО.....	47
ПРОГРАМА ЗА ПРОФИЛАКТИКА И РЕХАБИЛИТАЦИЯ.....	53
ТРУДОВИ ЗЛОПОЛУКИ.....	56
ОБЕЗЩЕТЕНИЯ ЗА БЕЗРАБОТИЦА	65
КОНСОЛИДИРАН БЮДЖЕТ НА ДОО ЗА 2018 г.	71
ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРИХОДНАТА ЧАСТ	
НА КОНСОЛИДИРАНИЯ БЮДЖЕТ НА ДОО ЗА 2018 г.	72
ИЗПЪЛНЕНИЕ НА РАЗХОДНАТА ЧАСТ	
НА КОНСОЛИДИРАНИЯ БЮДЖЕТ НА ДОО ЗА 2018 г.	84
ДЕФИЦИТ / ИЗЛИШЪК.....	100
БЮДЖЕТ НА ФОНДОВЕТЕ НА ДОО	101
ФОНД „ПЕНСИИ“	102
ФОНД „ПЕНСИИ ЗА ЛИЦАТА ПО ЧЛ. 69“	105
ФОНД „ПЕНСИИ, НЕСВЪРЗАНИ С ТРУДОВА ДЕЙНОСТ“	107
ФОНД „ТРУДОВА ЗЛОПОЛУКА И ПРОФЕСИОНАЛНА БОЛЕСТ“	109
ФОНД „ОБЩО ЗАБОЛЯВАНЕ И МАЙЧИНСТВО“	111
ФОНД „БЕЗРАБОТИЦА“	114
БЮДЖЕТ НА НАЦИОНАЛНИЯ ОСИГУРИТЕЛЕН ИНСТИТУТ	116
УЧИТЕЛСКИ ПЕНСИОНЕН ФОНД.....	118
ГАРАНТИРАНИ ВЗЕМАНИЯ НА РАБОТНИЦИТЕ И СЛУЖИТЕЛИТЕ	123
ПРИЛОЖЕНИЕ.....	128
ИЗПОЛЗВАНИ ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ.....	136

СЪКРАЩЕНИЯ И АКРОНИМИ

АЗ	Агенция по заетостта
АСП	Агенция за социално подпомагане
БВП	Брутен вътрешен продукт
ВСС	Висш съдебен съвет
ГВРС	Гарантирани вземания на работниците и служителите
ГПК	Граждански процесуален кодекс
ГРАО	Гражданска регистрация и административно обслужване
ДБ	Държавен бюджет
ДВ	Държавен вестник
ДДС	Данък върху добавената стойност
ДЗПО	Допълнително задължително пенсионно осигуряване
ДОО	Държавно обществено осигуряване
ДОПК	Данъчно-осигурителен процесуален кодекс
ДЦК	Държавни ценни книжа
ЕАД	Еднолично акционерно дружество
ЕИБ	Европейска инвестиционна банка
ЕО	Европейска общност
ЕС	Европейски съюз
ЕЦБ	Европейска централна банка
ЗБДОО	Закон за бюджета на държавното обществено осигуряване
ЗГВРСНР	Закон за гарантирани вземания на работниците и служителите при несъстоятелност на работодателя
ЗДАР	Закон за Държавна агенция „Разузнаване“
ЗДДФЛ	Закон за данъците върху доходите на физическите лица
ЗДСл	Закон за държавния служител
ЗИД	Закон за изменение и допълнение
ЗКПО	Закон за корпоративното подоходно облагане
ЗОВСРБ	Закон за отбраната и въоръжените сили на Република България
ЗПГРРЛ	Закон за политическа и гражданска реабилитация на репресираните лица
ИА „ГИТ“	Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда“
ИОЗ	Инвалидност поради общо заболяване
КСО	Кодекс за социално осигуряване
КТ	Кодекс на труда
КФН	Комисия за финансов надзор
ЛН/ЛНЧ	Личен номер/Личен номер на чужденец
МВР	Министерство на вътрешните работи
МОТ	Международна организация на труда
МС	Министерски съвет
МТСП	Министерство на труда и социалната политика
МФ	Министерство на финансите
НАП	Национална агенция за приходите
НЕЛК	Национална експертна лекарска комисия
НОИ	Национален осигурителен институт
НПОПДОО	Наредба за паричните обезщетения и помощи от държавното обществено осигуряване
НПОС	Наредба за пенсиите и осигурителния стаж
НСИ	Национален статистически институт
ООД	Дружество с ограничена отговорност
ОСВ	Осигурителен стаж и възраст
ПЗР	Преходни и заключителни разпоредби

ПМС	Постановление на Министерския съвет
ПОБ	Парични обезщетения за безработица
ПОП	Парични обезщетения и помощи
ППФ	Професионален пенсионен фонд
ПРО	Профилактика, рехабилитация и отдих
РБ	Република България
СБР	Специализирана болница за рехабилитация
СВОК на ТПК	Съвет за взаимно осигуряване на кооператорите на трудово-производствените кооперации
СОД	Средномесечен осигурителен доход
ТЕЛК	Териториална експертна лекарска комисия
ТЗПБ	Трудова злополука и професионална болест
ТНР	Трайно намалена работоспособност
ТП	Териториално поделение
УПФ	Универсален пенсионен фонд
УчПФ	Учителски пенсионен фонд
ЦБ	Централен бюджет

ВЪВЕДЕНИЕ

Годишното аналитично издание „Държавното обществено осигуряване“ е основната публикация на Националния осигурителен институт (НОИ), която от 1999 г. насам всяка година проследява развитието и прави обзор на състоянието на държавното обществено осигуряване.

Анализът на държавното обществено осигуряване за 2018 г. е разработен в изпълнение на задължението на НОИ, като институция от публичния сектор, която отговаря за администрирането на фондовете на държавното обществено осигуряване (ДОО), на Учителския пенсионен фонд (УчПФ) и на фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“ (фонд „ГВРС“), да информира обществото и предоставя пълна и обективна информация за тяхното управление и изпълнението на техния бюджет. Представената в годишника информация отразява състоянието на държавното обществено осигуряване към края на 2018 г. и може да бъде от полза за органите на законодателната и изпълнителната власт, работодателски и синдикални организации, неправителствени организации с отношение към общественото осигуряване, изследователи от научните среди, анализиращи социалноосигурителната система, преподаватели, изучаващи социалното осигуряване и за всички които се интересуват от състоянието и перспективите за развитие на социално-осигурителната система.

Представеният годишник е съставен в две части. В първата е включена информация за основни демографски, макроикономически и социалноосигурителни показатели, оказващи влияние и характеризирани държавното обществено осигуряване, синтезирано описание на по-важните нормативни промени, извършени през годината, условията за ползване на осигурителни права по осигурени социални рискове и данни за основните показатели, характеризирани изпълнението на социалноосигурителните програми. Втората част представлява анализ на състоянието и резултатите от изпълнението на консолидирания бюджет по приходите и разходите на ДОО, на бюджетите на социалноосигурителните фондове на ДОО и на бюджета на НОИ.

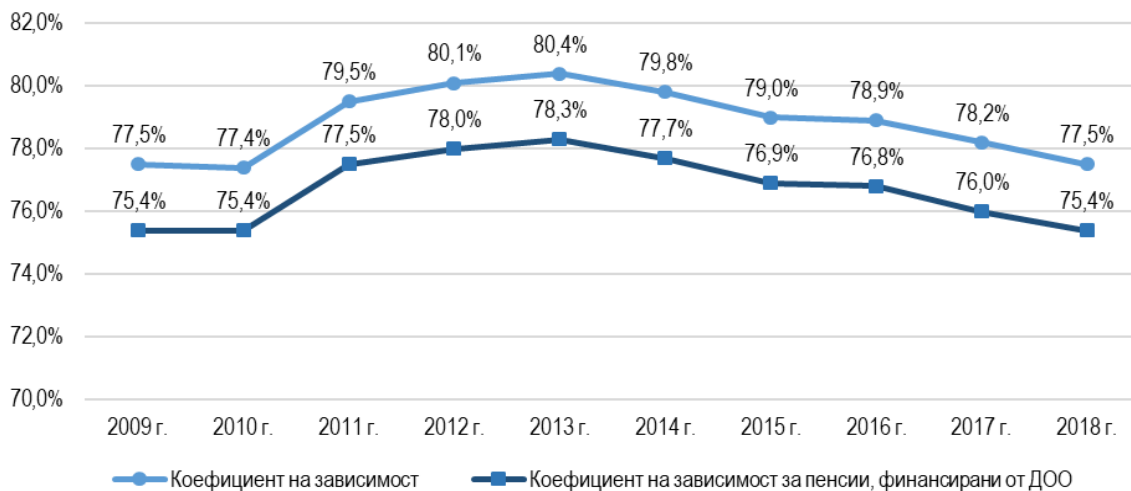
Настоящата публикация е подготвена от отдел „Анализ и управление на риска“ към дирекция „Анализ, планиране и прогнозиране“ със съдействието на всички функционални дирекции в Централно управление на Националния осигурителен институт.

ОСНОВНИ ПОКАЗАТЕЛИ ЗА СЪСТОЯНИЕТО НА ДОО

Основните показатели, които дават аналитична информация за държавното обществено осигуряване и илюстрират състоянието му, в това число и в исторически план, са следните:

◆ *Системният коефициент на зависимост (т. нар. „пенсионерско число“)* е съотношението между броя на пенсионерите и броя на осигурените в ДОО лица.

За 2018 г. коефициентът на зависимост е 77,5% и спрямо 2017 г., се отчита намаление с 0,7 процентни пункта. За пенсиите, финансирани от ДОО, коефициентът на зависимост е 75,4% (при 76,0% за 2017 г.) или на 100 осигурени лица се падат около 75 пенсионери.

Фигура № 1 : Динамика на системния коефициент на зависимост през периода 2009 – 2018 г.

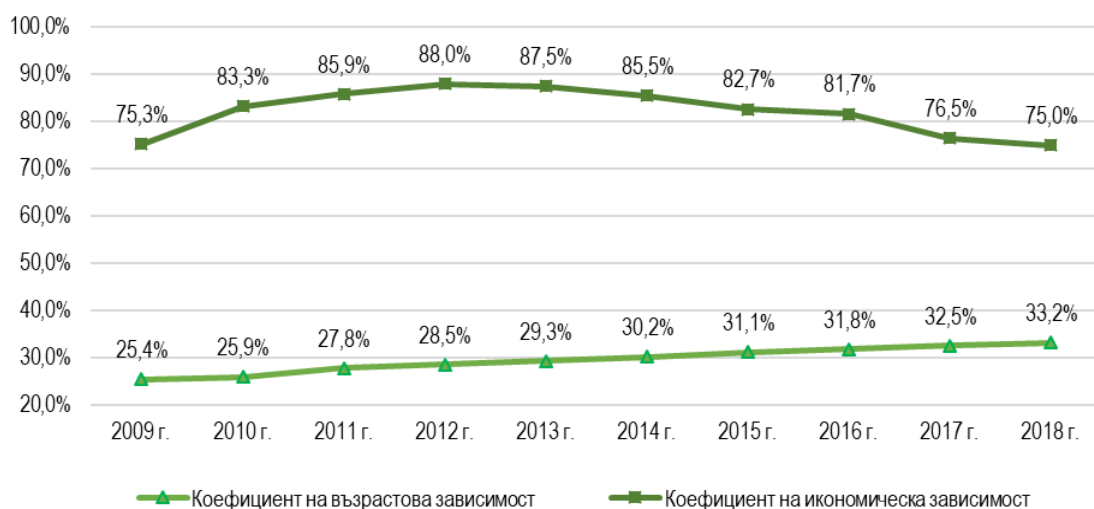
◆ *Коефициентът на възрастова зависимост (относно старшите възрасти)* е съотношението на населението над 65-годишна възраст към населението на възраст 15-64 години.

За 2018 г., по данни на НСИ, коефициентът на възрастова зависимост е 33,2%, при 32,5% през 2017 г. (фигура № 2). По-високият коефициент на възрастова зависимост показва влошаване на възрастовата структура на населението, което рефлектира върху пазара на труда, икономическия растеж и др.

◆ *Коефициентът на икономическа зависимост* е съотношение на безработните и пенсионерите към работещите (заетите) лица.

За 2018 г. коефициентът на икономическа зависимост¹ е 75%. През 2018 г. показателят намалява с 1,5 процентни пункта спрямо предходната година поради спада на безработните лица (с 33,8 хил. души) и на пенсионерите (с 9,9 хил. души) и повишението на заетите лица (с 2,4 хил. души).

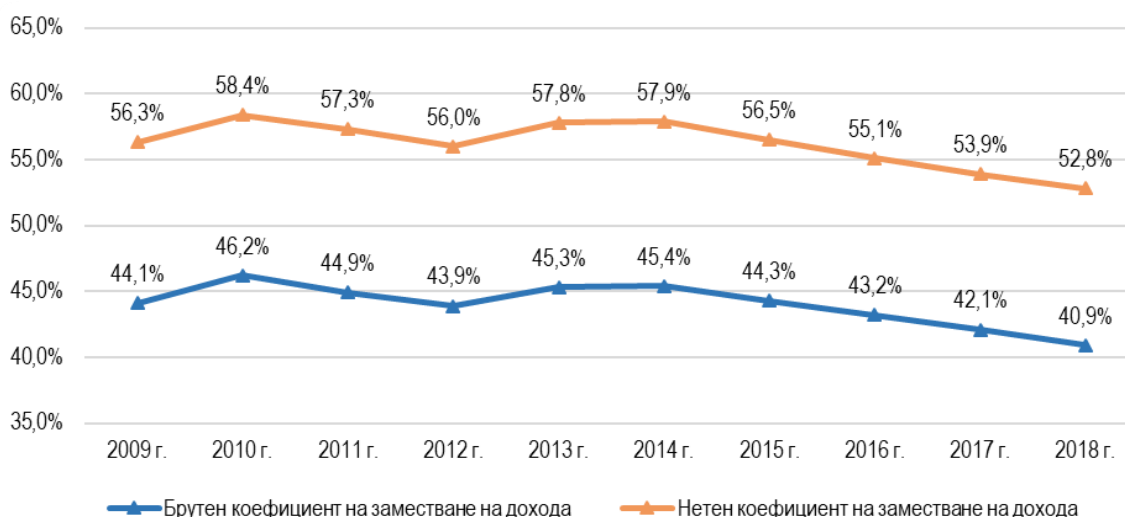
¹ Изчислението на коефициента на икономическа зависимост се базира на данни от НОИ и НСИ.

Фигура № 2 : Динамика на коефициентите на възрастова и икономическа зависимост през периода 2009 – 2018 г.

◆ *Коефициентът на заместване на дохода е съотношението на средната пенсия на пенсионер към средния осигурителен доход.*

За 2018 г. *брутният коефициент на заместване на дохода е 40,9%* (при 42,1% за 2017 г.). *Нетният коефициент на заместване на дохода, изчислен чрез съотношението на средномесечния размер на пенсията на пенсионер и средния нетен осигурителен доход (без задължителните удържки върху заплатите) е 52,8%.* За сравнение, стойността на коефициента през 2017 г. е 53,9%. Допълнителното съпоставяне се прави предвид обстоятелството, че пенсиите са необлагаеми и би следвало да се съотнасят също към нетен трудов доход.

Фигура № 3 : Динамика на брутния и нетния коефициент на заместване на дохода през периода 2009 – 2018 г.

◆ *Средномесечният брой пенсионери през 2018 г. е 2 162 890 души и е намалял с 9 863 души (с 0,5%) спрямо предходната година.*

◆ Средномесечният брой на изплатените пенсии през 2018 г. е 2 532 369 (2 577 223 през 2017 г.), като 2 117 930 (2 129 621 през 2017 г.) от тях са пенсии, изплащани от ДОО, а останалите се изплащат със средства от държавния бюджет.

◆ Средният брой пенсии, изплащани на един пенсионер, през 2018 г. е 1,171 (1,186 за 2017 г.). Понижението на стойността на показателя спрямо предходната година се дължи на по-големия спад на средномесечния брой на пенсиите в сравнение със спада на средномесечния брой на пенсионерите през годината.

◆ Средната възраст на пенсионерите, получаващи лични пенсии за осигурителен стаж и възраст, е 72,9 години. От тях пенсионерите по чл. 68, 68а, 69а и 69б от КСО са на средна възраст 73,4 години, а по чл. 69 от КСО – 65 години.

◆ Средната продължителност на получаване на лична пенсия през 2018 г. е 21,7 години. За личните пенсии за осигурителен стаж и възраст тя е 23,4 години. Работещите при условията на първа категория труд получават пенсия средно 28,5 години, при втора категория – 25,7 години, при трета – 26,5 години. Личните пенсии за инвалидност поради общо заболяване се получават средно 11,4 години, а тези за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест – 34,8 години.

◆ Средният осигурителен стаж, превърнат към трета категория труд, към 31 декември 2018 г. при личните първи пенсии за осигурителен стаж и възраст е 38,1 години, а при новоотпуснатите – 36,2 години. Действителният стаж при личните първи пенсии за осигурителен стаж и възраст е 34,4 години, а при новоотпуснатите пенсии от този вид – 34 години.

◆ Средна пенсия на пенсионер е съотношението между разхода за пенсии, изплащани от фондовете на ДОО и средномесечния брой на пенсионерите през годината.

Средната пенсия на пенсионер за 2018 г. е 364,32 лв. (при 345,46 лв. за 2017 г.). Номиналният ръст на средната пенсия на база предходна година е 5,5%. Реалният размер се е увеличил с 2,8%, при 2,6% средногодишен хармонизиран индекс на потребителските цени за 2018 г.

С гарантиран минимален размер за съответния вид пенсия са 779 182 пенсионери или 36,1% от общия брой пенсионери (2 158 047) към 31 декември 2018 г. За сравнение делът им през 2017 г. е бил 36,8%.

Таблица № 1 : Синтезирани показатели за пенсиите и пенсионерите през периода 2009 – 2018 г.

ПОКАЗАТЕЛИ	ГОДИНА										
	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.	2013 г.	2014 г.	2015 г.	2016 г.	2017 г.	2018 г.	
Средномесечен брой пенсионери	2 192 524	2 191 946	2 199 585	2 217 642	2 195 904	2 181 896	2 177 716	2 180 890	2 172 753	2 162 890	
Средномесечен брой на изплатените пенсии - Общо, в т.ч.:	2 664 909	2 666 614	2 675 525	2 696 906	2 677 598	2 669 061	2 658 461	2 625 152	2 577 223	2 532 369	
- изплатени пенсии от ДОО	2 160 936	2 159 417	2 166 277	2 182 887	2 160 098	2 144 685	2 140 003	2 140 003	2 129 621	2 117 930	
Среден брой пенсии, изплащани на един пенсионер	1,215	1,217	1,216	1,216	1,219	1,223	1,221	1,204	1,186	1,171	
Среден брой пенсионери с гарантиран минимален размер за съответния вид пенсия	508 041	496 256	478 270	526 777	461 790	449 398	443 747	446 345	797 678	779 182	
Среден брой пенсионери с максимален ограничен размер на получаваната пенсия/пенсии	42 615	46 540	49 917	53 157	53 734	44 666	37 191	46 229	54 421	66 459	
Средна възраст на пенсионерите, получаващи лични пенсии за ОСВ (години)	71,2	71,3	71,5	71,8	72,1	72,3	72,4	72,6	72,7	72,9	
Средна продължителност за получаване на лична пенсия (години)	19,8	20,2	20,5	20,8	20,9	21,2	21,5	21,5	21,7	21,7	
Среден осигурителен стаж, превърнат към III-та кат. труд към 31.12 на съответната година:	36,6	36,8	37,1	37,1	37,3	37,5	37,7	37,8	38,0	38,1	
- при личните първи пенсии за ОСВ (години)											
- при новоотпуснатите лични първи пенсии за ОСВ (години)	39,7	36,4	38,1	38,3	38,1	37,9	37,5	37,6	36,7	36,2	
Средна пенсия на пенсионер (лева)	244,46	263,44	266,63	271,21	293,96	310,00	321,78	332,68	345,46	364,32	

Към 31 декември 2018 г. с максимален размер на получаваната пенсия/пенсии са 66 459 пенсионери. През 2018 г. дялът от общия брой пенсионери на получаващите пенсия/пенсии в размер, по-нисък от действителния, е 3,1% (2,5% през 2017 г.).

◆ *Разход за пенсии към brutния вътрешен продукт* е съотношението между общия разход за пенсии и brutния вътрешен продукт по текущи цени. За 2018 г. дялът на разхода за пенсии е 8,8% от БВП, при 8,9% за 2017 г.

◆ *Процент на събираемост* – съотношението на приходите от осигурителни вноски, постъпили във фондовете на ДОО (отчет), към заложените в закона за бюджета на ДОО приходи от осигурителни вноски (план). Тук не се включват неданъчните приходи, внесен ДДС и други данъци върху продажбите. За 2018 г. процентът на събираемост е 103,9%, при 105,3% за 2017 г. Преизпълнението на плана е с 254 773,5 хил. лв.

МАКРОИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ ПРЕЗ 2018 Г.

Развитието на социалноосигурителната система е в тясна връзка и зависимост от протичащите глобални и национални икономически, политически и социални процеси. Прегледът на икономическите, социалните и демографските показатели дава възможност за идентифициране на факторите и причините за финансовото състояние на осигурителните фондове. Системата на социалното осигуряване се влияе до голяма степен от темповете на икономически растеж, инфлацията, нивото на доходите, измененията в демографската структура на населението и състоянието на пазара на труда.

- Брутният вътрешен продукт на България по текущи цени през 2018 г. достигна номинален стойностен обем от 107,9 млрд. лв. и нараства в реално изражение с 3,1% спрямо 2017 г.²
- Годишната инфлация за м. декември 2018 г. е 2,3% спрямо същия период на 2017 г. Средногодишната инфлация за периода януари – декември 2018 г. е 2,6%³.
- Средната брутна месечна работна заплата за 2018 г. общо за страната е 1 135,08 лв. Номиналното нарастване спрямо 2017 г. е с 9,4%. През 2018 г. средната работна заплата в общественния сектор е 1 165,42 лв. и превишава тази в частния сектор 1 125,50 лв.⁴
- Икономически активните лица на възраст 15 – 64 навършени години през 2018 г. са 3 239,6 хил., или 71,5% от населението на същата възраст. В сравнение с 2017 г. коефициентът на икономическа активност (15 – 64 години) се увеличи с 0,2 п.п.⁴
- Общият брой на зетите лица е 3 152,7 хил., или 52,4% от населението на 15 и повече навършени години. Зетите лица на възраст 15 – 64 навършени години са 3 068,9 хил. Коефициентът на заетост за населението в същата възрастова група е 67,7%, съответно 71,5% за мъжете и 63,9% за жените.⁴
- Средномесечният брой на регистрираните безработни в дирекциите „Бюро по труда“ през 2018 г. е 202 994 лица, като в сравнение с предходната година е регистрирано намаление (с 14,3%) на безработните в страната.⁵
- Средномесечната стойност на коефициента на безработица е 6,2%, като това е най-ниското достигнато равнище за последните десет години. Отчетеното намаление спрямо 2017 г. е с 1,0 п.п.⁵
- Населението на България към 31 декември 2018 г.⁴ е 7 000 039 души, което представлява 1,4% от населението на Европейския съюз. В сравнение с 2017 г. населението на страната намалява с 0,7%. Мъжете са 48,5%, а жените – 51,5%.

² По предварителни данни на НСИ

³ Посочени са данни за ХИПЦ от НСИ.

⁴ По данни на НСИ

⁵ По данни на Агенция по заетостта

- Средната продължителност на предстоящия живот общо за населението на страната, изчислена за периода 2016 – 2018 г., е 74,8 години, като при мъжете е 71,4 години, а при жените е 78,4 години.
- Общият коефициент на възрастова зависимост в България към 31 декември 2018 г. е 55,5%, или на всяко лице в зависимите възрасти (под 15 и над 65 години) се падат по-малко от две лица в активна възраст.
- Средната възраст на населението в края на 2018 г. е 43,8 години.
- Коефициентът на демографско заместване, показва съотношението между броя на влизащите в трудоспособна възраст (15 – 19 години) и броя на излизащите от трудоспособна възраст (60 – 64 години). Към 31 декември 2018 г. коефициентът на демографско заместване е 66.
- През 2018 г. в страната са регистрирани 62 576 родени деца, като 99,4% (62 197) от тях са живородени.
- Коефициентът на обща раждаемост през 2018 г. е 8,9‰, а на общата смъртност – 15,4‰.
- Коефициентът на естествен прираст на населението общо за страната е минус 6,5‰, като в градовете е минус 4,1‰, а в селата – минус 13,5‰.

ДЕЙСТВАЩИ НОРМАТИВНИ АКТОВЕ В ОБЛАСТТА НА СОЦИАЛНОТО ОСИГУРЯВАНЕ ПРЕЗ 2018 Г.

Основният нормативен акт, регламентиращ законодателната уредба в областта на социалното осигуряване в Република България и дейностите на Националния осигурителен институт, е **Кодексът за социално осигуряване (КСО)**, (ДВ, бр. 110 от 17.12.1999 г., в сила от 01.01.2000 г.). Кодексът урежда обществените отношения, свързани с държавното обществено осигуряване при общо заболяване, трудова злополука, професионална болест, майчинство, безработица, старост и смърт и допълнителното социално осигуряване, което включва: 1) допълнителното задължително пенсионно осигуряване при старост и смърт; 2) допълнителното доброволно пенсионно осигуряване във фондове за допълнително доброволно пенсионно осигуряване при старост, инвалидност и смърт или във фондове за допълнително доброволно пенсионно осигуряване по професионални схеми при старост; 3) допълнителното доброволно осигуряване за безработица и/или професионална квалификация.

Законът за бюджета на държавното обществено осигуряване (ЗБДОО) е основният финансов план, с който се изпълнява определената за годината осигурителна политика. Структурата на бюджета следва модела на фондовата организация на общественото осигуряване съобразно спецификата на осигурителните рискове, съвкупността на осигурените лица и изискванията на единната бюджетна класификация.

Законът за бюджета на ДОО за 2018 г. (ДВ, бр. 99 от 12.12.2017 г.) съдържа консолидирания бюджет на държавното обществено осигуряване, който включва бюджетите на отделните фондове: „Пенсии“, „Пенсии за лицата по чл. 69“, „Пенсии, несвързани с трудова дейност“, „Трудова злополука и професионална болест“, „Общо заболяване и майчинство“, „Безработица“ и бюджета на Националния осигурителен институт. Със ЗБДОО за 2018 г. са определени нивата на минималните осигурителни доходи по основни икономически дейности и квалификационни групи професии, минималният осигурителен доход за самоосигуряващите се и за регистрираните земеделски стопани и тютюнопроизводители, както и максималният осигурителен доход за всички осигурени лица. Определен е минималният размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1 от КСО, дневният минимален размер и дневният максимален размер на обезщетението за безработица, размерът на паричното обезщетение за отглеждане на малко дете по чл. 53, ал. 1 и 2 от КСО и на еднократната помощ при смърт на осигурено лице. Със закона се регламентира и размерът на осигурителната вноска за фонд „Трудова злополука и професионална болест“ по групи основни икономически дейности.

Приети са бюджетите на Учителския пенсионен фонд (УчПФ) за 2018 г. и на фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“ (ГВРС), и е определен максималният размер на гарантираните вземания по чл. 22, ал. 2 и чл. 23, ал. 2 от ЗГВРСНР за 2018 г.

Кодексът на труда (КТ), (ДВ, бр. 26 от 1.04.1986 г. и бр. 27 от 4.04.1986 г.) урежда трудовите отношения между работника или служителя и работодателя, както и осъществяването на коректен социален диалог между работниците, работодателите и държавата. В него са уредени отделните видове трудови договори, тяхното сключване, форма и съдържание, начините за прекратяване на трудовите правоотношения, дисциплинарна и имуществена отговорност, видовете обезщетения и други.

Законът за установяване на трудов и осигурителен стаж по съдебен ред (ДВ, бр. 26 от 29.03.2011 г.) урежда съдебното установяване на трудов и/или осигурителен стаж, придобит след 31 декември 1999 г.; осигурителен стаж по Кодекса за социално осигуряване и стаж за времето, което се признава за трудов стаж и за трудов стаж при пенсиониране, положен до 31 декември 1999 г. съгласно действащите дотогава разпоредби. В закона е регламентиран редът за установяване на стажа и възможните писмени доказателства, в зависимост от характера на упражняваната трудова дейност.

Законът за гарантираните вземания на работниците и служителите при несъстоятелност на работодателя (ЗГВРСНР), (ДВ, бр. 37 от 2004 г.) урежда условията, при които се поражда правото на работниците и служителите на гарантирани вземания, произтичащи от трудовите правоотношения при несъстоятелност на работодателя, както и редът за отпускането и изплащането им. С него се регламентира създаването, функциите и дейността на фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“ при несъстоятелност на работодателя.

Законът за Държавния фонд за гарантиране устойчивост на държавната пенсионна система (ДВ, бр. 98 от 14.11.2008 г.) регламентира статута и дейността на Държавния фонд за гарантиране устойчивост на държавната пенсионна система. Фондът има за цел постигане и гарантиране устойчивост на държавната пенсионна система чрез акумулиране, инвестиране и трансфериране на допълнителни средства към бюджета на държавното обществено осигуряване за фонд „Пенсии“. Средствата на фонда са самостоятелно обособена част от държавния бюджет и се управляват и структурират в инвестиционни портфейли по реда на същия закон. Във фонда се съхраняват и преведените средства по чл. 129, ал. 12 от Кодекса за социално осигуряване.

Основните **подзаконовни нормативни актове**, които детайлизират правната регламентация, осъществявана от съответния закон или кодекс в областта на социалното осигуряване, са следните:

- ✓ Наредба за пенсиите и осигурителния стаж;
- ✓ Наредба за категоризиране на труда при пенсиониране;
- ✓ Наредба за реда за избор на осигуряване, внасяне и разпределяне на задължителните осигурителни вноски, вноските за фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“ и за обмен на информация;
- ✓ Наредба за обществено осигуряване на самоосигуряващите се лица и българските граждани на работа в чужбина и морските лица;
- ✓ Наредба за елементите на възнаграждението и за доходите, върху които се правят осигурителни вноски;
- ✓ Наредба за паричните обезщетения и помощи от държавното обществено осигуряване;
- ✓ Наредба за отпускане и изплащане на паричните обезщетения за безработица;
- ✓ Наредба за установяване, разследване, регистриране и отчитане на трудовите злополуки;
- ✓ Наредба за реда за съобщаване, регистриране, потвърждаване, обжалване и отчитане на професионалните болести;

- ✓ Наредба за реда и начина за информиране на работниците и служителите и за отпускане и изплащане на гарантираните вземания при несъстоятелност на работодателя;
- ✓ Наредба за медицинската експертиза;
- ✓ Наредба за осигурителните каси;
- ✓ Наредба № Н-8 за съдържанието, сроковете, начина и реда за подаване и съхранение на данни от работодателите, осигурителите за осигурените при тях лица, както и от самоосигуряващите се лица;
- ✓ Наредба за реда за представяне в Националния осигурителен институт на данните от издадените болнични листове и решенията по обжалването им;
- ✓ Наредба за прехвърляне на пенсионни права от и към пенсионните схеми на Европейския съюз, на Европейската централна банка и на Европейската инвестиционна банка;
- ✓ Наредба № 1 от 13.02.2007 г. за ползване и изплащане на паричните помощи за профилактика и рехабилитация;
- ✓ Наредба за трудоустрояване;
- ✓ Постановление № 94 на МС от 18.05.2010 г. за изплащане на обезщетения на съпругите/съпрузите на военнослужещите, които са ги последвали при преместването им в друго населено място и поради това са прекратили трудовите или служебните си правоотношения, и на безработните съпруги/съпрузи на военнослужещите, участващи в международни операции и мисии;
- ✓ Правилник за устройството и организацията на работа на органите на медицинската експертиза и на регионалните картотеки на медицинските експертизи;
- ✓ Инструкция № 13/2000 г. за прилагане на Наредбата за категоризиране на труда при пенсиониране;
- ✓ Инструкция № 5 от 30.06.2005 г. за приемане и съхраняване на разплащателни ведомости и трудовоправни документи на прекратени осигурители без правоприменик;
- ✓ Инструкция № 1 от 3 април 2015 г. за реда и начина за осъществяване на контролно-ревизионна дейност от контролните органи на Националния осигурителен институт.

В групата от документи, които оформят полето на действие на НОИ са и регламентите, действащи в рамките на Европейския съюз. Част от тях имат пряко приложение в сферата на социалното осигуряване в рамките на Съюза като заедно със синхронизираното национално законодателство на Република България пораждат права и задължения за всички субекти.

Националният осигурителен институт е компетентната българска институция и служба за връзка по прилагане разпоредбите на следните **Европейски регламенти за координация на системите за социална сигурност**:

- ✓ **Регламент (ЕО) № 883/2004** на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2004 г. за координация на системите за социална сигурност;
- ✓ **Регламент (ЕО) № 987/2009** на Европейския парламент и на Съвета от 16 септември 2009 г. за установяване процедурата за прилагане на Регламент (ЕО) № 883/2004 за координация на системите за социална сигурност;
- ✓ **Регламент (ЕС) № 1231/2010** на Европейския парламент и на Съвета от 24 ноември 2010 г. за разширяване обхвата на Регламент (ЕО) № 883/2004 и на Регламент (ЕО) № 987/2009 по отношение на гражданите на трети държави, които все още не са обхванати от тези регламенти единствено на основание тяхното гражданство;
- ✓ **Регламент (ЕС) № 465/2012** на Европейския парламент и на Съвета от 22 май 2012 г. за изменение на Регламент (ЕО) № 883/2004 за координация на системите за социална сигурност и на Регламент (ЕО) № 987/2009 за установяване процедурата за прилагане на Регламент (ЕО) № 883/2004.

Освен за държавите-членки на Европейския съюз Регламент (ЕО) № 883/2004 и прилагания Регламент (ЕО) № 987/2009 се прилагат и по отношение на страните от Европейското икономическо пространство (Норвегия, Исландия и Лихтенщайн) и Швейцария.

В областта на международните осигурителни отношения, освен посочените регламенти през 2017 г., действат и 12 двустранни международни договора за социално осигуряване и едно споразумение за изплащане на пенсиите, отпуснати в България на лица, живеещи на територията на Република Турция.

Таблица № 2 : Действащи двустранни международни договори в областта на социалното осигуряване, по които Република България е страна (към 31.12.2018 г.)

Държавата, с която Република България е обвързана с международен договор	Дата на подписване	Дата на влизане в сила	Наименование на договора
Тунизийска република	01.10.2015 г.	01.05.2017 г.	<u>Спогодба за социална сигурност между Република България и Тунизийската република</u>
Черна гора	01.02.2016 г.	01.10.2016 г.	<u>Спогодба между Република България и Черна гора за социална сигурност</u>
Канада	05.10.2012 г.	01.03.2014 г.	<u>Спогодба за социална сигурност между Република България и Канада</u>
Република Сърбия	19.09.2011 г.	01.02.2013 г.	<u>Спогодба между Република България и Република Сърбия за социална сигурност</u>
Руска федерация	27.02.2009 г.	20.03.2010 г.	<u>Договор между Република България и Руската федерация за социална сигурност</u>
Република Корея	30.10.2008 г.	01.03.2010 г.	<u>Спогодба за социална сигурност между Република България и Република Корея</u>
Молдова	05.12.2008 г.	01.09.2009 г.	<u>Договор между Република България и Молдова за социално осигуряване</u>
Израел	25.03.2008 г.	01.09.2009 г.	<u>Спогодба между Република България и Държавата Израел за социална сигурност</u>
Република Македония	06.02.2003 г.	01.08.2003 г.	<u>Договор между Република България и Република Македония за социално осигуряване</u>
Украйна	04.09.2001 г.	01.04.2003 г.	<u>Договор между Република България и Украйна за социално осигуряване</u>
Федеративна народна република Югославия (към момента се прилага в отношенията ни с Босна и Херцеговина)	18.12.1957 г.	01.09.1958 г.	<u>Конвенция по социалното осигуряване между Народна република България и Федеративна народна република Югославия</u>
Народна република Албания	20.05.1952 г.	01.05.1953 г.	<u>Спогодба по държавното обществено осигуряване между Народна република България и Народна република Албания</u>
Република Турция*	04.11.1998 г.	01.03.1999 г.	<u>Споразумение между Правителството на Република България и Правителството на Република Турция за изплащането на български пенсии в Република Турция</u>

Забележка: *Споразумението между правителството на Република България и правителството на Република Турция е за изплащане на български пенсии в Република Турция. НОИ преценява права и изплаща отпуснати по българското законодателство пенсии на лицата, които са се преселили в Турция след 01.05.1989 г.

ПРЕГЛЕД НА ПО-ВАЖНИТЕ ПРОМЕНИ В НОРМАТИВНИТЕ АКТОВЕ В ОБЛАСТТА НА СОЦИАЛНОТО ОСИГУРЯВАНЕ ПРЕЗ 2018 Г.

I. ИЗМЕНЕНИЯ В КОДЕКСА ЗА СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ

1. Промени в Кодекса за социално осигуряване, извършени със Закона за изменение и допълнение на Кодекса за социално осигуряване (ДВ, бр. 92 от 17.11.2017 г., в сила от 01.01.2018 г.).

Направените изменения и допълнения в основната си част се отнасят до допълнителното задължително и допълнителното доброволно пенсионно осигуряване и са вследствие от промени в Закона за Комисията за финансов надзор, с които се осъществяват промени свързани с регламентацията на допълнителното пенсионно осигуряване, с институциите, които осъществяват тази дейност, както и по отношение на правилата за регулация и надзор над дейността им.

Промените, които влизат в сила от 01.01.2018 г. и засягат дейността на Националния осигурителен институт, са следните:

◆ С направената промяна в чл. 46, ал. 1 се указва, че при подаване в НАП на заявление за промяна на осигуряването, периодът от пет години за всяко лице се изчислява спрямо възрастта по чл. 68, ал. 1 от КСО, на която съответното лице ще придобие право на пенсия за осигурителен стаж и възраст, като се има предвид постепенното ежегодно нарастване на пенсионната възраст до достигане на 65 години за жените и мъжете.

◆ Изменението в чл. 124а, ал. 1 кореспондира с промяната в чл. 46, ал. 1, като чрез нея се прецизира, че при подаване в пенсионноосигурителните дружества на заявление за възобновяване на осигуряването в УПФ, възрастта на лицата по чл. 68, ал. 1 следва да се преценява от гледна точка на това, кога конкретното лице ще придобие право на пенсия за осигурителен стаж и възраст.

◆ Съгласно ал. 1 на § 154 от ПЗР на ЗИДКСО, лицата на които до 31.12.2018 г. включително остават по-малко от 5 години до навършване на възрастта им по чл. 68, ал. 1 от КСО и на които не е отпусната пенсия за ОСВ, могат еднократно, в срок до 31.12.2018 г., да упражнят правото на избор по чл. 46 за промяна на осигуряването им от УПФ във фонд „Пенсии“, съответно във фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“ на ДОО.

◆ Съгласно алинеи от 2 до 9 на § 154 от ПЗР на ЗИДКСО лицата, на които са отпуснати пенсии за ОСВ с начална дата между 15.08.2015 г. и 31.12.2017 г., включително, с намален индивидуален коефициент, могат да поискат преизчисляването им без намаление на индивидуалния коефициент, като прехвърлят средствата от индивидуалните си партии в УПФ във фонд „Пенсии“, съответно във фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“. В тези разпоредби са регламентирани и ролите и отговорностите, свързани с прехвърлянето на средствата от УПФ.

2. Изменения и допълнения в Кодекса за социално осигуряване, извършени със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2018 г. (ДВ, бр. 99 от 12.12.2017 г., в сила от 01.01.2018 г.).

2.1. Осигурени лица, осигурителни вноски и осигурителен доход

От началото на 2018 г. размерът на осигурителната вноска за фонд „Пенсии“ се увеличава с 1 процентен пункт, от който 0,56 на сто са за сметка на осигурителя, а 0,44 за сметка на осигуреното лице. Това повишение беше заложено още през 2015 г. с промени в чл. 6 от КСО (ДВ, бр. 61 от 2015 г.).

За морските лица обаче размерът на осигуровките за фонд „Пенсии“ се повиши с 2 процентни пункта. От 01.01.2018 г. осигурителната вноска за фонд „Пенсии“ за тази категория лица нараства от 17,8 на сто на 19,8 на сто за родените преди 1 януари 1960 г., а за работещите при условията на I или II категория труд от 20,8 на сто на 22,8 на сто. За лицата

родени след 31 декември 1959 г. увеличението е съответно от 12,8 на сто на 14,8 на сто, а за работещите при условията на I или II категория труд от 15,8 на сто на 17,8 на сто. По този начин се компенсира пропускът от началото на 2017 г., при който осигурителните вноски за фонд „Пенсии“ на морските лица не бяха увеличени с 1 на сто и от 2018 г. размерът на техните осигурителни вноски за фонд „Пенсии“ се изравнява с този на всички останали осигурени лица.

Допълнен е редът на доходите, върху които се внасят осигурителни вноски за морските лица при ограничаване до максималния месечния размер на осигурителния доход (чл. 4а, ал. б), за да се приведе в съответствие с промените в поредността, направени от началото на 2017 г. за останалите осигурени лица.

Направено е допълнение в чл. 6а, ал. 1 от КСО, за да се поясни недвусмислено, че минималните ставки на заплащане на труда в приемащата държава-членка служат като база за определяне на минималния осигурителен доход само за тези от командированите или изпратени работници и служители по реда на чл. 121а, ал. 1, т. 1 и ал. 2, т. 1 от КТ, които същевременно са командировани лица и по смисъла на чл. 12(1) от Регламент (ЕО) № 883/2004.

2.2. Осигурителен стаж

Съгласно изменената разпоредба на чл. 9, ал. 6 за осигурителен стаж при пенсиониране се зачита времето, през което са полагани грижи за лице с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане над 90 на сто, което постоянно се нуждае от чужда помощ, при условие че за това време лицата, полагали грижите, не са били осигурени или не са получавали лична пенсия. С направеното изменение се конкретизира, че ползването на правото се ограничава само при получаването на лична пенсия, докато на визираните в разпоредбата лица се зачита осигурителен стаж, ако за посоченото време са получавали наследствена пенсия. Заедно с това, изрично се регламентира, че правото, установено в чл. 9, ал. 6 от КСО, може да се ползва само от едно лице, като се имат предвид случаи, когато грижите са полагани от повече от едно от лицата, посочени в разпоредбата – съпруг (съпруга), родител (осиновител), баба/дядо.

2.3. Управление на НОИ

Промяната в чл. 36, ал. 1, т. 7 е свързана с прецизиране на текста по отношение на вземането на решение от Надзорния съвет на НОИ за заличаване на несъбираеми вземания по вземанията, събирани от Националния осигурителен институт след приключване на производството за несъстоятелност на осигурителите. В посочената разпоредба отпадат основания, които не са намерили практическо приложение досега – производството по ликвидация и задълженията към ДОО на осигурители и самоосигуряващи лица се до 1 000 лв.

2.4. Обезщетения при временна неработоспособност и трудоустрояване

Алинея 2 на чл. 42 е отменена. От 01.01.2018 г. лицата, чиято временна неработоспособност е настъпила до 30 календарни дни след прекратяване на трудовия договор или осигуряването, вече нямат право на парично обезщетение за временна неработоспособност поради общо заболяване, трудова злополука и професионална болест.

2.5. Парични обезщетения за безработица

С изменението на чл. 54а, ал. 1, считано от 01.01.2018 г., правото на парично обезщетение за безработица се придобива от лица, за които са внесени или дължими осигурителни вноски във фонд „Безработица“ най-малко 12 месеца през последните 18 месеца преди прекратяване на осигуряването. Преди промяната, изискванията бяха вноските да са били дължими или внесени за най-малко 9 месеца от последните 15 месеца преди прекратяване на осигуряването. В тази връзка е изменен и чл. 54д, ал. 5.

С изменението на чл. 54б, ал. 1 и 2 се възстановява съществувалия до 2010 г. максимален дневен размер на паричното обезщетение за безработица, който се определя ежегодно със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване.

От 01.01.2018 г. в обхвата на чл. 54б, ал. 3 освен лицата, чиито правоотношения са прекратени на редица изброени основания по Кодекса на труда, по Закона за държавния служител и по други специални закони, при които паричното обезщетение за безработица се изплаща за срок 4 месеца и е в минимален размер, са добавени и лицата с прекратени правоотношения по чл. 331 от КТ и аналогичният му чл. 107а от ЗДСл. Прекратяването на правоотношенията на добавените основания е при предложено от работодателя/органа по назначаване обезщетение, прието от осигуреното лице.

Изменението в чл. 54в, ал. 1 е свързано с промяна в изискването за продължителността на осигурителния стаж, по време на който лицата са били осигурени за безработица, за времето след 31 декември 2001 г., според която се определя срока на изплащане на ПОБ. Извършената промяна е вследствие на увеличаващия се период на осигуряване на лицата във фонд „Безработица“ след 31 декември 2001 г. и с оглед на това срокът на изплащане на обезщетението да съответства максимално на приноса в осигуряването.

Във връзка с промените в регламентацията на правото, размера и срока на изплащане на паричното обезщетение за безработица с преходната разпоредба на § 4 се уреждат заварените случаи (лица с прекратено осигуряване преди 01.01.2018 г.), по отношение на които се прилага досегашният ред.

Промяната в чл. 54г, ал. 4 е прецизираща по отношение начина на формулиране на основанията за спиране на производството по отпускане и изплащане на обезщетението за безработица. Създадена е нормативна възможност длъжностните лица да спират с разпореждане производството по отпускането или изплащането на ПОБ, когато има необходимост от изясняване на осигурителен стаж и/или осигурителен доход при прилагане на разпоредбите на международни договори, по които Република България е страна.

2.6. Задължително пенсионно осигуряване

Изискването, предвидено в чл. 69б, ал. 1 и 2, съгласно което, за да се пенсионира лицето, то трябва да не е придобило право на пенсия по чл. 168 и да е променило осигуряването си по чл. 4в, се отнася и към правото по чл. 69б, ал. 3 и 4, т.е. и към правото на пенсиониране на работещите под земята. В тази връзка условието лицата да не са придобили право на пенсия по чл. 168 или да са променили осигуряването си по чл. 4в, вече е регламентирано в изменената разпоредба на ал. 5 в чл. 69б и се отнася при отпускане на пенсия по ал. 1-4 на чл. 69б от КСО.

Нормата на чл. 69б, ал. 4 се прецизира така, че право на пенсия при предвидените специални условия да имат само лицата, работещи при условията на чл. 104, ал. 3 от КСО, на които трудовият договор е прекратен на основание чл. 328, ал. 1, т. 1 и 2 от Кодекса на труда, и които към датата на прекратяване на договора са изпълнили предвидените в разпоредбата кумулативни предпоставки. Съгласно изменената разпоредба право на пенсия имат лицата, които работят или са работили при условията на чл. 104, ал. 3 от КСО и които към момента на приемане на нормата са с вече прекратени правоотношения поради различни причини, включително и несъстоятелност на техния работодател и ако отговарят на условията по чл. 69б, ал. 4 от КСО.

С промяната на чл. 69в, ал. 3 изрично се уточнява, че при представяне на допълнително положен учителски осигурителен стаж след пенсиониране на учителите, на които е отпусната пенсия по чл. 68, ал. 1 от КСО и се изплаща добавка от Учителския пенсионен фонд (УчПФ), броят на месеците, на чиято база е определена добавката, се допълва с броя на месеците, за които има внесени осигурителни вноски в този фонд. С това допълнение се отчита допълнителният принос на работещите учители към фонд „УчПФ“.

Приета е изцяло нова редакция на чл. 70, която се свежда до следното:

◆ С извършената промяна в ал. 1 се отстраняват някои неточности в текстовете, а също така ясно се разписват правилата за изчисляване на индивидуалния коефициент на лицето, действащи до и след 01.01.2019 г., с оглед изискването изчисляването на коефициента след

тази дата да се извършва на базата на съотношението между месечния осигурителен доход на лицето и средния осигурителен доход за страната за същия месец.

◆ С алинеи от 4 до 7 се указва начинът на изчисляване на индивидуалния коефициент за пенсии, отпуснати с начална дата до 31.12.2018 г. Във връзка с отпадането от 1 януари 2019 г. на изискването при изчисляване на индивидуалния коефициент на лицето да се взема предвид и осигурителният му доход, отнасящ се за период от три последователни години преди 1 януари 1997 г., с допълнение в посочените разпоредби се уреждат случаите, когато лицата имат осигурителен доход за посочения период, но не и за времето след 31 декември 1996 г. (ал. 6), или когато осигурителният доход на лицето до 01.01.1997 г. е за период, по-малък от три години.

◆ В алинеи 8 и 9 детайлно е разписан начинът на изчисляване на индивидуалния коефициент за пенсии, отпуснати с начална дата след 31 декември 2018 г. Тези разпоредби са обвързани с правилата за зачитане на осигурителния стаж и с начина, по който осигурителите подават данните по чл. 5, ал. 1, т. 4 от КСО, въз основа на които преимуществено се установяват осигурителния стаж и осигурителния доход, както и с влизането в сила от 01.01.2018 г. на изменената разпоредба на чл. 5, ал. 7 от КСО, съгласно която осигурителите ще издават удостоверения за осигурителен стаж и осигурителен доход по искане на осигурените лица само за периоди преди 1 януари 2000 г.

◆ Във връзка с промените в чл. 70 с преходната разпоредба на § 5 се регламентира, че при изменение, преизчисляване, възобновяване или възстановяване на пенсии, отпуснати с начална дата до 01.01.2019 г., техният индивидуален коефициент се определя съгласно действащите до 01.01.2019 г. разпоредби на КСО.

◆ В алинея 10 се указва редът, по който се намалява осигурителния доход, от който се изчислява индивидуалният коефициент на лице, родено след 31.12.1959 г., поради това, че е било осигурявано в УПФ.

◆ С алинея 11 се прецизират случаите, при които осигурителният доход, от който се изчислява индивидуалният коефициент на лице, родено след 31.12.1959 г., не се намалява, въпреки че то е било осигурявано в универсален пенсионен фонд (УПФ) – това са хипотезите, когато лицето е променило осигуряването си съгласно чл. 46 от КСО и средствата от партидата му в УПФ са прехвърлени в Държавния фонд за гарантиране устойчивостта на държавната пенсионна система, както и когато са трансферирани на основание чл. 129, ал. 15 от КСО във фонд „Пенсии“, съответно във фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“.

◆ С новата алинея 15 се регламентира минималният размер на пенсиите за осигурителен стаж и възраст, отпуснати на основание чл. 68а, чл. 69, чл. 69а, чл. 69б и чл. 69в от КСО, който не може да бъде по-малък от минималния размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1 от КСО.

2.7. Общи правила за пенсиите

Прецизирана е разпоредбата на чл. 94, ал. 1 и 3, като е регламентирано, че сроковете за отпускане на пенсиите и добавките към тях се следят и при отпускане на съответната добавка.

С новосъздадената ал. 4 на чл. 94 се регламентира датата на отпускане на наследствената пенсия и добавката по чл. 84 от КСО в случаите, когато наследодателят е бил пенсионер. В тези случаи за начална дата се определя датата, следваща датата на прекратяване на пенсията на наследодателя, но само ако заявлението за отпускане е подадено в установения двумесечен срок от датата на смъртта на наследодателя.

С отмяната на т. 2 в ал. 1 на чл. 95 и новосъздадената т. 5 в ал. 1 на чл. 96. се предвижда прекратяване, а не спиране на пенсията, в случаите, когато пенсионерът не се е явил за преосвидетелстване от органите на експертната работоспособността, след като е бил повикан служебно. Във връзка с това възстановяването ѝ вече става от датата на прекратяването, ако се установи, че пенсионерът не се е явил за преосвидетелстване поради уважителни причини (чл. 97, ал. 3).

2.8. Контрол

С допълнение в ал. 1 на чл. 110, се дава възможност ревизионното производство да се осъществява и по отношение на задължени лица, които не са юридически лица, но са осигурители по смисъла на чл. 5, ал. 1 от КСО – неперсонифицирани дружества, клонове и подразделения. По този начин се намалява осигурителната тежест за контролните органи на НОИ и за ревизираните субекти, тъй като се избягва възлагането на проверки и ревизии по делегация.

2.9. Преходни и заключителни разпоредби

С новата редакция на § 53, ал. 2 от преходните и заключителните разпоредби на Закона за изменение и допълнение на Кодекса за социално осигуряване (ПЗР на ЗИДКСО) от 2015 г. преизчисляването на пенсиите, за разлика от осъвременяването им по чл. 100 от КСО, не представлява увеличаване на стария размер на пенсията с точно определен процент, а се изразява в ново изчисляване на размера на пенсията, свързана с трудова дейност, с процента по чл. 70, ал. 1, изречение четвърто от КСО, т.е. с по-висока тежест на годините и месеците зачетен осигурителен стаж, върху който размер след това автоматично се начисляват всички други извършени през годините осъвременявания и преизчислявания от датата на отпускането или преизчисляването на пенсията до 1 юли на съответната година. Пенсиите за трудова злополука и професионална болест се преизчисляват ежегодно от 1 юли на всяка календарна година, като коефициентът по чл. 79, ал. 1, т. 1-3 от КСО се увеличава с процента по чл. 70, ал. 1, изречение трето от КСО. Преизчисленият размер се определя без да се променя доходът, от който е изчислена пенсията, след което се осъвременява, преизчислява и индексира, съобразно нормативната уредба, действаща след датата на отпускане на пенсията.

Съгласно новосъздадената ал. 3 на § 53 ПЗР на ЗИДКСО от 2015 г., когато преизчисленият по реда на ал. 2 размер на пенсията е по-нисък от размера ѝ преди преизчисляването, увеличен с процента по чл. 70, ал. 1, изречение трето от КСО, пенсията се определя в по-високия размер. С разпоредбата се гарантира увеличение на размера на всички пенсии, свързани с трудова дейност.

С чл. 11 от ЗБДОО за 2018 г., определената стойност на процента по чл. 70, ал. 1, изречение първо от КСО е 1,169. С него се умножава всяка година осигурителен стаж и съответната пропорционална част от този процент за месеците осигурителен стаж при преизчисляването от 01.07.2018 г. на размерите на всички пенсии, свързани с трудова дейност, отпуснати с начална дата до 31.12.2017 г. Гарантираното увеличение на тези пенсии от 1 юли 2018 г. е 3,8 на сто спрямо действителния или запазен размер на пенсията към 30.06.2018 г.

3. Промени в Кодекса за социално осигуряване, извършени със Закона за допълнение на Закона за ограничаване на административното регулиране и административния контрол върху стопанската дейност (ДВ, бр. 103 от 28.12.2017 г., в сила от 01.01.2018 г.)

С новосъздадената ал. 2 на чл. 39 от КСО се урежда, че изискването за членовете на надзорния съвет, управителя и подуправителя, да не са осъждани за умишлено престъпление, се установява по служебен път. По този начин отпада необходимостта тези лица лично да доказват това обстоятелство и да предоставят необходимите документи.

4. Със Закона за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество (ДВ, бр. 7 от 19.01.2018 г., в сила от 19.01.2018 г.) е извършена следната промяна в Кодекса за социално осигуряване:

С приемането на Закона за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество е изменен чл. 69, ал. 2 от КСО, като в обхвата са добавени и държавните служители по чл. 16, ал. 2 от Закона за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество.

5. Със Закона за изменение на Закона за държавните такси (ДВ, бр. 17 от 23.02.2018 г., в сила от 27.02.2018 г.) са извършени следните промени в Кодекса за социално осигуряване:

С измененията в Закона за държавните такси се правят промени в девет закона, целящи улесняване на социалната интеграция на хората с увреждания и заличаването на определението „инвалид“ от българското законодателство. В тази връзка са и направените промени в чл. 70а, ал. 2, т. 5 и 6, чл. 74, ал. 3 и чл. 83, ал. 1 от КСО, като навсякъде думата „инвалид“ е заменена с „лице с трайно увреждане“, а изразът „Инвалидите по рождение и инвалидите с придобита инвалидност“ с „Лицата с вродени и лицата с придобити трайни увреждания“.

6. Промени в Кодекса за социално осигуряване, извършени със Закона за изменение и допълнение на Кодекса на труда (ДВ, бр. 30 от 03.04.2018 г., в сила от 01.07.2018 г.).

С промени в Кодекса на труда от 01.07.2018 г. правото на отпуск поради бременност, раждане и при осиновяване на дете на майката и бащата и на осиновителката и осиновителя е уредено в две отделни разпоредби – чл. 163 и 164б от КТ. От разпоредбата на чл. 163 „Отпуск поради бременност, раждане и осиновяване“ са заличени текстовете, свързани с осиновителите на деца и родителите на осиновителката или осиновителя, като правото им на отпуск е уредено в разпоредбата на чл. 164б „Отпуск при осиновяване на дете до 5-годишна възраст“. В тази връзка направените изменения и допълнения в КСО, в сила от 01.07.2018 г., свързани с правото на парично обезщетение от ДОО на осиновителите на деца до 5-годишна възраст, са следните:

6.1. Обезщетение при бременност и раждане

В сила от 01.07.2018 г. са изменени и разпоредбите на чл. 50, ал. 5, 6, 7 и 8 и чл. 50а, ал. 1 и 2 от КСО, като са заличени текстовете, свързани с правото, сроковете и изплащането на обезщетение за бременност и раждане на осиновителите на деца, както и от родителите на осиновителите на деца.

6.2. Обезщетение при осиновяване на дете до 5-годишна възраст и обезщетение при неизползване на отпуска при осиновяване на дете до 5-годишна възраст

Във връзка с измененията и допълненията в чл. 164б от КТ, относно правото на осиновителите на дете до 5-годишна възраст да ползват отпуск за период от 365 дни от деня на предаването на детето за осиновяване, но не по-късно от навършване на 5-годишната му възраст, в сила от 01.07.2018 г. са направени промени в чл. 53а и са създадени нови разпоредби – чл. 53б, чл. 53в, и чл. 53г от КСО, регламентиращи правото, сроковете и размерът на паричното обезщетение при осиновяване на дете до 5-годишна възраст и правото на обезщетение при неизползване на този вид отпуск.

◆ Съгласно изменената разпоредба на чл. 53а, за да придобият лицата право на парично обезщетение при осиновяване на дете до 5-годишна възраст е необходимо да са осигурени за общо заболяване и майчинство и да имат 12 месеца осигурителен стаж като осигурени за този риск.

◆ В новосъздадения чл. 53б е регламентиран срокът за представяне на документите и данните в НОИ за изплащане на обезщетение при осиновяване на дете до 5-годишна възраст, като за осигурителите, техните клонове и поделения, и осигурителните каси е до 10-то число на месеца, следващ месеца, през който лицето е представило документите си пред осигурителя, а за самоосигуряващите се лица – до 10-о число на месеца, следващ този, от който се иска изплащане на обезщетението.

◆ С новият чл. 53в се указват размерът и сроковете на изплащане на паричното обезщетение при осиновяване на дете до 5-годишна възраст и се разширява кръгът на правоимащите лица. Съгласно новата разпоредба:

- на основание ал. 1, на осигуреното за общо заболяване и майчинство лице през време на отпуска при осиновяване на дете до 5-годишна възраст се изплаща

обезщетение в размера на обезщетението за бременност и раждане, за срок до 365 дни от деня на предаването му за осиновяване, но не по-късно от навършване на 5-годишната му възраст;

- съгласно разпоредбата на ал. 2, на осигурения за общо заболяване и майчинство осиновител (когато детето е осиновено от съпрузи) се изплаща парично обезщетение при осиновяване на дете в размера, определен в размера на обезщетението за бременност и раждане, за срок до 15 дни през време на отпуска по чл. 164б, ал. 8 от КТ (от деня на предаването на детето за осиновяване, но не по-късно от навършване на 5-годишната му възраст);
- на основание ал. 3, на осигуреното за общо заболяване и майчинство лице (например на осиновителя съпруг, баба, дядо и т.н.) се изплаща обезщетение в размера на обезщетението за бременност и раждане, след изтичане на 6 месеца от деня на предаване на детето за осиновяване за остатъка до 365 дни през време на отпуска по чл. 164б, ал. 2, 3 или 5 от КТ;
- разпоредбата на ал. 4 регламентира, че паричното обезщетение по ал. 1, 2 и 3 не се изплаща при смърт на детето, при прекратяване на осиновяването, при настаняване в детско заведение на пълна държавна издръжка, както и когато детето посещава детско заведение, включително детска ясла или учебно заведение
- съгласно разпоредбата на ал. 5, самоосигуряващите се лица също имат право на парично обезщетение при осиновяване на дете до 5-годишна възраст, когато отговарят на условията по чл. 52а.

◆ Съгласно чл. 53г осиновителката на дете до 5-годишна възраст или осиновителят, който сам е осиновил дете до 5-годишна възраст, когато отговаря на условията на чл. 53а, има право да получава парично обезщетение в размер 50 на сто от обезщетението при бременност и раждане, когато след изтичането на 90 дни от деня на предаване на детето за осиновяване:

- не ползва отпуск за осиновяване или лицето, което ползва такъв отпуск, прекъсне неговото ползване;
- самоосигуряващото се лице започне да упражнява трудова дейност, за която се осигурява за общо заболяване и майчинство.

Алинея 2 регламентира, че когато осиновителката е починала, лишена е от родителски права и/или упражняването на родителските права върху детето е предоставено на осиновителя, обезщетението по ал. 1 се изплаща на осиновителя, а когато той е починал – на настойника. Обезщетението се изплаща на настойника и в случаите, когато осиновителят, който сам е осиновил дете, е починал или е лишен от родителски права. Обезщетението се изплаща, когато лицето, поело отглеждането на детето, отговаря на условията по чл. 53а.

Разпоредбата на ал. 3 предвижда обезщетението да не се изплаща при смърт на детето, при прекратяване на осиновяването, при настаняване в детско заведение на пълна държавна издръжка, както и при отглеждането му от лице, включено в програми за подкрепа на майчинството.

„Заварените“ случаи, в които срокът за използване на отпуските по Кодекса на труда не е изтекъл или съответно е изтекъл към 1 юли 2018 г. са уредени в § 9 от ПЗР на ЗИДКТ, като съгласно:

- алинея 1, осигурените за общо заболяване и майчинство лица, които са осиновили дете и на които до 1 юли 2018 г. включително срокът за изплащане на обезщетение по чл. 50, ал. 5 или 7 или по чл. 53 от КСО в редакцията им до влизането в сила на ЗИДКТ не е изтекъл, от тази дата имат право на обезщетение по чл. 53в, ал. 1 или 3 от КСО за остатъка до 365 дни, но не по-късно от навършване на 5-годишна възраст на детето;
- алинея 2, осигурените за общо заболяване и майчинство лица, които са осиновили дете и на които до 1 юли 2018 г. включително срокът за изплащане на обезщетение по чл. 50, ал. 5 или 7, или по чл. 53 от КСО в редакцията им до влизането в сила на този закон е изтекъл, от тази дата имат право на обезщетение по чл. 53в, ал. 1 или

3 от КСО за остатъка до 365 дни, но не по-късно от навършване на 5-годишна възраст на детето.

6.3. Обезщетение при бременност и раждане и при осиновяване на дете до 5-годишна възраст при прекратяване на осигуряването

С изменение в разпоредбата на чл. 52 от КСО се дава право и на осиновителите на деца до 5-годишна възраст, ако по време на получаване на паричното обезщетение при осиновяване на дете се прекрати осигуряването им за общо заболяване и майчинство, да получат обезщетението си до изтичане на срока, т.е. до изтичането на 365 дни.

6.4. Обезщетение при смърт или при заболяване на майката или на осиновителката на дете до 5-годишна възраст

Във връзка с измененията и допълненията в чл. 167 от КТ, относно правото на отпуск при смърт или тежко заболяване на родител или осиновител, в сила от 01.07.2018 г. е прецизирана разпоредбата на чл. 51 от КСО. В текста е добавена разпоредбата на новия чл. 53в (обезщетение при осиновяване на дете до 5-годишна възраст), с което се регламентира правото, при смърт или тежко заболяване на осиновителката, на лицето което ползва отпуска по чл. 167 (един от родителите на осиновителите, настойника) да получава обезщетение при осиновяване на дете до 5-годишна възраст, ако отговаря на изискването да има 12 месеца осигурителен стаж като осигурено за този риск.

6.5. Обезщетение за отглеждане на дете до 2-годишна възраст

Измененията и допълненията в чл. 52а, чл. 52б и чл. 53 от КСО, са във връзка с привеждането на разпоредбите в съответствие с чл. 164 от КТ, регламентиращ отпуска за отглеждане на дете до 2-годишна възраст. В заглавията и в текстовете на разпоредбите свързани с правото, сроковете и изплащането на обезщетението за отглеждане на дете са добавени думите „дете до 2-годишна възраст“ или „до навършване на 2-годишна възраст“.

7. Промени в Кодекса за социално осигуряване, извършени със Закона за допълнение на КСО (ДВ, бр. 53 от 26.06.2018 г., в сила от 30.06.2018 г.).

С допълнение в чл. 82, ал. 4 се дава право и на родителите на военнослужещите, загинали при изпълнение на военна служба в операции или мисии извън територията на страната, да получават наследствена пенсия от починалите си деца, независимо от възрастта на родителите.

В разпоредбата на чл. 83, ал. 4, съгласно която се определя вида и размера на наследствената пенсия за наследниците на починалото лице, са добавени и загиналите при изпълнение на военна служба в операции или мисии извън територията на страната, като за база е взет размерът на военноинвалидната пенсия по чл. 86, ал. 1 от КСО, равен на следващата се пенсия за военна инвалидност при трайно намалена работоспособност над 90 на сто, в зависимост от званието на военнослужещия.

С допълнението в чл. 85, ал. 2, в съответствие с чл. 83, ал. 4 от КСО, се дава право на пенсия за военна инвалидност на нов кръг лица – загиналите при изпълнение на военна служба в операции или мисии извън територията на страната.

С промяната в чл. 101, ал. 7 се разширява кръгът на родителите с право да получават в пълен размер личната си пенсия и наследствената пенсия, отпусната по чл. 82, ал. 4 от КСО, като към тях са добавени и родителите на военнослужещите, загинали при изпълнение на военна служба в операции или мисии извън територията на страната.

Съгласно § 5 от ПР на ЗДКСО/2018 г. родителите на военнослужещите, загинали до влизането в сила на този закон при изпълнение на военна служба в операции или мисии извън територията на страната, имат право на наследствена пенсия за военна инвалидност по чл. 82, ал. 4 от датата на подаване на заявлението. С разпоредбата се определя изрично правото на тези родители на наследствена пенсия за военна инвалидност, както и моментът, от който се следва отпускане на тази пенсия.

С алинея първа на § 6 от ПР на ЗДКСО/2018 г. се предвижда, че право да получават наследствена пенсия за военна инвалидност, независимо от възрастта си, имат родителите на курсантите и школниците от средните, полувисшите и висшите военни училища, които не са

отслужили наборна военна служба и са починали по време на и във връзка с обучението след навършване на пълнолетие, но преди изтичане на срока, който се зачита за наборна военна служба съгласно действащото законодателство към момента на настъпването на смъртта.

В ал. 2 на същата преходна разпоредба е регламентиран размерът на наследствената пенсия, който следва да се определя от размера по чл. 86, ал. 1, равен на следващата се пенсия за военна инвалидност на редник или сержант при трайно намалена работоспособност над 90 на сто. Наследствената пенсия за военна инвалидност на тези родители се отпуска от датата на подаване на заявлението, като те я получават в пълен размер, заедно с получаваната от тях една или повече лични пенсии (ал. 3).

8. Промени в Кодекса за социално осигуряване, извършени със Закона за изменение на КСО (ДВ, бр. 64 от 03.08.2018 г., в сила от 01.01.2018 г.).

С изменението в чл. 69б, ал. 4 се възстановява почти същият текст на разпоредбата, действал до 01.01.2018 г. Промяната е с обратно действие, като влиза в сила от 01.01.2018 г., което означава, че редакцията, действала от 01.01.2018 г. до 03.08.2018 г., не поражда правно действие. Съгласно разпоредбата право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 69б, ал. 4 се придобива, ако трудовият договор на лицата, които работят по условията на чл. 104, ал. 3, бъде прекратен на основание чл. 328, ал. 1, т. 1 и 2 от КТ. Те могат да се пенсионира не по-рано от навършване на 45 години и 4 месеца към 31 декември 2017 г. и ако имат сбор от осигурителен стаж и възраст 90 и 10 години осигурителен стаж, положен при условията на чл. 104, ал. 3. От 31 декември 2017 г. възрастта се увеличава от първия ден на всяка следваща календарна година с по 2 месеца до достигане на 50-годишна възраст за мъжете и жените.

9. Промени в Кодекса за социално осигуряване, извършени със Закона за изменение и допълнение на Административнопроцесуалния кодекс (ДВ, бр. 77 от 18.09.2018 г., в сила от 01.01.2019 г.).

С новия чл. 69г, в сила от 01.01.2019 г. нормативно е определен редът за отпускане на пенсия за осигурителен стаж и възраст с начална дата след 31.12.2018 г. на съдии, прокурори и следователи. Съгласно разпоредбата тези от тях, които към 31.12.2018 г. имат поне 35 години общ юридически стаж, от които поне две трети осигурителен стаж в органите на съдебната власт, могат да подадат заявление за пенсиониране до 31.12.2020 г. включително, независимо от възрастта им. Специфично за този кръг лица е, че за тях не се изисква минимална навършена възраст.

С алинея втора се дава право при прекратяване на трудовия им договор по реда на чл. 165, ал. 1, т. 2 от Закона за съдебната власт (освобождаване от длъжност при подадена оставка от съответния съдия, прокурор или следовател) да получават пълния размер на следващата им се пенсия за осигурителен стаж и възраст, както и обезщетението по чл. 225, ал. 1 от ЗСВ.

II. ПОДЗАКОНОВИ НОРМАТИВНИ АКТОВЕ

1. Промени в Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж

1.1. Постановление № 60 от 30 март 2017 г. за изменение и допълнение на Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж (ДВ, бр. 29 от 07.04.2017 г., § 16, т. 2 в сила от 01.01.2018 г.).

В чл. 34 е създадена нова ал. 7, съгласно която за установяване на статута на учащ на лицата по ал. 1, т. 1 и 2 (ученици, които продължават образованието си след навършване на 18-годишна възраст и лица, независимо от формата и степента на обучението им във висшите училища), когато не са представени съответните документи, се ползват данните от регистрите на Министерството на образованието и науката, присъединени към системата за автоматизиран достъп до регистрите на централната администрация.

1.2. Постановление № 32 от 2 март 2018 г. за изменение и допълнение на Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж (ДВ, бр. 21 от 09.03.2018 г., в сила от 09.03.2018 г.).

С направеното допълнение в чл. 4, т. 1 и чл. 7, ал. 4, т. 9, за отпускане на наследствена пенсия или добавка по чл. 84 от КСО от наследодателя, който не е бил пенсионер, както и за изготвяне на предложение за отпускане на персонална пенсия, в случаите когато не е възможно издаването на удостоверение за наследници, може да се представя и друг актуален официален оригинален документ, издаден от компетентен орган на чужда държава, удостоверяващ семейната или родствената връзка с наследодателя. Този документ следва да бъде преведен на български език от лице, извършващо преводи по реда на Правилника за легализациите, заверките и преводите на документи и други книжа, както и да е оформен в съответствие с разпоредбите на двустранните международни договори, по които Република България е страна, или на Конвенцията за премахване на изискването за легализация на чуждестранните публични актове, а при липса на такива разпоредби – да е преминал процедура по реда на Правилника за легализациите, заверките и преводите на документи и други книжа.

С изменението в чл. 10, ал. 8 изрично се регламентира, че разпорежданията, с които пенсиите служебно се преизчисляват, осъвременяват или се определят в нов размер поради промяна в минималните размери, установени в Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване или на основание постановление за определяне на нов размер на социалната пенсия за старост, се връчват само по искане на лицата. До промяната този механизъм на връчване бе предвиден само по отношение на разпорежданията за осъвременяване и служебно преизчисляване на пенсиите.

Съобразно новата редакция на чл. 65, ал. 1, при подаване на заявление за промяна адреса на получаване на пенсията, отпада необходимостта пенсионерът да доказва с документ за самоличност или удостоверение за регистрация по настоящ адрес промяната в адресната си регистрация. Промяната е свързана с това, че информацията за постоянния и настоящ адрес на пенсионера вече се извлича от НБД „Население“ на ГД „ГРАО“.

Съгласно изменената разпоредба на чл. 70, ал. 1, при получаване на данни за смърт на пенсионера (служебно от ГРАО или при отправено искане от наследниците на починалото лице или от страна на банката), териториалното поделение на НОИ, за всяко починало лице, следва да изпраща на съответната банка удостоверение, в което се вписват последният месец, за който починалият е имал право на пенсия, както и месецът, до който включително е преведена пенсията по сметката. До промяната това удостоверение се издаваше на законните наследници на пенсионера след като са подали заявление за това до съответното ТП на НОИ.

1.3. Постановление № 97 от 7 юни 2018 г. за изменение и допълнение на Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж (ДВ, бр. 49 от 12.06.2018 г., в сила от 01.01.2018 г., § 12 и 24 са в сила от 12.06.2018 г., а § 25 в сила от 09.03.2018 г.).

Измененията в чл. 2, т. 2 и чл. 3, ал. 1, т. 1 произтичат от промяната в чл. 5, ал. 7 от КСО, направена със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2017 г., в сила от 01.01.2018 г., регламентираща задължение на осигурителите да издават по искане на осигуреното лице документи за осигурителен стаж и осигурителен доход само за периоди преди 2000 г.

Направените изменения в разпоредбите на чл. 7, ал. 2, т. 3 и ал. 4, т. 7, чл. 22, чл. 43, ал. 1 и 2, чл. 46, ал. 4, т. 5 НПОС са в съответствие с промените в КСО, приети с § 10 от заключителните разпоредби на Закона за изменение на Закона за държавните такси (ДВ, бр. 17/23.02.2018 г., в сила от 01.01.2018 г.) С посочените промени думата „инвалид“ е заменена с термина „лице с трайни увреждания“ или съответните им производни в чл. 70а, ал. 2, т. 5 и 6, чл. 74, ал. 3 и чл. 83, ал. 1 от КСО.

Във връзка с отмяната на чл. 95, ал. 1, т. 2 от КСО, относно отмяна на основанието за спиране на пенсията в случаите, когато пенсионерът не се яви за преосвидетелстване от органите на експертизата на работоспособността, след като е служебно повикан, в сила от 01.01.2018 г. е отменена и т. 2 на чл. 11 от наредбата.

В чл. 18б е създадена нова ал. 4 с цел да бъде съобразена с разпоредбата на чл. 69б, ал. 4 от КСО, като е посочена възрастта по години, при навършване на която съответната категория лица придобиват право на пенсия за осигурителен стаж и възраст, ако изпълняват и останалите изисквания, предвидени в разпоредбата. Условието за придобиване право на пенсия за осигурителен стаж и възраст при навършена възраст по пол са посочени в Таблица № 9 от приложението към годишника.

Измененията в чл. 10, ал. 3, чл. 20, ал. 1 и 3 – 5 и чл. 21а, ал. 1 привеждат разпоредбите в съответствие с новата редакция на чл. 70 от КСО, в сила от 01.01.2018 г. Във връзка с начина за определяне размера на пенсията в ал. 3 на чл. 20 е определена тежестта на месеците осигурителен стаж в пенсионната формула съобразно новия размер на процента, приет със ЗБДОО за 2018 г. – 1,169 на сто. В т. 1 е възпроизведен досегашният текст на ал. 3, а в т. 2 е определена съответната пропорционална част от процента по чл. 70, ал. 1 от КСО за месеците осигурителен стаж от 1 януари 2018 г., както следва за:

1 месец = 0,097	7 месеца = 0,682
2 месеца = 0,195	8 месеца = 0,779
3 месеца = 0,292	9 месеца = 0,877
4 месеца = 0,390	10 месеца = 0,974
5 месеца = 0,487	11 месеца = 1,072
6 месеца = 0,585	12 месеца = 1,169

С измененията в чл. 21а, ал. 2 е пояснено, че при определяне на индивидуалния коефициент в случаите на промяна на осигуряването от универсален пенсионен фонд по чл. 4б от КСО и последващо възобновяване на осигуряването по реда на чл. 124а от КСО се вземат предвид месеците, през които лицето е било осигурявано в универсален пенсионен фонд.

Извършената промяна в чл. 29а е във връзка с изискването на чл. 79, ал. 2 от КСО за изчисляване на размера на пенсията за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест с увеличени коефициенти. С оглед и на ежегодното нарастване на процента за тежестта на една година осигурителен стаж в пенсионната формула в т. 1 на чл. 29а е възпроизведен досегашният текст на разпоредбата, а в т. 2 са отразени увеличените коефициенти от 1 януари 2018 г., както следва:

- а) за лица с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане над 90 на сто – 0,4252;
- б) за лица с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане от 71 до 90 на сто – 0,3720;
- в) за лица с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане от 50 до 70,99 на сто – 0,3189.

Прецизирана е разпоредбата на чл. 34, ал. 1, т. 3, регламентираща изискванията към документите, с които лицата над 18-годишна възраст, които получават наследствена пенсия и учат в чужбина, установяват обстоятелството, че са учащи с оглед продължаване изплащането на пенсията. Съгласно изменението, в сила от 12.06.2018 г., те установяват това обстоятелство и срока на обучението в началото на всеки семестър или учебна година с издаден от учебното заведение оригинален документ, а учащите в държава – членка на Европейския съюз, Исландия, Норвегия, Лихтенщайн и Швейцария – с оригинален или с електронен документ, подписан с квалифициран електронен подпис, като документите трябва да отговарят на определените в Наредбата изисквания.

Измененията в чл. 43а, ал. 1 и чл. 46, ал. 4, т. 6 и 7 са във връзка с редакцията на чл. 9, ал. 6 от КСО, в сила от 01.01.2018 г. Времето през което визираните в разпоредбите лица (съответен кръг роднини), полагали грижи за лице с увреждане, нуждаещо се постоянно от чужда помощ, се зачита за осигурителен стаж, ако през периода не са били осигурени или не са получавали пенсия, а след 1 януари 2018 г. – не са били осигурени и не са получавали лична пенсия. Този период се зачита за осигурителен стаж, но не се взема предвид при определяне на осигурителния доход.

Промяната в чл. 45, ал. 1 и чл. 45а, ал. 3 и ал. 6 предвижда установяването на внесените осигурителни вноски по реда на чл. 9а, ал. 2 от КСО за недостигащ стаж при пенсиониране, да се извършва служебно, въз основа на данните от информационната система на НОИ, без да е необходимо представянето на съответните платежни документи. По този начин се намалява административната тежест за лицата, като същевременно се предотвратяват злоупотреби чрез представяне на фалшиви вноски бележки.

Съгласно новата ал. 3 в чл. 70 при получено уведомяване за смърт на пенсионера (по ал. 1 или 2), както и за недължимо или неправилно преведени суми за пенсии по сметка на пенсионер, които подлежат на възстановяване, банката не може да удържа от тях суми за такси или да удовлетворява други свои вземания, произтичащи от договорните й отношения с пенсионера. С тази разпоредба се цели преустановяване на практиката на банките неоснователно да удържат суми за такси или да удовлетворяват свои вземания от недължимо или неправилно преведени суми за пенсии.

С допълнението в ал. 7 на чл. 85 се създава възможност разпореждания за събиране на неоснователно получени суми за пенсия след смъртта на пенсионера да могат да бъдат издавани не само от длъжностното лице, на което е възложено ръководството на контрола по разходите на ДОО в съответното териториално поделение на НОИ, а и от други длъжностни лица, определени от ръководителя на поделението.

С отмяната на ал. 11 и редакцията на ал. 12 на чл. 92, в сила от 12.06.2018 г., се осигурява възможност за коректно прилагане на всички разпоредби на чл. 92 от наредбата. Съгласно изменението в ал. 12, в случай че получените средства за компенсиране на разходите за изплащане на пенсиите чрез пощенските станции превишават размера на компенсацията, пълният размер на превишението се възстановява от дружеството („Български пощи“ ЕАД) на Националния осигурителен институт в едномесечен срок от издаването на заповедта за размера на компенсацията.

2. Промени в Наредбата за паричните обезщетения и помощи от държавното обществено осигуряване, извършени с Постановление № 127 от 4 юли 2018 г. (ДВ, бр. 57 от 10.07.2018 г., в сила от 01.07.2018 г., § 4, т. 2 и § 5, т. 2 са в сила от 01.01.2019 г.)

Измененията и допълненията в разпоредбите на чл. 1, ал. 1, т. 1, буква „д“ и „е“, чл. 3, ал. 1, чл. 4, т. 1 – 6, чл. 31, чл. 32, ал. 1 и 9, чл. 33, чл. 34, ал. 1 – 3 и чл. 35 от наредбата са свързани с привеждането им в съответствие с промените в Кодекса на труда и Кодекса за социално осигуряване, в сила от 01.07.2018 г., относно обезщетението при осиновяване на дете до 5-годишна възраст и правата на осиновителите при осиновяване на дете до 5-годишна възраст.

Съгласно изменението в чл. 33 паричното обезщетение за временна неработоспособност, за бременност и раждане и при осиновяване на дете до 5-годишна възраст при подневно отчитане на работното време се изплаща за определените за лицето работни дни, включени в периода на временната неработоспособност, в отпуска за бременност и раждане и при осиновяване на дете до 5-годишна възраст. Паричното обезщетение при сумирано изчисляване на работното време и при работа на смени по часов график се изплаща за работните часове по графика на лицето, изготвен по реда на Наредбата за работното време, почивките и отпуските, включени в периода на временната неработоспособност, в отпуска за бременност и раждане и при осиновяване на дете до 5-годишна възраст (чл. 34, ал. 1).

С промените в чл. 26 отпадат част от документите, които се прилагат към заявлението-декларация за изплащане на парична помощ при смърт на осигурено лице (оригинално удостоверение за наследници, декларация дали родителите на починалото осигурено лице са живи и копие от удостоверението за раждане на починалото лице) – приложение № 17. Отпада и изискването за прилагане на удостоверение за наследници в оригинал, като в разпоредбата на чл. 27, ал. 1 изрично се посочва, че при подаване на заявление-декларация за изплащане на неполучени от починало лице парични обезщетения и помощи удостоверението за наследници се прилага само за справка – приложение № 18.

С новосъздадената ал. 2 в чл. 26 и в чл. 27, в сила от 01.01.2019 г. се създава възможност за подаване на заявлението-декларация за изплащане на еднократна помощ при смърт на осигуреното лице и на заявлението-декларация за изплащане на неполучени от починало лице парични обезщетения и помощи по електронен път чрез използване на квалифициран електронен подпис или персонален идентификационен код на подателя.

От 01.07.2018 г. са направени и промени в документите за получаване на парични обезщетения от ДОО. Създадено е ново заявление-декларация по образец съгласно приложение № 5а за изплащане на парично обезщетение на основание чл. 53г от КСО за остатък до 365 дни при неизползване на отпуска при осиновяване на дете до 5-годишна възраст. От същата дата са изменени и приложенията към НПОПДОО – от № 1 до № 11 и № 15, 17 и 18.

3. Промени в Наредбата за медицинската експертиза, извършени с Постановление № 152 от 26 юли 2018 г. (ДВ, бр. 64 от 03.08.2018 г., в сила от 03.08.2018 г.).

Във връзка с отменената разпоредба на чл. 42, ал. 2 от КСО са прецизирани текстовете на чл. 12, т. 1 и на чл. 70, ал. 7. От 03.08.2018 г. вече не се издава болничен лист за временна неработоспособност на неосигурените по КСО лица, чиято временна неработоспособност е настъпила до 30 календарни дни след прекратяване на трудовия договор или осигуряването (чл. 12, т. 1). Съгласно изменената ал. 7 на чл. 70 отпускът при временна неработоспособност в размер 30 календарни дни, ползван на основание чл. 42, ал. 3 от КСО, се взема предвид при определяне датата на инвалидизиране.

Измененията и допълненията в чл. 31, ал. 6, чл. 32, чл. 33 и отмяната на ал. 1 и 2 в чл. 34 са във връзка с привеждането им в съответствие с промените в чл. 167 от КТ, относно издаването на болничен лист за временна неработоспособност на лицето, което ще ползва отпуска при смърт или тежко заболяване на родителя или осиновителя.

В чл. 63, ал. 1 се премахва текстът, свързан с диапазона, според който досега се определяше трайно намалената работоспособност/степен на увреждане. Алинея 4 е отменена. Промените са свързани с измененията в Приложение № 2 към чл. 63, ал. 3 относно отпадане на математическата формула на изчисление на крайния процент при множество увреждания.

Съгласно новата ал. 5 на чл. 68 териториалните експертни лекарски комисии/НЕЛК се произнасят по необходимостта от чужда помощ и при степен на трайно намалена работоспособност (степен на увреждане) 80 на сто, когато едно или повече съпътстващи заболявания обуславят над 50 на сто трайно намалена работоспособност (степен на увреждане).

Изменена е методиката за определяне на отправните точки (Приложение № 1) за оценка на трайно намалената работоспособност (вида и степента на увреждане) в проценти. С направените промени в НМЕ са въведени точни медицински обосновани критерии при определяне на инвалидизиращите увреждания в съответствие със съвременните медицински достижения и при определяне на крайния процент трайно намалената работоспособност.

В § 1 от допълнителните разпоредби е създадена нова т. 5, съгласно която „Дефинитивни състояния“ са състоянията, които не търпят позитивна или негативна еволюция във времето.

4. Промени в Наредбата за реда и начина за информиране на работниците и служителите и за отпускане и изплащане на гарантираните вземания при несъстоятелност на работодателя, извършени с Постановление № 59 от 20.04.2018 г. за изменение и допълнение на Наредбата (ДВ, бр. 36 от 27.04.2018 г., в сила от 22.12.2017 г.)

Изменението в чл. 3, ал. 2 е във връзка с разширяване на кръга на лицата, които имат право на гарантирано вземане по ЗГВРСНР, и уведомяването им от работодателя за датата на вписването на решението по чл. 6 от ЗГВРСНР и за реда за получаване на вземания от фонд ГВРС. Съгласно допълнението в т. 1 на ал. 2 информирането на работниците и служителите, на които трудовото правоотношение не е прекратено към датата на вписване в търговския регистър на решението по чл. 6 от закона, се извършва чрез писмено уведомяване на

представителите на работниците и служителите и чрез обява на подходящо място в предприятието. С допълнението в т. 2 на същата алинея, за работниците и служителите, на които трудовото правоотношение е прекратено през месеца на вписване в търговския регистър на решението по чл. 6 от закона или през последните 36 предходни календарни месеца, информирането се извършва чрез изпращане на съобщение с обратна разписка на всеки работник и служител.

С промените в чл. 5, ал. 1 се определя механизмът за извършване на проверки от страна на контролните органи на НОИ. Съгласно допълнението в текста на ал. 1 контролната дейност ще бъде осъществявана на база Инstrukция № 1 от 03.04.2015 г. за реда и начина за осъществяване на контролно-ревизионна дейност от контролните органи на Националния осигурителен институт. Извършената промяна е предпоставка за правна сигурност при осъществяване на дейността от страна на контролните органи на НОИ и за предвидимост на процеса на проверката за работодателите.

Редакцията на чл. 8, ал. 1 е в съответствие с промените в ЗГВРСНР, в сила от 22.12.2017 г. Удължен е срокът, през който работниците и служителите имащи право на гарантирано вземане, могат да подадат заявление-декларация за отпускане на гарантираните вземания, от два на три месеца от вписването в Търговския регистър на решението по чл. 6 от ЗГВРСНР или от датата на информиране на работниците и служителите от българския работодател за обстоятелството, че е открито производство по несъстоятелност по реда на законодателството на другата държава.

Направените изменения в приложение № 1 към чл. 4, ал. 1, са свързани с промяна в указанията за попълване на справка за размера на начислените, но неизплатени трудови възнаграждения и парични обезщетения, дължими от работодателя по КТ и други нормативни актове, за да се гарантира, че са обхванати всички работници и служители, които имат право на гарантирани вземания по реда на ЗГВРСНР.

5. Промени в Наредбата за елементите на възнаграждението и за доходите, върху които се правят осигурителни вноски, извършени с Постановление № 193 от 13.09.2018 г. (ДВ, бр. 77 от 18.09.2018 г., в сила от 01.10.2018 г.)

Съгласно новосъздадената т. 19 в ал. 8 на чл. 1, в сила от 01.10.2018 г., не се изчисляват и внасят осигурителни вноски върху стойността на възстановените разходи за транспорт на педагогическите специалисти от местоживеенето им до местоработата и обратно или за наем по месторабота по чл. 219, ал. 5 от Закона за предучилищното и училищното образование.

Постановления на МС за определяне размерите на пенсиите, за определяне на нови размери на минималната работна заплата за страната през 2018 г. и други:

1. С Постановление на МС № 280 от 8 декември 2017 г. (ДВ, бр. 99 от 12.12.2017 г.) се определя от 1 януари 2018 г. размер на линията на бедност за страната 321 лева.

2. С Постановление на МС № 305 от 19 декември 2017 г. (ДВ, бр. 102 от 22.12.2017 г.) се определя от 1 януари 2018 г. нов месечен размер на гарантирания минимален доход 75 лв.

3. С Постановление на МС № 316 от 20 декември 2017 г. (ДВ, бр. 102 от 22.12.2017 г.) се определя от 1 януари 2018 г. нов размер на минималната месечна работна заплата за страната 510 лв. и на минималната часова работна заплата 3,07 лв. при нормална продължителност на работното време 8 часа и при 5-дневна работна седмица. Размерът на минималната месечна работна заплата е за пълен работен месец.

4. С Постановление на МС № 43 от 28 март 2018 г. (ДВ, бр. 29 от 30.03.2018 г.) се одобри допълнителен трансфер в размер 49 100 000 лв. по бюджета на държавното обществено осигуряване за 2018 г. за еднократно изплащане на допълнителна сума към пенсиите за м. април 2018 г. Допълнителната сума е в размер 40 лв. и се изплаща на пенсионери, на които пенсията или сборът от пенсиите заедно с добавките и компенсациите към тях за м. април 2018 г. е в размер до 321,00 лв. включително.

5. С Постановление на МС № 44 от 29 март 2018 г. (ДВ, бр. 30 от 03.04.2018 г.) се одобри допълнителен трансфер в размер на 11 063 лв. по бюджета на държавното обществено

осигуряване за 2018 г. за разплащане на извършените разходи по предоставените дейности и услуги на правоимащите лица по чл. 16 от Закона за военноинвалидите и военнопострадалите.

6. С Постановление на МС № 106 от 22 юни 2018 г. (ДВ, бр. 53 от 26.06.2018 г.) се определи от 1 юли 2018 г. нов размер на социалната пенсия за старост – 125,58 лв. месечно.

7. С Постановление на МС № 120 от 29 юни 2018 г. (ДВ, бр. 56 от 06.07.2018 г.) се одобри допълнителен трансфер в размер на 2 200 лв. по бюджета на държавното обществено осигуряване за 2018 г. за разплащане на извършените разходи по предоставените дейности и услуги на правоимащите лица по чл. 16 от Закона за военноинвалидите и военнопострадалите.

8. С Постановление на МС № 186 от 30 август 2018 г. (ДВ, бр. 73 от 04.09.2018 г.) се одобри допълнителен трансфер в размер на 1 684 лв. по бюджета на държавното обществено осигуряване за 2018 г. за разплащане на извършените разходи по предоставените дейности и услуги на правоимащите лица по чл. 16 от Закона за военноинвалидите и военнопострадалите.

9. С Постановление на МС № 246 от 15 ноември 2018 г. (ДВ, бр. 96 от 20.11.2018 г.) се одобри допълнителен трансфер в размер 51 624 000 лв. по бюджета на държавното обществено осигуряване за 2018 г. за еднократно изплащане на допълнителна сума към пенсиите за м. декември 2018 г. Допълнителната сума е в размер 40 лв. и се изплаща на пенсионери, на които пенсията или сборът от пенсиите заедно с добавките и компенсациите към тях за м. декември 2018 г. е в размер до 348,00 лв. включително.

10. С Постановление на МС № 323 от 20 декември 2018 г. (ДВ, бр. 107 от 28.12.2018 г.) се одобри допълнителен трансфер в размер на 7 508 лв. по бюджета на държавното обществено осигуряване за 2018 г. за разплащане на извършените разходи по предоставените дейности и услуги на правоимащите лица по чл. 16 от Закона за военноинвалидите и военнопострадалите.

СОЦИАЛНООСИГУРИТЕЛНИ ПРОГРАМИ НА ДОО

Държавното обществено осигуряване предоставя финансова защита на лицата, засегнати от социалните рискове болест, инвалидност, старост, безработица и др. Социалноосигурителните обезщетения са предназначени да компенсират загубата на доход от труд поради настъпването на даден риск. Осигурителните права на лицата финансово се обезпечават чрез натрупаните средства от законоустановени осигурителни вноски във фондовете на ДОО.

Държавното обществено осигуряване предоставя, при съблюдаване на определени изисквания за осигурително участие и други критерии, обезщетения и помощи на загубилите доходи при временна или трайна, пълна или частична загуба на работоспособност.

От деветте включени в Конвенция № 102 на МОТ осигурителни риска: (1/ болест; 2/ инвалидност; 3/ майчинство; 4/ отглеждане на дете; 5/ трудова злополука и професионално заболяване; 6/ старост; 7/ смърт на наследодател или загуба на издържащ член на семейството; 8/ безработица; 9/ медицински услуги и здравеопазване), чрез държавното обществено осигуряване под управлението на Националния осигурителен институт се администрират осем осигурени социални риска. Обслужването на деветия осигурителен риск, свързан със здравеопазването и медицинските услуги, се извършва от НЗОК.

От фондовете на държавното обществено осигуряване се изплащат:

- Пенсии за трудова дейност – пенсии за осигурителен стаж и възраст; за инвалидност поради общо заболяване; за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест;
- Пенсии за нетрудова дейност – пенсии за военна и гражданска инвалидност; социални пенсии за старост и инвалидност и персонални пенсии;
- Пенсии по отменени закони;
- Наследствени пенсии и добавки към пенсиите;
- Парични обезщетения за временна неработоспособност;
- Парични обезщетения за трудоустрояване;
- Парични обезщетения за майчинство;

- Парични обезщетения за безработица по КСО и по ЗОВС на Република България;
- Парични помощи.

За европейските граждани, които пребивават или се придвижват и работят в границите на ЕС, за работодателите, длъжащи осигурителните вноски се прилагат разпоредбите на Европейския съюз относно координацията на социалната сигурност, чиито правила непрекъснато се адаптират към промените в социалната и правната сфера. С регламенти (ЕО) № 883/2004 и № 987/2009, освен улесняването на мобилността на работниците, засилването ролята на административното сътрудничество и поетапно преминаване към електронен обмен на данни между институциите, се подобрява и защитата на лицата, които се движат в рамките на Европа.

Националният осигурителен институт е компетентната българска институция и служба за връзка при прилагане разпоредбите на регламентите и международните договори в областта на социалното осигуряване и социалната сигурност по отношение на:

- Паричните обезщетения за болест, майчинство и помощите при смърт;
- Паричните обезщетения за безработица;
- Пенсии за старост, инвалидност и наследствените пенсии.

Двустранните споразумения по обществено осигуряване не засягат националната система за осигуряване и разпоредбите, указващи кои лица подлежат на осигуряване, размерите на паричните обезщетения, при какви условия и за какъв период се предоставят. Тези въпроси се уреждат от съответното национално законодателство. За всеки, който работи в друга държава, е от значение да не остане лишен от правото да се осигурява и да получава краткосрочни и дългосрочни обезщетения при настъпване на даден осигурителен риск. Но важно е също да не бъде задължен да се осигурява едновременно по законодателствата на двете страни.

ПЕНСИИ

1. Пенсии за трудова дейност

1.1. Пенсии за осигурителен стаж и възраст

Основният вид пенсия, който се отпуска по нашето законодателство и заема най-висок дял в разходите на ДОО за пенсии, е за осигурителен стаж и възраст (ОСВ).

А. Пенсии за осигурителен стаж и възраст – стандартна пенсионна възраст

Изискванията за придобиване право на лична пенсия за осигурителен стаж и възраст са две:

- 1) навършена пенсионна възраст;
- 2) придобит осигурителен стаж.

През 2018 г. мъжете придобиват право на пенсия при навършена възраст 64 години и 1 месец и наличие на 38 години и 6 месеца осигурителен стаж, а жените – 61 години и 2 месеца и 35 години и 6 месеца осигурителен стаж (чл. 68, ал. 1 и 2 от КСО).

В случай че лицата не отговарят на горепосочените условия, те придобиват право на пенсия при наличие на не по-малко от 15 години действителен осигурителен стаж и навършена възраст 66 години и 2 месеца (чл. 68, ал. 3 от КСО).

На основание чл. 68а от КСО, лицата, които имат изискуемия осигурителен стаж по чл. 68, ал. 2 от КСО, могат по тяхно желание да се пенсионират до една година по-рано от възрастта им по чл. 68, ал. 1. Пенсията се отпуска от датата на заявлението и се изплаща пожизнено, като размерът ѝ се намалява с 0,4 на сто за всеки недостигащ месец до навършване от лицето на възрастта му по чл. 68, ал. 1. Лицата, на които е отпусната пенсия за ОСВ в намален размер, нямат право на пенсия по чл. 68, ал. 1-3 от КСО.

Минималният месечен размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1 от КСО се определя всяка година със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване. Размерът на пенсията за осигурителен стаж и възраст при непълнен осигурителен

стаж (чл. 68, ал. 3 от КСО) не може да бъде по-нисък от 85 на сто от минималната пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1 от КСО.

Таблица № 3 : Минимални размери на пенсиите за ОСВ и максимален размер на получаваните една или повече пенсии за периода 01.01.2018 – 31.12.2018 г. (лв.)

Период	Минимален месечен размер на пенсията за ОСВ по чл. 68, ал. 1 от КСО	Минимален месечен размер на пенсията за ОСВ по чл. 68, ал. 3 от КСО	Максимален месечен размер на получаваните една или повече пенсии
01.01.2018 – 30.06.2018 г.	200,00	170,00	910,00
01.07.2018 – 31.12.2018 г.	207,60	176,46	910,00

Б. Пенсии за осигурителен стаж и възраст – ранно пенсиониране

Военнослужещи, полицаи и други служители в сектор „Сигурност“

Военнослужещите придобиват право на пенсия през 2018 г. при навършване на възраст 53 години и 2 месеца и при 27 години общ осигурителен стаж, от които две трети или 18 години действително изслужени като военнорслужещи по Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България и/или като резервисти на активна служба по Закона за резерва на въоръжените сили на Република България (чл. 69, ал. 1 от КСО).

Държавните служители по Закона за Министерството на вътрешните работи, Закона за специалните разузнавателни средства и по Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража, държавните служители по чл. 11 от Закона за пощенските услуги, държавните служители по чл. 16, ал. 2 от Закона за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество, държавните служители, осъществяващи дейността по охрана на съдебната власт по чл. 391 от Закона за съдебната власт придобиват право на пенсия при навършване на възраст 53 години и 2 месеца и при 27 години общ осигурителен стаж, от които две трети или 18 години действително изслужени като държавни служители по посочените закони, по Закона за Държавна агенция „Национална сигурност“ и като военнорслужещи по Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България (чл. 69, ал. 2 от КСО).

Държавните служители по Закона за Държавна агенция „Национална сигурност“ придобиват право на пенсия при навършване на възраст 53 години 2 месеца и при 27 години общ осигурителен стаж, от които две трети или 18 години действително изслужени по Закона за Държавна агенция „Национална сигурност“, на военна служба или по законите по чл. 69, ал. 2 от КСО (чл. 69, ал. 3 от КСО).

Лицата, прослужили 15 години на длъжности от летателния състав, на длъжност „парашутист“, в екипажите на подводните съдове и във водолазния състав, в някои от ведомствата по горепосочените в ал. 1, 2 и 3 закони, придобиват право на пенсия при навършване на възраст 43 години и 2 месеца (чл. 69, ал. 4 от КСО).

Държавните служители от Държавна агенция „Разузнаване“ придобиват право на пенсия при навършване на възраст 53 години 2 месеца и при 27 години общ осигурителен стаж, от които две трети или 18 години действително изслужени по закона за Държавна агенция „Разузнаване“, на военна служба или по законите по чл. 69, ал. 1, 2 и 3 (чл. 69, ал. 5 от КСО).

Офицерите и сержантите от Националната служба за охрана придобиват право на пенсия при навършване на възраст 53 години и 2 месеца и при 27 години общ осигурителен стаж, от които две трети или 18 години действително изслужени по Закона за НСО, на военна служба или по законите по чл. 69, ал. 1, 2 и 3 (чл. 69, ал. 5а от КСО).

Служителите в Главна дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението“ на Министерството на вътрешните работи, изпълняващи някои от дейностите, свързани с неотложни аварийно-възстановителни работи, оперативна защита при наводнения и операции по издирване и спасяване, и химическа, биологическа и радиационна защита по Закона за Министерството на вътрешните работи, придобиват право на пенсия при навършване на

възраст 53 години и 2 месеца и при 27 години общ осигурителен стаж, от които две трети или 18 години действително изслужени в системата на гражданска защита (чл. 69, ал. 6 от КСО).

Служителите на длъжност „водолаз“ в Главна дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението“ на Министерството на вътрешните работи, ако са прослужили на тази длъжност 15 години, придобиват право на пенсия при навършване на възраст 43 години и 2 месеца (чл. 69, ал. 7 от КСО).

Балерини, балетисти и танцьори

Лицата, които имат осигурителен стаж 25 години на длъжност *балерина, балетист или танцьор в културни организации*, придобиват право на пенсия през 2018 г. при навършване на възраст 43 години и 2 месеца (чл. 69а от КСО).

Работещи при условията на I-ва и II-ра категория труд

През 2018 г. право на ранно пенсиониране от фонд „Пенсии“ на ДОО *при положен труд от първа и втора категория* придобиват лицата, които не са придобили право на пенсия за ранно пенсиониране от професионален пенсионен фонд или са променили осигуряването си от професионален пенсионен фонд във фонд „Пенсии“, при изпълнени условия, както е показано в таблици № 6 и 7 от приложението към годишника.

Лицата, които до 31 декември 2015 г. имат 10 години осигурителен стаж като *работници, инженерно-технически специалисти и ръководни служители до ръководител на участък включително, заети на работа под земята в подземните рудници, в подземните геологопроучвателни и хидротехнически обекти, в тунелното и подземното минно строителство*, могат да се пенсионират преди навършване на възрастта по чл. 68, ал. 1 от КСО, при условие, че имат сбор от възраст и осигурителен стаж 90 и възраст за 2018 г. – 52 години и 6 месеца за мъжете и 47 години и 6 месеца за жените (чл. 69б, ал. 3 от КСО).

Ако трудовият договор на горепосочените лица е прекратен на основание чл. 328, ал. 1, т. 1 и 2 от Кодекса на труда, те могат да се пенсионират през 2018 г. при навършване на 45 години и 6 месеца възраст и ако имат сбор от осигурителен стаж и възраст 90 и 10 години осигурителен стаж, положен при горепосочените условия (чл. 69б, ал. 4 от КСО).

Учители

Учителите през 2018 г. придобиват право на *срочна пенсия за ранно пенсиониране в намален размер*, изплащана от Учителския пенсионен фонд, при навършване на възраст 58 години и 2 месеца от жените и 61 години и 1 месец от мъжете и учителски осигурителен стаж – 25 години и 8 месеца за жените и 30 години и 8 месеца за мъжете (чл. 69в, ал. 1 от КСО).

Срочната пенсия за ранно пенсиониране се изплаща на горепосочените лица до навършване на възрастта им по чл. 68, ал. 1 от КСО, след което се изплаща пенсия в пълен размер от фонд „Пенсии“ на ДОО.

Учителите, които са придобили право на учителска пенсия за ранно пенсиониране, но не са се възползвали от него и се пенсионират при условията на чл. 68, ал. 1-2, получават *пенсия в пълен размер* от фонд „Пенсии“ и добавка от Учителския пенсионен фонд.

Учителите, които имат изискуемия осигурителен стаж за придобиване право на учителска пенсия за ранно пенсиониране, но се пенсионират след навършване на възрастта по чл. 68, ал. 1 от КСО, получават *срочна пенсия в пълен размер* от Учителския пенсионен фонд до навършване на възрастта по чл. 68, ал. 3 от КСО, след което пенсията им се изплаща от фонд „Пенсии“.

1.2. Пенсии за инвалидност

Осигурените лица имат право на пенсия за инвалидност поради общо заболяване или трудова злополука и професионална болест при доказана пълна или частична загуба на работоспособност завинаги или за продължително време и при наличие на придобит осигурителен стаж.

Пенсия за *инвалидност поради общо заболяване* се отпуска при 50 и над 50 на сто трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане. Задължително условие е и наличието на осигурителен стаж, придобит до датата на инвалидизирането, а за слепите по рождение и за ослепелите преди постъпване на работа – до датата на заявлението за пенсия, според навършената възраст, както следва:

- до 20-годишна възраст и за слепите по рождение и за ослепелите преди постъпването им на работа – независимо от продължителността на осигурителния стаж;
- до 25-годишна възраст – една година, от която 1/3-та или четири месеца действителен осигурителен стаж;
- до 30-годишна възраст – три години, от които 1/3-та или една година действителен осигурителен стаж;
- над 30-годишна възраст – пет години, от които 1/3-та или една година и осем месеца действителен осигурителен стаж;
- Лицата с вродени и лицата с придобити трайни увреждания до постъпване на работа – една година.

Пенсиите за инвалидност поради общо заболяване се отпускат за срока на инвалидността, определен в експертното решение на ТЕЛК/НЕЛК, с изключение на пенсиите на лицата, навършили възрастта по чл. 68 от КСО, които се отпускат пожизнено.

Минималният размер на пенсията за инвалидност поради общо заболяване се определя в процент от минималния размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1 от КСО и в зависимост от намалената работоспособност/вид и степен на увреждане на лицата, както е посочено в таблицата:

Таблица № 4 : Минимални размери на пенсията за инвалидност поради общо заболяване през 2018 г.

Трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане	Размер	
от 01.01.2018 до 30.06.2018 г.:		
– над 90 на сто ТНР	(115% от ОСВ)	230 лв.
– от 71 до 90 на сто ТНР	(105% от ОСВ)	210 лв.
– от 50 до 70,99 на сто ТНР	(85% от ОСВ)	170 лв.
от 01.07.2018 г. до 31.12.2018 г.:		
– над 90 на сто ТНР	(115% от ОСВ)	238,74 лв.
– от 71 до 90 на сто ТНР	(105% от ОСВ)	217,98 лв.
– от 50 до 70,99 на сто ТНР	(85% от ОСВ)	176,46 лв.

Този вид пенсия не се отпуска, възобновява или възстановява на получаващите пенсия за осигурителен стаж и възраст. С факта на пенсионирането им с пенсия за осигурителен стаж и възраст те вече са обезщетени за намалената им работоспособност след навършване на законово определената възраст.

Осигурените, загубили 50 и над 50 на сто от работоспособността си поради трудова злополука или професионална болест, имат право на пенсия за инвалидност *поради трудова злополука или професионална болест* независимо от продължителността на осигурителния стаж. Минималният размер на пенсията за трудова злополука и професионална болест се определя в процент от минималния размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1 от КСО и в зависимост от трайно намалената работоспособност/вид и степен на увреждане на лицата, както е посочено в таблицата:

Таблица № 5 : Минимални размери на пенсията за трудова злополука и професионална болест през 2018 г.

Трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане	Размер	
от 01.01.2018 до 30.06.2018 г.:		
– над 90 на сто ТНР	(125% от ОСВ)	250 лв.
– от 71 до 90 на сто ТНР	(115% от ОСВ)	230 лв.
– от 50 до 70,99 на сто ТНР	(минимален размер на пенсия за ОСВ)	200 лв.
от 01.07.2018 г. до 31.12.2018 г.:		
– над 90 на сто ТНР	(125% от ОСВ)	259,50 лв.
– от 71 до 90 на сто ТНР	(115% от ОСВ)	238,74 лв.
– от 50 до 70,99 на сто ТНР	(минимален размер на пенсия за ОСВ)	207,60 лв.

Пенсиите за трудова злополука и професионална болест също се отпускат за срока на инвалидността, определен в експертното решение на ТЕЛК/НЕЛК с изключение на пенсиите на лицата, навършили възрастта по чл. 68 от КСО, които се отпускат пожизнено.

2. Пенсии, несвързани с трудова дейност

По силата на Кодекса за социално осигуряване се отпускат и пенсиите, които не са свързани с трудова дейност и осигурително участие. Те имат подчертано социален характер и не са осигурително плащане. Въпреки това, поради периодичността на получаването им и добре развитата и работеща административна система на НОИ на територията на страната тези пенсии успешно се обслужват от института и така се спестяват обществени разходи.

Пенсиите, несвързани с трудова дейност, не могат да преминават в наследствени. Със смъртта на носителя на правото на пенсия те се прекратяват (с изключение на пенсиите за военна инвалидност, които могат да преминават в наследствени). Финансирането на нетрудовите пенсии е за сметка на държавния бюджет.

Условията за отпускане на различните видове пенсии, несвързани с трудова дейност, са следните:

- *Пенсия за военна инвалидност* се отпуска на лица, които са загубили работоспособността си поради това, че са заболели или пострадали през време или по повод на наборната военна служба, службата в запаса или в резерва. Право на такава пенсия имат и загиналите при изпълнение на военна служба в операции или мисии извън територията на страната и лицата, пострадали при оказване съдействие на въоръжените сили;
- Лицата, загубили работоспособността си поради това, че са заболели или пострадали при изпълнение на граждански дълг или случайно от органите на властта при изпълнение на служебните задачи на тези органи, имат право на *пенсия за гражданска инвалидност*;
- *Социална пенсия за старост* могат да получат лицата, навършили 70-годишна възраст, на които не е отпусната друга пенсия, включително от друга държава, когато годишният доход на член от семейството към датата на навършване на възрастта е по-малък от сбора на гарантирания минимален доход, установен за страната през последните 12 месеца;
- Право на *социална пенсия за инвалидност* през 2018 г. имат лица, навършили 16-годишна възраст, с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане повече от 71 на сто;
- Министерският съвет по определени от него условия и ред в изключителни случаи може да отпуска *персонални пенсии* на лица, по отношение на които не са налице някои от изискванията за придобиване право на пенсия по КСО. Пенсиите се отпускат с решение на Министерския съвет по предложение на министъра на труда и социалната

политика, съгласувано с министъра на финансите. Лицата, на които могат да се отпуснат персонални пенсии, са:

- деца без право на наследствена пенсия от починал родител (до 31 декември 2018 г.);
- жени, навършили възрастта по чл. 68, ал. 3 от КСО, които са родили и отгледали пет и повече деца до навършване на 18-годишната им възраст (при наличие на три години действителен осигурителен стаж);
- лица, навършили възрастта по чл. 68, ал. 3 от КСО, които са полагали грижи в продължение на повече от 10 години за лица с трайни увреждания – членове на техните семейства, постоянно нуждаещи се от чужда помощ (при наличие на три години действителен осигурителен стаж).

За отпускането на персонална пенсия е въведено едно допълнително изискване – годишният доход на член от семейството на лицата да е по-малък от сбора на гарантирания минимален доход, установен за страната през последните 12 месеца преди искането на пенсия.

Размерът на социалната пенсия за старост, като измерител за другите пенсии, несвързани с трудова дейност, се определя от Министерския съвет по предложение на МТСП и НОИ. Пенсиите за военна и гражданска инвалидност и социалната пенсия за инвалидност се определят в процент от социалната пенсия за старост в зависимост от намалената работоспособност на лицата.

Минималните размери на пенсиите, несвързани с трудова дейност, през 2018 г. са както следва:

- Социална пенсия за старост (СПС) – за периода 01.01.2018 – 30.06.2018 г. е 120,98 лв., а от 01.07.2018 г. – 125,58 лв.
- Пенсия за военна инвалидност в процент от социалната пенсия за старост и в зависимост от трайно намалената работоспособност/вид и степен на увреждане на лицата, както е посочено в таблицата:

Таблица № 6 : Размери на пенсията за военна инвалидност през 2018 г.

Трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане	Редници и сержанти		Офицери	
от 01.01.2018 до 30.06.2018 г.:				
– над 90 на сто ТНР	(150% от СПС)	181,47 лв.	(160% от СПС)	193,57 лв.
– от 71 до 90 на сто ТНР	(140% от СПС)	169,37 лв.	(150% от СПС)	181,47 лв.
– от 50 до 70,99 на сто ТНР	(115% от СПС)	139,13 лв.	(120% от СПС)	145,18 лв.
от 01.07.2018 г.:				
– над 90 на сто ТНР	(150% от СПС)	188,37 лв.	(160% от СПС)	200,93 лв.
– от 71 до 90 на сто ТНР	(140% от СПС)	175,81 лв.	(150% от СПС)	188,37 лв.
– от 50 до 70,99 на сто ТНР	(115% от СПС)	144,42 лв.	(120% от СПС)	150,70 лв.

- Пенсия за гражданска инвалидност в процент от социалната пенсия за старост и в зависимост от трайно намалената работоспособност/вид и степен на увреждане на лицата, както е посочено в таблицата:

Таблица № 7 : Размери на пенсията за гражданска инвалидност през 2018 г.

Трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане	Размер	
от 01.01.2018 до 30.06.2018 г.:		
– над 90 на сто ТНР	(150% от СПС)	181,47 лв.
– от 71 до 90 на сто ТНР	(140% от СПС)	169,37 лв.
– от 50 до 70,99 на сто ТНР	(115% от СПС)	139,13 лв.
от 01.07.2018 г.:		
– над 90 на сто ТНР	(150% от СПС)	188,37 лв.
– от 71 до 90 на сто ТНР	(140% от СПС)	175,81 лв.
– от 50 до 70,99 на сто ТНР	(115% от СПС)	144,42 лв.

➤ Размерите на социалната пенсия за инвалидност също са в зависимост от трайно намалената работоспособност/вид и степен на увреждане на лицата, както е посочено в таблицата:

Таблица № 8 : Размери на социалната пенсия за инвалидност през 2018 г.

Трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане	Размер	
от 01.01.2018 до 30.06.2018 г.:		
– над 90 на сто ТНР	(120% от СПС)	145,18 лв.
– от 71 до 90 на сто ТНР	(110% от СПС)	133,08 лв.
от 01.07.2018 г.:		
– над 90 на сто ТНР	(120% от СПС)	150,70 лв.
– от 71 до 90 на сто ТНР	(110% от СПС)	138,14 лв.

➤ Персонална пенсия (90% от СПС) – за периода 01.01.2018 – 30.06.2018 г. размерът ѝ е 108,88 лв., а от 01.07.2018 г. – 113,02 лв.

3. Наследствени пенсии

Наследниците на осигурено лице или пенсионер имат право на наследствена пенсия при определени условия. На наследниците се отпуска наследствена пенсия спрямо вида на получаваната от наследодателя лична пенсия или от тази, на която би имал право. Условията за отпускане и получаване на наследствена пенсия са следните:

- *Децата* имат право на наследствена пенсия до 18-годишна възраст, а след навършването ѝ, ако учат – за срока на обучението, но не по-късно от навършването на 26-годишна възраст, както и над тази възраст, ако учат и ако са се инвалидизирали до 18-, съответно до 26-годишна възраст. Децата, които полагат стаж след дипломиране, не се смятат за учащи;
- При смърт на двамата родители (осиновители) *децата* имат право на наследствена пенсия, която се определя от сбора на пенсиите на починалите;
- *Преживелият съпруг/съпруга* има право на наследствена пенсия пет години по-рано от възрастта му по чл. 68, ал. 1 от КСО или преди тази възраст, ако е неработоспособен;
- *Родителите* имат право на наследствена пенсия от децата си, ако са навършили общата възраст за придобиване право на пенсия и не получават лична пенсия;
- *Родителите* на лицата, починали по време на наборна военна служба, и на военнослужещите, загинали при изпълнение на военна служба в операции или мисии извън територията на страната, имат право на наследствена пенсия, независимо от възрастта им.

Наследствената пенсия се определя в процент от полагащата се лична пенсия на наследодателя според броя на наследниците: при един – 50%; при двама – 75%; при трима и повече наследници – 100%. Отпуска се общо на всички правоимащи и се разпределя поравно между тях.

Минималният размер на наследствената пенсия не може да бъде по-малък от 75% от минималния размер на пенсията за ОСВ по чл. 68, ал. 1 от КСО. За периода 01.01.2018 – 30.06.2018 г. нейният размер е 150,00 лв., от 01.07.2018 г. – 155,70 лв.

4. Добавки към пенсиите

Към пенсиите се изплащат различни добавки, които не са свързани пряко с трудовата дейност или осигурителното участие на лицата. Имат социалнозащитен или компенсаторен характер. Получават се на основание изрични разпоредби в КСО, други закони или правното основание се намира в нормативен акт на Министерския съвет. Съгласно действащото законодателство през 2018 г. към пенсиите се отпускаат и изплащат следните видове добавки:

- *Добавка за чужда помощ* по чл. 103 от КСО – пенсионерите с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане над 90 на сто, които постоянно се нуждаят от чужда помощ, получават към определената им пенсия добавка в размер 75% от социалната пенсия за старост. За периода 01.01.2018 – 30.06.2018 г. той е 90,74 лв., а от 01.07.2018 г. – 94,19 лв.
- *Добавка от пенсията на починал съпруг/съпруга* по чл. 84 от КСО – добавка в размер 26,5% от пенсията или сбора от пенсиите, които е получавал починалият съпруг/съпруга. Когато починалият не е получавал пенсия, добавката се определя от пенсията или от сбора от пенсиите, на които той е имал право.
- *Добавка по Указ 1611 от 1985 г.* Получава се от лицата, пострадали в Отечествената война, с над 50 на сто трайно намалена работоспособност, които имат отпуснатата пенсия за военна инвалидност или пенсия за трудова злополука. Право на тази добавка имат и получаващите наследствена пенсия за загинали в Отечествената война. Размерът на добавката е 50% от социалната пенсия за старост (от 01.01.2018 – 30.06.2018 г. е 60,49 лв., а от 01.07.2018 г. – 62,79 лв.).
- *Добавка на ветераните от войните* (чл. 5 от Закона за ветераните от войните). Ветераните от войните получават към пенсията си добавка в размер на социалната пенсия за старост. За периода 01.01.2018 – 30.06.2018 г. нейният размер е 120,98 лв., а от 01.07.2018 г. – 125,58 лв. В същия размер е и *добавката по чл. 4 от Закона за уреждане на някои трудови и осигурителни права на българските граждани*, която се изплаща към пенсиите за трудова дейност на тези лица.
- *Добавка на репресирани лица*, които са били в затвори, трудововъзпитателни общежития, лагери и места за задържане заради техния произход, политически убеждения или религиозни вярвания (чл. 9 от Закона за политическа и гражданска реабилитация на репресираните лица). Месечната добавка към пенсиите по чл. 9 от ЗПГРРЛ е в размер от 30 до 50% от средната пенсия за ОСВ за предходната година, в зависимост от вида на репресията и продължителността ѝ.

Има и добавки, които вече не се отпускат, но продължават да се изплащат. По силата на изричен текст от ПЗР на КСО добавките към пенсиите, получавани към момента на влизане в сила на кодекса, отпуснати по отменени закони, продължават да се изплащат на правоимащите лица. Това са *добавките за миньори* и *добавките за навършилите съответно 75- и 80-годишна възраст лица*.

5. Статистически показатели за пенсиите и добавките към тях за 2018 г.

При изчисляването на статистическите показатели за пенсиите са включени данните за пенсиите, които се отпускат и изплащат по българското законодателство (без пенсиите на учителите, отпуснати на основание чл. 69в от КСО, които се изплащат от Учителския пенсионен фонд), по европейски регламенти, международни договори и спогодби, както и по споразумението на нашата страна с Република Турция.

5.1. Брой на пенсиите

Броят на пенсиите, изплащани към 31 декември 2018 г., е 2 512 340. Спрямо предходната година е отчетен спад с 1,8% или с 45 389 бр. (2 557 729 бр. в края на 2017 г.). Освен всички първи пенсии, които са 2 158 047 бр., тук се включват и пенсиите, получавани като втора (349 544 бр.), трета или четвърта (4 749 общ брой). Делът на личните пенсии от общия брой на пенсиите през 2018 г. е 95,3%, а на наследствените пенсии – 4,7%. Мъжете получават 41,4% от броя на пенсиите, а жените – 58,6%.

Броят на *новоотпуснатите лични и наследствени пенсии* през 2018 г. е 96 476. Спрямо 2017 г. (99 041 бр.) той е намалял с 2 565 пенсии, основно поради по-ниския с 2,2% брой на новоотпуснатите пенсии, изплащани като първи (95 534 бр. за 2018 г. при 97 637 за 2017 г.).

Новоотпуснатите първи пенсии за инвалидност поради общо заболяване (лични и наследствени) през 2018 г. са 36 485 бр. и заемат дял от 38,2% от всички новоотпуснати първи пенсии. Те са с 0,8% или с 278 бр. по-малко спрямо 2017 г., когато са били 36 763 бр.

Броят на новоотпуснатите лични първи пенсии за инвалидност през 2018 г. е 29 509. Той е с 1,9% (с 564 бр.) по-висок в сравнение с 2017 г. (28 945 бр.). От тях трудовите пенсии за инвалидност (ИОЗ и ТЗПБ) са 26 002, като броят им е с 280 пенсии по-висок в сравнение със същите през 2017 г. (25 722 бр.). Броят на новоотпуснатите лични първи пенсии за инвалидност поради общо заболяване е 25 905 (25 638 бр. за 2017 г.), а на новоотпуснатите лични първи пенсии за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест – 97 (при 84 бр. за 2017 г.). Останалите новоотпуснати 3 507 лични пенсии за инвалидност са от фонд „Пенсии, несвързани с трудова дейност“, от които 3 504 бр. (3 219 бр. за 2017 г.) са новоотпуснатите социални пенсии за инвалидност и 3 са пенсиите за военна инвалидност.

При новоотпуснатите първи пенсии (лични и наследствени) за осигурителен стаж и възраст от фонд „Пенсии“ (чл. 68, чл. 68а, чл. 69а и чл. 69б от КСО) се наблюдава спад с 1,8%. Те наброяват 53 212, при 54 196 бр. за 2017 г. или с 984 по-малко. Дължи се на намалението със 798 бр. при новоотпуснатите лични първи пенсии за ОСВ, които от 51 827 бр. през 2017 г. намаляват на 51 029 през 2018 г. Основните фактори за този спад са увеличението от началото на годината на минималните изискуеми за отпускането на лична пенсия за ОСВ по чл. 68, ал. 1-2 от КСО осигурителен стаж и възраст и увеличението на минималната изискуема възраст за отпускането на лична пенсия за ОСВ по чл. 68, ал. 3, чл. 69а и чл. 69б от кодекса.

През 2018 г. пенсиите в намален размер, отпуснати при условията на чл. 68а от КСО (отпуснати до една година преди достигане на възрастта по чл. 68, ал.1 от КСО), са 3 612 бр. Броят им е с 1 000 (38,3%) по-висок в сравнение с предходната година.

Почти двойно намаление се наблюдава при отпуснатите първи пенсии за осигурителен стаж и възраст по чл. 69 от КСО (лични и наследствени) – 1 168 бр. (2 229 бр. за 2017 г.). Този спад се дължи на намалението на новоотпуснатите лични първи пенсии за ОСВ по чл. 69 от КСО – 811 бр., които са с 1 050 (с 56,4%) по-малко в сравнение с броя на отпуснатите през 2017 г. пенсии от същия вид – 1 861.

Към 31 декември 2018 г. са изплащани общо 2 394 106 лични пенсии, като от тях личните пенсии за осигурителен стаж и възраст (вкл. лични пенсии за ОСВ по отменени закони и по чл. 69 от КСО) са 1 602 596. В сравнение с предходната година те са с 10 027 бр. по-малко (1 612 623 бр. за 2017 г.). В края на 2018 г. са изплащани 385 207 лични пенсии за инвалидност поради общо заболяване (вкл. лични пенсии за ИОЗ по отменени закони и за лицата по чл. 69 от КСО), които заемат 49,0% дял от личните пенсии за инвалидност (785 908 бр.). Броят им намалява с 225 или с 0,1% спрямо 2017 г. (385 432 бр.). Броят на личните пенсии за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест (9 941 бр. към 31 декември 2018 г.) е намалял с 5,3% спрямо 2017 г.

Личните пенсии за осигурителен стаж и възраст (1 602 060 бр., вкл. лични пенсии за ОСВ – СВОК на ТПК и по чл. 69 от КСО) към 31 декември 2018 г. представляват 66,9% от всички лични пенсии, като от тях отпуснатите при непълнен осигурителен стаж (чл. 68, ал. 3 от КСО) пенсии са 118 768 бр. (7,4%). От общия брой на личните пенсии за осигурителен стаж и възраст в края на 2018 г., 1 367 599 бр. са отпуснати при условията на чл. 68 от КСО, 8 922 бр. – при условията на чл. 68а, 130 405 бр. – при условията на чл. 69б и 4 388 бр. са лични пенсии за ОСВ – СВОК на ТПК. Пенсиите по чл. 69 от КСО (на военнослужещи, полицаи и др. по специален режим на пенсиониране) са 90 476 бр. и заемат дял от 5,6% от личните пенсии за ОСВ.

Личните пенсии за инвалидност към 31 декември 2018 г. са 785 908 бр., и заемат дял 32,8% от всички лични пенсии. Тук се включват пенсиите за инвалидност поради общо заболяване (вкл. пенсии за ИОЗ по отменени закони и за лицата по чл. 69 от КСО), за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест (вкл. пенсии за ТЗПБ по отменени закони и за лицата по чл. 69 от КСО), социалните пенсии за инвалидност, както и пенсиите за военна и гражданска инвалидност. От тях с най-голям дял от 51,2% (402 678 бр.) са пенсиите за инвалидност на лицата с трайно намалена работоспособност/вид и степен на

увреждане от 71 до 90 на сто. Пенсиите на лица с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане над 90 на сто са 26,6%. Останалите 22% са пенсии на лица с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане от 50 до 70,99 на сто. С неуточнена група инвалидност са 0,2%. Общо личните пенсии за инвалидност *намаляват с 33 343* (с 4,1%) спрямо броя им към 31 декември 2017 г. (819 251 бр.). Основната причина за този спад е намалението в броя на социалните пенсии за инвалидност, които от 420 596 пенсии в края на 2017 г. намаляват на 388 164 пенсии в края на 2018 г. или с 32 432 бр. по-малко.

От Фонд „Пенсии, несвързани с трудова дейност“ към края на 2018 г. са изплатени 396 362 *лични пенсии*, което е с 32 253 по-малко спрямо броя им в края на 2017 г. От общия брой лични пенсии през 2018 г. – 388 164 са *социални пенсии за инвалидност*, като 50 948 са първи пенсии и 337 216 са изплащани към друг вид пенсия в размер 25% от социалната пенсия за инвалидност. Изплатени са също и 3 587 *социални пенсии за старост*, 9 за *особени заслуги* към държавата и нацията, 1 919 *персонални пенсии*, 209 за *гражданска инвалидност*, 2 387 за *военна инвалидност* и др.

5.2. Брой на пенсионерите

Общият брой на пенсионерите за 2018 г. бележи *спад* в сравнение с 2017 г. Към 31 декември 2018 г. те наброяват 2 158 047 души, което е с 11 190 (с 0,5%) по-малко спрямо броя им в края на 2017 г. (2 169 237). В края на 2018 г. *лични първи пенсии* са получавали 2 049 828 пенсионери (95,0% от пенсионерската съвкупност), а *наследствени* – 108 219 (5,0%). В сравнение с предходната година при пенсионерите с лични пенсии е отчетено намаление с 9 636 души (2 059 464 в края на 2017 г.), дължащо се основно на спада (с 9 872 бр.) на пенсионерите с лични пенсии за ОСВ. При пенсионерите с наследствени пенсии в края на 2018 г. има понижение от 1,4% (с 1 554 бр. по-малко) спрямо 2017 г.

Пенсии за сметка на държавното обществено осигуряване са получавали 2 097 830 пенсионери, а чрез трансфер от държавния бюджет – останалите 60 217 пенсионери.

Общият брой на пенсионерите с новоотпуснати пенсии⁶ през 2018 г. е 126 940 (129 660 бр. за 2017 г.). От тях с лични пенсии са 86,4% (109 734 души), а с наследствени – 13,6% (17 206 души). В разпределението на новоотпуснатите пенсии по пол делът на мъжете и жените е съответно 44,1% и 55,9%.

През 2018 г. *общият брой на пенсионерите се лица с пенсии от държавното обществено осигуряване* е 95 534, което е с 2 103 или с 2,2% по-малко спрямо 2017 г. Лични пенсии са отпуснати на 82 247 лица (83 541 през 2017 г.), а наследствени – на 13 287 лица (14 096 през 2017 г.). В разпределението по пол делът на мъжете е 46,6%, а на жените – 53,4%.

5.3. Разпределение на пенсионерите по вид на получаваната пенсия, пол и възрастови групи

Според *разпределението по пол* в общата съвкупност от 2 158 047 пенсионери се отчита превес на жените. Съотношението между двата пола е 58,3% жени и 41,7% мъже, а абсолютният им брой е съответно 1 258 851 и 899 196. С лични пенсии са 1 171 903 жени (57,2%) и 877 925 мъже (42,8%). От получаващите наследствени пенсии делът на жените (80,3%) е значително по-голям от този на мъжете (19,7%), което се дължи на по-ниската изискваща се пенсионна възраст за жените и на тяхната по-висока продължителност на живот.

В съвкупността на *пенсионерите, получаващи пенсии от фонд „Пенсии“*, които наброяват 1 995 056 души, жените са 1 222 841 (61,3%), а мъжете – 772 215 (38,7%).

Към 31 декември 2018 г. пенсионерите, получаващи *лични пенсии за осигурителен стаж и възраст от фонд „Пенсии“* са 1 509 926 лица (вкл. лични пенсии за ОСВ по отменени закони), от които 579 639 мъже (38,4%) и 930 287 жени (61,6%). В сравнение с броя им в края на 2017 г. (1 517 968) е отчетен спад с 0,5%. С *лични пенсии за инвалидност поради общо заболяване от фонд „Пенсии“* (в т.ч. лични пенсии за ИОЗ по отменени закони) към

⁶ Включително пенсии преминали от едно ТП на НОИ в друго и променилите вида на пенсията си.

31 декември 2018 г. са 385 017 пенсионера. Делът на жените при този вид пенсии е 55,2% и е по-голям от този на мъжете (44,8%).

При получаващите *лични пенсии за ОСВ по чл. 69 от КСО* се наблюдава спад с 2,0% спрямо предходната година. Към 31 декември 2018 г. техният брой е 90 741 или с 1 830 по-малко спрямо 2017 г. (92 571 бр.). Разпределението по пол показва, че *мъжете са 87 912 (96,9%), а жените – 2 829 (3,1%)*. Получаващите *лични пенсии за инвалидност поради общо заболяване лица, работили в специализираните ведомства* (военнослужещи, полицаи и др.) в края на 2018 г. са 56 души (60 души за 2017 г.). Делът на мъжете е 94,6%, а на жените – едва 5,4%.

Относително малка е разликата в броя на пенсионерите по пол при лицата, които получават *пенсия за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест*. От 7 597 пенсионери *мъжете са 4 005 души (52,7%), а жените – 3 592 души (47,3%)*. При пенсионерите с *лични пенсии за ТЗПБ* обаче делът на мъжете е 69,6%, а на жените – 30,4%. Дължи се на факта, че в секторите, където са регистрирани повечето трудови злополуки и професионални заболявания, работят предимно мъже. Обратно е съотношението при наследствените пенсии за ТЗПБ, като то е в полза на жените с дял от 88,1%.

Към 31 декември 2018 г. 60 217 пенсионери са получавали пенсия от *фонд „Пенсии, несвързани с трудова дейност“*, като делът на *жените е 42,2%, а на мъжете – 57,8%*. В съвкупността на получаващите този вид пенсия, мъжете са повече от жените поради преобладаващия им брой (със 7 508 пенсионери) при получаващите социална пенсия за инвалидност, както и поради спецификата на много от нетрудовите пенсии (военна инвалидност, гражданска инвалидност), при които правоимащите са предимно мъже.

В *разпределението на пенсионерите по възрастови групи* през 2018 г. най-голям дял заемат пенсионерите на *възраст между 65 и 69 години*. Техният дял е 21,6%, а общият им брой е 465 514. Най-много мъже и най-много жени има в същата възрастовата група (22,2% за мъжете и 21,1% за жените).

От получаващите *лична пенсия* най-много са пенсионерите на *възраст между 65 и 69 години – 452 016 души (22,1%)*. Групирането по пол показва, че *най-много мъже (198 347 души или 22,6%) и най-много жени (253 669 души или 21,6%)* има в *същата възрастова група*.

При получаващите *наследствена пенсия* най-многобройна е групата на лицата *от 60 до 64-годишна възраст – 28 425 души (26,3%)*, като от тях жените са 24 014 бр. (84,5%), а мъжете – 4 411 бр. (15,5%).

При *жените с наследствени пенсии* най-висок е делът на *60-64 годишните – 27,6%* (24 014 бр.). *Мъжете*, получаващи наследствени пенсии са най-многобройни в групата на лицата на *възраст до 44 години – 13 861 бр.* с относителен дял от 65,2%.

Броят на *пенсионерите с новоотпуснати първи пенсии* през 2018 г. е 95 534, от които 82 247 лични и 13 287 наследствени. В общия брой на пенсионерите с новоотпуснати пенсии през 2018 г. *най-много са пенсионерите на възраст 60-64 години – 39 717 души (41,6%)*.

Същата *възрастова група* е най-многобройна (*37 149 души* или 45,2%) и при пенсионерите с *новоотпуснати лични пенсии*, като разпределението по пол показва, че в нея попадат най-много от жените (52,5%) и най-много от мъжете (37,9%) с този вид пенсия.

В структурата на пенсионерите с *новоотпуснати наследствени пенсии* най-голям дял заемат лицата на *възраст от 55 до 59 години (49,3%)*. В тази *възрастова група* са най-много от жените (60,0%), а при мъжете най-голяма е група на лицата до 44 годишна възраст (51,7%).

5.4. Средна възраст на пенсионерите

Върху средната възраст на пенсионерите влияние оказват редица фактори като: средна продължителност на живота в България на населението в над пенсионна възраст, нормативно определената възраст за придобиване право на пенсия, средната възраст на пенсионерите с новоотпуснати пенсии, референтния период на осигурително участие преди пенсиониране в масовия случай и при облекчени изисквания и др.

През 2018 г. нормативно определената възраст за придобиване право на пенсия за осигурителен стаж и възраст за мъжете е 64 години и 1 месец, а за жените – 61 години и 2 месеца при пълен осигурителен стаж.

Средната възраст на пенсионерите с *лични пенсии* към 31 декември 2018 г. е 69,7 години. В края на 2017 г. тя е била 69,5 години. На мъжете пенсионери средната възраст е 68,3 години, а на жените – 70,8 години. Разликата от 2,5 години в полза на жените е основно поради по-голямата средна продължителност на техния живот. При получаващите *лични пенсии за осигурителен стаж и възраст* (вкл. по чл. 69 от КСО) средната възраст на пенсионерите е 73,0 години, като при мъжете е 72,0, а при жените – 73,6 години. От тях получаващите *лична пенсия за ОСВ от фонд „Пенсии“* са на средна възраст 73,4 години (мъже – 73,0 и жени – 73,6 години). При пенсионерите по чл. 69 от КСО средната възраст от 65,0 години е значително по-ниска, съответно 65,0 години при мъжете и 65,4 при жените.

Средната възраст на *пенсионерите с новоотпуснати лични пенсии* (ефективна възраст на пенсиониране) през 2018 г. е 58,5 години (58,3 години за 2017 г.). Тук са включени пенсионерите, получаващи всички видове пенсии.

Средната възраст на пенсионерите с *новоотпуснати лични пенсии за осигурителен стаж и възраст* през 2018 г. е 62,8 години (62,4 години през 2017 г.). Възрастта, на която са се пенсионирали лицата с пенсия за *осигурителен стаж и възраст от фонд „Пенсии“* през 2018 г. средно е 63,0 години (мъже – 63,6, жени – 62,4 години). За сравнение, за 2017 г. стойността е 62,8 години (мъже – 63,4 години, жени – 62,2 години). Основната причина за повишаването на средната ефективна възраст на пенсиониране спрямо предходната година е нарастването на минималната изискуема възраст за отпускането на пенсия по чл. 68 (ал. 1 и 3), чл. 69а и чл. 69б от КСО. *Средната възраст* на пенсионерите с *новоотпуснати лични пенсии за осигурителен стаж и възраст* по реда на чл. 69 от КСО за 2018 г. е 52,3 години (51,5 години за 2017 г.).

При *новоотпуснатите наследствени пенсии за ОСВ* средната възраст на пенсионерите е 57,2 години (за жените – 58,7 г. и за мъжете – 44,1 г.).

Средната възраст на получаващите *лична пенсия за инвалидност поради общо заболяване* (вкл. за лицата по чл. 69 от КСО) към 31 декември 2018 г. е 60,1 години (59,9 години в края на 2017 г.). Разпределението по пол показва, че за жените тя е 61,0 години или с 1,9 години повече спрямо тази на мъжете (59,1 години).

При *новоотпуснатите лични пенсии за ИОЗ* средната възраст е 53,2 години, а при *наследствените* – 46,2 години. По групи трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане, средната възраст на лицата с *новоотпуснати лични пенсии за ИОЗ* е следната:

- с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане над 90 на сто – 54,5 години;
- с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане от 71 до 90 на сто – 53,4 години;
- с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане от 50 до 70,99 на сто – 52,7 години.

Сравнително по-ниска е *средната възраст* на пенсионерите с *новоотпуснати лични пенсии за инвалидност поради ТЗПБ* – 47,6 години към 31 декември 2018 г. Мъжете средно са получили пенсия на 46,1 години, а жените – на 51,4 години. Възрастта на пенсионерите, получаващи *наследствени пенсии* от този вид, средно е 54,3 години (за жените е 56,8 години, а за мъжете – 26,3 години).

5.5. Среден индивидуален коефициент (СИК)

Индивидуалният коефициент (ИК) е показател, характеризиращ размера на пенсията, тъй като има основно участие в пенсионната формула. Индивидуалният коефициент е пряко свързан с дохода, върху който са внесени осигурителните вноски за период от три последователни години от последните 15 години осигурителен стаж до 31 декември 1996 г., и с дохода, върху който са внасяни вноски за периода след тази дата до датата на

пенсионирането на лицето. Колкото по-висок е този доход спрямо средния за страната, толкова по-голям е индивидуалният коефициент, а съответно и размерът на пенсията.

Средният индивидуален коефициент на пенсионер за личните първи пенсии за осигурителен стаж и възраст (вкл. по чл. 69 от КСО) към 31 декември 2018 г. е 1,300. За мъжете е 1,551, а за жените – 1,120. При *новоотпуснатите пенсии* СИК е – 1,093, като за жените е 0,996, а за мъжете – 1,199.

- С индивидуален коефициент до 1 са 36,4% (582 661) от общия брой лични първи пенсии за осигурителен стаж и възраст (1 600 133). От тях 25,1% (146 423) се получават от мъже и съответно преобладаващата част от 74,9% (436 238) – от жени;
- С коефициент от 1 до 2 са 50,5% или 807 641 пенсионери. От тях мъжете са 46,4% (374 913), а жените – 53,6% (432 728);
- Пенсията с индивидуален коефициент от 2 до 3 заемат дял 9,4% (149 959) от личните първи пенсии за осигурителен стаж и възраст. Разпределението по пол е в полза на мъжете – 72,7% (109 021 бр.), а дялът на жените е 27,3% (40 938 бр.);
- С коефициент от 3 до 4 са 1,9% (31 107) от пенсията. От тях 75,3% (23 413) се получават от мъже и 24,7% (7 694) от жени;
- Със стойност на индивидуалния коефициент над 4 са 0,3% (5 045) от получаваните лични пенсии за ОСВ. От тях 76,7% (3 872) са на мъже и 23,3% (1 173) са на жени;
- Без индивидуален коефициент (отпуснати в минимален размер) са 1,5% (23 720) от личните пенсии за ОСВ. Съотношението по пол показва, че 41,7% (9 887) се получават от мъже и 58,3% (13 833) от жени.

Данните показват, че с високи индивидуални коефициенти над 2, 3 и 4, зад които стоят високи работни заплати и респективно висок осигурителен доход, категорично с дял от около 75% са мъжете. Съществено по-малък е относителният дял на жените с високи индивидуални коефициенти – около 25%. Същевременно близо 75% от най-ниските индивидуални коефициенти със стойност до 1 са на жени.

По категория труд средният индивидуален коефициент на личните първи пенсии за осигурителен стаж и възраст (вкл. по чл. 69 от КСО) към 31 декември 2018 г. е както следва:

- За работилите при условията на първа категория труд ИК е 1,766. При мъжете е 1,860, а при жените – 1,574. За *новоотпуснатите пенсии* ИК е 1,785 (2,108 за мъжете и 1,462 за жените);
- За втора категория труд средният ИК е 1,428 (мъже – 1,582, жени – 1,269). При *новоотпуснатите пенсии* средният ИК е 1,322 (мъже – 1,434, жени – 1,278);
- За работилите при най-масовата трета категория труд средният ИК е 1,181 (1,470 – мъже и 1,112 – жени). При *новоотпуснатите пенсии* ИК е 1,080 (мъже – 1,243, жени – 1,021).

Средният индивидуален коефициент на личните първи пенсии за *инвалидност поради общо заболяване* (вкл. за лицата по чл. 69 от КСО) е 0,910 (мъже – 1,008 и жени – 0,829). С индивидуален коефициент 0,942 са пенсионерите с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане над 90 на сто, с коефициент 0,923 са пенсионерите със загубена работоспособност от 71 до 90 на сто и с 0,882 са тези с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане от 50 до 70,99 на сто.

При *новоотпуснатите лични първи пенсии за инвалидност поради общо заболяване* (вкл. за лицата по чл. 69 от КСО) средният ИК е 0,839 (мъже – 0,917 и жени – 0,753). За пенсионерите с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане над 90 на сто средният ИК е 0,898. С коефициент 0,835 са пенсионерите със загубена работоспособност от 71 до 90 на сто и коефициент 0,826 тези с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане от 50 до 70,99 на сто.

На пенсионерите с лични първи пенсии за *инвалидност поради трудова злополука и професионална болест* средният ИК е 1,107 (мъже – 1,188 и жени – 0,921). Средният индивидуален коефициент на пенсионерите с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане над 90 на сто е 1,146, от 71 до 90 на сто е 1,123 и с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане от 50 до 70,99 на сто коефициентът е 1,098.

Новоотпуснатите лични първи пенсии за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест са със среден ИК – 0,944, като за мъжете е 1,003, а за жените – 0,868. Според степента на трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане, разпределението е следното: с коефициент средно 0,902 са пенсионерите със загубена работоспособност от 71 до 90 на сто и 0,953 е стойността на ИК при трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане от 50 до 70,99 на сто.

Запазва се тенденцията индивидуалните коефициенти на мъжете да са по-високи от тези на жените. Заплащането на положения труд, съответно и размера на осигурителния доход зависи от множество фактори, сред които професиите и видът на изпълняваните дейности, в които са били заети жените и мъжете преди пенсиониране, времето прекарано в безработица, времето отдадено на зависими от грижи членове на семейството и други фактори.

5.6. Среден осигурителен стаж

През 2018 г. нормативно изискващият се осигурителен стаж за придобиване право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1 от КСО е 38 години и 6 месеца за мъжете и 35 години и 6 месеца за жените.

Средният осигурителен стаж, превърнат към трета категория труд, към 31 декември 2018 г. при личните първи пенсии за осигурителен стаж и възраст (вкл. по чл. 69 от КСО) е 38,1 години, а при новоотпуснатите – 36,2 години. За мъжете е 43,3, като при новоотпуснатите е с по-ниски от средните стойности – 37,7 години, а при жените е 34,4, като при новоотпуснатите е с по-високи от средните стойности – 34,7 години. Действителният стаж при личните първи пенсии за осигурителен стаж и възраст е 34,4 години (мъже – 36,3; жени – 33,1), а за новоотпуснатите пенсии – 34,0 години (мъже – 34,2; жени – 33,8).

Средният действителен осигурителен стаж на пенсионерите с лични първи пенсии за ОСВ от фонд „Пенсии“ е 34,5 години, а превърнатият – 37,5 години. Стойностите по пол показват, че за мъжете действителният стаж в края на 2018 г. е 36,7 години, а превърнатият – 42,4 години. При жените средният осигурителен стаж е по-нисък и разликата между действителния и превърнатия стаж е значително по-малка, като стойностите са съответно 33,1 и 34,4 години. При новоотпуснатите пенсии действителният стаж е 34,0 години (мъже – 34,3; жени – 33,8), а превърнатият – 35,9 години (мъже – 37,4; жени – 34,7).

Средният осигурителен стаж на пенсионерите с лични първи пенсии за ОСВ по чл. 69 от КСО е 33,2 години действителен, а превърнатият – 49,2 години. Значително по-голяма е разликата между действителния и превърнатия стаж на тази категория пенсионери отколкото на лицата, пенсионирали се с пенсия за ОСВ от фонд „Пенсии“. Сравнително малка е разликата между действителния осигурителен стаж на мъжете и жените, съответно 33,3 и 31,6 години. За мъжете превърнатият стаж е 49,3 години, а за жените – 45,8 години. Разликата между действителния стаж (31,8 г.) и превърнатия (49,2 г.) при новоотпуснатите пенсии е 17,4 години.

При пенсиите за инвалидност поради общо заболяване (вкл. за лицата по чл. 69 от КСО) към 31 декември 2018 г. действително положеният осигурителен стаж средно е 21,2 години, а признатият по чл. 75, ал. 2 от КСО – 13,1 години. За мъжете действителният стаж е 21,0 години, а за жените – 21,4 години, признатият – съответно 14,8 и 11,6 години. При новоотпуснатите пенсии тези показатели са доста по-ниски. Действителният среден трудов стаж е 17,0 години, като при мъжете е 16,8 години, а при жените – 17,3 години. Признатият стаж е 11,5 години, като при мъжете е 11,4 години, а при жените – 11,6 години.

Като цяло жените средно имат по-ниска продължителност на осигурителния стаж поради по-ниската законова възраст за пенсиониране, по-чести отсъствия от пазара на труда поради отглеждане на деца или полагане на грижа за зависими членове на домакинството и други.

5.7. Средномесечни размери на изплащаните лични пенсии за трудова дейност по видове и пол

Средният основен месечен размер на пенсията е 321,80 лв. средногодишно за 2018 г., като за мъжете е 396,72 лв., а за жените – 268,10 лв. В него не са включени различните добавки, които се изплащат към пенсиите на правоимащите пенсионери.

Средният месечен размер на пенсията на пенсионер за 2018 г. е 364,32 лв. (345,46 лв. за 2017 г.). Средните месечни размери на изплащаните пенсии се изчисляват от разхода за тях (с разхода за пенсиите по европейски регламенти и международни договори), като е включен разходът за т.нар. „вдовишки добавки“ по чл. 84 от КСО, добавките за чужда помощ, миньорските добавки, добавките към пенсиите на участниците и пострадалите от войните, добавките по чл. 9 от ЗПГРЛ, разходът за ЕДС към пенсиите за м. април и за м. декември 2018 г., като средствата са разпределени според вида на водещата пенсия.

Средномесечният размер на пенсията за *осигурителен стаж и възраст* (вкл. по чл. 69 от КСО) за 2018 г. е 398,81 лв. (379,38 лв. за 2017 г.).

При пенсионерите с *лични пенсии за осигурителен стаж и възраст от фонд „Пенсии“* (без пенсиите за ОСВ по отменени закони), средният месечен размер на изплащаната пенсия за 2018 г. е 385,21 лв. (365,71 лв. за 2017 г.). В разпределението по пол средният изплащан месечен размер на пенсията при мъжете (453,66 лв.) е значително по-голям от този при жените (342,22 лв.). Средният основен месечен размер през 2018 г. за този вид пенсия е 338,39 лв. (426,35 лв. за мъжете и 283,14 лв. за жените), при 319,80 лв. за 2017 г.

Средният месечен размер на изплащаните *лични пенсии за ОСВ по чл. 69 от КСО* за 2018 г. е 641,49 лв. (619,07 лв. за 2017 г.). Пенсиите на *мъжете* средномесечно са 641,24 лв., а на *жените* – 649,49 лв. Разликата в размерите при двата пола за този вид пенсия не е толкова осезаема както при останалите видове пенсии. Средният основен месечен размер на личните пенсии за ОСВ по чл. 69 от КСО (без получаваните добавки, изчислен средногодишно за 2018 г.) е 625,40 лв. (625,95 лв. за мъжете и 608,39 лв. за жените).

Средният месечен размер на изплащаните *лични пенсии за инвалидност поради общо заболяване от фонд „Пенсии“* (без пенсиите за ИОЗ по отменени закони) е 284,39 лв. (264,53 лв. за 2017 г.). Както и при личните пенсии за ОСВ от фонд „Пенсии“ при този вид пенсии, разликата в размерите между двата пола е в полза на мъжете, които получават 293,47 лв. или с 16,48 лв. повече от жените (276,99 лв.). Средният основен месечен размер е 243,73 лв. (261,29 лв. за мъжете и 229,42 лв. за жените).

При *личните пенсии за инвалидност поради общо заболяване за лицата по чл. 69 от КСО* (военнослужещи, полицаи и приравнените на тях) средният месечен размер пенсия за 2018 г. е 360,43 лв. (348,52 лв. за 2017 г.). За мъжете е 362,77 лв., а за жените – 318,38 лв. Средният основен месечен размер за този вид пенсия е 304,76 лв. (307,76 лв. за мъжете и 250,92 лв. за жените).

Общо средният изплащан месечен размер на *личните пенсии за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест* (без пенсиите за ТЗПБ по отменени закони и за лицата по чл. 69 от КСО) е 325,86 лв. (302,54 лв. за 2017 г.). Разликата между двата пола е незначителна и е в полза на жените, които са получавали средномесечно 339,47 лв. при 319,98 лв. за мъжете. Средният основен месечен размер за този вид пенсия е 256,58 лв. (268,07 лв. за мъжете и 229,57 лв. за жените).

5.8. Средни основни месечни размери на личните пенсии за трудова дейност по видове и пол към 31 декември 2018 г.

При пенсионерите с *лични първи пенсии за осигурителен стаж и възраст* (вкл. по чл. 69 от КСО) към 31 декември 2018 г. общият *средномесечен основен размер* на пенсията е 366,08 лв. Той е нараснал със 17,07 лв. спрямо 2017 г. (349,01 лв.). В разпределението по пол се запазва тенденцията средният основен месечен размер на пенсията при мъжете (466,76 лв.) да е значително по-голям от този на жените (294,02 лв.). Тъй като в размера на пенсиите се отразяват по-ниските трудови и осигурителни доходи на жените, съответно по-ниските им

индивидуални коефициенти, както и по-ниският среден осигурителен стаж в сравнение със същите показатели за мъжете, среднестатистически жените получават по-ниски пенсии.

Средният основен месечен размер на пенсиите на лицата, получаващи *пенсия за ОСВ от фонд „Пенсии“*, е 349,81 лв. (333,03 лв. за 2017 г.). Пенсиите на мъжете средномесечно са 440,36 лв., а на жените – 293,29 лв. или жените получават със 147,07 лв. средно по-малко от мъжете.

За пенсионерите по чл. 69 от КСО *средният основен месечен размер* на пенсиите е 638,08 лв. и надвишава значително средния размер на пенсиите на лицата, с пенсия за ОСВ от фонд „Пенсии“ (349,81 лв.), като разликата е средно 288,27 лв. в полза на пенсионерите от специализираните ведомства. Спрямо предходната година средният основен месечен размер на пенсиите по чл. 69 от КСО се е увеличил с 4,1 на сто (612,68 лв. през 2017 г.).

Разликата по пол при основните средномесечни размери на пенсиите на лицата, пенсионирани по чл. 69 от КСО и през 2018 г. е сравнително малка (16,76 лв.). Мъжете получават лични първи пенсии в размер 638,60 лв., а жените – 621,84 лв., което се дължи на факта, че нормативните изисквания за придобиване право на този вид пенсия са еднакви за двата пола и съответно във формулата за изчисляване размера на пенсията участва почти еднакъв осигурителен стаж, с леко предимство за мъжете при превръщането му в трета категория труд. Допълнително влияние за минималната разлика между размерите на двата пола за този вид пенсия оказват и близките стойности при средните индивидуални коефициенти (2,017 за мъжете и 1,983 за жените).

Пенсионерите с лични първи пенсии за *инвалидност поради общо заболяване (вкл. за лицата по чл. 69 от КСО)* имат среден основен месечен размер на пенсията 255,86 лв. (245,97 лв. за 2017 г.). И при този вид пенсии разликата в размерите по пол е в полза на мъжете. Те получават 275,99 лв. или с 36,56 лв. повече от жените (239,43 лв.).

При средните основни месечни размери на *пенсиите за инвалидност на военнослужещите, полицаите и приравнените* на тях (312,37 лв.) и на останалите трудови пенсии за *инвалидност поради общо заболяване* (255,92 лв.) се наблюдава значителна разлика. Пенсиониралите се с лична пенсия за ИОЗ лица по чл. 69 от КСО получават средно с 56,45 лв. по-висока пенсия за инвалидност.

Средният основен размер на пенсията за *инвалидност поради трудова злополука и професионална болест* е 263,57 лв. (252,83 лв. за 2017 г.). Разпределението по пол на пенсионерите с лични първи пенсии за ТЗПБ към 31 декември 2018 г. показва, че мъжете получават средно 275,99 лв., а жените – 234,99 лв.

5.9. Средни основни месечни размери на личните пенсии за трудова дейност по видове, възрастови групи и пол към 31 декември 2018 г.

Осигурителен стаж и възраст

През 2018 г. с най-високи средномесечни размери на пенсиите за осигурителен стаж и възраст са *пенсионерите между 40 и 44 години и до 40 години*, съответно 865,34 лв. и 738,08 лв. В тези възрастови групи попадат 117 пенсионери. Следват групите на пенсионерите на възраст *между 45 и 49 години* (703,21 лв.) и *между 50 и 54 години* (695,74 лв.), като получаващите пенсия за ОСВ в тези две възрастови групи са 19 511 пенсионери или 1,2% от общата съвкупност на пенсионерите с лични пенсии за ОСВ (1 576 413 души). Това са предимно хора, работили в условията на първа и втора категория труд, придобили право на пенсия на по-ниска възраст. Тук са включени и пенсионери, които са военнослужещи, полицаи и други ползващи специален режим на ранно пенсиониране. Най-многобройната група, а именно групата на *65-69-годишните* (24,0%) е със среден основен месечен размер 384,36 лв.

С *най-ниски средномесечни основни размери на пенсиите* са лицата на възраст *над 95 години* (272,72 лв.) и във възрастовите групи на *90-94-годишните* (282,63 лв.) и *85-89-годишните* (297,66 лв.). Трите групи заемат дял от 8,7% от общия брой на пенсионерите с лични пенсии за ОСВ. Най-възрастните пенсионери получават сравнително по-ниски пенсии, което е показателно за изоставането на размерите на пенсиите с отдалечаване във времето от

момента на отпускането им. Този факт е очевиден и прилаганите до сега механизми за осъвременяване и индексирание на пенсиите не преодоляват тенденцията за изоставащи размери на пенсиите на пенсионерите в по-високите възрастови групи. Обективно това изоставане не се преодолява, тъй като по-старите поколения са се пенсионирали при други социално-икономически условия.

Според *разпределението по пол и възраст мъжете*, попадащи във възрастовата група *между 40 и 44 години и до 40 години*, са с най-висок среден основен месечен размер на пенсията, съответно 871,30 лв. и 738,08 лв. При *жените* със значително по-висок от средния размер пенсия за всички жени са групите на *50-54-годишните* (601,35 лв.) и *45-49-годишните* (581,57 лв.). Най-нисък размер на пенсията за мъжете и жените се наблюдава при най-възрастните или над 95-годишните – 381,12 лв. за мъжете и 215,41 лв. за жените.

Инвалидност поради общо заболяване

Разпределението по възрастови групи *при пенсиите за инвалидност поради общо заболяване* показва, че най-висок е средният размер (271,82 лв.) на хората на възраст *60-64 години*, следвани от *80-84-годишните* със средна пенсия от 265,33 лв. След тях е възрастовата група на *85-89-годишните*, които получават средна месечна пенсия от 263,81 лв. Тези три групи представляват 25,0% от общата съвкупност (335 599) на пенсионерите с лични първи пенсии за ИОЗ. С най-ниски средномесечни основни размери на пенсиите е групата на лицата от 20 до 24 години (208,08 лв.), следвана от тази на лицата до 20 години (209,02 лв.), като те заемат 0,2% от общия брой пенсионери. По-краткият осигурителен стаж и по-ниските възнаграждения, съответно по-ниският осигурителен доход на по-младите хора са причина за ниските размери на пенсиите им.

В *разпределението по пол и възраст* с най-висок средномесечен размер на пенсията за ИОЗ при *мъжете* са тези от възрастовата група на *90-94-годишните* (352,38 лв.), докато при *жените* тя е при *60-64-годишните* (250,06 лв.). С най-нисък размер на пенсията при мъжете е групата на лицата до 20 години (187,99 лв.), а при жените – групата на лицата от 20 до 24 години със среден размер 204,74 лв.

Трудова злополука и професионална болест

Най-висок средномесечен размер на *пенсиите за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест* (280,40 лв.) получават пенсионерите на възраст *60-64 години*, следвани от групата на лицата над 95 години със среден размер 278,19 лв. Те съставляват 16,8% от получаващите (5 139 души) този вид пенсия. С най-ниски средномесечни размери на пенсиите са групите на лицата на възраст от 90 до 94 години (234,19 лв.) и на *20-24 годишните* (236,71 лв.).

Според *разпределението по пол и възраст* с най-висока пенсия за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест при *мъжете* е групата на *лицата над 95 години* (374,48 лв.), докато за *жените* това са *60-64 годишните* (247,55 лв.). С най-нисък размер на пенсията сред жените е групата на *30-34 годишните* (207,68 лв.), а при мъжете – тези на възраст от 20 до 24 години (242,54 лв.).

5.10. Средна продължителност на получаване на пенсиите по видове и пол

Средната продължителност на получаване на една лична пенсия се определя от данните за броя на прекратените лични пенсии поради смърт за отчетната година и от информацията за годината, през която са били отпуснати тези пенсии, т.е. продължителността за получаване на даден вид пенсия.

През 2018 г. *средната продължителност на получаване на една пенсия е 21,7 години*. Запазва се тенденцията продължителността на получаване на пенсия при жените (*24,8 години*) да е по-висока от тази при мъжете (*18,6 години*) или те получават пенсия с 6,2 години по-дълго.

Средната продължителност на получаване на личните пенсии за *осигурителен стаж и възраст* е *23,4 години* (за жените е 26,5 години, а за мъжете – 20,2 години). От тях работещите при условията на първа категория труд получават пенсия средно 28,5 години (жени – 28,6

години, мъже – 28,5 години), втора категория – 25,7 години (жени – 26,4 години, мъже – 25,4 години) и трета категория – 26,2 години (жени – 27,6 години, мъже – 22,6 години).

При пенсиите за *инвалидност поради трудова злополука и професионална болест* стойността на показателя е *34,8 години*. Мъжете получават пенсия средно 34,6 г., а жените – 35,4 г.

Средната продължителност за получаване на една лична пенсия за *инвалидност поради общо заболяване* за 2018 г. е *11,4 години*, като при мъжете този показател е 10,0 години, а при жените – 12,9 години.

Сравнителният анализ по видове пенсии показва, че средната продължителност за получаване на една лична пенсия е най-дълга за пенсионерите с пенсии за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест, следвани от пенсиите за осигурителен стаж и възраст. Най-кратко получават лична пенсия лицата с пенсии за инвалидност поради общо заболяване, тъй като това са срочни пенсии.

5.11. Брой на изменените пенсии

Общият брой на *изменените пенсии* (лични и наследствени) за 2018 г. е *274 144* (261 994 бр. за 2017 г.). Най-голям дял в изменените пенсии през годината заемат личните пенсии за осигурителен стаж и възраст (без пенсиите по отменени закони и по чл. 69 от КСО) – 62,3% или 170 719 бр. На второ място с дял от 24,1% или 65 975 бр., са изменените лични пенсии за инвалидност поради общо заболяване (без пенсиите по отменени закони и за лицата по чл. 69 от КСО). Следват личните пенсии за осигурителен стаж и възраст по чл. 69 от КСО, които са 31 627 бр. или 11,5% от всички изменени пенсии през годината.

5.12. Прекратени пенсии по причина за прекратяване и по видове

През 2018 г. общият брой на *прекратените и спрени пенсии* е *138 130* (141 779 бр. за 2017 г.). От тях 119 370 са лични и 18 760 наследствени. Пенсията се прекратява при отпадане на основанието за получаването ѝ.

В зависимост от причините за прекратяване най-много са прекратените пенсии поради смърт на пенсионера – 98 059 бр. или 71,0%. Поради промяна на вида на пенсията са прекратени 19 551 пенсии (14,2%), а поради рехабилитиране на инвалиди – 6 405 пенсии (4,6%).

Броят на *прекратените поради смърт лични пенсии за осигурителен стаж и възраст* е *77 305*, от които 38 198 (49,4%) на мъже и 39 107 (50,6%) на жени.

През 2018 г. са *прекратени след рехабилитиране на инвалиди и поради смърт*, общо *20 926* лични пенсии за инвалидност. От тях 11 099 (53,0%) са на мъже и 9 827 (47,0%) на жени. От прекратените поради рехабилитиране лични пенсии за инвалидност (5 133 бр.) 48,8% са на жени и 51,2% на мъже. Средната продължителност на получаването им за периода от инвалидизирането до възстановяването на работоспособността е 6,1 години, като средната стойност за жените е 6,4 години, а за мъжете – 5,8 години.

Прекратените (по причина на смърт или след рехабилитиране) лични пенсии за *инвалидност поради общо заболяване* през 2018 г. са *20 636 бр.* От тях на мъже са 10 899 бр. (52,8%), а на жени – 9 737 бр. (47,2%).

Най-малък брой пенсии, *прекратени след рехабилитиране на инвалиди и поради смърт*, са тези за *инвалидност трудова злополука и професионална болест* – *290 пенсии*, като 69,0% от тях са на мъже (200 бр.) и 31,0% на жени (90 бр.).

5.13. Статистически показатели за добавките към пенсиите по видове и пол

Изплащаните *добавки към пенсиите* към 31 декември 2018 г. наброяват *860 149* или с 10 264 бр. по-малко в сравнение с края на 2017 г. (870 413 бр.). Те се получават от 661 672 души (668 187 души в края на 2017 г.).

От общия брой на добавките с най-голям относителен дял са т.н. „*вдовишки добавки*“ по чл. 84 от КСО. Отпускат се на преживелия съпруг/съпруга в размер 26,5 на сто от пенсията/пенсиите на починалия съпруг/съпруга. Към 31 декември 2018 г. *броят на тези*

добавки е 739 852 (в т.ч. 257 вдовишки добавки към учителски пенсии), получавани от 582 230 души. Броят на добавките, които се получават от жени (602 596 бр.), е близо четири пъти повече от добавките, които се получават от мъже (137 256 бр.). Средният месечен размер на добавката по чл. 84 от КСО към 31 декември 2018 г. е 71,77 лв. (68,76 лв. в края на 2017 г.) Данните показват, че мъжете получават по-високи пенсии от жените и съответно вдовишките добавки, изчислени от техните пенсии, също са по-високи. В края на 2018 г. вдовишката добавка при жените средно е 76,30 лв. (73,22 лв. в края на 2017 г.), а при мъжете – 51,86 лв. (49,59 лв. в края на 2017 г.).

Към края на 2018 г. към инвалидни пенсии са изплатени 77 513 добавки за чужда помощ (81 012 бр. за 2017 г.). За сметка на ДОО са 62 402 добавки (80,5% от всички добавки за чужда помощ), а останалите 15 111 бр. (19,5%) – със средства от държавния бюджет.

Добавките по отменени закони вече не се отпускат, но отпуснатите продължават да се изплащат до отпадане на основанието за получаване. Към 31 декември 2018 г. са изплатени 9 398 добавки за старост (13 463 бр. в края на 2017 г.) и 23 937 миньорски добавки (25 772 в края на 2017 г.).

В края на 2018 г. са изплатени 8 497 добавки съгласно чл. 9 от Закона за политическа и гражданска реабилитация на репресирани лица (8 853 бр. в края на 2017 г.), а на основание Указ № 1611 от 1985 г. на инвалидите от войните и по чл. 5 от Закона за ветераните от войните са изплатени 1 209 добавки на ветерани и доброволци от войните (1 756 бр. в края на 2017 г.).

Броят на пенсиите, към които се получават различните видове добавки (без тези по чл. 84 от КСО), към 31 декември 2018 г. е 110 431 бр. (116 569 бр. в края на 2017 г.).

5.14. Статистически показатели за пенсиите и добавките, изплащани по европейски регламенти и международни договори и споразумения (ЕРМД)

През 2018 г. общият брой на пенсионерите, получаващи пенсии и добавки по европейски регламенти и международни договори (ЕРМД) в България и чужбина е 41 963 (37 700 лица за 2017 г.). От тях пенсионерите живеещи в България са 69,9%, а живеещите в чужбина – 30,1%.

Броят на пенсионерите с пенсии по ЕРМД включва, както пенсионерите с пенсии отпуснати при прилагане на европейските регламенти и международни договори, така и пенсионери с пенсии отпуснати изцяло по българското законодателство, изплащани в друга държава.

Общият брой на българските пенсии (лични и наследствени), отпуснати по европейски регламенти и международни договори към 31 декември 2018 г., е 41 997. Спрямо предходната година е отчетено повишение с 11,3% или с 4 261 повече (37 736 бр. за 2017 г.). Делът на личните пенсии от общия брой на българските пенсии по ЕРМД е 95,4% (40 078 бр.), а на наследствените – 4,6% (1 919 бр.).

Към 31 декември 2018 г. личните пенсии за ОСВ са 33 723 и заемат 84,1% от всички лични пенсии на лица със стаж в други държави (40 078). Те са с 2 229 бр. (или с 6,2%) по-малко спрямо броя им през 2017 г. (35 952 бр.).

Общо личните пенсии за ИОЗ към 31 декември 2018 г. са 6 355 бр., което представлява 15,9% от всички лични пенсии на лица със стаж в други държави. Спрямо предходната година, личните пенсии за инвалидност поради общо заболяване са се увеличили с 603 бр. или с 10,5%.

Броят на наследствените пенсии, отпуснати въз основа на стаж, положен в други държави към 31 декември 2018 г. е 1 919 бр. От тях наследствените пенсии за ОСВ са 595 или 31,0%, а наследствените пенсии за ИОЗ – 1 324 или 69,0%. Спрямо 2017 г. се наблюдава увеличение и при двата вида наследствени пенсии, съответно с 5,1% при пенсиите за ОСВ и с 8,7% при пенсиите за ИОЗ.

Всички изплащани добавки към пенсиите към 31 декември 2018 г., на лица със стаж в други държави са 2 839 бр. Спрямо 2017 г., когато са били 2 585, броят им се е увеличил с 254 добавки или с 9,8%.

Съгласно Споразумението между правителството на Република България и правителството на Република Турция за изплащане на български пенсии в Турция се урежда

само начина на изплащане на пенсии, отпуснати в България на лица, живеещи в Турция. Предвидено е Споразумението да действа до влизане в сила на Спогодба за социално осигуряване между двете страни. Към 31 декември 2018 г. *пенсионерите с пенсии*, отпуснати въз основа на споразумението между България и Турция са *15 410 лица*. В сравнение с предходната година намаляват със 711 души или с 4,4%.

Броят на пенсиите и добавките, отпуснати въз основа на споразумението към 31 декември 2018 г. е *19 928 бр.*, което е намаление с 3,3% спрямо 2017 г. (20 606 бр.). *Личните пенсии за осигурителен стаж и възраст* са *14 253 бр.* и заемат дял от 71,5% от общия брой на пенсиите и добавките, изплащани към 31 декември 2018 г. От всички видове пенсии, отпуснати въз основа на споразумението с Турция, най-малък е броят на *наследствените пенсии за ОСВ* – 289. *Личните пенсии за инвалидност поради общо заболяване* са *515 бр.*, на *наследствените* – 480 бр.

През 2018 г. *новоотпуснатите пенсии* по споразумението между България и Турция са *282 бр.*, което е с 19,0% по-малко спрямо отпуснатите през 2017 г. (348 бр.).

КРАТКОСРОЧНИ ОБЕЗЩЕТИЯ И ПОМОЩИ ОТ ДОО

Паричните обезщетения на осигурените лица за временна неработоспособност, бременност, раждане, за отглеждане на дете до 2-годишна възраст и осиновяване на дете до 5-годишна възраст, трудоустрояване, както и помощите от държавното обществено осигуряване, се изчисляват и изплащат от ТП на НОИ.

1. Парични обезщетения за временна неработоспособност и трудоустрояване

Осигурените за общо заболяване и майчинство лица имат право на следните видове обезщетения, при изпълнени определени нормативни условия:

- Парични обезщетения за периодите на *временна неработоспособност и временно намалена работоспособност (трудоустрояване)*, ако имат най-малко 6 месеца осигурителен стаж, с изключение на ненавършилите 18-годишна възраст.
- Лицата, осигурени за трудова злополука и професионална болест, имат право на *парично обезщетение за трудова злополука или професионална болест*, както и на обезщетение *при трудоустрояване* в тези случаи, независимо от продължителността на осигурителния стаж.

Дневното парично обезщетение за временна неработоспособност поради общо заболяване се изчислява в *размер 80 на сто*, а за временна неработоспособност поради трудова злополука или професионална болест в *размер 90 на сто* от среднодневното брутно трудово възнаграждение или среднодневния осигурителния доход, върху които са внесени или дължими осигурителни вноски, а за самоосигуряващите се лица внесени осигурителни вноски за общо заболяване и майчинство за период от 18 календарни месеца, предхождащи месеца на настъпване на неработоспособността. Дневното парично обезщетение за временна неработоспособност поради общо заболяване не може да надвишава среднодневното нетно възнаграждение за периода, от който е изчислено обезщетението.

- На осигуреното лице се изплаща парично обезщетение за временна неработоспособност *за времето, през което е под карантина*.
- Парично обезщетение се полага и за времето, през което осигуреното лице е отстранено от работа, когато *не може да бъде трудоустроено на друга подходяща работа*. Това обезщетение се изплаща за не повече от 90 календарни дни през една календарна година.
- На неработоспособните лица, изпратени от здравните органи на *санаторно-курортно лечение* се изплаща обезщетение за целия им престой в заведенията, включително до 3 календарни дни за пътуване. Обезщетението е в размерите, определени съответно за общо заболяване или за трудова злополука и професионална болест.

- Паричното обезщетение за *гледане на болен член от семейството* се изплаща при условията и в размера на паричното обезщетение за временна неработоспособност поради общо заболяване. Обезщетението се изплаща в следните случаи:
  - *гледане или належащо придружаване за медицински преглед*, изследване или лечение в страната или в чужбина на болен член на семейството над 18-годишна възраст (на всеки осигурен до 10 дни през една календарна година);
  - *гледане или належащо придружаване за медицински преглед*, изследване или лечение в страната или в чужбина на *болно дете до 18-годишна възраст* (до 60 дни през една календарна година общо за всички осигурени членове на семейството);
  - *гледане на дете под карантина до 18-годишна възраст*, болно от заразна болест (до изтичане срока на карантината);
  - *гледане на болно дете до 3-годишна възраст*, настанено в заведение за болнична помощ заедно с осигурения (за времето, през което осигуреният е бил в заведението);
  - *гледане на здраво дете*, върнато от детско заведение *поради карантина* (докато трае карантината).

За членове на семейството на осигуреното лице се смятат неговите възходящи и низходящи по права линия, съпругът и съпругата. Този вид парично обезщетение се изплаща и за гледане на дете, настанено при близки, роднини или приемно семейство.

- Право на обезщетение имат осигурените лица, които вследствие общо заболяване, трудова злополука или професионална болест са *трудоустроени на по-нископлатена работа*. Дневното парично обезщетение е в размер на разликата между полученото среднодневно трудово възнаграждение през 18-те календарни месеца преди трудоустрояването и получаваното среднодневно трудово възнаграждение след трудоустрояването. Това обезщетение се изплаща за времето на трудоустрояване, но за не повече от 6 месеца.

2. Статистически показатели за паричните обезщетения за временна неработоспособност

Обезщетенията за *временна неработоспособност* включват случаите на временна неработоспособност при наличие на:

- общо заболяване;
- нетрудова злополука;
- изследване поради общо заболяване;
- карантина;
- трудоустрояване поради общо заболяване;
- санаторно-курортно лечение поради общо заболяване;
- гледане на болно дете до 3-годишна възраст, настанено в заведение за болнична помощ заедно с осигурения;
- гледане или належащо придружаване за медицински преглед, изследване или лечение в страната или в чужбина на болно дете до 18-годишна възраст;
- гледане или належащо придружаване за медицински преглед, изследване или лечение в страната или в чужбина на болен член на семейството над 18-годишна възраст.

За 2018 г. са изплатени⁷ 2 748 173 (2 582 844 за 2017 г.) *парични обезщетения за временна неработоспособност* за 17 594 959 дни със среднодневен размер 31,22 лв. От тях 1 120 420 (40,8%) обезщетения са на мъже, за 7 452 692 дни със среднодневен размер 33,41 лв. Съществено по-висок е броят на обезщетенията за временна неработоспособност на жени – 1 627 753 (59,2%) за 10 142 267 дни, но с по-нисък среднодневен размер (29,60 лв.).

Броят на лицата с поне едно парично обезщетение за временна неработоспособност или временно намалена работоспособност поради общо заболяване за 2018 г. е *985 611 души*.

⁷ Обезщетенията са от болнични листове с период през 2018 г.

Жените са 578 053 и заемат дял от 58,6%, а мъжете – 407 558 души или 41,4%. Преобладаващият брой жени с обезщетения за временна неработоспособност се дължи на по-високия брой жени с обезщетение за временна неработоспособност поради общо заболяване. Те са 445 544 и са с 31,8% повече от броя на мъжете с такова обезщетение – 338 054. Освен това традиционно жените ползват болнични при гледане на болни деца и членове на семейството. От общия брой на жените с обезщетение за временна неработоспособност 15,9% или 91 772 жени са с обезщетение за гледане на болен член от семейството, докато при мъжете този показател е със значително по-ниска стойност – 12 840 души, което представлява 3,2% от всички мъже с обезщетение за временна неработоспособност.

Таблица № 9 : Брой лица с обезщетение за временна неработоспособност или временно намалена работоспособност поради общо заболяване за периода 01.01.-31.12.2018 г.

Вид на обезщетението	Общо	Мъже	Жени
Парични обезщетения за временна неработоспособност поради общо заболяване	783 598	338 054	445 544
Парични обезщетения за временна неработоспособност поради нетрудови злополуки	96 900	56 444	40 456
Парични обезщетения за временна неработоспособност поради гледане на болен член от семейството и карантина	104 612	12 840	91 772
Парични обезщетения за санаторно-курортно лечение поради общо заболяване	468	192	276
Парични обезщетения за трудоустрояване при временно намалена работоспособност	33	28	5
Общ брой лица	985 611	407 558	578 053

Средният размер на начислено обезщетение за временна неработоспособност за 2018 г. е 199,86 лв. и нараства с 6,2% спрямо предходната година (188,23 лв. за 2017 г.). Разликата в размера на средните обезщетения по пол е в полза на мъжете. Средният размер на обезщетението при мъжете е 222,26 лв., докато при жените е 184,44 лв. или със 17,0% по-ниско. Върху размера на обезщетението влияние оказва, както броят на дните във временна неработоспособност, така и среднодневният размер на обезщетението. През 2018 г. среднодневният размер на обезщетението е 31,22 лв. и е нараснал спрямо 2017 г., когато е 28,50 лв., с 9,5%. Среднодневният размер на обезщетението на мъжете е 33,41 лв. и е с 12,9% по-висок от този на жените (29,60 лв.).

През 2018 г. паричните обезщетения за *трудова злополука и професионална болест* са 23 253 (при 22 364 за 2017 г.) за 225 412 дни със среднодневен размер 40,39 лв. Размерът на *средното обезщетение* за трудова злополука и професионална болест за 2018 г. е 391,53 лв. (368,55 лв. за 2017 г.). От начислените обезщетения 14 604 са на мъже за 143 008 дни със среднодневен размер 41,10 лв. Значително по-нисък е броят на обезщетенията за временна неработоспособност поради трудова злополука или професионална болест на жени – 8 649 за 82 404 дни със среднодневен размер 39,16 лв. *Броят на лицата* с обезщетение за трудова злополука или професионална болест за годината, е 4 888, от които 1 928 жени (39,4%) и 2 960 мъже (60,6%).

3. Обезщетения за майчинство

Осигурените за общо заболяване и майчинство лица имат право на следните видове обезщетения за майчинство, при изпълнени определени нормативни условия:

- Парично обезщетение на *трудоустроена* на друга работа осигурена жена *поради бременност или кърмене на дете или напреднал етап на лечение ин-витро* се изплаща, ако на новата работа се намали трудовото ѝ възнаграждение.

- Осигурената за общо заболяване и майчинство майка има право на парично обезщетение за бременност и раждане, ако има 12 месеца осигурителен стаж като осигурена за този риск. Обезщетението се изплаща за срок 410 дни, от които 45 дни преди раждането. Ако осигуряването за общо заболяване и майчинство е прекратено през време на получаване на обезщетението за бременност и раждане, последното се изплаща до изтичането на срока.
- Осигуреното за общо заболяване и майчинство лице, *при което е настанено дете по реда на чл. 26 от Закона за закрила на детето*, има право на парично обезщетение в размер на разликата от възрастта на детето в деня на настаняването му до изтичане на срока на полагащото се обезщетение за раждане, т. е. до 365 календарни дни, считано от датата на раждане на детето.
- Осигуреният за общо заболяване и майчинство баща има право на парично обезщетение *при раждане на дете за срок до 15 дни* през време на отпуска по чл. 163, ал. 8 от Кодекса на труда. Отпускът започва да тече от датата на изписване на детето от лечебното заведение, а за изплащане на обезщетение, бащата трябва да има 12 месеца осигурителен стаж и да е осигурен за общо заболяване и майчинство в деня, предхождащ датата, от която започва ползването на отпуска.
- Осигуреното за общо заболяване и майчинство лице има право на *парично обезщетение при раждане на дете* след навършване на 6-месечна възраст на детето *за остатък до 410 календарни дни* през време на отпуска по чл. 163, ал. 10 и 12 от Кодекса на труда.

Размерът на дневното парично обезщетение при бременност и раждане е равен на 90 на сто от среднодневното брутно трудово възнаграждение или среднодневния осигурителния доход, върху които са внесени или дължими осигурителни вноски, а за самоосигуряващите се лица – внесени осигурителни вноски за общо заболяване и майчинство за периода от 24 календарни месеца, предхождащи месеца на настъпване на временната неработоспособност. То не може да бъде по-голямо от среднодневното нетно възнаграждение за периода, от който е изчислено обезщетението и по-малко от минималната дневна работна заплата, установена за страната.

В случаите когато през времето на изплащане на парично обезщетение при бременност и раждане или за отглеждане на дете, осигурената придобие отново право на парично обезщетение при бременност и раждане, обезщетението е в размера, определен за предходното дете, ако това е по-благоприятно за лицето.

- Майката, която е осигурена за общо заболяване и майчинство и е имала право на обезщетение за бременност и раждане, получава парично обезщетение в размер 50 на сто от него, когато:
  - след изтичането на периодите след раждането, които се разрешават с актове на здравните органи, не ползва отпуск за бременност и раждане или лицето, което ползва такъв отпуск, прекъсне неговото ползване;
  - след изтичането на периодите след раждането, които се разрешават с актове на здравните органи, самоосигуряващото се лице започне да упражнява трудова дейност, за която се осигурява за общо заболяване и майчинство.
- След изтичането на срока на обезщетението за бременност и раждане през време на *допълнителния платен отпуск за отглеждане на дете* до навършването на 2-годишната му възраст на майката/ осиновителката или на лицето, което е поело отглеждането на детето, се изплаща месечно *парично обезщетение* в размер, определян ежегодно със Закона за бюджета на ДОО. Това обезщетение се изплаща и на лицата, при които е настанено дете по реда на чл. 26, ал. 1 от Закона за закрила на детето до навършването на 2-годишната му възраст. За 2018 г. размерът на обезщетението е 380 лв. Обезщетението могат да получат осигурените и самоосигуряващите се лица за общо заболяване и майчинство, ако имат 12 месеца осигурителен стаж като осигурени за този риск. Обезщетението не се изплаща при смърт на детето, даване за осиновяване

или при настаняване на детето по реда на чл. 26, ал. 1 от Закона за закрила на детето или в детско заведение, включително и детски ясли, както и при отглеждането му от лице, включено в програми за подкрепа на майчинството.

• *Обезщетение при неизползване на допълнителен платен отпуск за отглеждане на дете до 2-годишна възраст* се изплаща на:

- майката/ осиновителката, ако не ползва този отпуск или лицето, което ползва такъв отпуск го прекъсне;
- самоосигуряващото се лице с право на обезщетение за отглеждане на дете до 2-годишна възраст започне да упражнява трудова дейност, за която се осигурява за общо заболяване и майчинство.

Паричното обезщетение е в размер 50 на сто от обезщетението за отглеждане на дете до 2-годишна възраст и се изплаща на осигурените лица, ако имат 12 месеца осигурителен стаж като осигурени за общо заболяване и майчинство.

• Осигурените за общо заболяване и майчинство лица имат право на *обезщетение при осиновяване на дете до 5-годишна възраст*, ако имат 12 месеца осигурителен стаж като осигурени за този риск и ползват отпуск по чл. 164б от Кодекса на труда. Обезщетението се изплаща за срок до 365 дни от деня на предаване на детето за осиновяване, но не по-късно от навършване на 5-годишната му възраст. Размерът на обезщетението се определя като за обезщетение за бременност и раждане. Ако осигуряването за общо заболяване и майчинство е прекратено по време на получаване на обезщетението, последното се изплаща до изтичането на срока.

• Когато осиновителката и осиновителят се намират в брак, осиновителят има право на 15-дневен отпуск при осиновяване на дете до 5-годишна възраст от деня на предаване на детето за осиновяване, но не по-късно от навършване на 5-годишната му възраст. По време на този отпуск, на осигуреният за общо заболяване и майчинство *осиновител се изплаща обезщетение за срок до 15 дни*.

• След изтичане на 6 месеца от деня на предаване на детето за осиновяване на осигуреното за общо заболяване и майчинство лице се изплаща обезщетение в размер, определен като обезщетение за бременност и раждане, за остатъка до 365 дни през време на отпуска по чл. 164б, ал. 2, 3 и 5 от КТ.

• Осиновителката на дете до 5-годишна възраст или осиновителят, който сам е осиновил дете до 5-годишна възраст, има право на парично обезщетение в размер 50 на сто от обезщетението за осиновяване на дете до 5-годишна възраст, когато след изтичането на 90 дни от деня на предаване на детето за осиновяване:

- не ползва отпуск за осиновяване, или лицето, което ползва такъв отпуск, прекъсне неговото ползване;
- самоосигуряващото се лице започне да упражнява трудова дейност, за която се осигурява за общо заболяване и майчинство.

4. Статистически показатели за паричните обезщетения за майчинство

Броят на паричните обезщетения за бременност и раждане за 2018 г. е 744 873 (14 928 936 дни със среднодневен размер 27,30 лв.), като е отчетено увеличение на броя им с 5,2% спрямо 2017 г. (708 053 обезщетения). Средният размер на обезщетението за бременност и раждане за 2018 г. (547,17 лв.) се е увеличил с 4,1% (или с 21,72 лв.) спрямо предходната година. В общия брой на тези обезщетения са включени следните видове обезщетения: при бременност и раждане на майките; при отглеждане на дете, настанено по реда на чл. 26, ал. 1 от ЗЗДет., при отглеждане на детето от бащата или друго осигурено лице, след навършване на 6-месечна възраст на детето; по време на 15-дневния отпуск на бащите при раждане на дете и при неизползване на отпуска за бременност и раждане.

Общият *брой лица* с начислено поне едно парично обезщетение за бременност и раждане през 2018 г. наброява 107 782. От тях жените са 85 992, с дял 79,8%, а мъжете – 21 790, с дял от 20,2%.

- Най-голям е броят на лицата с обезщетение за бременност и раждане по чл. 50, ал. 1 и 5 и чл. 51 от КСО – това са обезщетенията, които се изплащат на майките при раждане на дете, на лицата при които е настанено дете по реда на чл. 26, ал. 1 от Закона за закрила на детето и в случаите при смърт или тежко заболяване на майката. През 2018 г. са изплатени обезщетения на 85 030 лица, от които 84 983 са жени и 47 мъже. Средният размер на обезщетението е 556,07 лв. със среднодневен размер от 27,13 лв.
- На 21 408 бащи са изплатени обезщетения за срок до 15 дни при раждане на дете. Средният размер на обезщетението е 326,03 лв. със среднодневен размер 35,83 лв.
- Лицата, които са се върнали на работа и са получили 50 на сто от полагащото се обезщетение при бременност и раждане са 1 009 със среден размер на полученото обезщетение от 446,00 лв. и среднодневен размер 19,44 лв. Този вид обезщетение се получава основно от жени.
- На 335 лица, от които на 333 мъже са изплатени обезщетения за бременност и раждане след навършване на 6-месечна възраст на детето. Среднодневният размер на това обезщетение е 52,96 лв., а средният размер на обезщетението 1 017,02 лв.

Таблица № 10 : Брой лица с обезщетение за бременност и раждане за периода 01.01.-31.12.2018 г.

Вид на обезщетението	Общо	Мъже	Жени
Парични обезщетения за бременност и раждане – чл. 50, ал. 1 и 5 и чл. 51 от КСО	85 030	47	84 983
Парични обезщетения на бащите при раждане на дете за срок от 15 дни – чл. 50, ал. 6 от КСО	21 408	21 408	0
Парични обезщетения на лицата поели отглеждането на детето след навършването на 6-месечната му възраст – чл. 50, ал. 7 от КСО	335	333	2
Парични обезщетения при неизползване на отпуска за бременност и раждане – чл. 50а от КСО	1 009	2	1 007
Общ брой лица	107 782	21 790	85 992

Паричните обезщетенията за *отглеждане на дете до 2-годишна възраст* за 2018 г. са 539 256 (10 246 696 дни със среднодневен размер 17,22 лв.) и се увеличават спрямо предходната година с 10 731 бр. Изплатените обезщетения на жени са 534 110, а на мъже 5 146. Броят на лицата с изплатено поне едно обезщетение през 2018 г. е 92 976, от които 99,0% (92 037 бр.) жени. Лицата с изплатено поне едно обезщетение по време на допълнителния платен отпуск за отглеждане на дете до навършването на 2-годишна възраст са 77 427, а тези с поне едно обезщетение при неизползване на отпуска за отглеждане на дете до 2-годишна възраст са 15 549.

Обезщетенията при *осиновяване на дете до 5-годишна възраст* през 2018 г. са 1 932 (38 913 дни със среднодневен размер 37,91 лв.). Това са обезщетенията при осиновяване на дете от 2- до 5-годишна възраст – по чл. 53а от КСО до 30.06.2018 г., а от 01.07.2018 г. се променя на обезщетение при осиновяване на дете до 5-годишна възраст – по чл. 53в от КСО. Средният размер на обезщетението е 763,47 лв. Общо лицата с такова обезщетение са 426, от които 400 са с обезщетения за времето на отпуск при осиновяване на дете до 5-годишна възраст, а 26 с обезщетение при неизползване на отпуск за осиновяване на дете до 5-годишна възраст.

5. Парични помощи

Държавното обществено осигуряване предоставя на осигурените лица възможността да получават следните видове помощи:

- Еднократна помощ при смърт на осигуреното лице се изплаща на съпруга/ съпругата, децата и родителите, като се разпределя поравно между тях. Размерът ѝ се определя ежегодно със Закона за бюджета на ДОО – за 2018 г. е 540 лв.

- Парична помощ за инвалидност поради общо заболяване (когато осигуреното лице има определена загубена работоспособност 50 и над 50 на сто), но няма необходимия осигурителен стаж за отпускане на пенсия за инвалидност поради общо заболяване. Помощта е в размер на 60-дневното парично обезщетение за временна неработоспособност поради общо заболяване (чл. 11, ал. 3 от КСО).

- Осигурените лица имат право на парични помощи за профилактика и рехабилитация и за помощно-технически средства, свързани с увреждането. Всяко правоимащо лице може да получи еднократно в рамките на една календарна година парична помощ за профилактика и рехабилитация с продължителност от 10 дни.

6. Статистически показатели за паричните помощи

През годината са изплатени на 10 915 лица еднократни помощи при смърт на осигурено лице, със среден размер от 202,81 лв.

Парична помощ за инвалидност поради общо заболяване, когато няма основание за отпускане на инвалидна пенсия поради недостатъчен стаж през 2018 г. е отпусната на две лица, със среден размер на помощта 399,50 лв. Преценката за правото на този вид помощ зависи от изричното волеизявление на лицето и поради това вероятна причина за малкия брой изплатени помощи е недостатъчната информираност на осигурените лица за факта, че биха могли да са потенциални бенефициенти и да се възползват от него.

Парични помощи за профилактика и рехабилитация за сметка на ДОО през 2018 г. са получили 42 046 лица, като средният брой на дните, за които е изплатено обезщетението за едно лице, е 10 дни. Средният разход на едно лице е в размер на 427,00 лв. Ползвалите този вид помощ са с 1 168 души по-малко в сравнение с 2017 г.

ПРОГРАМА ЗА ПРОФИЛАКТИКА И РЕХАБИЛИТАЦИЯ

Право на парични помощи за профилактика и рехабилитация имат осигурените за общо заболяване, майчинство и/или за трудова злополука и професионална болест лица, за които са били внесени или са дължими осигурителни вноски, а за самоосигуряващите се лица – внесени дължимите осигурителни вноски за период от шест последователни календарни месеца, предхождащи месеца през който се провежда профилактиката и рехабилитацията. Изискването за внесени или дължими осигурителни вноски за период от шест календарни месеца не се отнася за лица с увреждания, резултат от претърпяна трудова злополука или професионална болест. Лицата, получаващи лична пенсия за инвалидност, ако не са навършили възрастта по чл. 68, ал. 1 от КСО и срокът на инвалидността в експертното решение на ТЕЛК/НЕЛК не е изтекъл, също имат право на този вид парична помощ.

Паричната помощ се изплаща еднократно за една календарна година за 10 дни престой, като през 2018 г. помощта за всяко правоимащо лице включва:

- средства за не повече от общо четири основни диагностични и терапевтични процедури дневно (вкл. прегледите и изследванията) по цени, утвърдени от Надзорния съвет на НОИ;
- частична парична помощ за хранене в размер на 7,00 лв. за един храноден;
- лимит за една нощувка с крайна цена в размер на 18,00 лв.

Ежегодно със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване се определят средства, които да се разходват за тази дейност по условия и ред, регламентирани в Наредба № 1 от 13 февруари 2007 г. за ползване и изплащане на паричните помощи за профилактика и рехабилитация. За 2018 г. предвидените средства за профилактика и рехабилитация са в размер на 20 103,1 хил. лв. От тях 18 318,9 хил. лв. са за сметка на ДОО за осигурени лица по КСО и 1 784,2 хил. лв. – за сметка на ДБ за правоимащи лица по чл. 16 от Закона за военноинвалидите и военнопострадалите.

През 2018 г. са сключени договори с 18 юридически лица за общо 49 изпълнители на дейността по профилактика и рехабилитация. Изпълнителите, които извършват дейността по профилактика и рехабилитация, са разположени на територията на 17 области – София-град, София-област, Пловдив, Варна, Бургас, Сливен, Ловеч, Габрово, Монтана, Пазарджик, Стара Загора, Добрич, Благоевград, Кюстендил, Велико Търново, Хасково и Смолян. По брой изпълнители и съответно с най-висок относителен дял е област Пловдив със 7 изпълнители (14,3% от общия брой), областите София-град и Бургас с по 6 изпълнители (с по 12,2% от общия брой), Пазарджик с 4 изпълнители (8,2% от общия брой), София-област, Смолян, Стара Загора, Благоевград и Монтана с по 3 изпълнители (с по 6,1% от общия брой).

По данни от Регистър „Рехабилитация“ през 2018 г. е изплатена сума в размер на 19 785,2 хил. лв. по 46 207 удостоверения, разпределени по фондове, както следва:

Таблица № 11 : Разпределение на изразходваните средства и брой на изплатените удостоверения за профилактика и рехабилитация по фондове на ДОО през 2018 г.

Фонд на ДОО	Изразходвани средства (хил. лв.)	Брой изплатени удостоверения
фонд „Общо заболяване и майчинство“	19 219,1	44 868
фонд „Пенсии“	540,4	1 278
фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“	0,8	2
фонд „Пенсии, несвързани с трудова дейност“	18,6	44
фонд „Трудова злополука и професионална болест“	6,3	15
Общо:	19 785,2	46 207

С най-голям относителен дял (97,1%) са лицата, ползвали парична помощ за профилактика и рехабилитация от фонд „Общо заболяване и майчинство“, едва 2,8% са тези от фонд „Пенсии“ и под 1% – от фондовете „Пенсии за лицата по чл. 69“, „Пенсии, несвързани с трудова дейност“ и „Трудова злополука и професионална болест“.

От лицата, възползвали се от профилактика и рехабилитация с най-голям относителен дял са тези със заболявания на опорно-двигателния апарат – 74,9% и на периферната нервна система – 20,5%.

Според възрастовото разпределение, най-голям дял заемат лицата над 51-годишна възраст – 66,6%, което кореспондира с повишаване на заболеваемостта след тази възраст. На второ място с 32,0% е делът на лицата от 31 до 50-годишна възраст. Несъществен е делът на преминалите през програмата лица под 30-годишна възраст – 1,4%.

В разпределението на лицата по полов признак се отчита превес на делът на жените (62,0%), ползвали парична помощ.

Данните за резултатите и ефекта от лечението през годината показват, че с подобрение са 46 168 от лицата, с непроменено здравословно състояние са 13 и с влошено – 26 лица.

Таблица № 12 : Разпределение на лицата, преминали през изпълнителите на дейността по профилактика и рехабилитация през 2018 г.

Юридически лица, изпълнители на дейността по профилактика и рехабилитация	Преминали лица	
	Брой	%
„ПРО“ ЕАД	23 769	51,4
„СБР – НК“ ЕАД	8 692	18,8
ВМА	4 164	9,0
„СБР Стайков и фамилия“ ЕООД	2 638	5,7
БЛЦ - „Камена“ ЕАД	1 150	2,5
„СБР – Бургаски минерални бани“ ЕАД	956	2,1
„СБР – Варна“ АД	861	1,9
„СБР – Орфей“ ЕООД	703	1,5
СБР „Мари“ ООД	584	1,3
„СБР – Сапарева баня“ АД	564	1,2
„СБР – Здраве“ ЕАД	527	1,1
„СБР – Тузлата“ ЕООД	430	0,9
„СБРФРМ – Димина“ ЕООД	405	0,9
„СБР – Марикостиново“ ЕООД	382	0,8
„СБР – Петрич“ ЕООД	174	0,4
„СБР – Банка“ АД	142	0,3
СБР „Айлин“ ЕООД	60	0,1
„СБР – Родопи“ ЕООД	6	0,01
Общо:	46 207	100,0

От общия брой лица 51,4% са провели профилактика и рехабилитация в изпълнителите на дейността към „Профилактика, рехабилитация и отдих“ ЕАД. За тях са изплатени 10 048,5 хил. лв. Към „Специализирани болници за рехабилитация – Национален комплекс“ ЕАД са провели профилактика и рехабилитация 18,8% от общия брой лица и са изплатени 3 702,4 хил. лв. На трето място е Военномедицинска академия с относителен дял на преминалите лица – 9,0% и изплатени 1 784,2 хил. лв.

Контролът по изразходваните средства на държавното обществено осигуряване се осъществява от ТП на НОИ, на територията на които се намират изпълнителите на дейността. С инструкцията за контролната дейност по ползването и изплащането на паричните помощи за профилактика и рехабилитация са уредени условията, редът и сроковете за извършване на контрол в ТП на НОИ и при изпълнителите на дейността. Контролната дейност при изпълнителите на дейността по профилактика и рехабилитация се извършва от инспекторите по осигуряването, съвместно с лекарите, експерти по експертиза на временната неработоспособност. Извършваната три пъти годишно контролна дейност при изпълнителите на дейността по профилактика и рехабилитация се отнася както до услугите, предоставени на лица, пребиваващи в изпълнителя към момента на извършване на контрола, така и за лица, спрямо които дейността вече е извършена.

През 2018 г. са извършени 95 проверки при изпълнителите на дейността по профилактика и рехабилитация. За допуснати нарушения са съставени 21 ревизионни актове за начет, в размер на 3 633 лв. На изпълнителите на дейността към „СБР – Национален комплекс“ ЕАД са съставени ревизионни актове на обща стойност 1 659 лв., на „Профилактика, рехабилитация и отдих“ ЕАД на стойност 1 044 лв. Следват „СБР – Варна“ АД на стойност 562 лв., ВМА – 157 лв. и др.

През 2018 г. в НОИ не са постъпили сигнали от лица за съществени нарушения по отношение на условията и провеждането на диагностичните и терапевтичните процедури при изпълнителите на дейността.

ТРУДОВИ ЗЛОПОЛУКИ

Контролът по спазване на нормативните изисквания за установяване, разследване и регистриране на трудовите злополуки се осъществява от контролните органи на НОИ. За всяка злополука се извършва разследване от комисия под ръководството на ТП на НОИ и задължителното участие на представители на ИА „ГИТ“, по един представител на работодателя и на работещите от комитета или от групата по условия на труд, както и на други компетентни органи в зависимост от конкретния случай.

В териториалните поделения на НОИ се съставят досиета на злополуките и се води регистър, в който се включват и данните от декларациите за трудова злополука.

Съгласно КСО, ако осигурителят или предприятието ползвател не декларира пред ТП на НОИ трудовата злополука в срок от 3 работни дни от узнаване на нейното настъпване, то пострадалият или неговите наследници имат право в срок една година от злополуката да я декларират, поради което статистическата информация за трудовите злополуки с окончателни данни се изготвя една година по-късно.

С приемането на Регламент (ЕС) № 349/2011 на Комисията от 11 април 2011 г. за прилагане на Регламент (ЕО) № 1338/2008 на Европейския парламент и на Съвета относно статистиката на Общността в областта на общественото здраве и здравословните и безопасни условия на труд по отношение на статистическите данни за трудовите злополуки, се промени методиката за статистическо отчитане. От 2011 г.⁸ референтният (отчетният) период е календарната година в която злополуката е декларирана в териториалното поделение на НОИ, независимо от годината когато е станала.

Данните за трудовите злополуки, които България предоставя на Европейската Комисия, Евростат, напълно отговарят на европейската методология и са сравними с тези на другите страни от съюза. Информацията се предоставя годишно и се изпраща не по-късно от 18 месеца след края на референтната година (отчетния период).

1. Състояние на трудовия травматизъм през 2017 г.

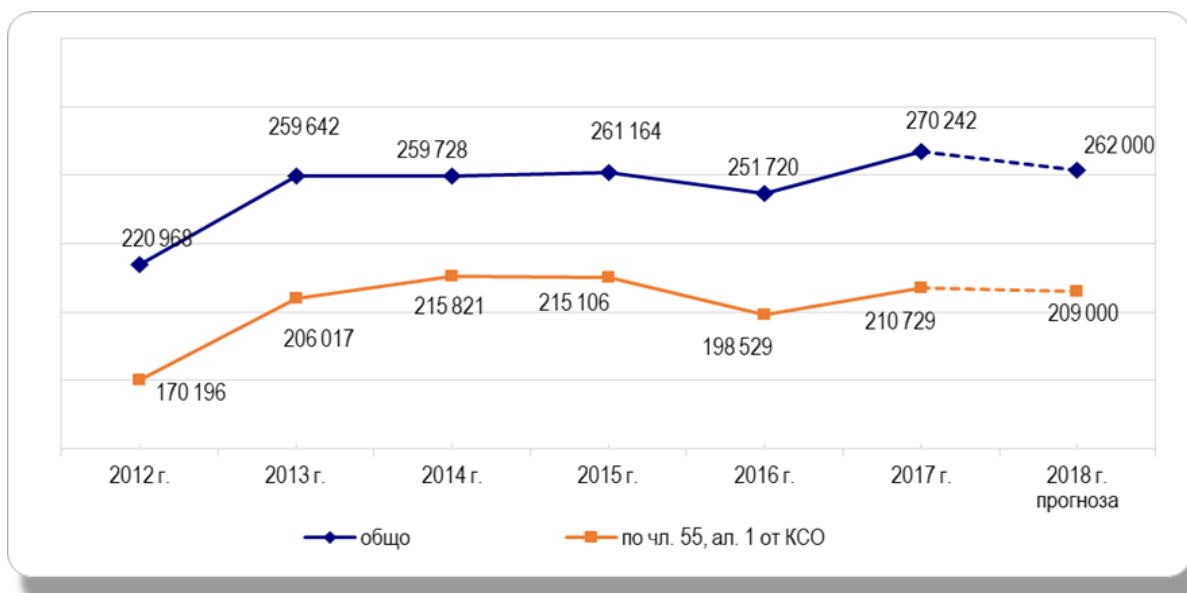
По окончателните данни от регистрираните 3 128 злополуки през 2017 г., за трудови са приети общо 2 949. Броят на злополуките неприети за трудови е 157, а 22 случая са в процедура на разследване.

- *Трудовите злополуки* по чл. 55, ал. 1 от КСО, т. е. станали на самото работно място, през време и по повод на извършваната работа и при всяка работа, извършвана в интерес на предприятието, когато са причинили неработоспособност или смърт са 2 350, което представлява 79,7% от общия брой.
- *Трудовите злополуки предизвикали смърт* са общо 110, а предизвикалите *трайно намалена работоспособност* (инвалидност) – 55.

През 2017 г. средносписъчният брой на осигурените лица за осигурителните рискове трудова злополука и професионална болест е 2 736 024. Отработени са 4 679 602 974 човекочаса. Осигурените лица са с 38 379 души повече, а отработените човекочасове с 14 437 285 по-малко, спрямо 2016 г.

Загубени са общо 270 242 календарни дни от трудови злополуки, като спрямо 2016 г. са се увеличили с 18 522. Поради трудови злополуки по чл. 55, ал. 1 от КСО през 2017 г. са загубени 210 729 календарни дни, което представлява 78,0% от общия брой загубени календарни дни.

⁸ До 2010 г. статистическите данни се предоставяха за трудовите злополуки, станали през съответната календарна година.

Фигура № 4 : Загубени календарни дни от трудови злополуки за периода 2012 – 2017 г.

Стойностите на средните за страната показатели за трудовите злополуки през 2017 г. и на показателите за трудовите злополуки по чл. 55, ал. 1 от КСО⁹ са, както следва:

- Коефициент на честота $K_{\text{ч}} = 1,08$ (0,86)
(брой трудови злополуки на 1000 осигурени);
- Индекс на честота $I_{\text{ч}} = 0,63$ (0,50)
(брой трудови злополуки на 1 млн. отработени човекочаса);
- Коефициент на тежест $K_{\text{т}} = 0,099$ (0,077)
(загубени календарни дни от трудови злополуки, на един осигурен);
- Индекс на тежест $I_{\text{т}} = 58$ (45)
(загубени календарни дни от ТЗ на 1 млн. отработени човекочасове).

Стойностите на основните показатели на трудовите злополуки общо за страната през 2017 г. спрямо 2016 г. се променят, както следва:

- При Коефициент на честота ($K_{\text{ч}}$) няма промяна;
- Индексът на честота ($I_{\text{ч}}$) е с 0,01 пункта по-висок;
- Коефициент на тежест ($K_{\text{т}}$) се е увеличил с 0,006 пункта;
- Индекс на тежест ($I_{\text{т}}$) нараства с 4 пункта.

2. Трудови злополуки през 2017 г. по регионален признак

Разпределението на трудовите злополуки по региони показва броят на регистрираните трудови злополуки в осигурители, регистрирани в съответното ТП на НОИ.

През 2017 г. най-голям е абсолютният брой на трудовите злополуки в София град – 1 090 (от които 824 по чл. 55, ал. 1 от КСО). Следват: Пловдив 299 (249)¹⁰, Варна 248 (201), Стара Загора 151 (110) и Бургас 121 (100). Те заемат дял от 64,7% (63,1%) от общия брой на признатите трудови злополуки, съответно от злополуките по чл. 55, ал. 1 от КСО. Най-малко трудови злополуки са регистрирани в ТП на НОИ Видин 4 (от които 3 по чл. 55, ал. 1 от КСО), Силистра 12 (9), Кърджали 12 (11), Монтана 18 (14) и Търговище 18 (18).

Трудовите злополуки завършили със смъртни случаи са най-много в София-град 34 бр., от които станалите през време и във връзка, или по повод на извършваната работа са 27. Следват ТП на НОИ Пловдив 9 (от които 8 са по чл. 55, ал. 1 от КСО), София-област 7 (5); Пазарджик 7 (5), Варна 6 (6), и Перник – 5 (5). В ТП на НОИ Видин, Кърджали и Силистра няма регистрирани трудови злополуки, причинили смърт.

⁹ Стойностите са посочени в скоби.

¹⁰ Числата в скобите показват стойностите на показателите на трудовите злополуки по чл. 55, ал. 1 от КСО.

Най-много злополуки, причинили трайно намалена работоспособност (инвалидност) са станали в Стара Загора 7 бр. (в това число 6 по чл. 55, ал. 1 от КСО), Пловдив – 6 (6), Шумен – 5 (5) и Ловеч – 4 (4). В десет ТП на НОИ – Бургас, София-област, Перник, Добрич, Кърджали, Пазарджик, Разград, Монтана, Силистра и Ямбол не са регистрирани трудови злополуки, довели до трайно намалена работоспособност.

3. Разпределение на трудовите злополуки през 2017 г. по Класификацията на икономическите дейности – 2008

Разпределението на трудовите злополуки се извършва по четири йерархични равнища (сектор, раздел, група, клас) на Класификацията на икономическите дейности – 2008 (КИД-2008). Съпоставяйки показателите на трудовите злополуки *по сектори на КИД-2008* спрямо общите за страната, като най-проблемен и през 2017 г. е сектор „Добивна промишленост“ с най-високи показатели за честота и тежест. Показателите за честота са 4-5 пъти, а за тежест около 3 пъти над средните за страната. В сектора са работили 1% от осигурените лица и са допуснати 132 трудови злополуки или 4,5% от всички случаи.

В сектор „Преработваща промишленост“, обхващащ 24 икономически раздела на КИД - 2008, през 2017 г. са работили 22,3% от осигурените лица и са регистрирани и признати най-много злополуки, като абсолютен брой 699 или 23,7% от всички злополуки.

Следват: „Транспорт, складиране и пощи“ – 435, „Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети“ – 281, „Държавно управление“ – 236, „Строителство“ – 219, „Хуманно здравеопазване и социална работа“ – 179, „Добивна промишленост“ – 132, „Образование“ – 127. Трудовите злополуки, отчетени в тези сектори са 54,6% от общия брой.

Най-много злополуки, предизвикали смърт са регистрирани в: „Строителство“ – 28, „Транспорт, складиране и пощи“ – 24 и „Преработваща промишленост“ – 21. Секторите в които не са регистрирани смъртни трудови злополуки са седем.

Коефициентът на честота на смъртните трудови злополуки (брой смъртни трудови злополуки на 10 000 осигурени) през 2017 г. *общо за страната е 0,40*. В седем сектора този коефициент е надвишава тази стойност. Най-висок е в секторите: „Строителство“ – 1,88, „Добивна промишленост“ – 1,45, „Транспорт, складиране и пощи“ – 1,37, „Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива“ – 0,75, „Доставяне на вода, канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване“ – 0,50 и „Култура, спорт и развлечения“ – 0,46. Под средния коефициент за страната са седем сектора, като най-ниска е стойността му при „Хотелиерство и ресторантьорство“ – 0,06, „Създаване и разпространение на информация и творчески продукти, далекосъобщения“ – 0,10, „Държавно управление“ – 0,12, „Административни и спомагателни дейности“ – 0,33 и „Преработваща промишленост“ – 0,34.

Секторите с най-голям брой злополуки, довели до трайно намалена работоспособност са „Преработваща промишленост“ – 26, „Строителство“ – 11, „Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети“ – 5 и „Добивна промишленост“ – 3.

При съпоставяне на данните за трудовите злополуки *по икономически дейности*, най-много злополуки са станали в „Сухопътен транспорт“ – 267, следвано от „Държавно управление“ – 236, „Хуманно здравеопазване“ – 162, „Търговия на дребно, без търговията с автомобили и мотоциклети“ – 157 и „Образование“ – 127.

Смъртните злополуки *по икономически дейности* са най-много в „Сухопътен транспорт“ – 16, „Строителство на сгради“ – 12, „Специализирани строителни дейности“; „Търговия на дребно, без търговията с автомобили и мотоциклети“ – 6, „Строителство на съоръжения“ и „Складиране на товари и спомагателни дейности в транспорта“ по 5.

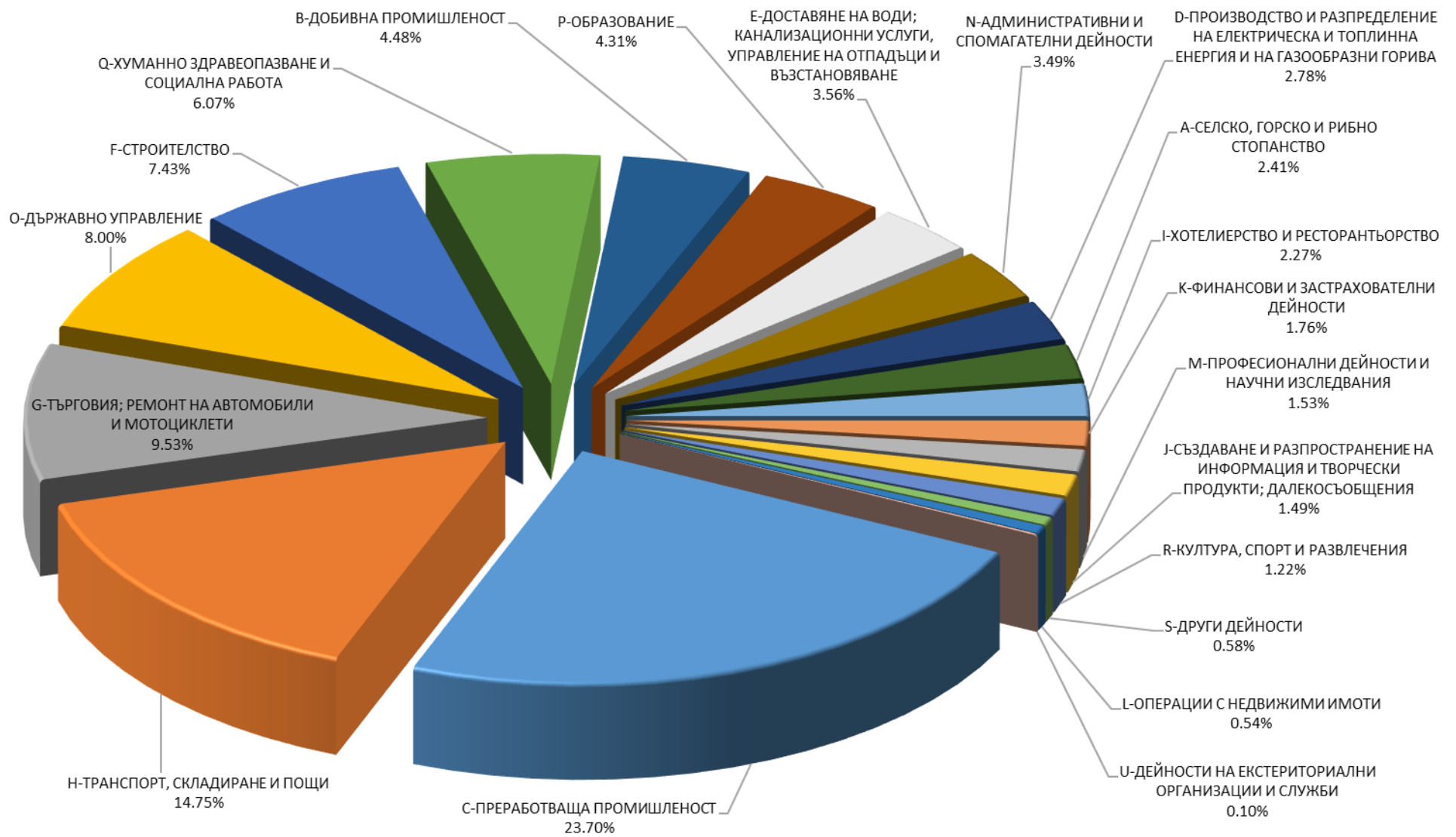
Инвалидните злополуки *по икономически дейности* са най-много в „Строителство на сгради“ – 8. По 4 броя злополуки са регистрирани при „Производство на хранителни продукти“, „Производство на дървен материал и изделия от дървен материал и корк, без мебели: производство на изделия от слама и материали за плетене“, „Производство на изделия от каучук и пластмаса“.

Най-високи общи показатели за честота (Кч; Ич) са в икономическите дейности: „Добив на метални руди“ (Кч – 11,32; Ич – 6,26); „Производство на тютюневи изделия“ (Кч – 3,82; Ич – 2,08); „Добив на въглища“ (Кч – 3,25; Ич – 1,73); „Събиране и обезвреждане на отпадъци, рециклиране на материали“ (Кч – 3,24; Ич – 1,82).

Почти в същите дейности са и най-високи общите показатели за тежест (Кт; Ит): „Добив на метални руди“ (Кт – 0,797; Ит – 441); „Добив на въглища“ (Кт – 0,359; Ит – 191); „Събиране и обезвреждане на отпадъци, рециклиране на материали“ (Кт – 0,329; Ит – 185); „Дейности по обслужване на сгради и озеленяване“ (Кт – 0,218; Ит – 159,6).

Таблица № 13 : Трудови злополуки през 2017 г. по сектори на Класификация на икономическите дейности (КИД-2008)

Наименование на позицията	Код по КИД - 2008 г.	Среден списъчен брой на осигурените лица	Отработени човекочасове	2017								ПОКАЗАТЕЛИ							
				Трудови злополуки (бр.)		в т.ч. трудови злополуки предизвикали:				Загубени календарни дни от трудови злополуки (бр.)		Коефициент на честота К _ч		Коефициент на тежест К _т		Индекс на честота И _ч		Индекс на тежест И _т	
						смърт		инвалидност											
				общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО	общо	по чл. 55, ал. 1 от КСО		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
ЗА СТРАНАТА		2 736 024	4 679 602 974	2 949	2 350	110	93	55	48	270 242	210 729	1.08	0.86	0.099	0.077	0.63	0.50	58	45
СЕЛСКО, ГОРСКО И РИБНО СТОПАНСТВО	A	86 365	140 025 733	71	66	7	7	2	2	7 544	6 876	0.82	0.76	0.087	0.080	0.51	0.47	54	49
ДОБИВНА ПРОМИШЛЕНОСТ	B	27 501	50 474 194	132	127	4	4	3	3	11 175	10 642	4.80	4.62	0.406	0.387	2.62	2.52	221	211
ПРЕРАБОТВАЩА ПРОМИШЛЕНОСТ	C	609 281	1 090 401 227	699	591	21	14	26	22	67 179	57 158	1.15	0.97	0.110	0.094	0.64	0.54	62	52
ПРОИЗВОДСТВО И РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЕЛЕКТРИЧЕСКА И ТОПЛИННА ЕНЕРГИЯ И НА ГАЗООБРАЗНИ ГОРИВА	D	39 917	75 114 559	82	49	3	2			5 198	3 413	2.05	1.23	0.130	0.086	1.09	0.65	69	45
ДОСТАВЯНЕ НА ВОДИ; КАНАЛИЗАЦИОННИ УСЛУГИ, УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИ И ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ	E	39 762	73 178 202	105	99	2	2	2	2	10 644	10 322	2.64	2.49	0.268	0.260	1.43	1.35	145	141
СТРОИТЕЛСТВО	F	149 087	240 248 973	219	207	28	26	11	10	20 519	19 801	1.47	1.39	0.138	0.133	0.91	0.86	85	82
ТЪРГОВИЯ; РЕМОТ НА АВТОМОБИЛИ И МОТОЦИКЛЕТИ	G	433 582	733 389 296	281	245	10	6	5	4	23 448	19 730	0.65	0.57	0.054	0.046	0.38	0.33	32	27
ТРАНСПОРТ, СКЛАДИРАНЕ И ПОЩИ	H	174 546	300 558 970	435	385	24	23	2	2	39 355	34 310	2.49	2.21	0.225	0.197	1.45	1.28	131	114
ХОТЕЛИЕРСТВО И РЕСТОРАНТЬОРСТВО	I	167 289	264 551 857	67	59	1	1	2	2	5 742	4 661	0.40	0.35	0.034	0.028	0.25	0.22	22	18
СЪЗДАВАНЕ И РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ТВОРЧЕСКИ ПРОДУКТИ; ДАЛЕКОСЪОБЩЕНИЯ	J	96 477	173 767 006	44	29	1	1			3 043	1 809	0.46	0.30	0.032	0.019	0.25	0.17	18	10
ФИНАНСОВИ И ЗАСТРАХОВАТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ	K	91 850	163 539 833	52	26					3 013	1 272	0.57	0.28	0.033	0.014	0.32	0.16	18	8
ОПЕРАЦИИ С НЕДВИЖИМИ ИМОТИ	L	29 263	44 477 527	16	9					1 522	972	0.55	0.31	0.052	0.033	0.36	0.20	34	22
ПРОФЕСИОНАЛНИ ДЕЙНОСТИ И НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ	M	94 363	152 905 055	45	30					3 697	2 186	0.48	0.32	0.039	0.023	0.29	0.20	24	14
АДМИНИСТРАТИВНИ И СПОМАГАТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ	N	121 724	203 808 040	103	77	4	3	1	1	11 257	8 044	0.85	0.63	0.092	0.066	0.51	0.38	55	39
ДЪРЖАВНО УПРАВЛЕНИЕ	O	166 016	279 880 709	236	125	2	1	1		18 530	9 514	1.42	0.75	0.112	0.057	0.84	0.45	66	34
ОБРАЗОВАНИЕ	P	169 231	300 090 270	127	78					13 304	7 858	0.75	0.46	0.079	0.046	0.42	0.26	44	26
ХУМАНО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ И СОЦИАЛНА РАБОТА	Q	139 021	231 898 826	179	100					19 435	7 603	1.29	0.72	0.140	0.055	0.77	0.43	84	33
КУЛТУРА, СПОРТ И РАЗВЛЕЧЕНИЯ	R	43 204	73 449 308	36	31	2	2			3 727	2 913	0.83	0.72	0.086	0.067	0.49	0.42	51	40
ДРУГИ ДЕЙНОСТИ	S	56 154	85 445 863	17	14	1	1			1 793	1 528	0.30	0.25	0.032	0.027	0.20	0.16	21	18
ДЕЙНОСТИ НА ДОМАКИНСТВА КАТО РАБОТОДАТЕЛИ; НЕДИФЕРЕНЦИРАНИ ДЕЙНОСТИ НА ДОМАКИНСТВА ПО ПРОИЗВОДСТВО НА СТОКИ И УСЛУГИ ЗА СОБСТВЕНО ПОТРЕБЛЕНИЕ	T	425	650 134																
ДЕЙНОСТИ НА ЕКСТЕРИТОРИАЛНИ ОРГАНИЗАЦИИ И СЛУЖБИ	U	966	1 747 392	3	3					117	117	3.11	3.11	0.121	0.121	1.72	1.72	67	67

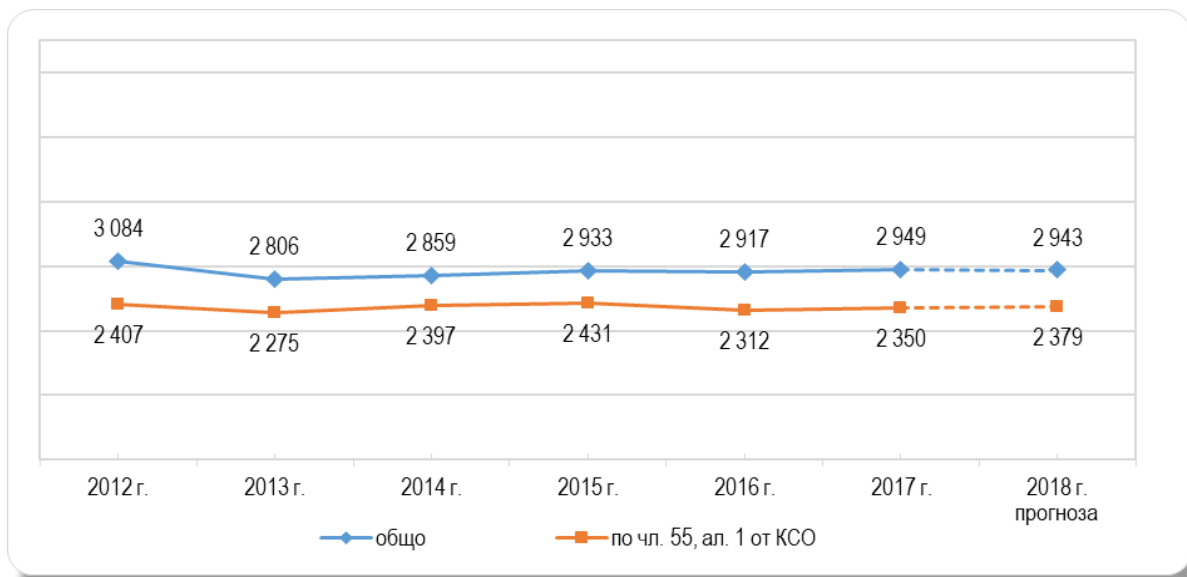

Фигура № 5 : Разпределение на общия брой трудови злополуки, регистрирани през 2017 г. по сектори на Класификацията на икономическите дейности – 2008 (КИД-2008)

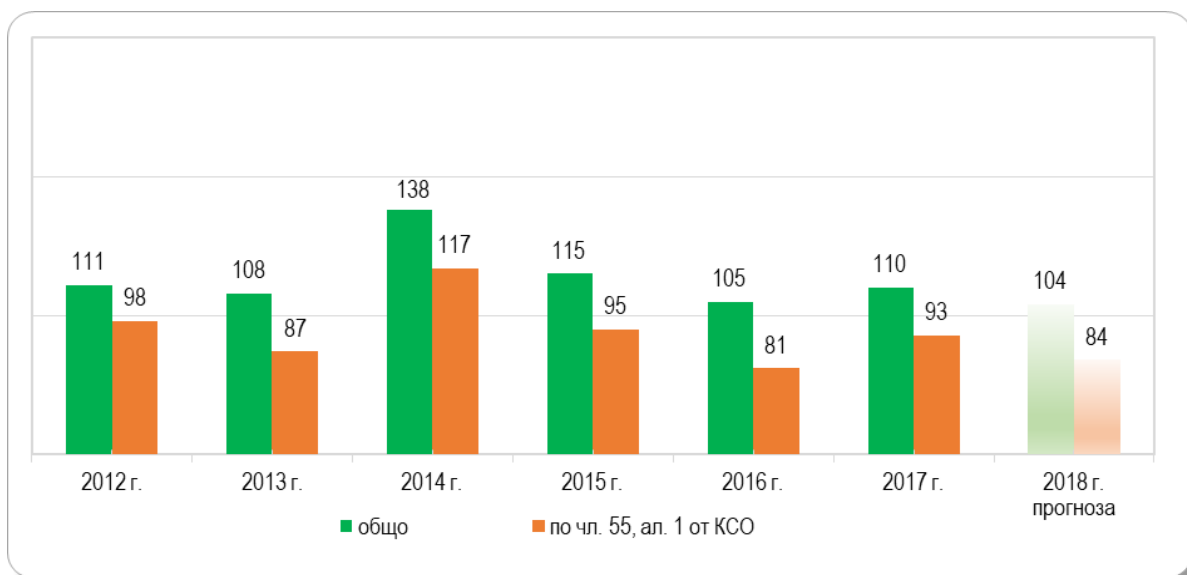
4. Сравнение на показателите на трудовите злополуки през периода 2012–2017 г.

Динамиката на окончателните стойности на показателите на трудовите злополуки за 2012 – 2017 г., както и на предварителните данни за 2018 г. е представена графично на следващата фигура. Стойностите за 2018 г. са прогнозни, изчислени на база разполагаемите оперативни данни в информационната система на НОИ. Както за 2017 г., така и за 2018 г., те са изчислени по брой регистрирани злополуки за календарната година, съгласно действащия Регламент (ЕС) 349/2011. През 2018 г. се очаква намаляване на общия брой трудови злополуки, включително и на смъртните.

Показателите за честота и тежест на трудовите злополуки са изчислени и представени графично в два разреза. Първият е общо за всички трудови злополуки, а вторият – за злополуките, станали при обстоятелствата, определени в чл. 55, ал. 1 от КСО.

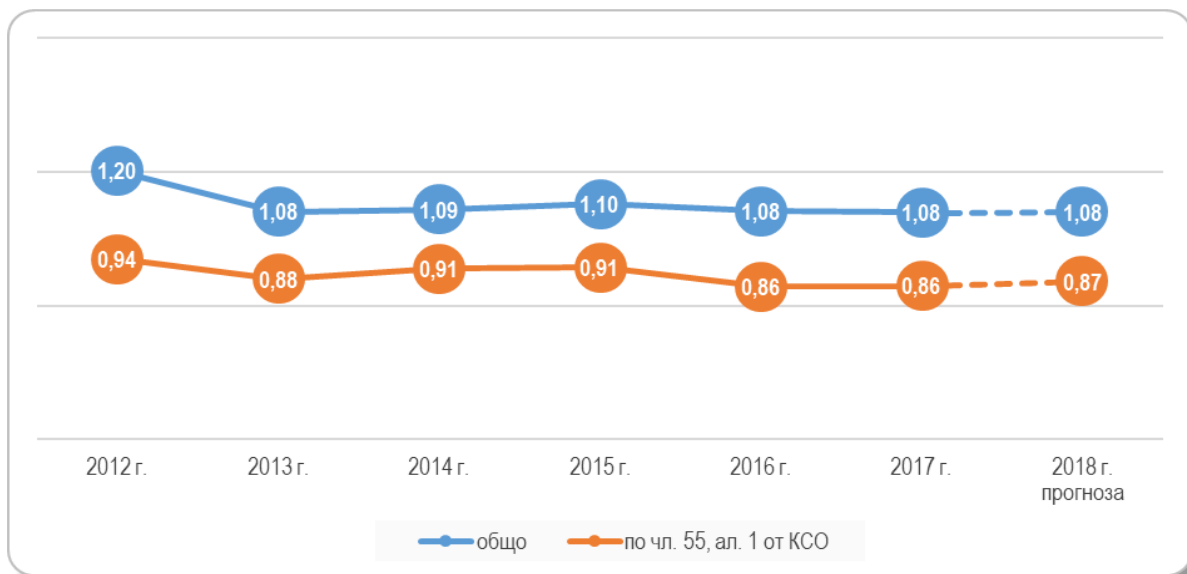

Фигура № 6 : Брой трудови злополуки за периода 2012 – 2018 г.

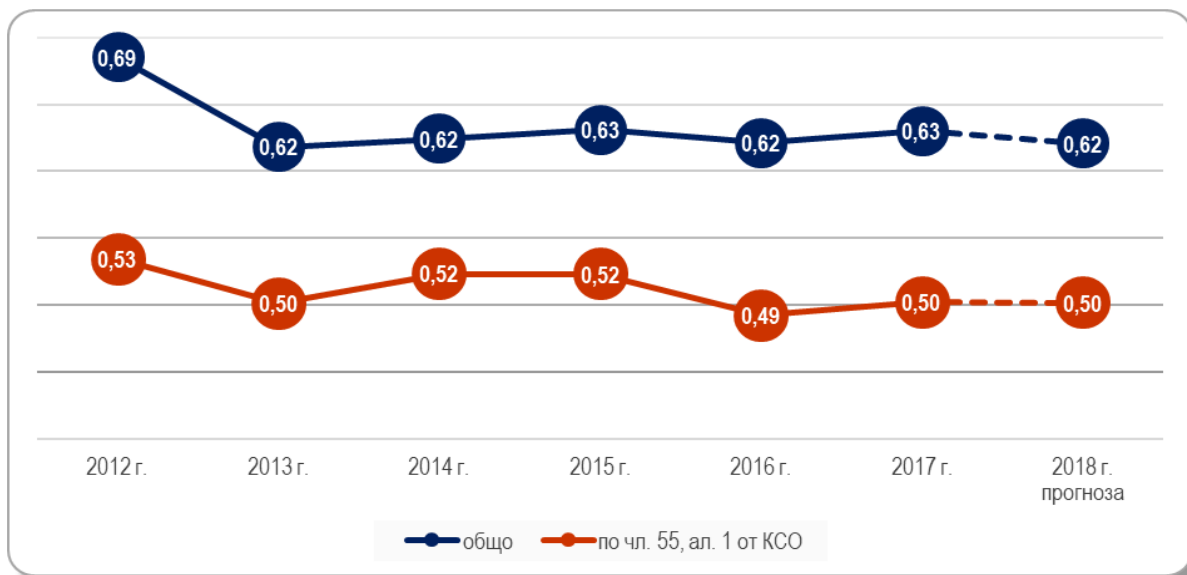

Фигура № 7 : Брой смъртни трудови злополуки за периода 2012 – 2018 г.

За периода 2012 – 2017 г. *показателите за честота на трудовия травматизъм* са с най-високи стойности в началото на разглеждания период. Коефициентът на честота от 1,20 (0,94) през 2012 г. намалява до 1,08 (0,87), а индексът на честота от 0,69 (0,53) до 0,62 (0,50) през 2017 г.

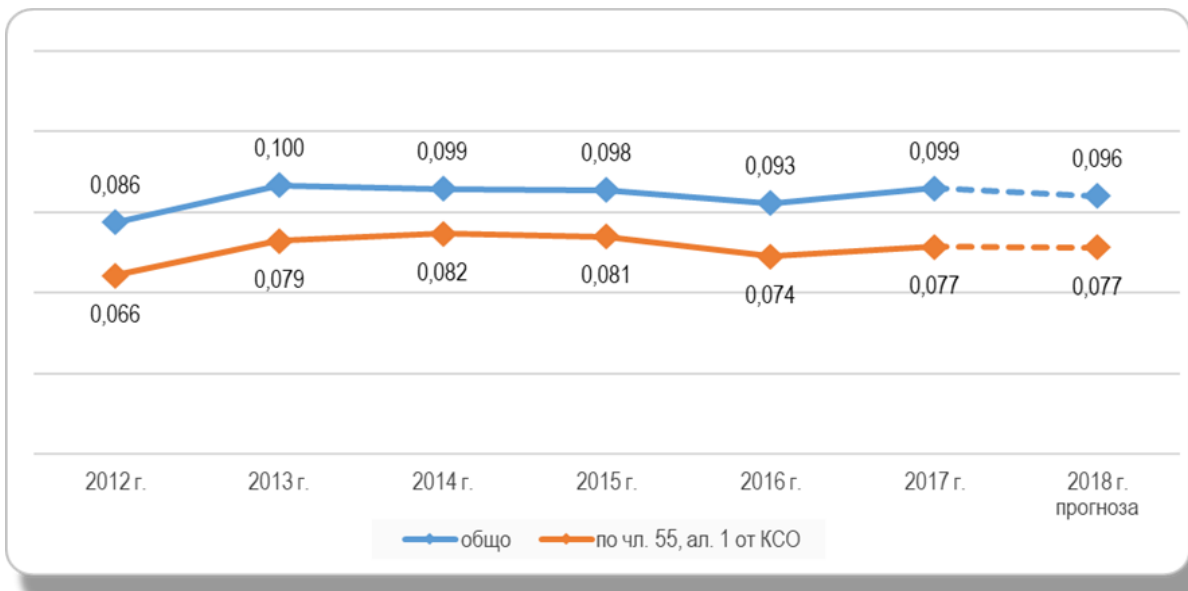
Фигура № 8 : Коефициент на честота Кч
(брой трудови злополуки на 1 000 наети /осигурени лица)

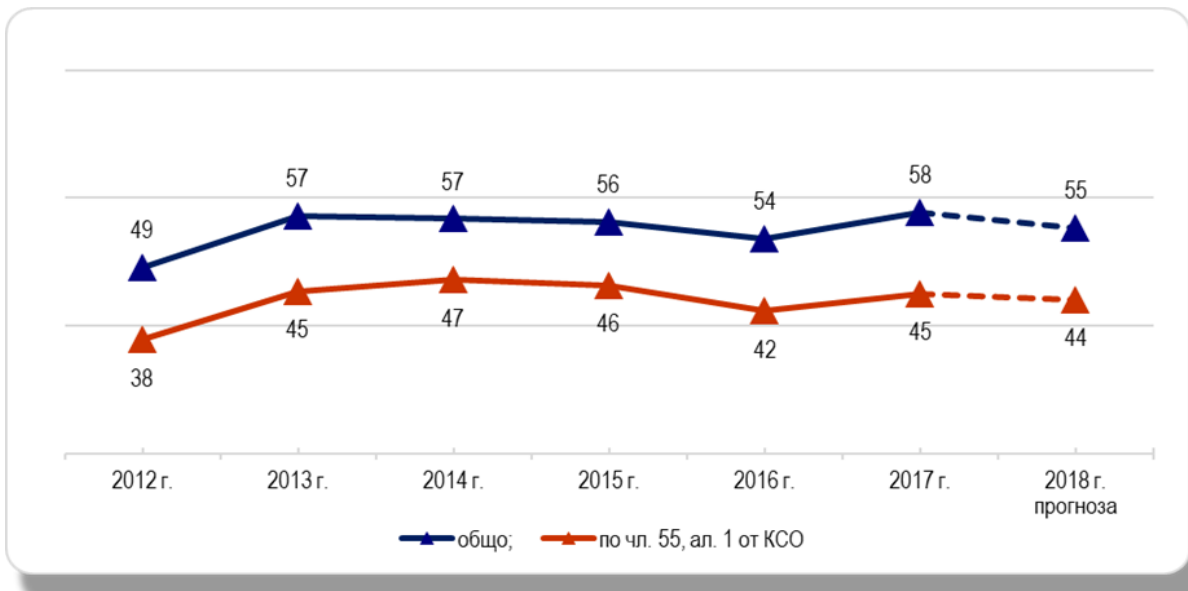
Фигура № 9 : Индекс на честота Ич
(брой трудови злополуки на 1 млн. отработени човекочаса)

За периода 2012 – 2017 г. *показателите за тежест* варират между 0,086 (0,066) и 0,100 (0,086) за Кт, а за Ит между 49 (38) и 58 (47). За целия период, коефициентът на тежест се е увеличил с 0,013 процентни пункта, а индексът на тежест – с 9 п.п.

Фигура № 10 : Коефициент на тежест Кт
(брой загубени календарни дни на 1 нает /осигурен)

Фигура № 11 : Индекс на тежест Ит
(брой загубени календарни дни на 1 млн. отработени човекочаса)

5. Трудови злополуки през 2018 г.

По оперативни данни през 2018 г. са регистрирани 3 103 декларации за трудови злополуки. От тях признати за трудови са 2 943, от които 2 379 са станали на работното място (чл. 55, ал. 1 от КСО). Трудовите злополуки предизвикали смърт са 104, а довелите до трайно намалена работоспособност – 25.

Разпределението по икономически сектори показва, че 26,4% от злополуките са станали в „Преработваща промишленост“, 13,1% в „Транспорт, складиране и пощи“, 10,4% в „Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети“, 8,4% в „Строителство“, 8,0% в „Държавно управление“, 5,3% в „Хуманно здравеопазване и социална работа“ и 4,9% в „Добивна промишленост“.

Предизвикалите смърт случаи са най-много в секторите: „Преработваща промишленост“ – 21, следвани от „Транспорт, складиране и пощи“ и „Строителство“ по 20 трудови злополуки.

ОБЕЗЩЕТЕНИЯ ЗА БЕЗРАБОТИЦА**1. Право и размер на обезщетенията за безработица**

Право на парично обезщетение за безработица по Кодекса за социално осигуряване имат лицата, за които са внесени или дължими осигурителни вноски във фонд „Безработица“ най-малко 12 месеца от последните 18 месеца преди прекратяване на осигуряването и които:

- имат регистрация като безработни в Агенцията по заетостта;
- не са придобили право на пенсия за осигурителен стаж в Република България или пенсия за старост в друга държава или не получават пенсия за осигурителен стаж и възраст в минимален размер по чл. 68а или професионална пенсия по чл. 168 от КСО;
- не упражняват трудова дейност, за която подлежат на задължително осигуряване по КСО или по законодателството на друга държава, с изключение на лицата, сключили трудов договор за краткотрайна сезонна селскостопанска работа по чл. 114а, ал. 1 от Кодекса на труда.

При определяне на правото на парично обезщетение за безработица се зачита и времето: на платен и неплатен отпуск за отглеждане на дете; на платен и неплатен отпуск за временна неработоспособност и за бременност и раждане, отпуска при осиновяване на дете до 5-годишна възраст; на неплатен отпуск до 30 работни дни през една календарна година, както и времето, зачетено за осигурителен стаж по законодателството на друга държава на основание на международен договор, по който Република България е страна.

Паричните обезщетения се изплащат ежемесечно през месеца, следващ този, за който се дължат, за срок, определен според продължителността на осигурителния стаж, по време на който лицата са били осигурени за безработица, за времето след 31 декември 2001 г. От началото на 2018 г. изискванията за наличие на осигурителен стаж за придобиване на правото и периодите на изплащане на обезщетението са, както следва:

Таблица № 14 : Период за изплащане на обезщетение за безработица

Осигурителен стаж с осигуряване за безработица за времето след 31.12.2001 г. (години)	Период на изплащане на обезщетението (месеци)
до 3 години	4
от 3 години и 1 ден до 7 години	6
от 7 години и 1 ден до 11 години	8
от 11 години и 1 ден до 15 години	10
над 15 години	12

Паричното обезщетение за безработица се изплаща от датата на последното прекратяване на осигуряването, при условие че: (1) заявлението за отпускането му е подадено в 3-месечен срок от тази дата и (2) лицето се е регистрирало като безработно в Агенцията по заетостта в срок 7 работни дни от тази дата.

Обезщетение се отпуска въз основа на подадено лично от лицето заявление в избрано ТП на НОИ по постоянен или настоящ адрес, или по електронен път чрез използване на квалифициран електронен подпис или персонален идентификационен код на подателя. В случаите, в които заявлението е подадено по неуважителни причини след изтичане на тримесечния срок, паричното обезщетение се изплаща от датата на заявлението за определения период, намален със закъснението. Ако заявлението е подадено в този срок, но регистрацията на лицето като безработно в Агенцията по заетостта е направена след изтичане на срока от 7 работни дни от прекратяване на осигуряването по неуважителни причини, паричното

обезщетение се изплаща от датата на регистрацията за определения период, намален със закъснението.

По отношение на начина, по който се изчислява паричното обезщетение за безработица няма изменения в нормативната уредба през 2018 г. Дневното парично обезщетение за безработица е в размер на 60 на сто от среднодневното възнаграждение или среднодневния осигурителен доход, върху който са внесени или дължими вноски за фонд „Безработица“ за последните 24 календарни месеца, предхождащи месеца на прекратяване на осигуряването. То не може да бъде по-малко от минималния и по-голямо от максималния дневен размер на обезщетението, определени със Закона за бюджета на ДОО за всяка календарна година. През 2018 г. се увеличи минималният дневен размер на обезщетението за безработица на 9 лв. (от 7,20 лв.) и се въведе максимален размер от 74,29 лв. Месечният размер на паричното обезщетение за безработица се определя, като полученият дневен размер се умножи по броя на работните дни в месеца, за който се отнася.

Съществуват и някои особености при определяне размера на паричното обезщетение за безработица. Така например когато в периода, от който се определя среднодневното възнаграждение или среднодневният осигурителен доход, се включва време, което се зачита за осигурителен стаж без да се дължат осигурителни вноски, или през което лицето не е осигурено за безработица, при определяне на осигурителния доход се вземат съответно:

- за времето на платен и неплатен отпуск за отглеждане на дете, на неплатен отпуск за временна неработоспособност и за бременност и раждане и на неплатен отпуск до 30 работни дни през една календарна година – среднодневната минимална работна заплата, установена за страната за съответния период;
- за времето на платен отпуск за временна неработоспособност и за бременност и раждане, както и отпуска при осиновяване на дете до 5-годишна възраст – доходът, от който е определено паричното обезщетение;
- за времето, зачетено за осигурителен стаж по законодателството на друга държава на основание на международен договор, по който Република България е страна – среднодневната минимална работна заплата, установена за страната за съответния период;
- за времето, през което лицето не е осигурено за безработица – среднодневната минимална работна заплата, установена за страната за съответния период.

Безработните лица, придобили право на обезщетение преди изтичане на три години от предходно упражняване на правото на обезщетение, както и лицата, чиито правоотношения са били прекратени по тяхно желание или с тяхно съгласие, или поради виновното им поведение, на основание разпоредби от КТ, ЗДСл, ЗОВСРБ, ЗМВР, ЗДАР, ЗСВ или по други закони, получават минимален размер на обезщетението за срок от 4 месеца.

Лицата, наети на работа на непълно работно време в срока за изплащане на паричното обезщетение и получаващи възнаграждение по-малко от минималната работна заплата, установена за страната, получават обезщетение за безработица в размер 50 на сто от полагащото им се парично обезщетение за оставащия период на изплащането.

В случай че по време на получаване на обезщетението лицето е започнало да упражнява дейност – основание за задължително осигуряване или трудова дейност по законодателството на друга държава, която бъде преустановена след по-малко от 12 месеца, изплащането на паричното обезщетение се възстановява за оставащия към датата на прекратяването период, ако регистрацията на лицето в Агенцията по заетостта е направена в срок 7 работни дни от прекратяване на трудовата дейност. Ако регистрацията е направена след този срок по неуважителни причини, изплащането на паричното обезщетение се възстановява от датата на новата регистрация за оставащия към датата на прекратяването период, намален със закъснението.

Правото и редът за отпускане и изплащане на паричните обезщетения за безработица на съпругите/съпрузите на военнослужещите, които са ги последвали при преместването им в друго населено място и поради това са прекратили трудовите/служебните си правоотношения,

както и на безработните съпруги/съпрузи на военнослужещите, участващи в международни операции и мисии е регламентирано в чл. 230 и чл. 231 от Закона за отбрана и въоръжените сили на Република България и в Наредбата за отпускане и изплащане на паричните обезщетения за безработица. Размерът на месечното обезщетение за безработица на тази категория лица се определя ежегодно със Закона за държавния бюджет на Република България и за 2018 г. е 340 лв.

Изплащането на паричното обезщетение се прекратява, когато лицето започне да упражнява трудова дейност, за която подлежи на задължително осигуряване по КСО, прекрати регистрацията си в АЗ, придобие право на пенсия за осигурителен стаж и възраст в Република България (вкл. пенсия в намален размер по чл. 68а или професионална пенсия по чл. 168 от КСО) или пенсия за старост в друга държава, както и в случай че безработният почине.

Паричните обезщетения за безработица се изплащат от НОИ за сметка на държавния бюджет, от датата на преместването/заминаването на военнослужещия, ако безработната/ият съпруга/съпруг се е регистрирала/л в Агенцията по заетостта в срок до един месец от датата на преместването/заминаването. На безработните съпруги на преместените военнослужещи обезщетението се изплаща за периода, през който не упражняват трудова дейност, за която подлежат на задължително осигуряване, но за не повече от 12 месеца. На безработните съпруги/съпрузи на военнослужещите, участващи в международна операция/мисия обезщетението се изплаща за периода на участие в операцията/мисията.

2. Показатели за безработните лица, получаващи парични обезщетения за безработица през 2018 г.

През 2018 г. средномесечният брой на осигурените лица за фонд „Безработица“ се увеличава спрямо 2017 г. с 33 031 лица (с 1,3%) и достига до 2 559 835 лица.

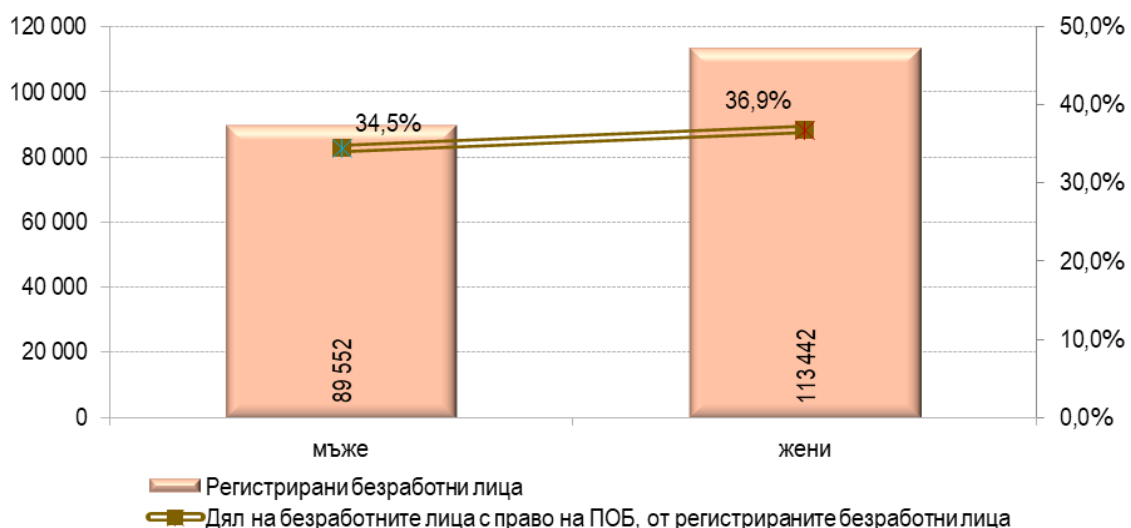
Административната статистика на Агенцията по заетостта отчита през 2018 г. съществено намаление на броя на регистрираните в бюрата по труда безработни лица с 33 758 лица (с 14,3%) спрямо предходната година, като средномесечният им брой е 202 994. Относителният дял на безработните жени през 2018 г. е 55,9%, а на мъжете – 44,1%. Средномесечното равнище на безработицата за страната е 6,2%, като отбелязва намаление с 1,0 процентен пункт спрямо предходната година. Това е най-ниско достигнатото равнище за последните десет години. Сравнението с предходната година показва, че през 2018 г. е налице тенденция на намаление на средномесечния брой регистрирани безработни лица от всички наблюдавани уязвими групи на пазара на труда.

Според разпределението по възраст традиционно най-голям дял от 26,9 на сто заемат безработните лица над 55-годишна възраст, следвани от групата от 50 до 54 годишните с дял от 12,5 на сто. Тази групи лица срещат съществени трудности при намирането на работа. Общата тенденция на снижаване на регистрираните безработни лица е показателна и от факта, че в разпределението по възраст всички групи отбелязват намаление спрямо 2017 г., като най-значимо е при младежите до 29-годишна възраст – с 20,4 на сто.

Таблица № 15 : Осигурени лица за безработица, регистрирани безработни лица и безработни лица с право на парични обезщетения за безработица през 2018 г.

Показатели	Осигурени лица за фонд „Безработица“		Регистрирани безработни лица		Регистрирани безработни лица с право на ПОБ	
	брой	%	брой	%	брой	%
Брой лица, в т.ч.	2 559 835	100,0%	202 994	100,0%	72 743	100,0%
По пол						
Мъже	1 297 399	50,7%	89 552	44,1%	30 910	42,5%
Жени	1 262 436	49,3%	113 442	55,9%	41 833	57,5%
По възраст						
до 19 г.	11 501	0,4%	1 729	0,9%	40	0,1%
от 20 до 24 г.	120 031	4,7%	8 294	4,1%	1 839	2,5%
от 25 до 29 г.	223 785	8,7%	16 763	8,3%	6 086	8,4%
от 30 до 34 г.	273 160	10,7%	22 648	11,2%	9 147	12,6%
от 35 до 39 г.	300 519	11,7%	24 249	11,9%	10 195	14,0%
от 40 до 44 г.	350 840	13,7%	24 808	12,2%	10 475	14,4%
от 45 до 49 г.	337 133	13,2%	24 530	12,1%	9 513	13,1%
от 50 до 54 г.	302 610	11,8%	25 370	12,5%	9 056	12,4%
над 55 г.	640 256	25,0%	54 603	26,9%	16 392	22,5%

През 2018 г. средномесечният брой на регистрираните безработни лица с право на парично обезщетение за безработица (ПОБ) е 72 743 бр. или с 8,2% по-малко спрямо 2017 г. Делът им от общия брой на регистрираните безработни лица е 35,8%, а разпределението по пол е показано на фигура № 12.

Фигура № 12 : Дял на безработните лица с право на ПОБ, от регистрираните безработни през 2018 г. (по пол)

Анализът на данните по възрастови групи показва намаление на безработните лица с право на ПОБ във всички групи възрасти в сравнение с 2017 г. И през 2018 г. най-много регистрирани безработни лица с право на обезщетение (16 392 бр., или 22,5%) са във

възрастовата група над 55 години. Следващите по големина групи са във възрастовия интервал от 40 до 44 г. (10 475 бр., или 14,4%) и от 35 до 39 г. (10 195 бр., или 14,0%). Наблюдава се спад и в броя на безработните в групата на 50 – 54-годишните (9 056 бр., или 12,4%), те са с 10,3% по-малко спрямо 2017 г. Безработните лица до 29-годишна възраст са 7 965 бр., или 10,9% от общата съвкупност. Продължилата няколко години тенденция на намаление на дела на безработните младежи с право на ПОБ беше прекъсната през миналата година, като през 2018 г. се отчета увеличение на дела им с 0,2 п. п. спрямо 2017 г.

Средният размер¹¹ на паричното обезщетение за безработица общо за страната през 2018 г. е 477,56 лв. и е с 20,7% по-висок спрямо предходната година. За нарастването от 81,86 лв. влияние оказва увеличението на минималната работна заплата от началото на 2018 г. (с 10,9 на сто), ръстът на осигурителните доходи на осигурените лица, а също и нарастващият брой на безработните лица с право на парично обезщетение за безработица по европейски регламенти (от 3 033 бр. през 2017 г. на 4 864 бр. през 2018 г.), чийто среден размер е 1 330,07 лв. и е 2,8 пъти по-висок от средния размер на ПОБ общо за страната.

Данните за разпределението по пол показват запазване на тенденцията по отношение на наличие на значителна разлика в средния размер на обезщетението. Мъжете получават средно по 548,56 лв., а жените 425,10 лв. Разликата между тях е 123,46 лв. и продължава да нараства, като е с 21,60 лв. повече спрямо нивото ѝ от 2017 г. (101,86 лв.).

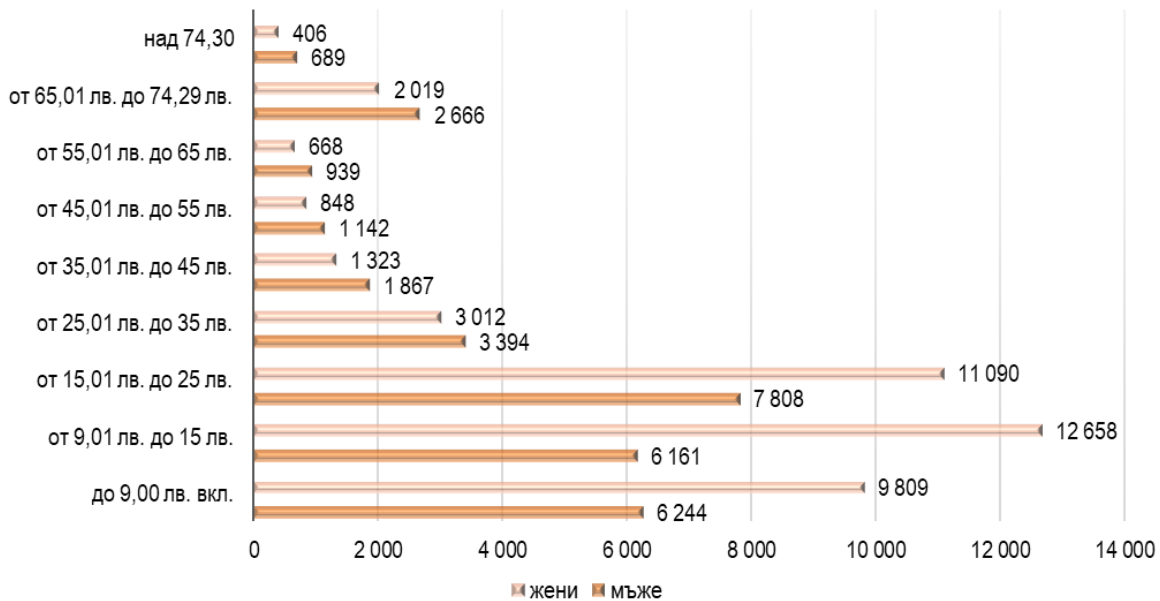
Според разпределението по области най-голям размер средномесечно обезщетение са получили безработните лица в София-град – 654,96 лв., а най-малък в област Монтана – 377,23 лв.

Традиционно с най-високи обезщетения и за двата пола е София-град, където средният размер на обезщетението за безработица при мъжете е 739,36 лв., а при жените 590,52 лв. С най-ниски обезщетения са мъжете в област Монтана – 413,06 лв., и жените в област Разград – 340,16 лв.

Разпределението по групи дневни размери на паричните обезщетения показва, че средно през годината най-много са регистрираните безработни с размер на паричното обезщетение от 15 до 25 лв. дневно. Те са 18 898 души, или 26,0% от всички регистрирани с право на обезщетение през 2018 г. От тях делът на жените е 58,7 на сто, а на мъжете – 41,3 на сто. Другите две по-големи групи безработни лица са с дневен размер на обезщетението от 9 до 15 лв. (18 819 души, или 25,9%) и до 9 лв. включително (16 053 души, или 22,1%). Значително по-малко са безработните в групите с високи дневни размери на паричното обезщетение в границите от 65 до 74,29 лв. и над 74,30 лв. Те са съответно 4 685 и 1 095 души.

---

¹¹ Източник на данните за средните размери на ПОБ е Регистър „ПОБ“, НОИ

Фигура № 13 : Регистрирани безработни лица с право на обезщетение, разпределени по дневен размер на ПОБ и по пол, през 2018 г.

Данните от Административната статистика на Агенцията по заетостта потвърждават отчетеното подобрене на основните показатели на пазара на труда през 2018 г. Установената тенденция на намаление в броя на регистрираните безработни през 2014 г. се запазва и през следващите години, като през 2018 г. е налице още по-съществено свиване на безработицата. Сравнението с година по-рано показва, че безработните и равнището на безработица намаляват на територията на цялата страна, като в 18 области равнището е по-високо от средното за страната (12 от тях са в Северна България).

Разпределението на безработните с право на обезщетение по области през 2018 г. показва, че най-голяма е концентрацията в София-град – 10 077 бр. (13,8%), Пловдив 6 258 бр. (8,6%) и Благоевград 5 292 бр. (7,3%). Най-малък брой регистрирани с право на ПОБ има в областите Видин с 899 бр., Ямбол (1 151) и Силистра с 1 156 лица. През 2018 г. дялът на безработните жени с право на ПОБ е по-висок спрямо този на мъжете в 27 области. Единствената област с по-висок дял на мъжете с право на обезщетение за безработица е Силистра (50,4%). Най-висок дял на жените се наблюдава в областите Бургас (66,4%), Варна (63,1%) и Кърджали (60,6%).

Разпределението на безработните лица с право на обезщетение по степен на образование показва, че най-многобройна е групата на безработните лица с висше образование с квалификационна степен доктор, магистър, бакалавър и специалист, общо 39 511 души и представляват 54,3% от цялата съвкупност. Следва групата на лицата със средно образование 17 487 души (24,0%), следвана от лицата с основно образование 8 096 (11,1%). От получаващите обезщетение 7 035 лица (9,7%) са с начално образование, а 614 лица (0,8%) са без образование. Данните показват, че в структурата на безработните лица с право на парично обезщетение според образователния ценз се наблюдава пререструктуриране. През 2018 г. се отчита съществено намаление спрямо предходната година при лицата със средно образование. Дялът им от 58,9% (46 660) през 2017 г. намалява на 24,0% (17 487) през 2018 г. Лицата с основно образование също отбелязват намаление с 3,6 п.п. (от 14,7% на 11,1%). Дялът на безработните с висше образование, които са най-голямата група, се увеличава над два пъти през 2018 г. (на 54,3%, при 23,4% през 2017 г.). Увеличение от почти пет пъти е отчетено и при броя на безработните с начално образование от 1 425 бр. през 2017 г. на 7 035 бр. през

2018 г., като делът им в общата структура също нараства със 7,9 п.п. Съгласно административната статистика на Агенцията по заетостта най-високият коефициент на безработица е сред хората без квалификация или с много ниска квалификация. При получаващите парични обезщетения за безработица тенденцията е различна, тъй като лицата с начално и без образование са най-често дълготрайно безработни и те не получават обезщетение след определен период.

След извършената промяна през 2018 г. на изискванията за продължителност на осигурителния стаж с осигуряване за безработица за времето след 31 декември 2001 г. в разпределението по продължителност на осигурителния стаж, от който зависи срокът за изплащане на паричните обезщетения за безработица, най-голям брой безработни лица с право на парични обезщетения за безработица, (11 378 лица, или 26,5%) попадат в групата с продължителност от 11 до 15 години осигурителен стаж. Следвани от 11 143 безработни лица с осигурителен стаж от 7 до 11 годни. Най-малък е делът (7,0%) на лицата с над 15 години осигурителен стаж.

Средномесечно през 2018 г. новорегистрираните безработни с право на обезщетение са 10 402 лица. В сравнение с 2017 г., когато са били 12 324 лица, те са намалели с 15,6 на сто. Средно за годината делът на жените е 57,5%, а на мъжете – 42,5%.

Най-много безработни лица с право на обезщетение са регистрирани през м. януари (15 589) и през м. октомври (14 713), а най-малко през м. декември (8 465) и м. април (8 544), което се дължи на сезонната заетост.

Средно за годината са прекратени обезщетенията на 13 578 безработни лица, или с 3,2% по-малко отколкото през 2017 г. Най-много прекратени обезщетения има през м. април (15 936), а най-малко – през м. октомври (12 226).

КОНСОЛИДИРАН БЮДЖЕТ НА ДЪРЖАВНОТО ОБЩЕСТВЕНО ОСИГУРЯВАНЕ ЗА 2018 г.

Бюджетът на държавното обществено осигуряване е основен годишен финансов план или финансовата рамка на социалноосигурителната система. Структурата на бюджета следва модела на фондовата организация на общественото осигуряване съобразно спецификата на осигурителните рискове, съвкупността на осигурените лица и изискванията на единната бюджетна класификация.

Фигура № 14 : Бюджетна структура на ДОО

Законът за бюджета на ДОО за 2018 г. съдържа консолидирания бюджет на държавното обществено осигуряване, бюджетите на фондовете: „Пенсии“, „Пенсии за лицата по чл. 69“, „Пенсии, несвързани с трудова дейност“, „Трудова злополука и професионална болест“,

„Общо заболяване и майчинство“, „Безработица“ и бюджета на Националния осигурителен институт. С него се приемат като приложения и годишните бюджети на „Учителския пенсионен фонд“ и на фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“, които не се включват в консолидирания бюджет на ДОО.

Основните макроикономически показатели, заложи в средносрочната бюджетна прогноза за периода 2018 – 2020 г., действащата нормативна уредба и реализираните политики през годината, определят рамката на консолидирания бюджет на държавното обществено осигуряване и обуславят неговото изпълнение.

Анализът на изпълнението на консолидирания бюджет на ДОО и на бюджетите по фондове показва реализирането на една от основните функции на НОИ – да управлява ефективно и прозрачно средствата на ДОО в съответствие с фондовия принцип за финансиране и изразходване на средствата според структурата на осигурените социални рискове. Последващият контрол върху изпълнението на бюджета в неговите съставни части по осигурителни фондове и социалноосигурителни програми, финансирани от тези фондове, е действен инструмент за проследяване набирането и изразходването на бюджетните средства, реализацията на дългосрочните и годишните приоритети на социалноосигурителната политика и постигнатите резултати.

Изпълнението на консолидирания бюджет на ДОО за 2018 г. показва следното:

- ❖ *Планираните приходи* (без трансфери) са 6 572 253,8 хил. лв., а *планираните разходи*¹² (без трансфери) са 11 058 160,0 хил. лв. Съгласно Закона за бюджета на ДОО, бюджетът на държавното обществено осигуряване в края на годината трябва да завърши с нулев остатък, който се формира от приходите, разходите и сумите на трансферите.
- ❖ Изпълнението на бюджета на ДОО за 2018 г. (без трансферите) показва, че са постъпили 6 893 353,2 хил. лв. приходи, или изпълнението на плана е 104,9 на сто, а са изразходвани 11 178 879,0 хил. лв. или 101,1 на сто от плана.
- ❖ В края на годината е реализиран остатък по валутните сметки на НОИ в размер на 335,4 хил. лв.

Основните резултати, с които се характеризира изпълнението на бюджета на ДОО за 2018 г. по отделните части на бюджетната структура, са детайлно представени в следващите части на анализа.

ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРИХОДНАТА ЧАСТ НА КОНСОЛИДИРАНИЯ БЮДЖЕТ НА ДОО ЗА 2018 Г.

В приходната си част консолидираният бюджет на ДОО за 2018 г. се реализира при следните социалноосигурителни политики и параметри:

- Увеличи се размерът на осигурителната вноска за фонд „Пенсии“ с един процентен пункт, от който 0,56 са за сметка на осигурителя и 0,44 за сметка на осигуреното лице. За 2018 г. размерът на осигурителната вноска за фонд „Пенсии“ е както следва:
  - За работещите при условията на трета категория труд – 19,8 на сто за родените преди 1 януари 1960 г., при съотношение – 11,02 за сметка на работодателя и 8,78 за сметка на работника и 14,8 на сто за лицата родени след 31 декември 1959 г., съответно при съотношение 8,22/6,58.
  - За работещите при условията на първа и втора категория труд и за лицата по чл. 69а от КСО осигурителната вноска стана 22,8 на сто за лицата родени преди 1 януари 1960 г. (за осигурител и осигурен съответно е 14,02 и 8,78) и 17,8 на сто за родените след 31 декември 1959 г. (за осигурител и осигурен – 11,22 и 6,58).
- От началото на 2018 г. осигурителната вноска за фонд „Пенсии“ на морските лица се увеличи с 2 процентни пункта, като по този начин беше изравнен с този на всички

¹² Анализът на КБ на ДОО за 2018 г. е по уточнен план от Надзорния съвет на НОИ в който са извършени промени по отделни параграфи на разходите и трансферите, като същите се различават от ЗБДОО за 2018 г. (ДВ бр. 99 от 12 декември 2017 г.)

останали осигурени лица.

- Размерът на осигурителната вноска за лицата, осигурени във фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“ се запази на нивото от 2017 г. и е 60,8 на сто за лицата, родени преди 1 януари 1960 г. и 55,8 на сто за лицата, родени след 31 декември 1959 г.
- Осигурителните вноски за фонд „Общо заболяване и майчинство“ (3,5%) и фонд „Безработица“ (1,0%), както и съотношението (60:40) при разпределянето им между осигурител и осигурено лице се запази на нивата от предходната година.
- Размерите на осигурителните вноски за фонд „Трудова злополука и професионална болест“ са диференцирани между 0,4 и 1,1 на сто, според степента на риска за икономическата дейност и са изцяло за сметка на работодателя, съгласно приложение № 2 към чл. 15 от ЗБДОО за 2018 г.
- От началото на 2018 г. беше отменено изискването минималният месечен размер на осигурителния доход за самоосигуряващите се лица да се определя съобразно облагаемия им доход като самоосигуряващо се лице. Въведен беше фиксиран минимум на осигурителния доход в размер на 510 лв., върху не по-малко от който самоосигуряващите се лица авансово внасят месечни вноски, а впоследствие и годишно върху доходите от годишната данъчна декларация.
- Минималният месечен размер на осигурителния доход за регистрираните земеделски стопани и тютюнопроизводители през 2018 г. се повиши от 300 лв. на 350 лв.
- Максималният месечен размер на осигурителния доход за всички осигурени лица е без промяна спрямо предходната година – 2 600 лв.
- За 2018 г. се определи приход в бюджета на НОИ 1,5 на сто от приходите на фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“ за дейностите по чл. 13 от Закона за гарантираните вземания на работниците и служителите при несъстоятелност на работодателя.
- За 2018 г. не се внасят вноски за фонд „ГВРС“, а максималният размер на гарантираните вземания се увеличи от 1 200 лв. на 1 300 лв.

Приходите по осигурителните фондове на ДОО се набират основно от осигурителните вноски, плащани от работодатели, работници и служители, и от самоосигуряващите се лица. Сумата на приходите от осигурителни вноски за всеки един от осигурителните фондове се определя въз основа на осигурителния доход, включващ всички доходи и възнаграждения от трудова дейност на осигурените лица. Броят на осигурените лица, осигурителните им доходи, размерът на осигурителните вноски и процентът на събираемост са основни параметри, определящи приходите на общественото осигуряване. Те от своя страна, са пряко свързани с демографските и икономически условия в страната.

❖ Общият брой на осигурените лица, за които са постъпили приходи от осигурителни вноски през 2018 г., е 2 790 182, при планирани 2 786 085 или с 4 097 души повече (таблица № 16).

Работещите по трудов договор общо от I-ва, II-ра и III-та категория труд са 2 356 500 и представляват 84,5% от осигурените в ДОО лица. Техният брой през 2018 г. е с 3 694 души по-малко от планирания.

Държавните служители, съдиите, прокурорите, следователите и лицата, заети в сектор „Сигурност“ са общо 128 893 души, което е с 411 души повече спрямо плана. Делът им в структурата на осигурените в ДОО лица е 4,6%.

Работещите без трудови правоотношения (осигурени от възложители по граждански договори и членове на кооперации, работещи без трудови правоотношения в кооперацията) са 52 283 души (с 9 628 души по-малко от предвиденото в плана) и заемат дял от 1,9% в структурата на осигурените лица.

Лицата, включени в *програми за подкрепа на майчинството и насърчаване на заетостта* и осигурени на това основание са 559 души (0,02% от осигурените в ДОО).

Броят на *лицата осигурени за собствена сметка*, за които са постъпили вноски е

251 947 (9,0% от всички осигурени лица), при планирани 234 463, или със 7,5% повече. От тях 61,5% или 154 842 (при план 124 580) са избрали да се осигуряват за всички социални рискове, без трудова злополука и професионална болест, и безработица и 38,5% или 97 105 (при план 109 883) се осигуряват само за пенсия.

Таблица № 16 : Структура на осигурените лица

Показатели	2018 г.	2017 г.
Работещи по трудов договор от I, II и III категория труд	84,5%	84,4%
- I категория труд	0,3%	0,3%
- II категория труд	5,0%	4,8%
- III категория труд	94,8%	94,9%
Държавни служители, съдии, прокурори, следователи и лица, заети в сектор „Сигурност“	4,6%	4,6%
Работещи без трудови правоотношения	1,8%	1,9%
Членове на кооперации, работещи без трудови правоотношения	0,03%	0,03%
Лица, включени в програми за подкрепа на майчинството и насърчаване на заетостта	0,02%	0,02%
Самоосигуряващи се лица	9,0%	9,0%
- осигурени за всички социални рискове (без ТЗПБ и безработица)	61,5%	60,9%
- осигурени само за пенсия	38,5%	39,1%
ОСИГУРЕНИ ЛИЦА – ОБЩО	100,0%	100,0%

Сравнителният анализ на отделните категории осигурени лица на база предходната 2017 г. показва следните тенденции:

- Общият брой на *осигурените лица* през 2018 г. нараства с 0,4% или с 10 362 лица.
- *Работещите по трудов договор* общо в трите категории труд отбелязват ръст от 0,5% или с 11 686 души. Нарастване на броя на осигурените лица има и при трите категории осигурени. В процентно изражение най-голямо е увеличението при работещите в условията на втора категория труд – с 2,7% (с 3 027 души), следвано от първа категория с 1,9% или със 131 души. При работещите в условията на трета категория труд се наблюдава най-голямо увеличение на броя на лицата (с 8 527 души), но процентното изражение на увеличението е 0,4%.
  - Нарастване с 0,3% се наблюдава на броя на *държавните служители, съдиите, прокурорите, следователите и лицата, заети в сектор „Сигурност“*.
  - *Работещите без трудови правоотношения* (членове на кооперации, работещи без трудови правоотношения и осигурени от възложители по граждански договори) са с 2 647 души или с 4,8% по-малко в сравнение с 2017 г.
  - Спрямо предходната година е отчетен ръст от 0,4 на сто или с 944 души повече в съвкупността на *самоосигуряващите се лица*. Земеделските стопани и тютюнопроизводители са намалели с 1 943 души или с 4,2%, докато при останалите самоосигуряващи се лица има нарастване с 2 887 души или с 1,4%.

Таблица № 17 : Осигурени в ДОО лица и средномесечен осигурителен доход на база приходи от осигурителни вноски

Показатели	2018 г.				2017 г.	
	ПЛАН – ЗБДОО		Отчет		Отчет	
	брой	СОД – лв.	брой	СОД – лв.	брой	СОД – лв.
ОСИГУРЕНИ ЛИЦА С ВНОСКИ	2 786 085	872,70	2 790 182	889,82	2 779 820	824,36
Общо осигурени от I, II и III категория труд	2 360 194	889,75	2 356 500	916,20	2 344 815	852,41
- осигурени от I категория труд	6 691	1 378,50	6 894	1 609,48	6 763	1 465,32
- осигурени от II категория труд	89 794	1 018,09	116 648	1 090,32	113 621	1 019,48
- осигурени от III категория труд	2 263 709	883,22	2 232 958	904,96	2 224 431	842,01
Държавни служители, съдии, прокурори, следователи и лица, заети в сектор „Сигурност“	128 482	1 239,97	128 893	1 347,81	128 498	1 209,06
Членове на кооперации, работещи без трудови правоотношения	948	415,19	934	298,88	938	274,27
Лица, включени в програми за подкрепа на майчинството и насърчаване на заетостта	1 035	508,14	559	464,59	574	410,58
Осигурени от възложител лица (само за пенсия), работещи без трудови правоотношения	60 963	519,95	51 349	335,94	53 992	323,96
Самоосигуряващи се лица	234 463	568,00	251 947	524,84	251 003	476,02
- самоосигурени лица за всички социални рискове (без ТЗПБ и безработица)	114 250	581,65	133 269	566,08	130 517	519,75
- самоосигурени лица само за пенсия	94 739	575,20	74 605	549,22	74 470	501,25
- самоосигуряващи се земеделски стопани и тютюнопроизводители, осигурени за всички социални рискове (без ТЗПБ и безработица)	10 330	480,00	21 573	359,41	22 344	312,03
- самоосигуряващи се земеделски стопани и тютюнопроизводители, осигурени само за пенсия	15 144	480,00	22 500	358,36	23 672	310,31

❖ Осигурителният доход е доходът, върху който се дължат осигурителни вноски, като той включва всички възнаграждения, включително начислените и неизплатени или неначислените, и други доходи от трудова дейност. Регламентира се ежегодно със закона за бюджета на ДОО в диапазон между минимален месечен размер, определен по икономически дейности и квалификационни групи професии, за някои групи осигурени лица, и максимален размер, еднакъв за всички осигурени лица.

Осигурителният доход на осигурените от работодател лица представлява полученото, включително начисленото и неизплатено или неначисленото брутно трудово възнаграждение, но върху не по-малко от минималния месечен осигурителен доход за съответната професия по основна икономическа дейност на осигурителя. Включва всички доходи и възнаграждения, включително изплатеното от осигурителя възнаграждение за първите три работни дни от временната неработоспособност и други доходи от трудова дейност с ограничение до максималния му месечен размер. Минималният месечен осигурителен доход за съответната професия по основна икономическа дейност на осигурителя се определя пропорционално на дните с възнаграждения/ доходи, които са елемент на осигурителния доход. Минималният осигурителен доход за работниците и служителите, които работят в специализираните предприятия, трудово-лечебни бази и кооперации на хора с увреждания съгласно Закона за интеграция на хората с увреждания се определя на 50 на сто от минималния осигурителен доход за съответната икономическа дейност и квалификационна група професии.

Осигурителните вноски за държавните служители се дължат върху получените или начислени и неизплатени брутни месечни възнаграждения по служебни правоотношения, но върху не повече от максималния месечен размер на осигурителния доход и са за сметка на

държавния бюджет. За държавните служители не се определят минимални осигурителни доходи, както при работниците и служителите наети по трудови правоотношения.

Самоосигуряващите се лица текущо през годината внасят авансово осигурителни вноски върху избран месечен осигурителен доход, който е в диапазона между минималния и максималния месечен размер на осигурителния доход, определен със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за съответната година. Окончателният размер на месечния осигурителен доход за самоосигуряващите се лица (без земеделските стопани и тютюнопроизводители, упражняващи само земеделска дейност) се определя за периода, през който е упражнявана трудова дейност през предходната година, въз основа на данните, декларирани в справка към годишната данъчна декларация по Закона за данъците върху доходите на физическите лица (ЗДДФЛ). Годишният осигурителен доход на самоосигуряващите се лица се формира като разлика между декларирания или определения с ревизионен акт по Данъчно-осигурителния процесуален кодекс облагаем доход от упражняване на съответната трудова дейност и сбора от доходите, върху които са внасяни авансово осигурителни вноски. Върху годишния осигурителен доход се дължи окончателна осигурителна вноска в размера, определен за фонд „Пенсии“, фонд „Общо заболяване и майчинство“ за самоосигуряващите се лица, които са избрали да се осигуряват в този фонд и за ДЗПО в УПФ за родените след 31.12.1959 г.

Морските лица се осигуряват върху избран месечен осигурителен доход, който не може да бъде по-малък от минималния месечен размер на осигурителния доход за самоосигуряващите се лица, определен със ЗБДОО за съответната година. Морските лица не са самоосигуряващи се по смисъла на КСО, но осигурителният им доход е обвързан с минималния месечен размер на осигурителния доход за самоосигуряващите се лица.

Средният осигурителен доход на база постъпилите приходи от осигурителни вноски през 2018 г. е 889,82 лв. (при план 872,70 лв.) или с 2 на сто по-висок от планирания и със 7,9 на сто по-висок от отчетения през 2017 г. (824,36 лв.).

ОСИГУРИТЕЛНИ ПРИХОДИ И ТРАНСФЕРИ

Общо *постъпилите приходи и трансфери* в консолидирания бюджет на държавното обществено осигуряване за 2018 г. са 11 186 077,8 хил. лв., при планирани 11 067 344,2 хил. лв., или *изпълнението на плана е 101,1 на сто*. В сравнение с предходната 2017 г. приходите и трансферите са с 605 231,3 хил. лв., или с 5,7 на сто повече.

Постъпилите през годината *осигурителни приходи* за ДОО са 6 893 353,2 хил. лв., при планирани 6 572 253,8 хил. лв. Общото изпълнение на плана по приходите е с 321 099,4 хил. лв. (4,9 на сто). Преизпълнението се формира от постъпилите повече приходи от осигурителни вноски (с 254 773,5 хил. лв.), които заемат преобладаващо място в общата структура на приходите (98,2 на сто) и преизпълнение на неданъчните приходи (с 66 287,2 хил. лв.). В сравнение с 2017 г. приходите от осигурителни вноски са с 858 392,5 хил. лв., или с 14,5 на сто повече.

Финансирането на държавното обществено осигуряване с осигурителни приходи от 56,9 на сто през 2017 г. се повиши на 61,6 на сто през 2018 г.

Таблица № 18 : Постъпили приходи и трансфери в консолидирания бюджет на ДОО

Показатели	2018 г.				2017 г.		% изпълнение през 2018 г. спрямо	
	ПЛАН – ЗБДОО		ОТЧЕТ		ОТЧЕТ		ЗБДОО План 2018 г.	Отчет за 2017 г.
	(хил. лв.)	структура	(хил. лв.)	структура	(хил. лв.)	структура		
Осигурителни приходи	6 572 253,8	59,4%	6 893 353,2	61,6%	6 023 047,0	56,9%	104,9%	114,4%
Осигурителни вноски	6 517 626,3	99,2%	6 772 399,8	98,2%	5 914 007,3	98,2%	103,9%	114,5%
- работодатели / възложители	3 984 177,2	61,1%	4 163 552,3	61,5%	3 645 715,6	61,6%	104,5%	114,2%
- лични вноски от работници и служители	2 216 818,7	34,0%	2 281 106,8	33,7%	1 992 042,4	33,7%	102,9%	114,5%
- самоосигуряващи се	306 543,2	4,7%	297 539,6	4,4%	254 792,3	4,3%	97,1%	116,8%
- главница по ревизионни актове за начет от НАП	2 000,0	0,0%	4 566,6	0,07%	2 351,8	0,0%	228,3%	194,2%
- приходи от осигурителни вноски по чл. 4б, чл. 4в и чл.157, ал.7 от КСО	8 087,2	0,1%	25 634,6	0,4%	19 105,3	0,3%	317,0%	134,2%
Неданъчни приходи	55 692,5	0,8%	121 979,7	1,8%	110 087,2	1,8%	219,0%	110,8%
Приходи и доходи от собственост	6 840,0	12,3%	6 115,8	5,0%	6 294,6	5,7%	89,4%	97,2%
Глоби, санкции и наказателни лихви	22 600,0	40,6%	22 771,8	18,7%	26 822,2	24,4%	100,8%	84,9%
Други приходи	26 252,5	47,1%	93 092,1	76,3%	76 970,4	69,9%	354,6%	120,9%
Внесени ДДС и други данъци върху продажбите	-1 065,0	-0,02%	-1 026,3	-0,01%	-1 047,5	-0,02%	96,4%	98,0%
Получени трансфери от Държавния/ Централния бюджет	4 495 090,4	40,6%	4 292 306,1	38,37%	4 557 449,3	43,1%	95,5%	94,2%
- Получени трансфери от Централния бюджет за ДОО	308 781,1	6,9%	329 596,5	7,7%	367 983,90	8,1%	106,7%	89,6%
- Допълнителен трансфер от ДБ за покриване на недостига от средства	4 186 309,3	93,1%	3 958 469,2	92,2%	4 185 655,9	91,8%	94,6%	94,6%
- Трансфер за поети данъци	-	-	4 240,4	0,1%	3 809,5	0,1%	-	111,3%
Получени трансфери от МТСП			418,5		350,3			
- Трансфери от МТСП по програми за осигуряване на заетост	-	-	399,2	0,01%	339,7	0,01%	-	117,5%
- Трансфери от МТСП за фонд „Условия на труд“	-	-	19,3	-	10,6	-	-	181,7%
ПРИХОДИ И ТРАНСФЕРИ – ОБЩО	11 067 344,2	100,0%	11 186 077,8	100,0%	10 580 846,6	100,0%	101,1%	105,7%

ПРИХОДИ ОТ ОСИГУРИТЕЛНИ ВНОСКИ

Приходите от осигурителни вноски се формират от вноски на работодатели/ възложители, осигурени лица (лични вноски) и от самоосигуряващи се лица.

Планираните в ЗБДОО за 2018 г. приходи от осигурителни вноски са 6 517 626,3 хил. лв., а са постъпили 6 772 399,8 хил. лв. или изпълнението на плана е 103,9 на сто. Преизпълнението с 254 773,5 хил. лв. се дължи от една страна на по-високия отчетен брой на осигурените лица (с 4,1 хил. повече от плана или с 0,1 на сто) и по-високия отчетен осигурителен доход (със 17,12 лв., или с 2,0 на сто), а от друга – на постъпилите повече приходи от:

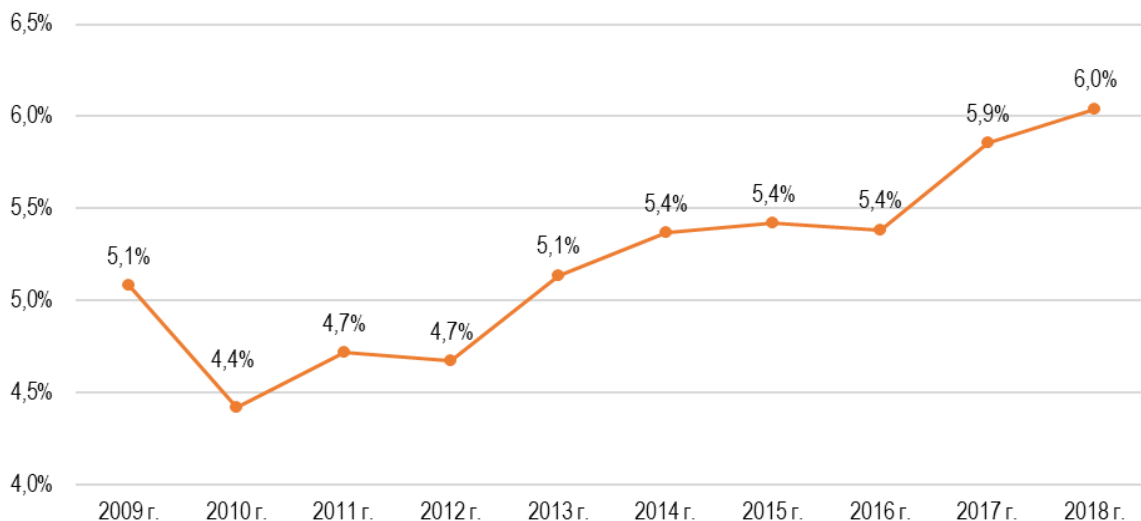
- осигурителни вноски за работници и служители от работодатели/ възложители – със 179 375,1 хил. лв. (4,5 на сто), като в т.ч. осигурителните вноски за трудова злополука и професионална болест са с 58 608,8 хил. лв. повече от планираните (31,3 на сто);
- лични вноски от работници и служители – с 64 288,1 хил. лв. (2,9 на сто);
- осигурителни вноски по чл. 4б, чл. 4в и чл. 157, ал. 7 от КСО в размер на 17 547,4 хил. лв. повече от планираните.

Постъпилите през 2018 г. приходи от осигурителни вноски са с 858 392,5 хил. лв. или с 14,5 на сто повече от същите през 2017 г. (5 914 007,3 хил. лв.). Като основни фактори за по-високите приходи от осигурителни вноски в сравнение с предходната година могат да се посочат:

- увеличеният размер на осигурителната вноска за фонд „Пенсии“ с 1 п.п.;
- повишението на минималната работна заплата от 1 януари 2018 г. с 10,9 на сто;
- увеличението на минималния месечен осигурителен доход на самоосигуряващите

- се лица и на регистрираните земеделски стопани и тютюнопроизводители;
- по-високите минимални месечни осигурителни доходи по икономически дейности и квалификационни групи професии – средно с 6,8 на сто в сравнение с 2017 г.
- политиката по доходите в организациите в бюджетния сектор, в т.ч. приложените целеви увеличения на средствата за трудови възнаграждения в сектори като образование, здравеопазване, отбрана, вътрешни работи и др.

Основен измерител на общото осигурително участие е съотношението на приходите от осигурителни вноски към brutния вътрешен продукт. Показателят продължава възходящата си тенденция от последните години, като през 2018 г. (6,0 на сто) отбелязва увеличение с 0,1 процентни пункта спрямо предходната година.

Фигура № 15 : Приходи от осигурителни вноски към БВП (%)

Елементи на приходите от осигурителни вноски

1. *Вноските от работодатели/ възложители* за наетите от тях лица в отчета за 2018 г. заемат най-голям дял (61,5%) в структурата на общите приходи от осигурителни вноски. Те възлизат на 4 163 552,3 хил. лв., при план 3 984 177,2 хил. лв. или изпълнението на плана е 104,5 на сто. В сравнение с 2017 г. постъпилите приходи са с 517 836,7 хил. лв. или с 14,2 на сто повече. В приходите от осигурителни вноски от работодатели са включени преведените суми за работещите по трудов договор от първа, втора и трета категория труд, държавните служители и наетите в специални дейности и във Висшия съдебен съвет, работещите без трудово правоотношение и други.

▪ В структурата на приходите от осигурителни вноски от работодатели/ възложители, най-съществен дял (71,8%) имат постъпленията за *работещите по трудов договор* от I-ва, II-ра и III-та категория труд. През 2018 г. тези приходи са в размер на 2 989 181,3 хил. лв. От тях 2 751 314,9 хил. лв. са вноските за работещите при условията на трета категория труд (101,5 на сто изпълнение на плана) и 237 866,4 хил. лв. за лицата, работещи при условията на първа и втора категория труд (136,8 на сто изпълнение на плана). Общото изпълнение на плана е 103,7 на сто, като преизпълнението се дължи на постъпилите с 41 539,9 хил. лв. повече за осигурените от трета категория труд и с 64 026,5 хил. лв. повече за осигурените от първа и втора категория труд. Отчетеният *средномесечен осигурителен доход* за осигурените от най-масовата трета категория труд е 904,96 лв., при план 883,22 лв. Нарастването спрямо плана е с 2,5 на сто, а спрямо предходната 2017 г. – със 7,5 на сто. Ръст на средномесечния осигурителен доход спрямо планирания и спрямо предходната година се отчита и при другите две категории осигурени лица. За работещите при условията на *първа категория труд*, отчетеният

средномесечен осигурителен доход е 1 609,48 лв. (при план 1 378,50 лв.) и нараства с 9,8 на сто спрямо 2017 г., а за работещите при втора категория – 1 090,32 лв. (при план 1 018,09 лв.) и повишението е с 6,9 на сто спрямо 2017 г.

- Приходите от осигурителни вноски за държавните служители, съдиите, прокурорите, следователите и лицата, заети в сектор „Сигурност“, са в размер на 907 777,3 хил. лв., при планирани 871 931,2 хил. лв., или 104,1 на сто изпълнение. Делът им в структурата на вноските от работодатели/ възложители е 21,8%. В сравнение с 2017 г. за тази категория осигурени, за които осигурителните вноски са изцяло за сметка на работодателя (т. е. за сметка на ДБ), постъпленията са със 129 395,4 хил. лв. (с 16,6 на сто) повече.

- Постъпленията от осигурителни вноски за работещите без трудови правоотношения са в размер 17 849,2 хил. лв., при планирани 32 904,3 хил. лв. Отчетените приходи от осигурителни вноски за тази категория осигурени лица са с 917,8 хил. лв. или 5,4 на сто повече от същите през 2017 г.

- Приходите от осигурителни вноски за членовете на кооперации, работещи без трудови правоотношения в кооперацията през 2018 г. са 359,2 хил. лв. и са със 140,4 хил. лв. по-малко от планираните и с 45,6 хил. лв. повече от отчетените през 2017 г.

- Приходите от осигурителните вноски за фонд „Пенсии“ и фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“, дължими за лица, които не са работили поради предвидени в КСО обективни причини (незаконно недопускане или отстраняване от работа или оставане без работа поради уволнение, което е признато за незаконно от компетентните органи, непредоставена от осигурителя подходяща работа на трудоустроени лица и пр.) възлизат на 1 477,1 хил. лв., като изпълнението на плана е 40,8 на сто. Те са със 187,0 хил. лв. повече спрямо предходната година. За тези лица осигурителната вноска е изцяло за сметка на работодателя и е в размера за фонд „Пенсии“ и съответно фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“.

- Постъпленията от осигурителни вноски за лицата, включени в програми за подкрепа на майчинството и насърчаване на заетостта, са в размер на 338,1 хил. лв., което е 43,6 на сто изпълнение на плана и с 48,1 хил. лв. повече от отчетеното през 2017 г.

- От осигурителни вноски за фонд „Трудова злополука и професионална болест“ за лицата, осигурени за инвалидност, старост, смърт, временна неработоспособност и временно намалена работоспособност са постъпили 245 608,4 хил. лв., което е с 31,3 на сто повече от планираните 186 999,6 хил. лв. и с 13,8 на сто повече спрямо предходната година.

2. Личните вноски от наетите по трудови и без трудови правоотношения заемат второ място в структурата на приходите от осигурителни вноски (33,7%). През 2018 г. са постъпили 2 281 106,8 хил. лв. вноски от работници и служители, като изпълнението спрямо плана е 102,9 на сто. В сравнение с 2017 г. постъпленията от личните вноски на работници и служители са нараснали с 289 064,4 хил. лв. или с 14,5 на сто.

Таблица № 19 : Приходи от осигурителни вноски

Показатели	2018 г.				2017 г.		% изпълнение през 2018 г. спрямо	
	ПЛАН – ЗБДОО		ОТЧЕТ		ОТЧЕТ		ЗБДОО План 2018 г.	Отчет за 2017 г.
	(хил. лв.)	структура	(хил. лв.)	структура	(хил. лв.)	структура		
Осигурителни вноски от работодатели / възложители	3 984 177,2	61,1%	4 163 552,3	61,5%	3 645 715,6	61,6%	104,5%	114,2%
1. Общо за осигурените от I, II и III категория труд	2 883 614,8	72,4%	2 989 181,3	71,8%	2 631 746,5	72,2%	103,7%	113,6%
- III-та категория труд	2 709 775,0	94,0%	2 751 314,9	92,0%	2 423 925,2	92,1%	101,5%	113,5%
- I-ва и II-ра категория труд	173 839,9	6,0%	237 866,4	8,0%	207 821,3	7,9%	136,8%	114,5%
2. Държавни служители, съдии, прокурори, следователи и лица, заети в сектор "Сигурност"	871 931,2	21,9%	907 777,3	21,8%	778 381,9	21,4%	104,1%	116,6%
3. Осигурителни вноски за работещите без трудови правоотношения	32 904,3	0,8%	17 849,2	0,4%	16 931,4	0,5%	54,2%	105,4%
4. Осигурителни вноски за членове на кооперации, работещи без трудови правоотношения в кооперацията	499,6	0,01%	359,2	0,01%	313,6	0,0%	71,9%	114,5%
5. Осигурителни вноски за ф "ТЗПБ" за лицата, осигурени за трудова злополука и проф. болест от работодатели - от 0,4 до 1,1%	186 999,6	4,7%	245 608,4	5,9%	215 903,3	5,9%	131,3%	113,8%
6. Осигурителни вноски върху обезщетенията за оставане без работа – по КТ, Закона за висшето образование и ЗДСл.	3 822,1	0,1%	961,8	0,0%	858,8	0,0%	25,2%	112,0%
7. Осигурителни вноски за ф "Пенсии" и ф "Пенсии за лицата по чл. 69", поради незаконно недопускане или отстраняване от работа	3 621,8	0,1%	1 477,1	0,0%	1 290,1	0,0%	40,8%	114,5%
8. Осигурителни вноски за включените в програми за подкрепа на майчинството и насърчаване на заетостта	775,9	0,0%	338,1	0,0%	290,0	0,0%	43,6%	116,6%
9. Осигурителни вноски върху изплатени гарантирани вземания от фонд "ГВРС"	7,8	0,000%	0,0	0,0%	0,0	0,00%	0,0%	#DIV/0!
Лични осигурителни вноски	2 216 818,7	34,0%	2 281 106,8	33,7%	1 992 042,4	33,7%	102,9%	114,5%
Осигурителни вноски от самоосигуряващи се лица	306 543,2	4,7%	297 539,6	4,4%	254 792,3	4,3%	97,1%	116,8%
1. Осигурени само за пенсия	102 737,9	33,5%	76 149,7	25,6%	64 846,4	25,5%	74,1%	117,4%
2. Осигурени само за пенсия земеделски стопани и тютюнопроизводители	13 727,0	4,5%	14 985,2	5,0%	12 760,9	5,0%	109,2%	117,4%
3. Осигурени за всички соц. рискове (без ТЗПБ и безработица)	152 960,6	49,9%	172 159,8	57,9%	146 605,2	57,5%	112,6%	117,4%
4. Осигурени за всички соц. рискове (без ТЗПБ и безработица) земеделски стопани и тютюнопроизводители	11 508,4	3,8%	17 694,0	5,9%	15 067,6	5,9%	153,7%	117,4%
5. Осигурителни вноски от самоосигуряващи се лица при год. изравняване / облагане на доходите за предходната година	3 898,6	1,3%	2 375,2	0,8%	2 022,6	0,8%	60,9%	117,4%
6. Осигурителни вноски за закупен осигурителен стаж по чл. 9а, ал. 1 и 2 от КСО	21 710,7	7,1%	14 175,7	4,8%	13 489,6	5,3%	65,3%	105,1%
Главница по ревизионни актове за начет от НАП	2 000,0	0,03%	4 566,6	0,07%	2 351,8	0,0%	228,3%	194,2%
Осигурителни вноски по чл. 4б, чл. 4в и чл. 157, ал. 7 от КСО	8 087,2	0,1%	25 634,6	0,4%	19 105,3	0,3%	317,0%	134,2%
ОБЩО ПРИХОДИ ОТ ОСИГУРИТЕЛНИ ВНОСКИ	6 517 626,3	100,0%	6 772 399,8	100,0%	5 914 007,3	100,0%	103,9%	114,5%

3. Приходите от осигурителни вноски общо от *самоосигуряващите се лица* за 2018 г. са в размер *297 539,6 хил. лв.*, при планирани – *306 543,2 хил. лв.* В тях са включени и постъпилите осигурителни вноски през годината за заплатен осигурителен стаж по чл. 9а, ал. 1 и 2 от КСО (за времето на обучение на лицата, завършили висше или полувисше образование и за недостигащия осигурителен стаж за придобиване право на пенсия за ОСВ по чл. 68, ал. 1 и 2 от КСО) и осигурителните вноски при годишното изравняване на доходите на самоосигуряващите се лица. В сравнение с 2017 г. при приходите от осигурителни вноски от лицата, осигурени за собствена сметка е отчетен ръст от 16,8 на сто или с 42 747,3 хил. лв. повече. Тези приходи заемат дял от 4,4% в общите приходи от осигурителни вноски през 2018 г. Увеличените приходи от вноски са вследствие на по-високия брой на *самоосигуряващите се лица* през 2018 г. (с *944* или с *0,4* на сто повече спрямо предходната

година) и нарастването на *средния осигурителен доход, който през 2018 г. е 524,84 лв. и е с 10,3% по-висок от отчетеният през 2017 г. 476,02 лв.* Ръстът на средния осигурителен доход спрямо предходната година се дължи на нормативно определения по-висок минимален осигурителен доход за всички самоосигуряващи се лица, включително и за земеделските стопани и тютюнопроизводители.

▪ В приходите от осигурителни вноски на самоосигуряващите се лица най-висок относителен дял (57,9%) заемат тези за лицата, *осигуряващи се за всички осигурени социални рискове, без ТЗПБ и безработица.* Постъпили са *172 159,8 хил. лв.,* което е с 25 554,6 хил. лв. или със 17,4% повече от същите през предходната година. *Броят на лицата, избрали да се осигуряват за всички осигурени социални рискове за своя сметка през 2018 г. е 133 269 души и е с 2 752 осигурени повече в сравнение с 2017 г. Средният осигурителен доход за тези лица е 566,08 лв. и е с 8,9 на сто по-висок спрямо 2017 г. (519,75 лв.).*

▪ Приходите от осигурителни вноски за *регистрираните земеделски стопани и тютюнопроизводители,* избрали да се осигуряват за всички осигурени социални рискове, без ТЗПБ и безработица, са *17 694,0 хил. лв. (с 2 626,4 хил. лв. или със 17,4% повече от същите за 2017 г.).* Регистрираните земеделски стопани и тютюнопроизводители, които са се осигурявали във фондовете „Пенсии“ и „Общо заболяване и майчинство“, са *21 573 души и са със 771 души или с 3,5 на сто по-малко от броя им през предходната година.* Те са внасяли осигуровки върху *среден месечен доход* в размер на *359,41 лв.,* който е с 47,38 лв. по-висок от този през 2017 г. Запазва се тенденцията средният осигурителен доход за тези лица да е много близък до нормативно определения минимален размер, който през 2018 г. беше увеличен от 300 лв. на 350 лв.

▪ Постъпленията от осигурителни вноски за *самоосигуряващите се лица, осигурени само за пенсия* възлизат на *76 149,7 хил. лв.* и са с 11 303,3 хил. лв. повече от отчетените приходи за тази категория лица през 2017 г. Броят на лицата *осигурени за собствена сметка само за пенсия* през 2018 г. е *74 605* и спрямо 2017 г. се е увеличил със 135 души. *Средният осигурителен доход* на избраните да се осигуряват *само за пенсия* е *549,22 лв.* или с 47,96 лв. повече от предходната година.

▪ Осигурителните приходи от *земеделските стопани и тютюнопроизводители,* избрали да се осигуряват само във фонд „Пенсии“ през 2018 г. са *14 985,2 хил. лв.,* което е с 2 224,3 хил. лв. (със 17,4%) повече от 2017 г. През 2018 г. броят на осигурените *земеделски стопани и тютюнопроизводители, осигурени само за пенсия* е *22 500* (с 1 172 души по-малко от 2017 г.). Те имат *среден осигурителен доход* в размер на *358,36 лв.* при 310,31 лв. за предходната година.

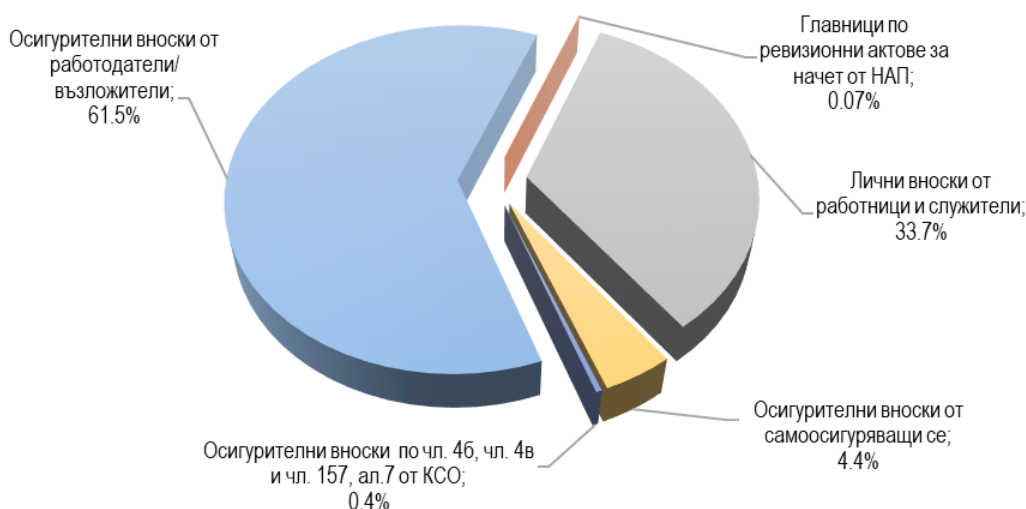
▪ След *годишното изравняване на осигурителния доход* за предходни години от самоосигуряващите се лица, през 2018 г. са постъпили *2 375,2 хил. лв.,* при планирани 3 898,6 хил. лв. или изпълнението на плана е *60,9 на сто.* Приходите от осигурителни вноски във фондовете „Пенсии“ и „Общо заболяване и майчинство“ от лицата, които са внасяли авансово осигуровки върху по-ниски доходи и след това са довели дължимите вноски при годишното изравняване с декларирането на по-високи доходи, са с 352,6 хил. лв. повече в сравнение с 2017 г.

▪ Приходите във фонд „Пенсии“ от лицата, завършили висше или полувисше образование, внесли *осигурителни вноски за заплащане на осигурителен стаж за времето на обучение и за лицата, на които не им достига до 5 години осигурителен стаж за придобиване право на пенсия за ОСВ* по чл. 68, ал. 1 и 2 от КСО (на основание чл. 9а, ал. 1 и 2 от КСО) през 2018 г. са *14 175,7 хил. лв.,* което представлява 65,3 на сто изпълнение на плана и е с 5,1 на сто повече спрямо отчета за 2017 г. Осигурителните вноски се изчисляват с процента, определен за фонд „Пенсии“ за родените преди 01.01.1960 г. (за 2018 г. – 19,8%) върху минималния осигурителен доход за самоосигуряващите се лица, определен със ЗБДОО към датата на внасянето на вноските (за 2018 г. – 510 лв.). Сумата на осигурителните вноски за един месец заплатен осигурителен стаж през 2018 г. е 100,98 лв. Възможността да заплатят осигурителни вноски за период до 5 години, може да се ползва от лицата, навършили изискуемата възраст за

пенсioniране по чл. 68, ал. 1 от КСО, която през 2018 г. за мъжете е 64 години и 1 месец, а за жените 61 години и 2 месеца. През 2018 г. общо 5 614 лица са закупили осигурителен стаж до 5 години и/или внесли за своя сметка осигурителни вноски за времето на обучението си (с 25 лица повече от 2017 г.). Средният брой месеци недостигащ осигурителен стаж на едно пенсионирано лице през 2018 г. е 22,16 месеца, докато през 2017 г. е 21,87 месеца.

4. Постъпленията от главници по ревизионни актове за начет от НАП са в размер на 4 566,6 хил. лв. Събраните от контролните органи на Националната агенция за приходите суми през 2018 г. са с 2 566,6 хил. лв. над планираните и с 2 214,7 хил. лв. повече спрямо предходната година.

5. Приходите от осигурителни вноски на основание чл. 4б от КСО (за лица, избрали да се осигуряват само във фонд „Пенсии“, съответно фонд „Пенсии по за лицата по чл. 69“), 4в от КСО (лица, избрали да не се осигуряват в професионален пенсионен фонд, а само в ДОО), чл. 157, ал. 7 от КСО (осигурителните вноски за допълнително задължително пенсионно осигуряване в професионален пенсионен фонд за лицата, които получават пенсия за осигурителен стаж и възраст) през 2018 г. са 25 634,6 хил. лв. Делът им в структурата на приходите от осигурителни вноски е 0,4% и в сравнение с плана са постъпили със 17 547,4 хил. лв. повече. Спрямо постъпленията през 2017 г., когато приходите на това основание са 19 105,3 хил. лв., са с 6 529,4 хил. лв. повече.

Фигура № 16 : Структура на приходите от осигурителни вноски през 2018 г.

НЕДАНЪЧНИ ПРИХОДИ

В бюджета на ДОО за 2018 г. са планирани 55 692,5 хил. лв. от *неданъчни приходи*, а са постъпили 121 979,7 хил. лв. или с 66 287,2 хил. лв. повече. Те включват приходи и доходи от собственост, глоби, санкции и наказателни лихви (събрани от НАП и НОИ) и други приходи. Постъпленията от неданъчни приходи са с 11 892,5 хил. лв. повече в сравнение с отчетените за предходната година.

- *Приходите и доходите от собственост* (от наем на имущество, от продажба на стоки и услуги, приходи от лихви и др.) са в размер на 6 115,8 хил. лв. Спрямо предходната година са постъпили със 178,8 хил. лв. по-малко.

- *Събраните суми от глоби, санкции и наказателни лихви* възлизат на 22 771,8 хил. лв., при план 22 600,0 хил. лв. (преизпълнение със 171,8 хил. лв.). Те са с 4 050,4 хил. лв. по-малко от тези през 2017 г.

- Основно преизпълнението на плана на *неданъчните приходи* в бюджета на ДОО през 2018 г. е от *постъпилите 93 092,1 хил. лв. други приходи*, които по план са 26 252,5 хил. лв. Дължи се на счетоводното отчитане на *акумулирани осигурителни вноски*, постъпили по § 4б

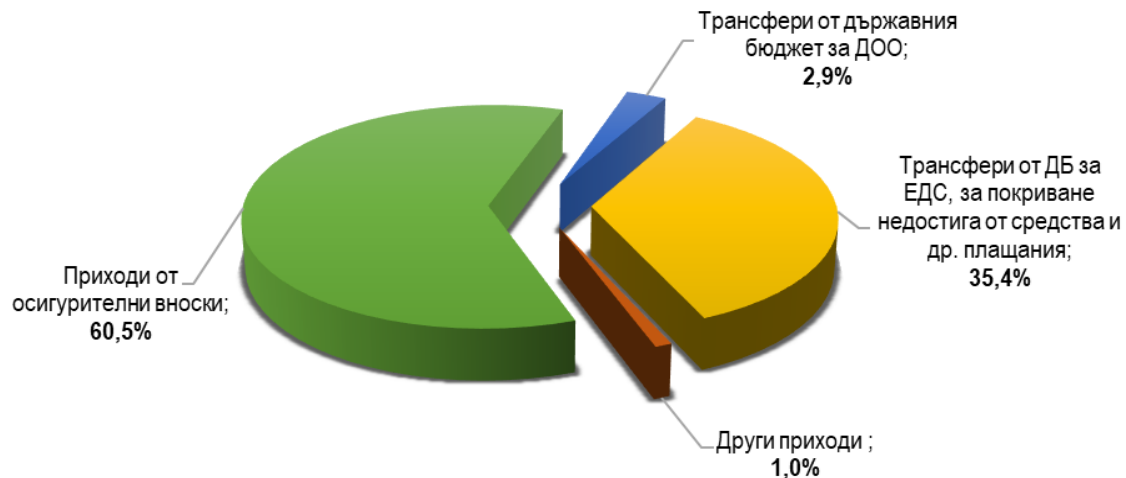
от ПЗР на КСО, чл. 4б, чл. 4в от КСО и по § 154 от ЗИД на КСО/2017 г. в размер на 92 813,0 хил. лв., които по план са 26 000,0 хил. лв.

ПОЛУЧЕНИ ТРАНСФЕРИ ОТ ДЪРЖАВНИЯ/ РЕПУБЛИКАНСКИЯ БЮДЖЕТ В БЮДЖЕТА НА ДОО

Участието на държавата във финансирането на част от осигурителните разходи, които са за сметка на държавния бюджет, през 2018 г. се осъществи чрез трансфер по план в размер на 4 495 090,4 хил. лв. За 2018 г. бюджетът на ДОО е получил общо като трансфер от държавния/централния бюджет сумата от 4 292 306,1 хил. лв. Трансферите са за изплащане на:

- Пенсии за военна инвалидност, пенсии за гражданска инвалидност, социални пенсии за старост и инвалидност, пенсии за особени заслуги, персонални пенсии, пенсии по отменените Закон за пенсиите и Закон за общественото осигуряване, за които не се дължат осигурителни вноски, както и добавките към тях, в т. ч. и вдовишките добавки по чл. 84 от КСО, определени от пенсии, за които не се дължат осигурителни вноски. Трансферираната сума е 295 262,2 хил. лв., колкото е и планирана;
- Добавки към пенсиите на ветераните от войните и ветераните-инвалиди от Отечествената война, както и на наследниците, получаващи наследствена пенсия от загиналите в Отечествената война – по план и по отчет 2 646,6 хил. лв.;
- Добавки към пенсиите на репресирани лица по чл. 9 от Закона за политическа и гражданска реабилитация на репресирани лица – по план и по отчет 9 817,1 хил. лв.;
- Добавки по чл. 4 от Закона за уреждане на някои трудови и осигурителни права на български граждани – по план и по отчет 5,2 хил. лв.;
- Осигурителни вноски за фонд „Пенсии“ за осигурителен стаж по чл. 9, ал. 3, т. 3 и ал. 6 и 7 от КСО, зачетен при пенсиониране, които се поемат от държавния бюджет – трансферът по план и по отчет е в размер на 650,1 хил. лв.;
- Обезщетения по чл. 230 и чл. 231, ал. 1 от Закона за отбраната и въоръжените сили на РБ, съгласно чл. 26а, т. 3 от КСО – по план и по отчет 400,0 хил. лв.;
- Постъпил е трансфер по чл. 4, т. 3 от Закона за ветераните от войните на РБ и чл. 16 от Закона за военноинвалидите и военнопострадалите/ ПМС№68/2014 г. в размер на 22,5 хил. лв., който не е предварително планиран;
- Получен е трансфер от централния бюджет от Държавния фонд за гарантиране устойчивост на държавната пенсионна система за фонд „Пенсии“ в размер на 13 714,1 хил. лв.;
- Получен е трансфер от централния бюджет от Държавния фонд за гарантиране устойчивост на държавната пенсионна система за фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“ в размер на 7 101,4 хил. лв.;
- Постъпилият трансфер за покриване на недостига от средства е в размер на 3 857 722,7 хил. лв. При план от 4 186 309,3 хил. лв. са отчетени с 328 586,6 хил. лв. (със 7,8 на сто) по-малко поради постъпили допълнителни приходи от осигурителни вноски;
- Допълнителен трансфер за изплащане на еднократна допълнителна сума към пенсиите за м. април 2018 г., утвърден с ПМС № 43/28.03.2018 г. (ДВ, бр. 29 от 30.03.2018 г.) в размер на 49 100,0 хил. лв.;
- Допълнителен трансфер за изплащане на еднократна допълнителна сума към пенсиите за м. декември 2018 г., утвърден с ПМС № 246/15.11.2018 г., (ДВ, бр. 96 от 20.11.2018 г.) в размер на 51 624,0 хил. лв.;
- Получен е допълнителен трансфер от централния бюджет за поети данъци върху доходите на физическите лица в размер на 4 240,4 хил. лв. (Съгласно прилагането от 01.10.2013 г. на схема за централизирано разплащане на данъци върху доходите на физическите лица от бюджетните предприятия, чл. 161 от Закона за публичните финанси и указание на МФ ДДС № 16/2012 г.).

В групата на трансферите през 2018 г. се включват и постъпилите суми от МТСП по програми за насърчаване на заетостта в размер на 399,2 хил. лв. и за фонд „Условия на труд“ – 19,3 хил. лв.

Фигура № 17 : Структура на приходите и получените трансфери в консолидирания бюджет на ДОО през 2018 г.

ИЗПЪЛНЕНИЕ НА РАЗХОДНАТА ЧАСТ НА КОНСОЛИДИРАНИЯ БЮДЖЕТ НА ДОО ЗА 2018 г.

В консолидирания бюджет на държавното обществено осигуряване (КБДОО) разходите се разпределят за изплащане на пенсии, краткосрочни обезщетения и помощи, и за издръжка на службите по социално осигуряване в администрацията на Националния осигурителен институт.

Разходите за държавното обществено осигуряване отразяват резултатите от провежданата социалноосигурителна политика и мястото ѝ в социалната защита на населението. Разходната част на КБДОО за 2018 г. беше реализирана при следните социалноосигурителни параметри и политики:

1. В областта на пенсиите:

1.1. През 2018 г. продължи повишаването на изискуемия за отпускане на пенсия по чл. 68, ал. 1-2 от КСО осигурителен стаж и на изискуемата възраст на всички видове пенсии за ОСВ:

- Необходимата възраст за придобиване право на пенсия по чл. 68, ал. 1-2 се повиши с един месец за мъжете – 64 години и 1 месец и с два месеца за жените – 61 години и 2 месеца;
- Необходимият осигурителен стаж за придобиване право на пенсия по чл. 68, ал. 1-2 се увеличи с 2 месеца – 38 години и 6 месеца за мъжете и 35 години и 6 месеца за жените;
- Необходимата възраст за придобиване право на пенсия по чл. 68, ал. 3 се повиши с два месеца – 66 години и 2 месеца за двата пола.
- Необходимата възраст за придобиване право на пенсия по чл. 69 от КСО се повиши с два месеца – 53 години и 2 месеца за пенсия по чл. 69, ал. 1, 2, 3, 5, 5а и 6 и 43 години и 2 месеца за пенсия по чл. 69, ал. 4 и 7;
- Необходимата възраст за придобиване право на пенсия по чл. 69а от КСО се повиши с два месеца – 43 години и 2 месеца;

- Необходимата възраст за придобиване право на пенсия по чл. 69б от КСО за мъжете се повиши с два месеца, а изискуемата възраст по чл. 69б, ал. 1 и 2 от КСО за жените се повиши с четири месеца.

1.2. От 1 януари 2018 г. за новоотпуснатите пенсии процентът по чл. 70, ал. 1 от КСО за всяка година осигурителен стаж в пенсионната формула се увеличи от 1,126 на 1,169 с процент, определен по правилото на чл. 100 от КСО (с 3,8 на сто).

1.3. От 1 юли 2018 г.:

- размерите на пенсиите за трудова дейност, отпуснати до 31 декември на предходната година, са преизчислени с новия процент за всяка година осигурителен стаж по чл. 70, ал. 1 от КСО – 1,169;
- минималният размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1-2 от КСО се увеличи от 200,00 лв. на 207,60 лв., както и размерите на всички обвързани с него пенсии, свързани с трудова дейност;
- размерът на социалната пенсия за старост се увеличи от 120,98 лв. на 125,58 лв., както и размерите на всички обвързани с него пенсии, несвързани с трудова дейност и добавки.

1.4. Максималният месечен размер на получаваните една или повече пенсии, без добавките към тях, се запази на нивото от 1 юли 2015 г. – 910,00 лв.

1.5. Месечната добавка по чл. 9 от Закона за политическа и гражданска реабилитация на репресираните лица (ЗПГРРЛ) се определя в процент от средния размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст за предходната календарна година и се преизчислява ежегодно от 1 януари. В тази връзка, със Заповед № 1016-40-86 от 26.01.2018 г., управителят на НОИ определи средна пенсия за осигурителен стаж и възраст за 2017 г. в размер на 376,06 лв.

1.6. Пенсионерите, на които пенсията или сборът от пенсиите заедно с добавките и компенсациите към тях за м. април 2018 г. е в размер до 321,00 лв. включително, получиха еднократна допълнителна сума към пенсиите си в размер на 40 лв. Броят на пенсионерите, получили „великденска“ добавка е 1 199 465.

1.7. На всички пенсионери, на които пенсията или сборът от пенсиите заедно с добавките и компенсациите към тях за м. декември 2018 г. е в размер до 348,00 лв. включително, се изплати еднократна допълнителна сума в размер на 40 лв. Броят на пенсионерите, получили „коледна“ добавка е 1 267 183.

2. В областта на паричните обезщетения и помощи:

2.1. Увеличи се минималният дневен размер на обезщетението за безработица от 7,20 лв. на 9,00 лв. и се определи дневен максимален размер – 74,29 лв.

2.2. Промениха се изискванията за придобиване право на парично обезщетение за безработица – внесени или дължими осигурителни вноски във фонд „Безработица“ най-малко 12 месеца от последните 18 месеца преди прекратяване на осигуряването.

2.3. Промениха се изискванията за продължителността на осигурителния стаж, по време на който лицата са били осигурени за безработица за времето след 31 декември 2001 г., при определяне периода на изплащане на ПОБ.

2.4. Отпадна възможността за получаване на обезщетение за временна неработоспособност след прекратяване на правоотношението.

2.5. Увеличи се размерът на обезщетението за отглеждане на дете до двегодишна възраст от 340 лв. на 380 лв.

2.6. От 1 юли 2018 г. в чл. 53в от КСО влязоха в сила промени в режима на изплащане на паричните обезщетения за осиновяване на дете до петгодишна възраст.

2.7. Запази се размерът на еднократната помощ при смърт на осигурено лице на 540 лв.

2.8. Запазиха се нормативите на краткосрочните обезщетения за временна неработоспособност и на обезщетенията за бременност и раждане на нивата от предходната

година, както и продължителността на осигурителните периоди, от които се изчисляват размерите им – съответно 18 месеца и 24 месеца.

2.9. Остана непроменен режимът на изплащане на паричните обезщетения за временна неработоспособност – първите три дни се изплащат за сметка на осигурителя, а от 4-тия ден на настъпване на неработоспособността – от държавното обществено осигуряване.

През 2018 г. планираните *разходи на консолидирания бюджет на ДОО (без предоставените трансфери)* са 11 058 160,0 хил. лв., а по отчет възлизат на 11 178 879,0 хил. лв. и се разпределят както следва:

- *Разходи за пенсии – 9 456 510,2 хил. лв. (включително 102 066,4 хил. лв. за изплащане на непланирани еднократни допълнителни суми към пенсиите, 619,7 хил. лв. капиталов трансфер за прехвърляне на пенсионни права към пенсионните схеми на ЕС, ЕЦБ и ЕИБ) или 84,6% от общите разходи;*
- *Разходи за социални помощи и обезщетения – 1 612 140,4 хил. лв. или 14,4% от общите разходи;*
- *Разходи за програми, дейности и служби по социално осигуряване, подпомагане и заетост – 110 138,3 хил. лв. или 1,0% от общите разходи;*
- *За отбрана и сигурност са изразходвани средства в размер на 90,0 хил. лв.*

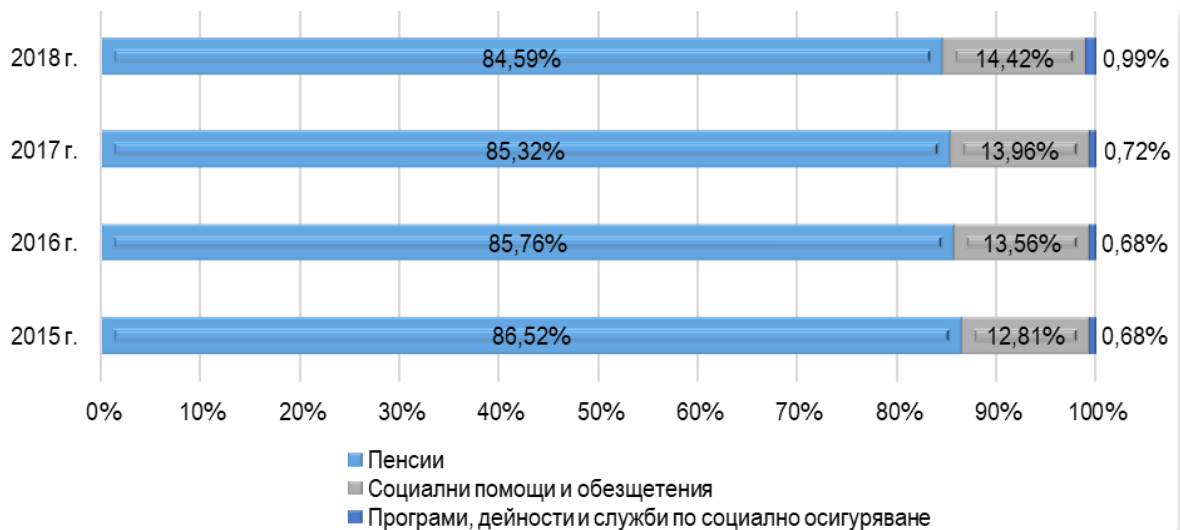
Изпълнението на плана по разходите е 101,1%, което е преразход със 120 719,0 хил. лв. и се дължи на по-високите отчетени разходи за пенсии и за социални помощи и обезщетения спрямо планираните за годината. Ако еднократните допълнителни суми се извадят от общите разходи, преразходът спрямо плана е 18 652,6 хил. лв. или 0,2%.

Таблица № 20 : Разпределение на разходите в Консолидирания бюджет на ДОО

ПОКАЗАТЕЛИ	2018 г.		2017 г.	% изпълнение през 2018 г. спрямо:	
	ПЛАН – ЗБДОО (хил. лв.)	ОТЧЕТ (хил. лв.)	ОТЧЕТ (хил. лв.)	ЗБДОО План 2018 г.	Отчет за 2017 г.
ПЕНСИИ:	9 455 866,4	9 456 510,2	9 008 228,1	100,0	105,0
Пенсии за сметка на ДОО	9 146 635,4	9 173 574,9	8 715 420,8	100,3	105,3
Капиталов трансфер за прехвърляне на пенсионни права към пенсионните схеми на ЕС, ЕЦБ и ЕИБ	1 500,0	619,7	1 039,8	41,3	59,6
Пенсии за сметка на Държавния бюджет	307 731,0	282 315,6	291 767,5	91,7	96,8
СОЦИАЛНИ ПОМОЩИ И ОБЕЗЩЕТЕНИЯ	1 488 215,8	1 612 140,4	1 473 903,3	108,3	109,4
ПРОГРАМИ, ДЕЙНОСТИ И СЛУЖБИ ПО СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ, ПОДПОМАГАНЕ И ЗАЕТОСТ	113 943,7	110 138,3	76 459,4	96,7	144,0
ОТБРАНА И СИГУРНОСТ	134,1	90,0	7,1	67,1	-
ОБЩО:	11 058 160,0	11 178 879,0	10 558 597,9	101,1	105,9

В сравнение с 2017 г., когато отчетените разходи са в размер на 10 558 597,9 хил. лв., нарастването в номинално изражение е с 620 281,1 хил. лв., а в процентно – с 5,9%. При разходите за пенсии повишението спрямо предходната година е с 448 282,1 хил. лв., а при сумите, изплатени за парични обезщетения и помощи – със 138 237,1 хил. лв. При разходите за програми, дейности и служби по социално осигуряване, подпомагане и заетост е отчетен ръст в размер на 33 678,9 хил. лв.

Структурата на основните разходи по отчета на консолидирания бюджет на ДОО за периода 2015 – 2018 г. е представена на фигура № 18.

Фигура № 18 : Структура на основните разходи в консолидирания бюджет на ДОО за периода 2015 – 2018 г.

I. РАЗХОДИ ЗА ПЕНСИИ

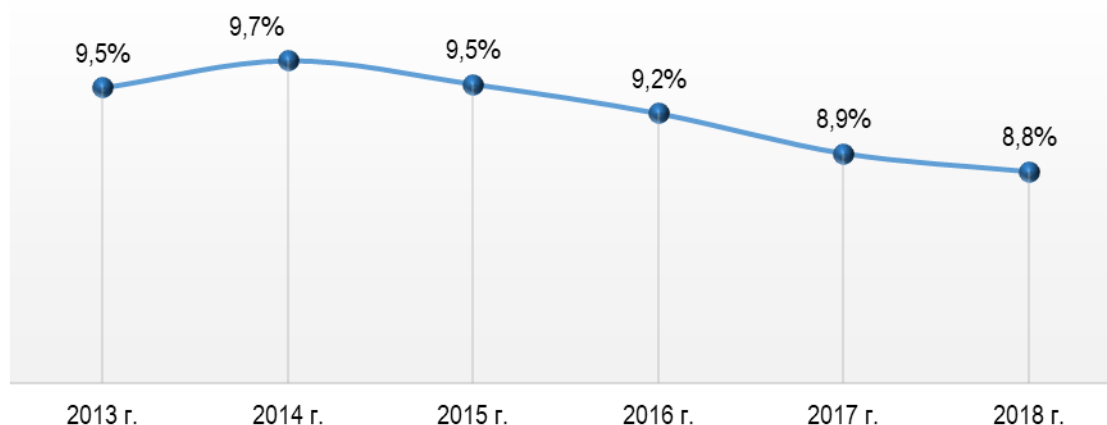
В структурата на общите разходи най-голям дял заемат разходите за пенсии. Отчетените за 2018 г. *общии разходи за пенсии* (вкл. капиталов трансфер за прехвърляне на пенсионни права към пенсионните схеми на ЕС, ЕЦБ и ЕИБ и еднократни допълнителни суми към пенсиите) възлизат на 9 456 510,2 хил. лв., при планирани 9 455 866,4 хил. лв. Отчетени са с 643,8 хил. лв. по-високи разходи от планираните. В сравнение с 2017 г., когато са били 9 008 228,1 хил. лв., разходите за пенсии са с 5,0% повече (с 448 282,1 хил. лв.).

„*Чистият разход за пенсии*“ (без капиталовия трансфер за прехвърляне на пенсионни права към пенсионните схеми на ЕС, ЕЦБ и ЕИБ) е в размер на 9 455 890,5 хил. лв. В тази сума са включени разходите за пенсии, финансирани от ДОО и от държавния бюджет, както и еднократно изплатените допълнителни суми към пенсиите. Отчетените „чисти разходи“ са с 1 524,1 хил. лв. (с 0,02%) повече от планираните и с 448 702,2 хил. лв. (с 5,0%) повече от отчетените за 2017 г.

През последните две години *дельт на „чистия разход за пенсии“ от brutния вътрешен продукт* е под 9,0 на сто. За 2018 г. показателят е 8,8 на сто, като има намаление спрямо предходната година (8,9 на сто за 2017 г.).

Динамиката на дела на разхода за пенсии от brutния вътрешен продукт за периода 2013 – 2018 г. е представена на следващата фигура.

Фигура № 19 : Динамика на дела на разходите за пенсии от БВП за периода 2013 – 2018 г. (%)

Основните фактори, влияещи върху разхода за пенсии, са броят на пенсионерите, броят на пенсиите и средният им месечен размер.

Таблица № 21 : Показатели по пенсиите за 2017 и 2018 г.

ВИД НА ПЕНСИЯТА	Среден брой пенсионери		Среден брой пенсии		Ср. мес. р-р пенсия на пенсионер (лв.)	
	2017 г.	2018 г.	2017 г.	2018 г.	2017 г.	2018 г.
I. ФОНД „ПЕНСИИ“	2 007 288	1 998 946	2 012 650	2 003 672	338,17	357,50
1. Пенсии за осигурителен стаж и възраст	1 549 546	1 541 258	1 552 560	1 543 874	364,67	384,12
2. Пенсии за инвалидност поради общо заболяване	457 742	457 688	460 090	459 798	248,48	267,87
II. ФОНД „ПЕНСИИ ЗА ЛИЦАТА ПО ЧЛ. 69“	97 628	96 107	97 643	96 124	607,36	629,66
1. Пенсии за осигурителен стаж и възраст по чл. 69 от КСО	97 555	96 041	97 570	96 058	607,57	629,86
2. Пенсии за инвалидност поради общо заболяване за лицата по чл. 69 от КСО	73	66	73	66	324,12	337,89
III. ФОНД „ТРУДОВА ЗЛОПОЛУКА И ПРОФЕСИОНАЛНА БОЛЕСТ“	8 440	7 779	19 328	18 134	288,43	309,50
1. Пенсии за трудова дейност	8 427	7 768	19 301	18 110	288,40	309,47
2. Пенсии за лицата по чл. 69 от КСО	13	11	27	24	308,44	330,90
IV. ФОНД „ПЕНСИИ, НЕСВЪРЗАНИ С ТРУДОВА ДЕЙНОСТ“	59 397	60 058	447 602	414 439	169,36	173,77
1. Пенсии за военна инвалидност	2 586	2 459	5 135	4 855	186,98	196,77
2. Пенсии за гражданска инвалидност	148	138	273	257	195,38	195,73
3. Социални пенсии за инвалидност	50 234	50 830	435 764	402 695	173,26	177,76
4. Персонални пенсии	3 037	3 048	3 038	3 049	118,83	121,72
5. Социални пенсии за старост	3 247	3 465	3 247	3 465	136,85	139,48
6. Други пенсии	145	118	145	118	262,69	301,03
ОБЩО:	2 172 753	2 162 890	2 577 223	2 532 369	345,46	364,32

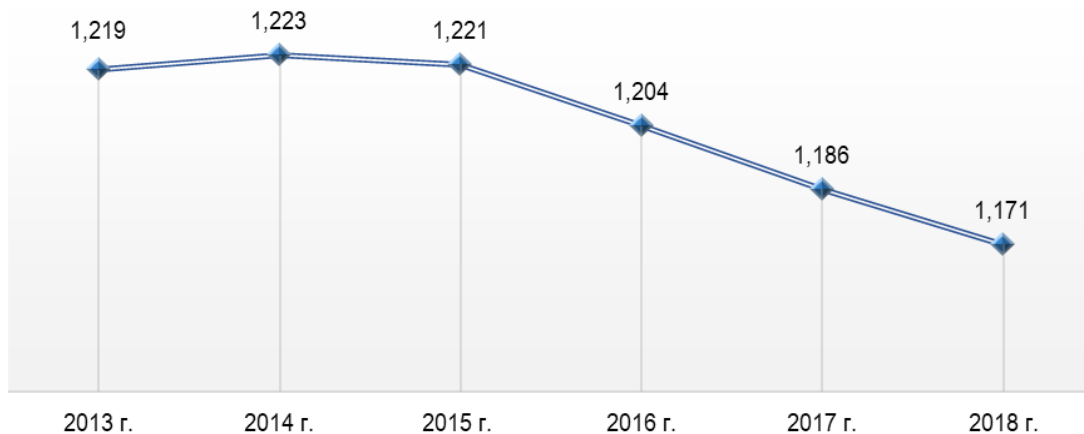
Средногодишният брой на пенсионерите през 2018 г. е 2 162 890 души, при 2 172 753 души през 2017 г. или броят им е намалял с 9 863 пенсионери спрямо предходната година, което се дължи на спада (с 8 288 лица) на пенсионерите с пенсии за осигурителен стаж и

възраст от фонд „Пенсии“ (в т. ч. пенсионери с пенсии, отпуснати при условията на чл. 68, 68а, 69а и 69б от КСО и с пенсии за ОСВ по отменени закони) и на спада (с 1 514 лица) на пенсионерите с пенсии за ОСВ по чл. 69 от КСО. През 2018 г. с *новоотпуснати пенсии* са 95 534¹³ пенсионери, което е с 2 103 (с 2,2%) по-малко спрямо 2017 г.

Средномесечно през 2018 г. са изплащани 2 532 369 *пенсии*. Броят на пенсиите през 2018 г. намалява в сравнение с предходната година, когато са били 2 577 223 *пенсии*. Намалението от 44 854 бр. се дължи основно на спада на броя на пенсиите за ОСВ от фонд „Пенсии“ (с 8 686 бр. по-малко) и на социалните пенсии за инвалидност (с 33 069 бр. по-малко).

През 2018 г. общо *новоотпуснатите (лични и наследствени) пенсии* са 96 476, като в този брой са включени пенсиите, отпуснати за първи път на правоимащи лица, както и пенсиите, отпуснати на вече съществуващи пенсионери. Броят на *новоотпуснатите пенсии* през 2018 г. бележи спад спрямо предходната година с 2 565 или с 2,6%. Най-съществено е намалението при пенсиите за осигурителен стаж и възраст по чл. 69 от КСО, които са с 1 062 бр. или с 47,6% по-малко от *новоотпуснатите пенсии* през предходната година (2 230 бр.).

Средният брой пенсии, които се получават от един пенсионер през 2018 г. е 1,171 и е намалял спрямо 2017 г. (1,186 бр.). Динамиката на този показател за последните шест години е показана на следващата фигура.

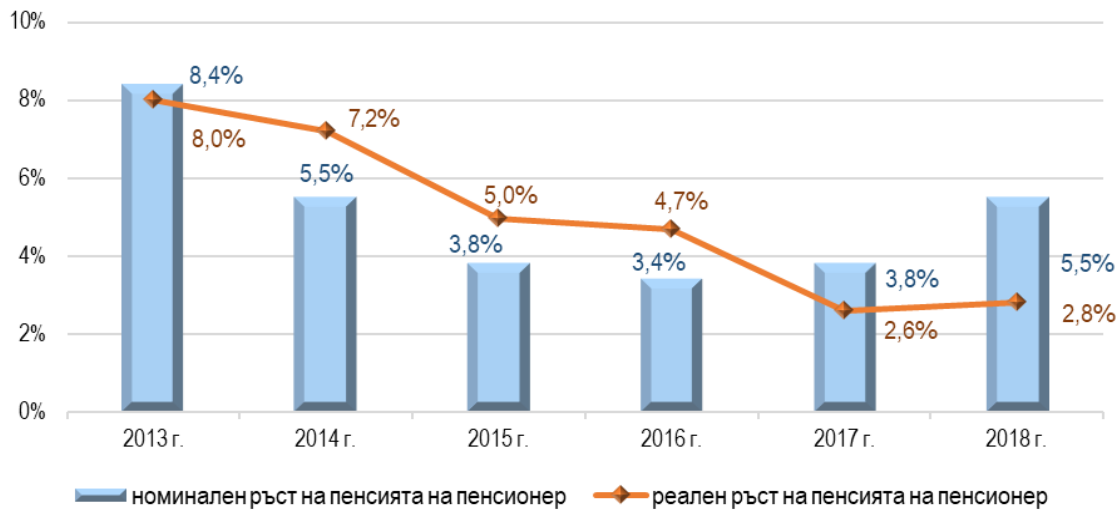

Фигура № 20 : Динамика на средногодишния брой пенсии на един пенсионер за периода 2013 – 2018 г.

Средният месечен размер на пенсията на един пенсионер за 2018 г. е 364,32 лв. Номиналното нарастване на средния месечен размер на пенсиите е 5,5 на сто, а реалното нарастване е 2,8 на сто, при средногодишен хармонизиран индекс на потребителските цени от 2,6 на сто.

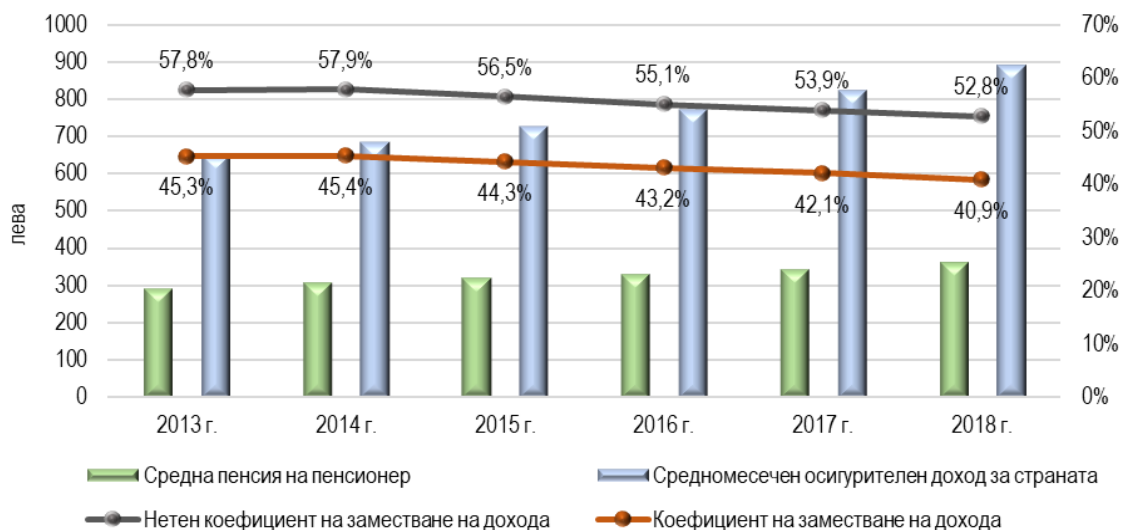
Тъй като през периода от 2014 до 2016 г. се отчита дефлация, реалното нарастване на пенсиите бе по-високо от номиналното, за разлика от последните две години, в които поради отчетената инфлация, реалният ръст е по-нисък от номиналния (фигура № 21).

¹³ Не са включени пенсиите, отпуснати на основание чл. 69в от КСО, които се изплащат от Учителския пенсионен фонд.

Фигура № 21 : Динамика в номиналния и реалния ръст на средния размер пенсия на пенсионер за периода 2013 – 2018 г. (%)

Коефициентът на заместване на дохода е съотношението на средната пенсия на пенсионер, включително изплатените еднократни допълнителни суми към пенсиите, към средния осигурителен доход за страната. През 2018 г. брутният и нетният коефициент на заместване на дохода са съответно 40,9 на сто и 52,8 на сто. Отчетено е намаление от 1,2 п.п. (1,1 п.п.) в брутният (нетният) коефициент спрямо 2017 г., което се дължи на по-ниския ръст на средната пенсия спрямо този на средния осигурителен доход през 2018 г.

Фигура № 22 : Динамика на показателите, характеризиращи размерите на пенсиите и тяхната адекватност за периода 2013 – 2018 г.

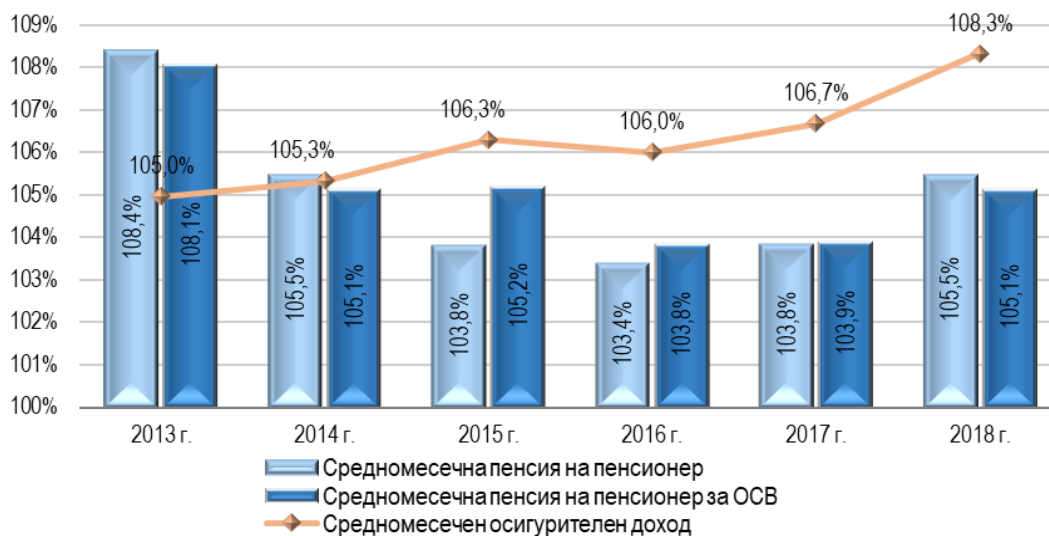
Върху нарастването на средния размер пенсия на пенсионер влияние оказват и по-високите основни размери на новоотпуснатите пенсии, в сравнение с размерите на прекратените през годината.

Новоотпуснатите пенсии през 2018 г. са със *среден основен размер* – 333,86 лв., който е с 15,21 лв. или с 4,8% по-висок спрямо предходната година. *Средният основен размер на прекратените пенсии* през 2018 г. е 285,61 лв. и в сравнение с 2017 г., когато е бил 265,30 лв., се наблюдава повишение с 20,31 лв. или със 7,7%.

С най-висок среден размер са *новоотпуснатите пенсии за ОСВ от фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“* – 658,84 лв., а останалите лица, придобили право на пенсия за осигурителен стаж и възраст са с основен размер от 406,03 лв. С доста под средния размер са *новоотпуснатите трудови пенсии за инвалидност поради общо заболяване* – 241,58 лв. и за *инвалидност поради трудова злополука и професионална болест* – 238,75 лв.

Броят на прекратените пенсии през 2018 г. е 114 861 и намалява с 3,0% спрямо предходната година (118 397 бр. за 2017 г.).

Друга причина за нарастването на средния размер пенсия на пенсионер е ежегодното преизчисляване на размерите на голяма част от пенсиите с осигурителен стаж и осигурителен доход, придобити след пенсиониране. *Изменените пенсии* през 2018 г. са 274 144 бр. (261 994 бр. за 2017 г.), от които 270 015 лични и 4 129 наследствени. *Новият им среден размер* е 420,10 лв. при стар размер – 375,68 лв., или с 44,42 лв. по-висок.

Фигура № 23 : Изменение на средномесечните размери на осигурителния доход и на пенсиите спрямо предходна година, за периода 2013 – 2018 г.

Пенсионерите, които получават *пенсия в минимален размер* и получават само нея към 31 декември 2018 г. са 779 182 души и представляват 36,1% от общия брой пенсионери към тази дата. В сравнение с броя им към 31 декември 2017 г., когато са били 797 678, те са с 18 496 (с 2,3%) пенсионери по-малко, а дялът им е намалял с 0,7 п.п.

Към 31 декември 2018 г. *пенсионерите с месечен размер на първата пенсия, приравнен на минималния размер за съответния вид*, са 631 096 лица, а разликата между изплащания и действителния размер е 35 266,4 хил. лв. месечно. За сравнение, през 2017 г. броят на пенсионерите с месечни размери на пенсиите, приравнени на минималния е бил 655 857 лица, а месечният разход за изплащане на разликата между двата размера – 35 285,6 хил. лв. месечно.

Максимален размер от 910 лв. към 31 декември 2018 г. получават 65 876 (53 756 бр. за 2017 г.) пенсионери с първи пенсии, чийто действителен размер надвишава изплащания, като разликата между действителния и изплащания размер е 14 960,9 хил. лв. (11 582,0 хил. лв. за 2017 г.). Ако към тях се прибавят пенсионерите, които получават повече от една пенсия и сборът им е ограничен на максималния размер, броят им става 66 459 пенсионери, като разликата между действителния и изплащания размер е 15 122,3 хил. лв. месечно. Те заемат дял от 3,1% (2,5% за 2017 г.) от общия брой пенсионери.

Таблица № 22 : Разходи за пенсии

ПОКАЗАТЕЛИ	2018 г.		2017 г.	% изпълнение през 2018 г. спрямо:	
	ПЛАН – ЗБДОО (хил. лв.)	ОТЧЕТ (хил. лв.)	ОТЧЕТ (хил. лв.)	ЗБДОО План 2018 г.	Отчет за 2017 г.
ПЕНСИИ	9 454 366,4	9 455 890,5	9 007 188,3	100,0	105,0
Пенсии за сметка на държавното обществено осигуряване, в т.ч.:	9 146 635,4	9 173 574,9	8 715 420,8	100,3	105,3
Пенсии за трудова дейност и добавките към тях	8 388 783,7	8 332 532,5	7 888 744,6	99,3	105,6
Пенсии за лицата по чл. 69 от КСО и добавките към тях	757 851,7	738 976,1	724 037,6	97,5	102,1
Еднократни допълнителни суми към пенсиите – общо за периода 2013 – 2017 г.	–	1 742,8	1 975,4	–	88,2
Еднократна допълнителна сума към пенсиите за м. IV.2018 г.	–	49 495,3	52 028,2	–	95,1
Еднократна допълнителна сума към пенсиите за м. XII.2018 г.	–	50 828,3	48 634,9	–	104,5
Пенсии за сметка на държавния бюджет, в т. ч.:	307 731,0	282 315,6	291 767,5	91,7	96,8
Пенсии за военна и гражданска инвалидност, социални пенсии за старост и инвалидност и др.	295 262,2	271 462,0	279 997,1	91,9	97,0
Добавки към пенсиите на ветераните от войните и на ветераните-инвалиди от Отечествената война, както и на наследниците получаващи наследствена пенсия за загиналите в Отечествената война	2 646,6	2 094,1	2 894,0	79,1	72,4
Добавки към пенсиите на репресираните лица по чл. 9 от ЗПГРПЛ	9 817,1	8 755,2	8 872,3	89,2	98,7
Добавки по чл. 4 от Закона за уреждане на някои трудови и осигурителни права на български граждани	5,2	4,4	4,1	85,5	109,1
Капиталов трансфер за прехвърляне на пенсионни права към пенсионните схеми на ЕС, ЕЦБ и ЕИБ	1 500,0	619,7	1 039,8	41,3	59,6
ОБЩО РАЗХОДИ ЗА ПЕНСИИ:	9 455 866,4	9 456 510,2	9 008 228,1	100,0	105,0

Без еднократните непланирани допълнителни суми към пенсиите за м. април и м. декември 2018 г., изразходваните средства за пенсии са с 98 799,5 хил. лв. или с 1,0 на сто по-малко от планираните. Дължи се на по-ниския отчетен среден брой на пенсионерите спрямо заложения в ЗБДОО за 2018 г. (със 7 699 пенсионери), като намалението е преди всичко в резултат на по-ниския спрямо планирания отчетен брой на пенсионерите с пенсия за инвалидност поради общо заболяване. Върху броя на пенсионерите с пенсии за инвалидност влияние оказаха измененията в Наредбата за медицинската експертиза, приети в началото на м. август 2018 г. и по конкретно промяната отнасяща се до определянето на процента на трайно намалена работоспособност (вида и степента на увреждането) при наличие на множествени увреждания. В периода след влизане в сила на измененията в Наредбата до края на годината се отчита значителен спад на броя на новоотпуснатите пенсии за инвалидност поради общо заболяване и на социалните пенсии за инвалидност, като в същото време е налице покачване на броя на прекратените пенсии поради причината, че лицата са загубили минимално необходимия процент трайно намалена работоспособност или вид и степен на увреждането, които дават право на пенсия.

И през 2018 г. продължава тенденцията разходите за изплащане на пенсиите да нарастват спрямо предходната година, въпреки намалението на броя им. По-високите разходи за пенсии са вследствие на реализираните през годината политики, оказващи влияние върху размерите им, както и на по-високите средни размери на новоотпуснатите пенсии от тези на прекратените и високия брой на изменените пенсии с допълнителен осигурителен стаж и/или доход след пенсиониране.

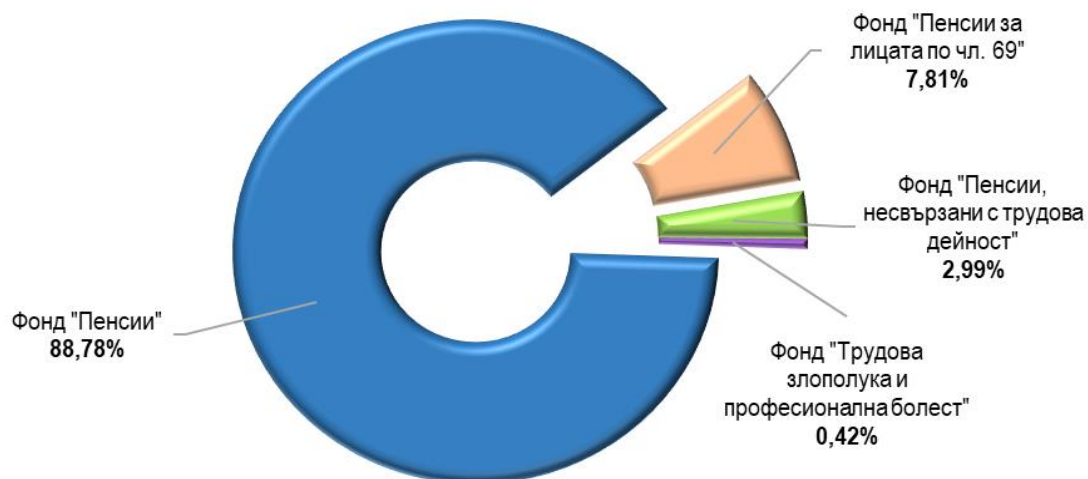
- *Разходите за пенсии и добавки към тях за сметка на ДОО са 9 173 574,9 хил. лв. и представляват 97,0% от всички разходи за пенсии през годината. Спрямо планираните 9 146 635,4 хил. лв. са изразходвани с 26 939,5 хил. лв. (с 0,3%) повече, а в сравнение с 2017 г. – с 458 154,1 хил. лв. (с 5,3%) повече. При пенсиите за трудова дейност и*

добавките към тях, които възлизат на 8 332 532,5 хил. лв.¹⁴, изпълнението на плана е 99,3% или с 56 251,3 хил. лв. по-малко, а спрямо предходната година – 105,6% или превишение с 443 787,8 хил. лв. При средствата за *пенсии на лицата по чл. 69 от КСО и добавките към тях*, изпълнението на плана е 97,5% или с 18 875,6 хил. лв. по-малко, а спрямо предходната година – 102,1% или превишение с 14 938,5 хил. лв. По-ниският разход спрямо планирания за тази категория лица се дължи на по-малкия брой пенсионери с новоотпуснати пенсии, който е почти 2,3 пъти по малък в сравнение с 2017 г. През 2018 г. броят на пенсионерите с новоотпуснати пенсии е 811, докато през предходната година пенсии са отпуснати на 1 861 лица.

- *За изплащане на пенсии и добавки за сметка на държавния бюджет* са изразходвани 282 315,6 хил. лв. с дял от 3,0% от всички разходи за пенсии. Те са с 25 415,4 хил. лв. по-малко от предвидените и с 9 451,8 хил. лв. по-малко спрямо 2017 г.
  - За изплащане на пенсии за *военна и гражданска инвалидност, социални пенсии за старост и инвалидност, персонални пенсии, пенсии по отменени закони, които вече не се отпускат, но продължават да се изплащат на правоимащите лица и др.*, са извършени разходи в размер на 271 462,0 хил. лв. Изпълнението на плана е 91,9%, а в сравнение с предходната година са изразходвани с 3,0% по-малко средства. По-ниският разход спрямо същия за предходната година се дължи на същественото намаление на броя на социалните пенсии за инвалидност, които се получават в размер 25 на сто. Към 31 декември 2018 г. техният брой е 337 216 и спрямо края на 2017 г. е намалял с 32 952 (с 8,9%).
  - Изплатената сума за *добавки към пенсията на ветераните от войните и на ветераните-инвалиди от Отечествената война*, както и на техни наследници е 2 094,1 хил. лв. Разходите са с 552,5 хил. лв. по-малко спрямо планираната сума и с 800,0 хил. лв. по-малко от тези през 2017 г. Към 31 декември 2018 г. са изплатени 1 209 бр. (1 756 бр. в края на 2017 г.) добавки от този вид.
  - Средствата, изплатени за *добавки по чл. 9 от Закона за политическа и гражданска реабилитация на репресирани лица* са в размер на 8 755,2 хил. лв., което е с 1 061,9 хил. лв. по-малко от планираните и със 117,1 хил. лв. по-малко от отчетените през 2017 г. Средният брой на добавките за репресирани лица през 2018 г. е 8 651 (9 007 бр. за 2017 г.), а средният им месечен размер е 84,34 лв. (82,09 лв. за 2017 г.).

В съответствие с Наредбата за прехвърляне на пенсионни права от и към пенсионните схеми на Европейския съюз, на Европейската централна банка и на Европейската инвестиционна банка, през 2018 г. има извършени капиталови трансфери за прехвърляне на пенсионни права в размер на 619,7 хил. лв., съответстващи на средна прехвърлена сума от 28,2 хил. лв. за 22 лица.

¹⁴ Включва разхода за пенсии за трудова дейност от фонд „Пенсии“ и фонд „Трудова злополука и професионална болест“ и добавките към тях.

Фигура № 24 : Структура на разходите за пенсии по фондове в консолидирания бюджет на ДОО през 2018 г.

II. РАЗХОДИ ЗА ОБЕЗЩЕТЕНИЯ И ПОМОЩИ ПО КСО

Следващата по значимост и големина група разходи в консолидирания бюджет на ДОО след разходите за пенсии са тези за изплащане на *социалноосигурителни обезщетения и помощи*. Техният дял е 14,4% от общите разходи по Консолидирания бюджет на ДОО през 2018 г.

Планираните разходи за социални обезщетения и помощи в Закона за бюджета на ДОО за 2018 г. са 1 488 215,8 хил. лв. Отчетени са 1 612 140,4 хил. лв. или изразходваните средства са със 123 924,6 хил. лв. (с 8,3%) повече спрямо плана.

Средствата за социални обезщетения и помощи през 2018 г. са със 138 237,1 хил. лв. (или с 9,4%) повече от тези през 2017 г., когато са били 1 473 903,3 хил. лв.

Разходите за парични обезщетения и помощи, изплащани от ДОО, зависят от броя на изплатените обезщетения, размера на среднодневното парично обезщетение на едно осигурено лице и броя на изплатените работни дни.

Таблица № 23 : Разходи за парични обезщетения и помощи, изплащани от ДОО

ПОКАЗАТЕЛИ	2018 г.				2017 г.		% изпълнение през 2017 г. спрямо	
	ПЛАН – ЗБДОО		ОТЧЕТ		ОТЧЕТ		ЗБДОО План 2018 г.	Отчет за 2017 г.
	хил. лв.	структура (%)	хил. лв.	структура (%)	хил. лв.	структура (%)		
Парични обезщетения общо, в т.ч.:	1 467 187,0	98,6	1 591 972,3	98,7	1 453 845,2	98,6	108,5	109,5
- временна неработоспособност и трудоустрояване	515 041,0	35,1	557 001,6	35,0	508 867,3	35,0	108,1	109,5
- временна неработоспособност поради ТЗПБ	10 544,1	0,7	9 163,4	0,6	8 567,9	0,6	86,9	107,0
- бременност, раждане и отглеждане на дете	545 229,5	37,2	594 444,6	37,3	542 328,9	37,3	109,0	109,6
- безработица	396 372,4	27,0	431 362,7	27,1	394 081,1	27,1	108,8	109,5
Помощи общо, в т.ч.:	21 028,8	1,4	20 168,1	1,3	20 058,2	1,4	95,9	100,5
- за профилактика и рехабилитация	18 318,9	87,1	17 953,6	89,0	17 911,7	89,3	98,0	100,2
- еднократни помощи при смърт	2 705,9	12,9	2 213,7	11,0	2 144,8	10,7	81,8	103,2
- за инвалидност поради общо заболяване	4,0	0,0	0,8	0,0	1,6	0,0	20,0	0,0
Парични обезщетения и помощи общо:	1 488 215,8	100,0	1 612 140,4	100,0	1 473 903,3	100,0	108,3	109,4

Разходите за парични обезщетения по КСО, разпределени по видове са както следва:

1. *Разходите за парични обезщетения за временна неработоспособност поради общо заболяване, нетрудова злополука, гледане на болен член от семейството и карантина и трудоустрояване при временно намалена работоспособност* са с най-висок относителен дял в структурата на паричните обезщетения за 2018 г. – 35,0%. Изплатени са 557 001,6 хил. лв., като е налице преразход спрямо плана с 41 960,7 хил. лв. (с 8,1%). Спрямо 2017 г. е отчетено нарастване с 9,5%, а в абсолютна сума – с 48 134,3 хил. лв.

- *За обезщетения за временна неработоспособност поради общо заболяване*, които са най-значимият разход в тази група, са изразходвани 462 946,6 хил. лв. или с 39 132,2 хил. лв. (с 9,2%) повече от планираните. По-висок е разходът за този вид обезщетения не само спрямо плана, но и спрямо предходната година (с 41 580,8 хил. лв. или с 9,9%).
- Превишение спрямо плана и спрямо отчета за 2017 г. отбелязват и разходите за обезщетения за *временна неработоспособност поради нетрудова злополука*, които за 2018 г. са 77 100,6 хил. лв. Увеличението над планираната сума е с 6,1% (с 4 401,6 хил. лв.) и с 6,2% (с 4 472,7 хил. лв.) в сравнение с предходната година.
- По-малко средства от планираните са изразходвани за обезщетения за *временна неработоспособност поради гледане на болен член от семейството и карантина* – 16 910,6 хил. лв. (с 1 521,8 хил. лв. или с 8,3% по-малко). Спрямо изразходваната сума за предходната година обаче се отчита превишение от 2 083,5 хил. лв.
- За обезщетения за *трудоустрояване при временно намалена работоспособност* изплатената сума е 43,8 хил. лв., която е с 53,9% или с 51,3 хил. лв. под планираната. Намаление се отчита и в сравнение с предходната година – с 5,8% (с 2,7 хил. лв.).

Запазва се тенденцията от последните няколко години по отношение нарастването на броя на изплащаните обезщетения за временна неработоспособност и респективно на разходите за тях (фигура № 25). Като основни причини за нарастването на разходите могат да се посочат:

- ✓ Трайната тенденция на нарастване на броя на лицата, на които през съответната година е изплатено поне едно парично обезщетение за временна неработоспособност. Увеличение се отчита, както на броя на лицата с парични обезщетения за временна неработоспособност поради общо заболяване, така също и на тези с обезщетения за гледане на болен член на семейството и карантина и за нетрудови злополуки;
- ✓ Нарастването на броя както на издадените „първични“ болнични листове, така и на продълженията на болнични листове, по които от ДОО е изплатено поне едно парично обезщетение за временна неработоспособност поради общо заболяване;
- ✓ Ръстът на осигурителния доход, върху който се осигуряват лицата във фонд „Общо заболяване и майчинство“, и който служи за база при изчисляването на обезщетенията, вследствие на което ежегодно се увеличава и средният начислен размер на едно лице с обезщетение за временна неработоспособност.

Фигура № 25 : Динамика на разходите и на броя на паричните обезщетения за временна неработоспособност за периода 2013 – 2018 г.

2. Изплатените средства за парични обезщетения за *временна неработоспособност поради трудова злополука или професионална болест* са 9 163,4 хил. лв., като е реализирана икономия спрямо плана в размер на 1 380,7 хил. лв. Спрямо 2017 г. разходите за този вид обезщетения са с 595,5 хил. лв. повече.

3. Разходите за парични обезщетения за майчинство (*бременност и раждане, отглеждане на дете до 2-годишна възраст, осиновяване на дете до 5-годишна възраст¹⁵ и трудоустрояване поради бременност и кърмене или напреднал етап на лечение ин-витро*) през 2018 г. са в размер на 594 444,6 хил. лв., като са по-високи в сравнение с плана за годината с 49 215,1 хил. лв. (с 9,0%) и с 52 115,7 хил. лв. (с 9,6%) от отчетените през 2017 г.

- За парични обезщетения за *бременност и раждане* са изразходвани 416 205,0 хил. лв. и е налице преразход спрямо плана в размер на 29 273,3 хил. лв. (със 7,6%). През 2018 г. броят на родените деца е 62 576, при 64 359 бр. през 2017 г. Въпреки по-малкия брой на родените деца спрямо предходната година, се отчита нарастване на разходите за този вид обезщетения спрямо 2017 г. – със 7,9%.
- За обезщетения за *отглеждане на дете до 2-годишна възраст* са изплатени 176 871,7 хил. лв. които са с 19 143,6 хил. лв., или с 12,1% над планираните, а в сравнение с предходната година е налице увеличение на изплатената сума с 13,1%.
- През 2018 г. са изплатени 1 977 броя парични обезщетения за *осиновяване на дете до 5-годишна възраст*, а разходите за тях възлизат на 1 368,0 хил. лв. В сравнение с предходната година, когато са били изплатени 697 броя обезщетения в размер на 443,3 хил. лв. се наблюдава съществено нарастване на техния брой и на изразходваните средства. Дължи се на влезлите в средата на годината (от 1 юли 2018 г.) промени в режима на изплащане на паричните обезщетения за осиновяване на дете с които се създаде възможност за всички осиновители на дете до 5-годишна възраст да ползват отпуск за период от 365 дни от деня на предаването на детето за осиновяване, но не по-късно от навършване на 5-годишната му възраст и да получат обезщетение от ДОО.

¹⁵ Обезщетение при осиновяване на дете от 2- до 5-годишна възраст по чл. 53а от КСО (в сила до 30.06.2018 г.), след това от 01.07.2018 г. се променя на обезщетение при осиновяване на дете до 5-годишна възраст.

- В тази група са включени и разходите за парични обезщетения за *трудоустройство поради бременност и кърмене или напреднал етап на лечение ин-витро*. От предвидените за 2018 г. 4,2 хил. лв., не са изразходвани никакви средства.

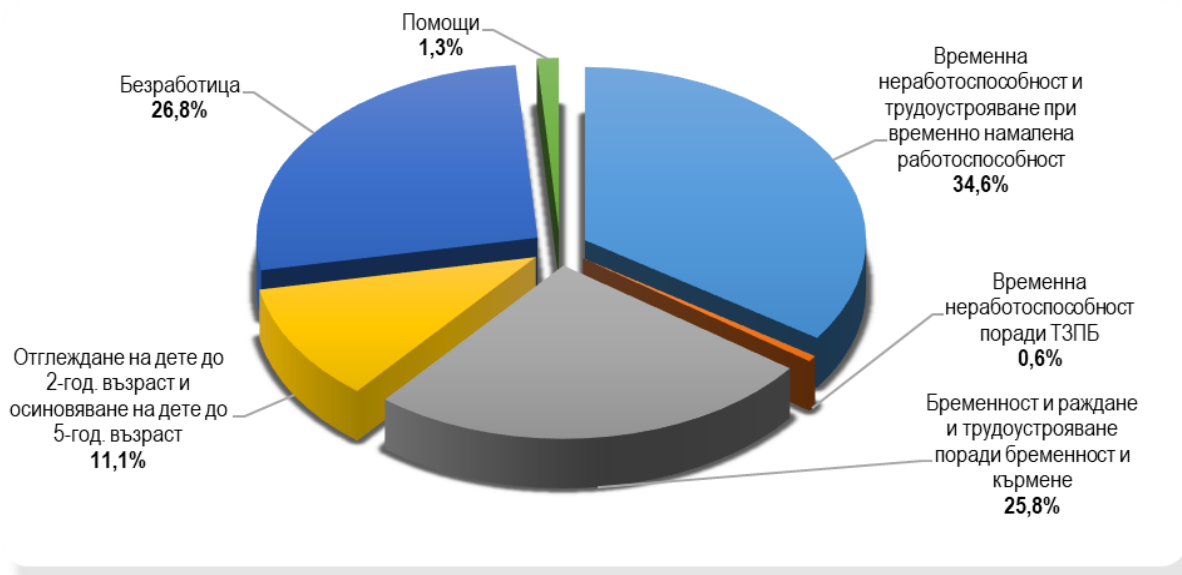
4. Отчетените разходи за обезщетения и помощи за безработни за годината са 431 362,7 хил. лв. и представляват 27,1% от разходите за обезщетения. Спрямо плана се отчита преразход с 34 990,3 хил. лв. (8,8%), който се дължи на изместване на броя на лицата с право на парично обезщетение за безработица от по-ниско доходните групи към лица с по-високи доходи, в резултат на увеличение броя на лицата с изплатени обезщетения по Европейски регламенти. От общите разходи за този вид обезщетения – 429 717,4 хил. лв. са за обезщетения за безработица по КСО, 73,2 хил. лв. са за обезщетения по Закона за отбраната и въоръжените сили на РБ и 1 572,1 хил. лв. за еднократни парични суми на безработни лица, които желаят да започнат стопанска дейност на основание чл. 47 от Закона за насърчване на заетостта. В сравнение с предходната година разходите за изплащане на обезщетения на безработни лица са с 37 281,6 хил. лв. (9,5%) повече.

Разходите за парични помощи по КСО са:

1. За *дейността по профилактика и рехабилитация*¹⁶ на осигурените лица са изразходвани 17 953,6 хил. лв., при планирани 18 318,9 хил. лв. Отчетените средства са с 365,3 хил. лв. (с 2,0%) по-малко от планираните и с 41,9 хил. лв. (с 0,2%) повече от изплатените през предходната година.

2. За *еднократни помощи при смърт* са изразходвани 2 213,7 хил. лв. и е реализирана икономия спрямо плана в размер на 492,2 хил. лв. (с 18,2%). Спрямо предходната година е налице нарастване на разходите с 68,9 хил. лв. (с 3,2%).

3. През 2018 г. са изплатени *парични помощи за инвалидност, когато няма основание за отпускане на пенсия*, на стойност 0,8 хил. лв.

Фигура № 26 : Структура на изплатените парични обезщетения и помощи от ДОО през 2018 г.

¹⁶ Виж на стр. 53 размера на предвидените в ЗБДОО за 2018 г. средства за профилактика и рехабилитация и разпределението им според източника на финансиране и нормативното основание.

III. РАЗХОДИ ЗА ПРОГРАМИ, ДЕЙНОСТИ И СЛУЖБИ ПО СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ, ПОДПОМАГАНЕ И ЗАЕТОСТ

Разходите за програми, дейности и служби по социално осигуряване, подпомагане и заетост за 2018 г. са в размер на 110 138,3 хил. лв. и представляват 1,0% от общите разходи на консолидирания бюджет на ДОО. Спрямо плана са усвоени 96,7% и е реализирана икономия от 3 805,4 хил. лв.

В тях са включени и изплатените, но непланирани 421,9 хил. лв. за програми за временна заетост (399,4 хил. лв.) и други служби и дейности по социално осигуряване, подпомагане и заетост (22,5 хил. лв.).

За службите по социално осигуряване са изразходвани 109 716,4 хил. лв., като спрямо плана е реализирана икономия от 4 227,3 хил. лв. (3,7%), по-конкретно в:

- Заплати и други възнаграждения и плащания на персонала и осигурителни вноски върху тях – икономия от 642,9 хил. лв. (1,0 на сто) спрямо плана. През 2018 г. Националният осигурителен институт е изпълнявал дейността по администриране на социалното осигуряване с планова щатна численост от 3 467 служители, от които 903 наети по трудови правоотношения и 2 564 – по служебни правоотношения. Средносписъчният брой на заетите служители по основен щат в администрацията на Националния осигурителен институт към 31 декември 2018 г. е 3 353 служители, от които 893 служители по трудови правоотношения и 2 460 по служебни правоотношения;
- Издръжка – икономия от 2 643,9 хил. лв. (6,0 на сто) спрямо плана. По-значителна икономия на разходите спрямо плана се наблюдава при разходите за външни услуги с 1 212,5 хил. лв. по-малко (с 3,3 на сто), за материали – с 620,9 хил. лв. по-малко (с 24,7 на сто) и за постелен инвентар и облекло – с 13,1 хил. лв. по-малко (с 34,5 на сто);
- Капиталови разходи – икономия от 816,3 хил. лв. (12,2 на сто) спрямо плана:
  - По „Основен ремонт на дълготрайни материални активи“ отчетените средства са с 38,0 хил. лв. по-малко (с 6,8 на сто) спрямо плана.
  - По „Придобиване на ДМА“ отчетените средства са с 656,6 хил. лв. по-малко (с 13,9 на сто) спрямо плана.
  - По „Придобиване на нематериални дълготрайни активи“ отчетените средства са със 121,4 хил. лв. по-малко (с 10,4 на сто) спрямо плана.
  - По „Придобиване на земя“ отчетените средства са с 0,3 хил. лв. по-малко (с 0,1 на сто) спрямо плана.
- При изразходваните суми за платени данъци, такси и административни санкции и разходи за членски внос и участие в нетърговски организации и дейности реализираната икономия е в общ размер от 124,2 хил. лв.

Както се вижда от следващата фигура, разходите за издръжка на службите по социално осигуряване, като дял от общите разходи в консолидирания бюджет на ДОО за периода 2013 – 2018 г. са под един процент.

Фигура № 27 : Динамика на дела на разходите за издръжка на администрацията на НОИ от разходите в консолидирания бюджет на ДОО за периода 2013 – 2018 г.

В общите разходи са включени и разходите за отбрана и сигурност, като през годината са изплатени *90,1 хил. лв.*, което е *67,2%* от планираните средства.

Предоставени трансфери от ДОО

За уреждане на законово установени обществени отношения с други институции и фондове през 2018 г. от средствата на Държавното обществено осигуряване са предоставени следните трансфери:

- На *Агенцията за социално подпомагане* за помощно-технически средства, свързани с увреждания на осигурени лица – *3 146,3 хил. лв.* (*99,9%* от планираните). Предоставеният трансфер от НОИ за АСП е изразходван за:
  - помощно-технически средства, свързани с увреждането, на основание чл. 24, т. 5 от КСО – *347,4 хил. лв.*;
  - осигуряване с помощно-технически средства по чл. 26, т. 4 от КСО – *2 798,9 хил. лв.*
- На фонд „*Условия на труд*“ – *2 988,1 хил. лв.* (*74,7%* от плана) за мероприятия, свързани с превенция на трудови злополуки и професионални болести. Изразходването на средствата, на база получената информация от фонда за целевото използване на предоставените трансфери, е както следва:
  - *2 397,5 хил. лв.*, за извършване на мероприятия, свързани с предотвратяване на трудови злополуки и професионални болести, съгласно чл. 24, т. 3 от КСО;
  - *590,6 хил. лв.* за мероприятия, свързани с диагностика на професионални болести, съгласно чл. 24, т. 4 от КСО.
- На *бюджетни организации за профилактика и рехабилитация на правоимащи лица* – *1 784,2 хил. лв.*;
- На *Министерство на транспорта, информационните технологии и съобщенията* – *42,7 хил. лв.* (*17,1%* от планираните) за извършен одит от „Делойт одит“ ООД за действително направени нетни разходи от извършване на обществена услуга по изплащане на пенсиите от „Български пощи“ ЕАД.

ДЕФИЦИТ / ИЗЛИШЪК

Дефицитът по фондовете на ДОО се финансира с трансфер от държавния бюджет, който се отчита по бюджета на НОИ.

В изпълнението на бюджетите на отделните фондове през 2018 г. се отчете следното¹⁷:

- Фонд „Пенсии“ – при планиран дефицит от 3 921 387,2 хил. лв. е отчетен дефицит от 3 793 865,1 хил. лв., или по-нисък със 127 522,1 хил. лв.;
- Фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“ – при планиран дефицит от 81 610,2 хил. лв. е отчетен дефицит от 47 965,3 хил. лв., или по-нисък с 33 644,9 хил. лв.;
- Фонд „Пенсии, несвързани с трудова дейност“, който по план е с дефицит от 14,1 хил. лв., завършва с остатък от 25 396,8 хил. лв.;
- Фонд „Трудова злополука и професионална болест“ при планиран излишък от 132 446,1 хил. лв. е отчетен излишък от 193 325,3 хил. лв., или по-голям с 60 879,2 хил. лв.;
- Фонд „Общо заболяване и майчинство“ при планиран недостиг от 105 188,3 хил. лв. е отчетен недостиг от 158 941,8 хил. лв. или с 53 753,5 хил. лв. над планирания;
- Фонд „Безработица“ – при планиран дефицит от 124 855,3 хил. лв., е отчетен дефицит от 150 644,7 хил. лв.;
- По бюджета на НОИ (като общ административен фонд) при планиран излишък в края на периода от 4 100 609,0 хил. лв. е отчетен излишък от 3 931 875,3 хил. лв., или със 168 733,7 хил. лв. под планирания.

Дефицитите по фондовете на ДОО в рамките на консолидирания бюджет се финансират с излишъка по бюджета на НОИ.

Общият финансов резултат е равен на наличността в края на периода по отчета на консолидирания бюджет на държавното обществено осигуряване (335,4 хил. лв. – остатък по валутните сметки на НОИ).

¹⁷ По-пълна информация за крайния резултат по всеки от осигурителните фондове се съдържа в частта „Бюджет на фондовете на ДОО“.

Таблица № 24 : Изпълнение на консолидирания бюджет на ДОО

ПОКАЗАТЕЛИ	2018 г.		2017 г.	% изпълнение през 2018 г. спрямо:	
	ПЛАН – ЗБДОО (хил. лв.)	ОТЧЕТ (хил. лв.)	ОТЧЕТ (хил. лв.)	ЗБДОО План 2018 г.	Отчет за 2017 г.
ПРИХОДИ И ТРАНСФЕРИ – ВСИЧКО	11 067 344,2	11 186 077,8	10 580 846,6	101,1	105,7
1. Осигурителни вноски	6 517 626,3	6 772 399,8	5 914 007,3	103,9	114,5
Вноски за работници и служители от работодатели	3 984 177,2	4 163 552,3	3 645 715,6	104,5	114,2
Вноски от работници и служители (лична вноска)	2 216 818,7	2 281 106,8	1 992 042,4	102,9	114,5
Вноски от самоосигуряващи се лица	306 543,2	297 539,6	254 792,3	97,1	116,8
Осигурителни вноски по чл. 4б, чл. 4в и чл. 157, ал. 7 от КСО	8 087,2	25 634,6	19 105,3	317,0	134,2
Главница по ревизионни актове за начет в приход на ДОО от НАП	2 000,0	4 566,6	2 351,8	228,3	194,2
2. Неданъчни приходи	55 692,5	121 979,7	110 087,2	219,0	110,8
Приходи и доходи от собственост	6 840,0	6 115,8	6 294,6	89,4	97,2
Глоби, санкции и наказателни лихви	22 600,0	22 771,8	26 822,2	100,8	84,9
Други приходи	26 252,5	93 092,1	76 970,4	354,6	120,9
3. Внесени ДДС и други данъци върху продажбите	-1 065,0	-1 026,3	-1 047,5	96,4	98,0
4. Получени трансфери от централния бюджет за ДОО	308 781,1	329 596,5	367 983,9	106,7	89,6
5. Получен допълнителен трансфер от централния/държавния бюджет за покриване на недостига от средства	4 186 309,3	3 958 469,2	4 185 655,9	94,6	94,6
6. Трансфери от МТСП по програми за насърчаване на заетост	-	399,2	339,7	-	117,5
7. Трансфери от МТСП за фонд „Условия на труд“	-	19,3	10,6	-	181,7
8. Трансфери за поети осигурителни вноски и данъци	-	4 240,4	3 809,5	-	111,3
РАЗХОДИ И ТРАНСФЕРИ – ВСИЧКО	11 067 344,2	11 186 897,3	10 566 251,3	101,1	105,9
1. Разходи	11 058 160,0	11 178 879,0	10 558 597,9	101,1	105,9
1.1. Пенсии	9 455 866,4	9 456 510,2	9 008 228,1	100,0	105,0
Пенсии за сметка на държавното обществено осигуряване, в т. ч.:	9 146 635,4	9 173 574,9	8 715 420,8	100,3	105,3
- Пенсии за трудова дейност, наследствени пенсии и добавките към тях	8 388 783,7	8 332 532,5	7 888 744,6	99,3	105,6
- Пенсии на лицата по чл. 69 от КСО и добавките към тях	757 851,7	738 976,1	724 037,6	97,5	102,1
- Еднократна допълнителна сума към пенсиите - общо за периода 2013 – 2018 г.	-	102 066,4	102 638,6	-	99,4
Пенсии за сметка на държавния бюджет, в т. ч.:	307 731,0	282 315,6	291 767,5	91,7	96,8
- Пенсии за военна и гражданска инвалидност, социални пенсии за старост и инвалидност и др.	295 262,2	271 462,0	279 997,0	91,9	97,0
- Добавки към пенсиите на ветераните от войните и на ветераните-инвалиди от Отчествената война, както и на наследниците получаващи наследствена пенсия за загиналите в Отчествената война	2 646,6	2 094,1	2 894,0	79,1	72,4
- Добавки към пенсиите на репресираните лица по чл. 9 от ЗПГРРЛ	9 817,1	8 755,2	8 872,3	89,2	98,7
- Добавки по чл. 4 от Закона за уреждане на някои труд. и осиг. права на български граждани	5,2	4,4	4,1	85,5	109,1
Капиталов трансфер за прехвърляне на пенсионни права към пенс. схеми на ЕС, ЕЦБ и ЕИБ	1 500,0	619,7	1 039,8	41,3	59,6
1.2. Социални помощи и обезщетения	1 488 215,8	1 612 140,4	1 473 903,3	108,3	109,4
Обезщетения за временна неработоспособност поради общо заболяване, нетрудова злополука, гледане на болен член от семейството и карантина	514 945,9	556 957,8	508 820,8	108,2	109,5
Обезщетения за временна неработоспособност поради ТЗПБ	10 544,1	9 163,4	8 567,9	86,9	107,0
Обезщетения за трудоустрояване при временно намалена работоспособност	95,1	43,8	46,5	46,0	94,2
Обезщетения за бременност и раждане, трудоустрояване поради бременност и кърмене, отглеждане на малко дете и осиновяване на дете от 2 до 5 години	545 229,5	594 444,6	542 328,9	109,0	109,6
Обезщетения и помощи за безработни	396 372,4	431 362,7	394 081,1	108,8	109,5
Еднократна помощ при смърт	2 705,9	2 213,7	2 144,8	81,8	103,2
Парични помощи за профилактика и рехабилитация	18 318,9	17 953,6	17 911,7	98,0	100,2
Парични помощи за инвалидност поради общо заболяване, когато няма основание за отпускане на пенсия на осигуреното лице по чл. 11, ал. 3 от КСО	4,0	0,8	1,6	20,0	0,0
1.3. Програми, дейности и служби по социално осигуряване, подпомагане и заетостта	113 943,7	110 138,3	76 459,4	96,7	144,0
Разходи за персонал	62 688,8	62 045,9	56 114,4	99,0	110,6
- Заплати и възнаграждения за персонала	44 968,1	44 687,4	40 473,9	99,4	110,4
- Други възнаграждения и плащания за персонала	3 800,0	3 558,3	3 551,3	93,6	100,2
- Задължителни осигурителни вноски от работодатели	13 920,7	13 800,2	12 089,2	99,1	114,2
Издържка	43 890,0	41 246,1	16 617,8	94,0	248,2
Членски внос и участие в нетърговски организации и дейности	127,4	103,6	111,1	81,4	93,3
Капиталови разходи	6 687,5	5 871,2	2 686,8	87,8	218,5
Програми за временна заетост	-	399,4	339,7	-	117,6
Дейности за предотвратяване на ТЗПБ	-	-	10,6	-	-
Други служби и дейности по социално осигуряване, подпомагане и заетостта	-	22,5	243,7	-	9,2
Платени данъци, такси и административни санкции	550,0	449,6	335,3	81,7	134,1
1.4. Отбрана и сигурност	134,1	90,1	7,1	67,2	1 260,7
2. Предоставени трансфери	9 184,2	8 018,3	7 653,4	87,3	104,8
ДЕФИЦИТ (-), ИЗЛИШЪК (+)	0,0	-819,5	14 595,3	-	-5,6
ФИНАНСИРАНЕ	-	819,5	-14 595,3	-	-5,6
Суми по разчети за поети осигурителни вноски и данъци	-	-6 559,1	-8 691,1	-	75,5
Друго вътрешно финансиране	-	7 168,2	-5 599,8	-	-128,0
Наличност в началото на периода	-	543,8	245,0	-	221,9
Наличност в края на периода	-	335,4	543,8	-	61,7
Преоценка на валутни наличности (нереализирани курсови разлики) (+/-)	-	-2,0	5,6	-	-34,6

БЮДЖЕТ НА ФОНДОВЕТЕ НА ДОО

Бюджетът на държавното обществено осигуряване е разпределен съобразно спецификата на осигурителните рискове, съвкупността на осигурените лица и изискванията на бюджетната класификация в шест осигурителни фонда: 1) „Пенсии“, 2) „Пенсии за лицата по чл. 69“, 3) „Пенсии, несвързани с трудова дейност“, 4) „Трудова злополука и

професионална болест“, 5) „Общо заболяване и майчинство“, 6) „Безработица“, както и бюджетът на НОИ като финансов план за администриране на системата.

ФОНД „ПЕНСИИ“

Бюджетът на фонд „Пенсии“ се формира от приходи, разходи и трансфери от държавния бюджет.

Таблица № 25 : Бюджет на фонд „Пенсии“ за 2018 г.

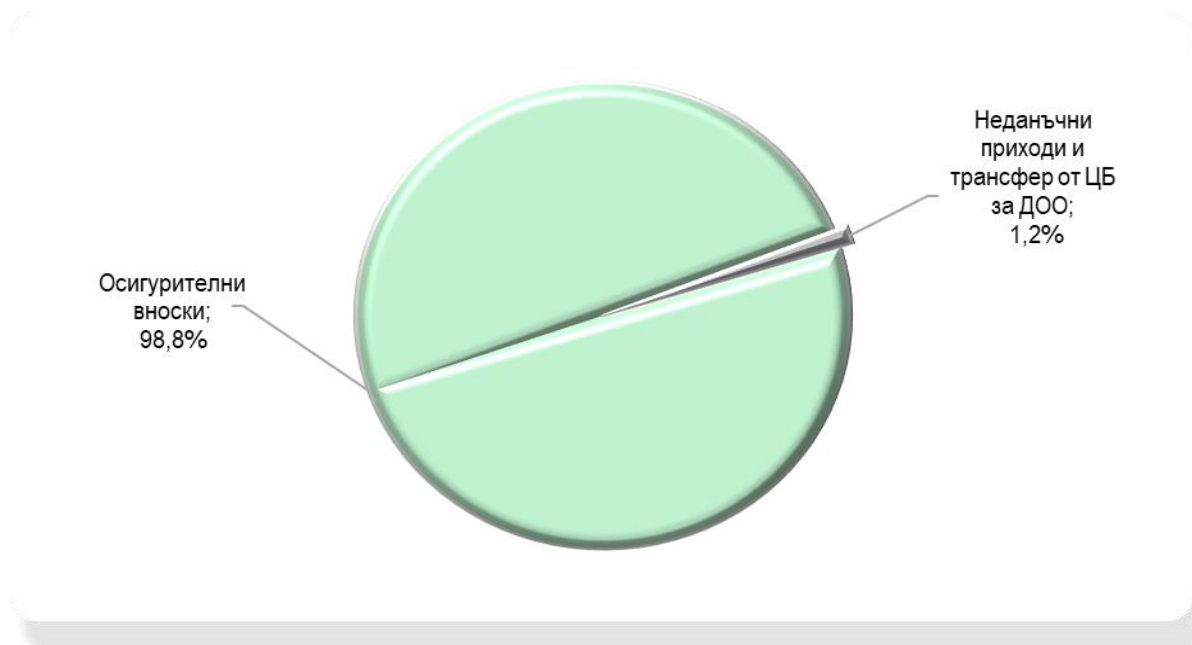
Показатели	ЗБ – План (хил. лв.)	Отчет (хил. лв.)	Изпълнение %
I. ПРИХОДИ И ТРАНСФЕРИ – ВСИЧКО	4 430 014,9	4 602 220,7	103,9
1. Осигурителни приходи	4 403 364,8	4 548 320,2	103,3
2. Неданъчни приходи	26 000,0	39 536,4	-
3. Получени трансфери от централния бюджет за ДОО	650,1	14 364,1	2 209,5
II. РАЗХОДИ И ТРАНСФЕРИ – ВСИЧКО	8 351 402,1	8 396 085,8	100,5
1. Разходи	8 351 402,1	8 396 053,4	100,5
1.1. Пенсии	8 350 768,8	8 395 547,2	100,5
Пенсии за сметка на ДОО	8 349 268,8	8 394 927,5	100,5
Капиталов трансфер за прехвърляне на пенсионни права към пенсионните схеми на ЕС, ЕЦБ и ЕИБ	1 500,0	619,7	41,3
1.2. Социални помощи и обезщетения	633,3	506,2	79,9
2. Предоставен трансфер за профилактика и рехабилитация на правоимащи лица към бюджетни предприятия	-	32,4	-
III. ДЕФИЦИТ (-), ИЗЛИШЪК (+)	-3 921 387,2	-3 793 865,1	96,7

1. *Приходите* в бюджета на фонд „Пенсии“ се набират от:

- Осигурителни вноски от осигурители, осигурени и самоосигуряващи се лица;
- Осигурителни вноски и приходи, предвидени в други закони, за осигуряване за инвалидност поради общо заболяване, старост и смърт;
- Суми от държавния бюджет за провеждане на осигуряването на:
  - държавните служители по Закона за държавния служител;
  - родител (осиновител), съпруг (съпруга) или един от родителите на майката или бащата на лицето с увреждане, които са полагали грижи за лица с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане над 90 на сто, които постоянно се нуждаят от чужда помощ.
- Суми от бюджета на съдебната власт за провеждане на осигуряването на съдиите, прокурорите, следователите, държавните съдебни изпълнители, съдиите по вписванията и съдебните служители, както и членовете на ВСС и инспекторите в инспектората към ВСС;
- Суми от държавния бюджет за време, зачетено за осигурителен стаж при пенсиониране в следните случаи:
  - неработеща майка е гледала дете до 3-годишна възраст;
  - периоди на наборна или мирновременна алтернативна служба;
  - уволненият поради задържане от органите на властта е останал без работа, което впоследствие е установено като неоснователно.
- Трансфери от държавния бюджет, предвидени в Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за съответната година;

- Такси, лихви и дивиденди, дарения и завещания и други източници.

През 2018 г. всички постъпили приходи и трансфери в бюджета на фонд „Пенсии“ са 4 602 220,7 хил. лв., при планирани 4 430 014,9 хил. лв. Изпълнението на приходите възлиза на 103,9% или със 172 205,8 хил. лв. повече от предвидените. Най-значителната част са постъпленията от осигурителни вноски от работодатели, осигурени лица и самоосигуряващи се, които представляват 98,8 на сто от общите приходи. Останалата част (1,2%) са неданъчни приходи и трансфер от държавния бюджет за ДОО.

Фигура № 28 : Структура на приходите във фонд „Пенсии“ през 2018 г.

В бюджета на фонд „Пенсии“ през 2018 г. са постъпили 4 548 320,2 хил. лв. от осигурителни вноски. Изпълнението спрямо плана е 103,3% или със 144 955,4 хил. лв. повече са постъпленията от осигурителни вноски. Задължително осигурени във фонд „Пенсии“ на ДОО са всички лица, получаващи доходи от трудова дейност (без лицата по чл. 69 от КСО). Осигурителната вноска за фонд „Пенсии“ се разпределя между осигурителя и осигуреното лице, а за държавните служители – осигурителните вноски са изцяло за сметка на държавния бюджет. Размерът на осигурителната вноска за фонд „Пенсии“ за 2018 г. се увеличи с един процентен пункт и е 19,8 на сто за родените преди 1 януари 1960 г. и 14,8 на сто за лицата родени след 31 декември 1959 г. За работещите при условията на I или II категория труд и за лицата по чл. 69а, родени преди 1 януари 1960 г., размерът на осигурителната вноска е 22,8 на сто, а за родените след 31 декември 1959 г. – 17,8 на сто. Осигурителната вноска за фонд „Пенсии“ за лицата по чл. 4а от КСО (морските лица) от 01.01.2018 г. е увеличена с два процентни пункта – от 17,8 на сто на 19,8 на сто за родените преди 1 януари 1960 г., и от 12,8 на сто на 14,8 на сто за родените след 31 декември 1959 г., за работещите трета категория труд. Морските лица работещи при условията на I или II категория труд, родени преди 1 януари 1960 г. от 2018 г. се осигуряват с размер на осигурителната вноска – 22,8 на сто, а родените след 31 декември 1959 г. – 17,8 на сто.

Неданъчните приходи включват приходите от универсални и професионални пенсионни фондове на основание § 154 от ПЗР на ЗИД на КСО, § 4б от ПЗР на КСО и чл. 4в от КСО. Това са натрупаните средства в индивидуалните партии на осигурените лица, решили да ги прехвърлят от съответния универсален/ професионален пенсионен фонд във фонд „Пенсии“ на ДОО. За 2018 г. постъпилите акумулирани приходи от осигурителни вноски са в размер на 39 536,4 хил. лв. Изпълнението спрямо плана е 152,1% или с 13 536,4 хил. лв. повече са постъпленията от универсалните и професионалните пенсионни фондове.

За зачитане на осигурителен стаж, на основание чл. 9, ал. 3, т. 3 и ал. 6 и 7 от КСО, са предвидени и усвоени 650,1 хил. лв. трансфер от централния бюджет. Той се отнася за зачитане на стаж за времето, през което родител (осиновител) или съпруг (съпруга) са полагали грижи за инвалиди с трайно намалена работоспособност над 90 на сто, които постоянно се нуждаят от чужда помощ; неработеща майка е гледала дете до 3-годишна възраст; времето през което лицата са останали без работа поради задържане от органите на властта, установено впоследствие като неоснователно, както и периода през който лицето е изпълнявало наборна или мирновременна алтернативна служба.

В получените трансфери от централния бюджет се включват и 13 714,0 хил. лв., от Държавния фонд за гарантиране устойчивост на държавната пенсионна система (ДФГУДПС) или т. нар. „Сребърен фонд“ за фонд „Пенсии“ на ДОО. Това са прехвърлените средства от осигурителни вноски в ДФГУДПС на лицата с отпусната пенсия от фонд „Пенсии“ на ДОО.

2. Разходите в бюджета на фонд „Пенсии“ са за изплащане на:

- Пенсии за сметка на ДОО и добавките към тях (пенсии за осигурителен стаж и възраст, за инвалидност поради общо заболяване и наследствени пенсии);
- Осъвременяване, индексирание и компенсирание на пенсиите и добавките към тях;
- Парични помощи за профилактика и рехабилитация;
- Други разходи, свързани с пенсионното осигуряване.

Разходите и трансферите по бюджета на фонд „Пенсии“ през 2018 г., са в размер на 8 396 085,8 хил. лв. Изпълнението на плана е 100,5% или има преразход от 44 683,7 хил. лв.

Общо разходите за пенсии са 8 395 547,2 хил. лв. или с 44 778,4 хил. лв. повече от планираните. В тях се включват разходи за пенсии и капиталов трансфер за прехвърляне на пенсионни права към пенсионните схеми на Европейския съюз, Европейската централна банка и Европейската инвестиционна банка. Този разход представлява 99,99 на сто от всички разходи на фонда.

Разходите за изплащане само на пенсии са в размер на 8 394 927,5 хил. лв. и са с 45 658,7 хил. лв. повече от планираните. Това са изплатените суми за пенсии за осигурителен стаж и възраст, пенсии за инвалидност поради общо заболяване, добавките към тях и разходът за еднократни допълнителни суми, вкл. и за минали години. Разходите за пенсии, без добавките към тях и без изплатените еднократните допълнителни суми, през 2018 г. са 8 292 861,1 хил. лв. и имат следното разпределение по видове пенсии:

- За пенсии за осигурителен стаж и възраст, включително за пенсии по международни спогодби и пенсии по отменени закони и добавките към тях са изразходвани 6 722 869,9 хил. лв., което представлява 81,1% от разходите за пенсии на фонда;
- За пенсии за инвалидност поради общо заболяване, включително за пенсии по международни спогодби и по отменени закони – 1 569 991,2 хил. лв., или 18,9 от общите разходи.

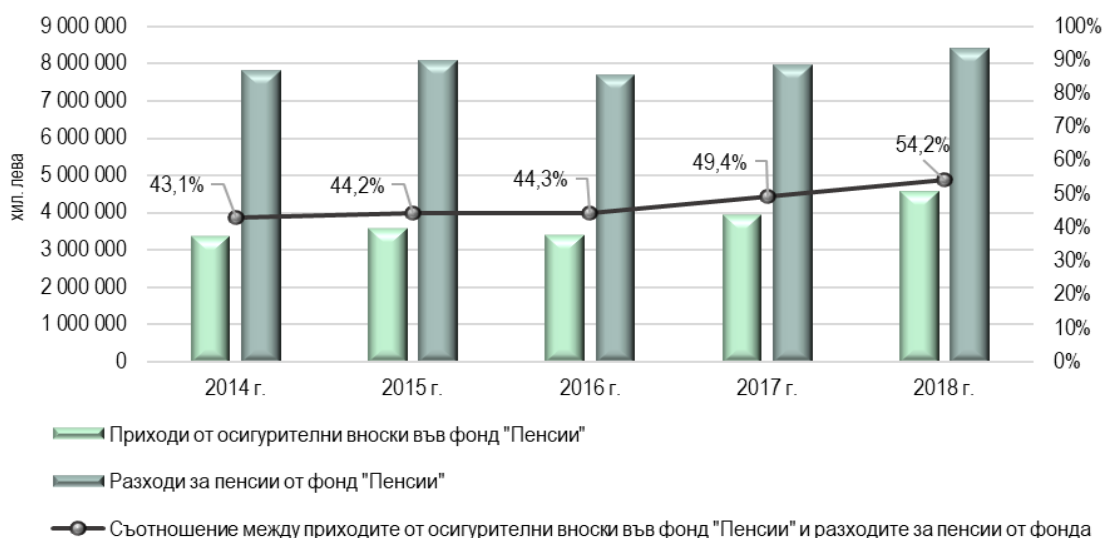
За еднократни допълнителни суми към пенсии за м. април и м. декември 2018 г. и за добавки за минали години са изразходвани 102 066,4 хил. лв.

Извършеният капиталов трансфер за прехвърляне на пенсионни права към пенсионните схеми на Европейския съюз, Европейската централна банка и Европейската инвестиционна банка е в размер на 619,7 хил. лв.

За сметка на фонд „Пенсии“ са изразходвани 506,2 хил. лв. за профилактика и рехабилитация на осигурени лица и е предоставен трансфер в размер на 32,4 хил. лв. за профилактика и рехабилитация на правоимащи лица към бюджетни предприятия.

Планираните през 2018 г. приходи от осигурителни вноски във фонд „Пенсии“ покриват 52,7% от планираните разходи за пенсии от фонда, включително капиталовия трансфер за прехвърляне на пенсионни права. Постъпленията от осигурителни вноски по

отчет са обезпечили 54,2% от направените разходи за пенсии и добавки към тях. Разликата от 1,4 процентни пункта се дължи на постъпилите приходи от осигурителни вноски над планираните (с 3,3%), които компенсират преразхода от 0,5%. На следващата фигура е показано съотношението на постъпилите приходи от осигурителни вноски и извършените разходи за пенсии от фонда за периода 2014 – 2018 г., от която се вижда че приходите от осигурителни вноски обезпечават все по-голям дял от направените разходи за пенсии.

Фигура № 29 : Приходи от осигурителни вноски, покриващи разходите за пенсии от фонд „Пенсии“ на ДОО за периода 2014 – 2018 г.

3. Планираният дефицит на фонд „Пенсии“ е 3 921 387,2 хил. лв., а отчетеният в края на 2018 г. е 3 793 865,1 хил. лв., или със 127 522,1 хил. лв. по-нисък от планирания. По-ниският дефицит е в резултат на постъпилите със 172 205,8 хил. лв. повече приходи и трансфери и на по-високите с 44 683,7 хил. лв. разходи и трансфери.

ФОНД „ПЕНСИИ ЗА ЛИЦАТА ПО ЧЛ. 69“

Бюджетът на фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“ се формира от приходи, разходи и трансфери, предвидени в Закона за бюджета на ДОО за съответната година.

Таблица № 26 : Бюджет на фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“ за 2018 г.

Показатели	ЗБ – План (хил. лв.)	Отчет (хил. лв.)	Изпълнение %
I. ПРИХОДИ И ТРАНСФЕРИ – ВСИЧКО	676 166,6	690 930,8	102,2
1. Осигурителни приходи	676 166,6	681 487,7	100,8
2. Неданъчни приходи	-	2 341,7	-
3. Получен трансфер от ЦБ за ДОО	-	7 101,4	-
II. РАЗХОДИ И ТРАНСФЕРИ – ВСИЧКО	757 776,8	738 896,1	97,5
1. Разходи	757 776,8	738 896,1	97,5
1.1. Пенсии	757 774,8	738 895,3	97,5
Пенсии за сметка на ДОО	757 774,8	738 895,3	97,5
1.2. Социални помощи и обезщетения	2,0	0,8	40,0
Парични помощи за профилактика и рехабилитация	2,0	0,8	40,0
III. ДЕФИЦИТ (-), ИЗЛИШЪК (+)	-81 610,2	-47 965,3	58,8

1. *Приходите* в бюджета на фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“ се набират от:

- Осигурителни вноски за лицата по чл. 69 от КСО, а именно:
  - военнослужещите по ЗОВСРБ и резервисти на активна служба по ЗРВСРВ;
  - държавните служители по Закона за МВР, по Закона за специалните разузнавателни средства и по Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража;
  - държавните служители по чл. 11 от Закона за пощенските услуги;
  - държавните служители по чл. 16, ал. 2 от Закона за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество;
  - държавните служители, осъществяващи дейността по охрана на съдебната власт по чл. 391 от Закона за съдебната власт;
  - държавните служители от Държавна агенция „Национална сигурност“;
  - лицата по всички предходни точки, служили на длъжности от летателния състав, парашутистите, екипажите на подводните съдове и водолазния състав;
  - държавните служители от Държавна агенция „Разузнаване“;
  - офицерите и сержантите от Националната служба за охрана;
  - служителите в Главна дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението“, изпълняващи някои от дейностите по чл. 17, ал. 2, т. 6 от Закона за МВР;
  - служителите на длъжност „водолаз“ в ГД „ПБЗН“ на МВР.
- Трансфери, предвидени в ЗБДОО за съответната година;
- Лихви и дивиденди.

Задължително осигурените във фонда са лицата работещи в специалните ведомства, които се пенсионират по чл. 69 от КСО. Размерът на осигурителната вноска за тях се запази на нивото от 2017 г. – 60,8 на сто за родените преди 1 януари 1960 г. и 55,8 на сто за лицата родени след 31 декември 1959 г. Осигурителните вноски за фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“ са изцяло за сметка на държавния бюджет.

През 2018 г. *постъпилите приходи и трансфери* в бюджета на фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“ са 690 930,8 хил. лв., при планирани 676 166,6 хил. лв. Изпълнението е 102,2% или с 14 764,2 хил. лв. повече от предвидените. От тях 98,6% са приходите от осигурителни вноски за лицата по чл. 69 от КСО и 1,4% са неданъчните приходи и получения трансфер от ЦБ от „Сребърния фонд“ за лицата избрали да се пенсионират с пенсия само от ДОО.

Постъпленията от *осигурителни вноски* през 2018 г. са в размер на 681 487,7 хил. лв., което е с 5 321,1 хил. лв. повече спрямо планираните за годината.

Неданъчните приходи включват *приходите от универсалните пенсионни фондове* за лицата по чл. 69 на основание § 51 ПЗР от ЗИД на КСО/2015 г. и § 154 от ЗИД на КСО/2017 г. Това са натрупаните средства в индивидуалните партии на осигурените лица решили да ги прехвърлят от съответния универсален пенсионен фонд във фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“ на ДОО. Постъпилите приходи от УПФ са в размер на 2 341,7 хил. лв.

В получените трансфери от централния бюджет е *трансферът от „Сребърния фонд“* в размер на 7 101,4 хил. лв., който е от осигурителните вноски на лицата избрали да получават пенсията си само от фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“ на ДОО.

2. *Разходите* в бюджета на фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“ са за изплащане на:

- Пенсии за осигурителен стаж и възраст, пенсии за инвалидност поради общо заболяване и добавките към тях на лицата от специалните ведомства, пенсионирали се при условията на чл. 69 от КСО;
- Осъвременяване на пенсиите на пенсиониралите се при условията на чл. 69 от КСО;
- Помощи за профилактика и рехабилитация за тези лица.

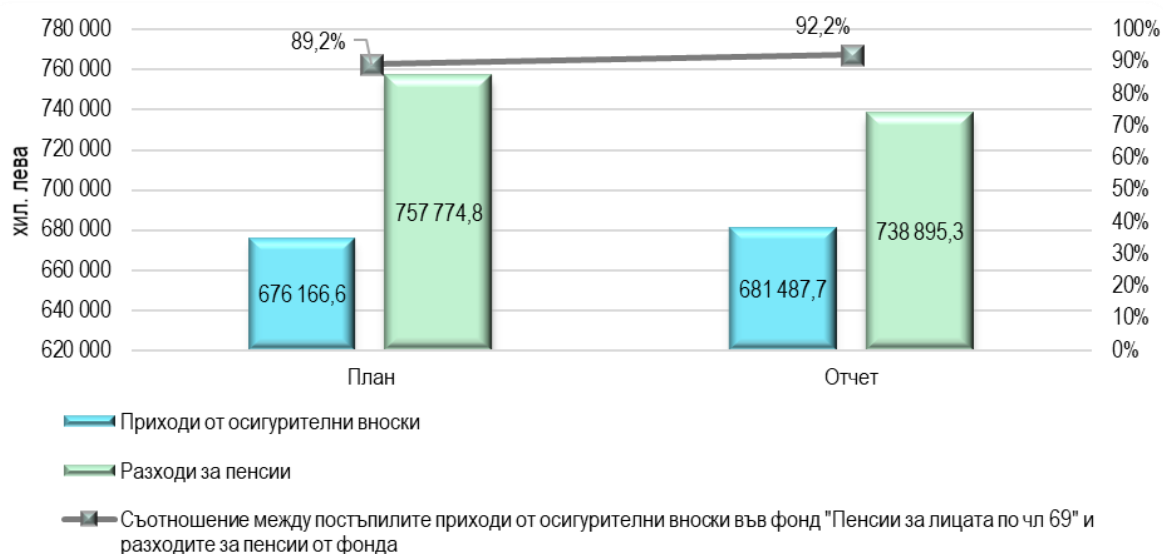
Разходите и трансферите по бюджета на фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“ са в размер на 738 896,1 хил. лв. Изпълнението на плана е 97,5%, като е реализирана *икономия от 18 880,7 хил. лв.*

Разходите за пенсии възлизат на 738 895,3 хил. лв. Те са с 18 879,5 хил. лв. по-малко от планираните и са разпределени както следва:

- Пенсии за осигурителен стаж и възраст в размер на 738 637,2 хил. лв., (99,97% от разходите за пенсии);
- Пенсии за инвалидност поради общо заболяване в размер на 258,1 хил. лв. (0,03% от разхода за пенсии).

За финансиране на дейността за *профилактика и рехабилитация от фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“* през 2018 г. са изразходвани 0,8 хил. лв. за парични помощи, при планирани 2,0 хил. лв.

Планираните през 2018 г. приходи от осигурителни вноски във фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“ покриват 89,2% от планираните разходи за пенсии от фонда. *Постъпленията от осигурителни вноски по отчет са обезпечили 92,2% от направените разходи за пенсии и добавки към тях.*

Фигура № 30 : Приходи от осигурителни вноски, покриващи разходите за пенсии от фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“ на ДОО през 2018 г.

3. Планираният *дефицит* на фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“ е 81 610,2 хил. лв., а *отчетеният* в края на 2018 г. е 47 965,3 хил. лв. Отчетът показва, че дефицитът е с 33 644,9 хил. лв. по-нисък от планирания. Дължи се на икономията в разходите и трансферите с 18 880,7 хил. лв.

ФОНД „ПЕНСИИ, НЕСВЪРЗАНИ С ТРУДОВА ДЕЙНОСТ“

От фонд „Пенсии, несвързани с трудова дейност“ се изплащат пенсиите, несвързани с осигурителен принос, независещи от полагането на труд и зачитането на стаж, които имат социален характер. Този вид пенсии имат по-скоро социален аспект, администрират се от осигурителната администрация, а фондът от който се изплащат, се финансира чрез трансфери от държавния бюджет.

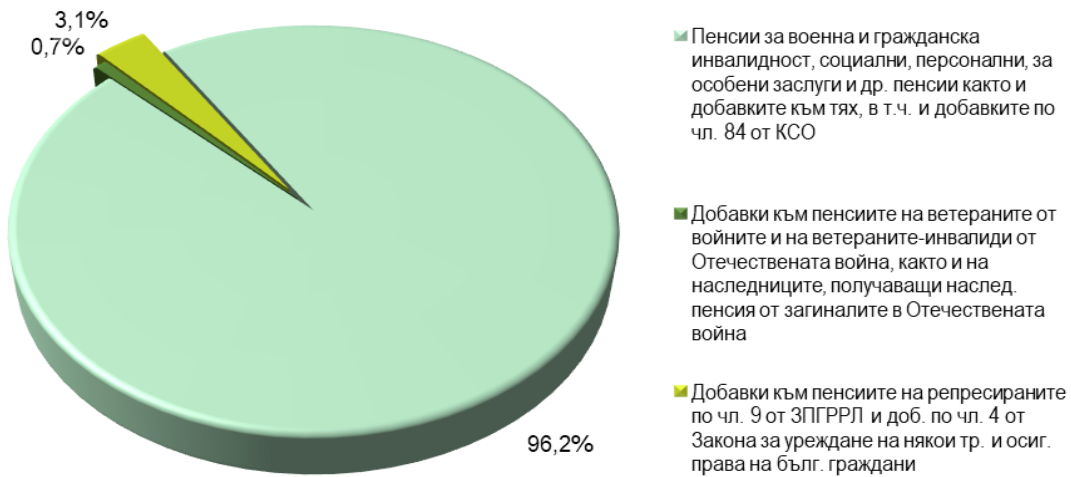
1. *Приходите* в бюджета на фонд „Пенсии, несвързани с трудова дейност“ са изцяло от получени трансфери от държавния бюджет, които през 2018 г. са в размер на 307 731,0 хил. лв.

Таблица № 27 : Бюджет на фонд „Пенсии, несвързани с трудова дейност“ за 2018 г.

Показатели	ЗБ – План (хил. лв.)	Отчет (хил. лв.)	Изпълнение %
I. ПРИХОДИ И ТРАНСФЕРИ – ВСИЧКО	307 731,0	307 731,0	100,0
1. Получени трансфери от държавния бюджет за ДОО	307 731,0	307 731,0	100,0
II. РАЗХОДИ И ТРАНСФЕРИ – ВСИЧКО	307 745,1	282 334,2	91,7
1. Разходи	307 745,1	282 333,8	91,7
1.1. Пенсии	307 731,0	282 315,6	91,7
Пенсии за сметка на държавния бюджет	307 731,0	282 315,6	91,7
- за пенсии за военна инвалидност, за гражданска инвалидност, социални пенсии за старост и за инвалидност, персонални пенсии, пенсии за особени заслуги, пенсии по отм. ЗП и Закон за общественото осигуряване, за които не се дължат осигурителни вноски, както и добавките към тях, в т. ч. и добавките по чл. 84 от КСО	295 262,2	271 462,0	91,9
- за добавки към пенсиите на ветераните от войните и ветераните-инвалиди от Отечествената война, както и на наследниците, получаващи наследствена пенсия от загиналите в Отечествената война	2 646,6	2 094,1	79,1
- добавки към пенсиите на репресираните лица по чл. 9 от ЗПГРРЛ	9 817,1	8 755,2	89,2
- добавки по чл. 4 от Закона за уреждане на някои трудови и осигурителни права на български граждани	5,2	4,4	85,5
1.2. Социални помощи и обезщетения	14,1	18,2	129,1
2. Предоставен трансфер за профилактика и рехабилитация на правоимащи лица към бюджетни предприятия	-	0,4	-
III. ДЕФИЦИТ (-), ИЗЛИШЪК (+)	-14,1	25 396,8	-

2. Разходите и трансферите на фонда възлизат на 282 334,2 хил. лв. и са с 25 410,9 хил. лв. по-малко от планираните. Икономията се дължи на изплатените с 8,3% по-малко от планираните суми за пенсии. За пенсии, несвързани с трудова дейност са изразходвани 282 315,6 хил. лв., разпределени както следва:

- За пенсии за военна и гражданска инвалидност, социални пенсии за старост и инвалидност, персонални пенсии, както и за пенсии по отменени закони са изразходвани 271 462,0 хил. лв. или 91,9 на сто от планираните средства. Разходът за тези пенсии е с 23 800,2 хил. лв. по-малко от плана.
- За добавки към пенсиите на ветераните от войните и ветераните-инвалиди от Отечествената война, както и на наследниците, получаващи наследствена пенсия от загиналите в Отечествената война, са изразходвани 2 094,1 хил. лв., като изпълнението на плана е 79,1 на сто.
- За добавки към пенсиите на репресираните лица по чл. 9 от ЗПГРРЛ са извършени разходи в размер на 8 755,2 хил. лв. и 4,4 хил. лв. за добавки по чл. 4 от Закона за уреждане на някои трудови и осигурителни права на български граждани.

Фигура № 31 : Разпределение на разходите за пенсии и добавки от фонд „Пенсии, несвързани с трудова дейност“ за 2018 г.

Разходите за изплащане на *парични помощи за профилактика и рехабилитация* от фонд „Пенсии, несвързани с трудова дейност“ възлизат на *18,2 хил. лв.*, а предоставеният трансфер за профилактика и рехабилитация на правоимащи лица към бюджетни предприятия е в размер на *0,4 хил. лв.*

3. *Бюджетът на фонд „Пенсии, несвързани с трудова дейност“* по план е с дефицит от *14,1 хил. лв.*, но в края на 2018 г. фондът завърши с *положителен финансов резултат от 25 396,8 хил. лв.* Причините за отчетения излишък са преведените средства за пенсии от държавния бюджет точно по план и отчетените по-малко разходи за пенсии с *25 415,4 хил. лв.*

ФОНД „ТРУДОВА ЗЛОПОЛУКА И ПРОФЕСИОНАЛНА БОЛЕСТ“

Приходите на фонд „Трудова злополука и професионална болест“ се набират от задължителни осигурителни вноски от работодателите за наетите от тях лица. Осигурителната вноска е диференцирана в диапазона от *0,4% до 1,1%* в зависимост от честотата и тежестта на трудовите злополуки според икономическата дейност на осигурителя (Приложение № 2 към чл. 15 от Закона за бюджета на ДОО за 2018 г.). В обхвата на осигурените за трудова злополука и професионална болест са и работещите по трудов договор за краткотрайна сезонна селскостопанска работа, сключили трудов договор по чл. 114а, ал. 1 от КТ, както и морските лица, които задължително се осигуряват за своя сметка.

Средствата на фонда се разходват за: изплащане на пенсии, парични обезщетения и помощи, както и за осъвременяване и индексирание на тези плащания; мероприятия за предотвратяване на трудови злополуки и професионални болести; диагностика на професионалните болести; помощно-технически средства, свързани с увреждането и други разходи, произтичащи от осигуряването за този социален риск.

Таблица № 28 : Бюджет на фонд „Трудова злополука и професионална болест“ за 2018 г.

Показатели	ЗБ – План (хил. лв.)	Отчет (хил. лв.)	Изпълнение %
I. ПРИХОДИ И ТРАНСФЕРИ – ВСИЧКО	186 999,6	245 608,4	131,3
1. Осигурителни приходи	186 999,6	245 608,4	131,3
II. РАЗХОДИ И ТРАНСФЕРИ – ВСИЧКО	54 553,5	52 283,1	95,8
1. Разходи	50 203,5	48 947,2	97,5
1.1. Пенсии	39 591,8	39 752,1	100,4
Пенсии за сметка на ДОО	39 591,8	39 752,1	100,4
1.2. Социални помощи и обезщетения	10 611,7	9 195,1	86,7
Парични обезщетения за временна неработоспособност поради трудова злополука и професионална болест	10 544,1	9 163,4	86,9
Еднократна помощ при смърт поради трудова злополука и професионална болест	54,1	25,3	46,7
Парични помощи за профилактика и рехабилитация	3,6	6,0	164,4
Парични обезщетения за трудоустрояване при временно намалена работоспособност поради трудова злополука и професионална болест	9,5	0,5	4,9
2. Трансфери	4 350,0	3 335,9	76,7
2.1. Предоставени трансфери	4 350,0	3 335,5	76,7
- на МТСП за Агенцията за социално подпомагане, съгл. чл. 24, т. 5 от КСО	350,0	347,4	99,3
- на МТСП за фонд "Условия на труд"	4 000,0	2 988,1	74,7
2.2. Предоставен трансфер за профилактика и рехабилитация на правоимащи лица към бюджетни предприятия	-	0,4	-
III. ДЕФИЦИТ (-), ИЗЛИШЪК (+)	132 446,1	193 325,3	146,0

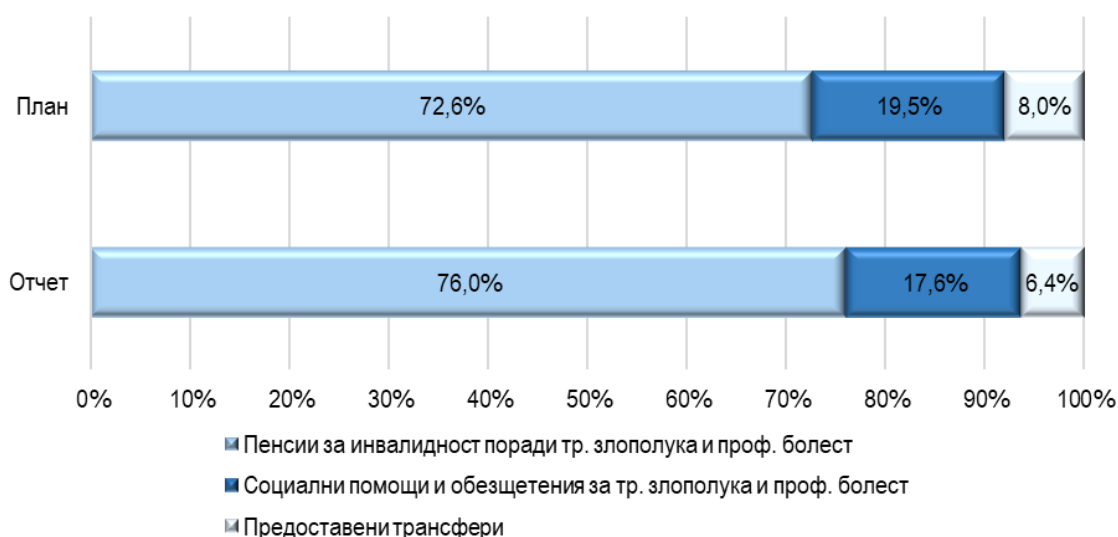
1. *Приходите* от осигурителни вноски, постъпили във фонд „Трудова злополука и професионална болест“, през 2018 г. са *245 608,4 хил. лв.* и надвишават планираната сума с *58 608,8 хил. лв.* или с *31,3%*.

2. *Общо разходите и трансферите* на фонда, са в размер на *52 283,1 хил. лв.* *Разходите за пенсии и обезщетения* (без трансферите) възлизат на *48 947,2 хил. лв.*, което представлява *97,5%* изпълнение на плана.

С най-голям дял от общите разходи на фонд „ТЗПБ“ са тези за изплащане на *пенсии* – *39 752,1 хил. лв.* (*81,2%*). Спрямо планираните суми за пенсии се отчита превишение в размер на *160,3 хил. лв.*

Следващата група разходи е за изплащане на *социални помощи и обезщетения за трудова злополука и професионална болест*. През 2018 г. за тях са изразходвани *9 195,1 хил. лв.* (*18,8%* от разходите на фонда), като е реализирана икономия спрямо плана в размер на *1 416,6 хил. лв.* или *13,3* на сто, разпределени както следва:

- За парични обезщетения за временна неработоспособност поради трудова злополука или професионална болест – *9 163,4 хил. лв.* Изразходвани са с *1 380,7 хил. лв.* (*с 13,1* на сто) по-малко спрямо планираните.
- На наследниците на починалите, вследствие настъпила трудова злополука или професионална болест осигурени лица във фонда се изплаща *еднократна парична помощ при смърт*. През 2018 г. изразходваните средства за тази помощ са в размер на *25,3 хил. лв.*
- Извършените разходи за *профилактика и рехабилитация* от фонда са *6,0 хил. лв.*, а тези за *парични обезщетения за трудоустрояване при временно намалена работоспособност поради трудова злополука и професионална болест* – *0,5 хил. лв.*

Фигура № 32 : Структура на разходите и трансферите във фонд „Трудова злополука и професионална болест“ за 2018 г.

От средствата на фонд „Трудова злополука и професионална болест“ са *предоставени трансфери* на обща стойност 3 335,9 хил. лв., като от тях:

- На Агенцията за социално подпомагане за помощно технически средства, свързани с увреждане, причинено от трудова злополука и/или професионална болест – 347,4 хил. лв. (при планирани 350,0 хил. лв.).
- На фонд „Условия на труд“ за подобряване условията на труд и провеждане на мероприятия за предотвратяване на трудови злополуки и професионални болести са преведени 2 988,1 хил. лв., при планирани 4 000,0 хил. лв.

3. По бюджета на фонд „Трудова злополука и професионална болест“ през 2018 г. е отчетен *излишък* в размер на 193 325,3 хил. лв., при планиран 132 446,1 хил. лв., или по-голям с 60 879,2 хил. лв. По-високият излишък се дължи основно на получените с 58 608,8 хил. лв. повече приходи от осигурителни вноски.

ФОНД „ОБЩО ЗАБОЛЯВАНЕ И МАЙЧИНСТВО“

В бюджета на фонд „Общо заболяване и майчинство“ се включват приходите от осигурителни вноски за осигурените лица за общо заболяване и майчинство и разходите за парични помощи и обезщетения за временна неработоспособност поради общо заболяване, бременност и раждане, отглеждане на малко дете, осиновяване на дете до 5-годишна възраст и трансфер към МТСП за Агенцията за социално подпомагане.

Лицата, които упражняват трудова дейност задължително се осигуряват за рисковете „общо заболяване“ и „майчинство“ във фонд „Общо заболяване и майчинство“. Размерът на осигурителната вноска е 3,5 на сто, разпределена между работодател и осигурен в съотношение 60:40. Морските лица също имат задължение да се осигуряват във фонда, като внасят пълния размер на вноската за своя сметка. Самоосигуряващите се лица могат да се осигуряват за тези рискове по свое желание като осигурителната вноска е изцяло за тяхна сметка върху избора от тях месечен осигурителен доход, който не може да бъде по-малък от минималния месечен размер на дохода, определен със ЗБДОО за съответната година.

1. *Постъпленията* във фонда през 2018 г. са изцяло от *осигурителни вноски* в размер на 1 016 665,5 хил. лв. Преизпълнението на приходите е с 36 687,3 хил. лв. (3,7 на сто), спрямо предвидените в ЗБДОО за годината.

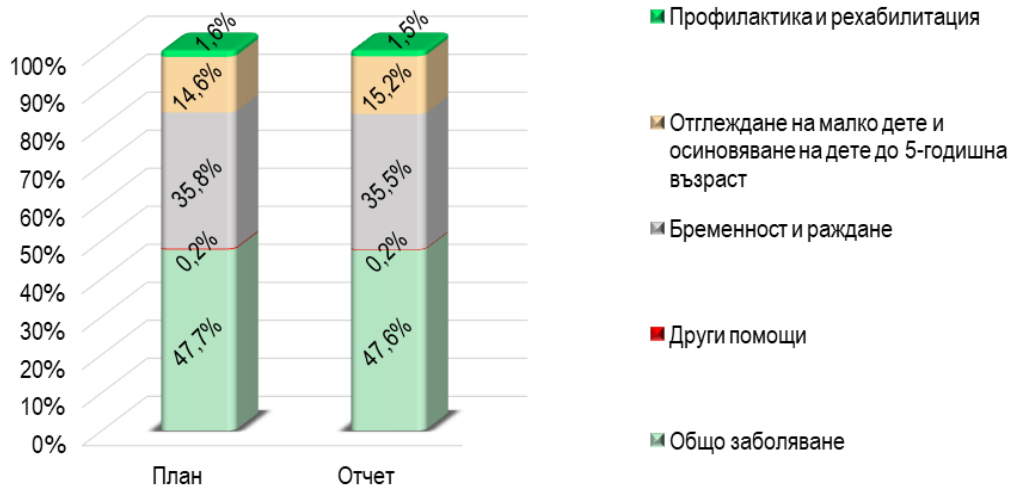
Таблица № 29 : Бюджет на фонд „Общо заболяване и майчинство“ за 2018 г.

Показатели	ЗБ – План (хил. лв.)	Отчет (хил. лв.)	Изпълнение %
I. ПРИХОДИ И ТРАНСФЕРИ – ВСИЧКО	979 978,2	1 016 665,5	103,7
1. Осигурителни приходи	979 978,2	1 016 665,5	103,7
1.1. Осигурителни вноски	979 978,2	1 016 665,5	103,7
II. РАЗХОДИ И ТРАНСФЕРИ – ВСИЧКО	1 085 166,5	1 175 607,3	108,3
1. Разходи	1 082 366,5	1 171 057,4	108,2
1.1. Социални помощи и обезщетения	1 082 366,5	1 171 057,4	108,2
- обезщетения поради общо заболяване	423 814,4	462 946,6	109,2
- обезщетения за гледане на болен и карантина	18 432,4	16 910,6	91,7
- обезщетения поради нетрудови злополуки	72 699,0	77 100,6	106,1
- парични обезщетения за трудоустрояване при временно намалена работоспособност	85,6	43,3	50,6
- обезщетения при бременност и раждане	386 931,6	416 205,0	107,6
- парични обезщетения за трудоустрояване поради бременност и кърмене и напреднал етап на лечение ин-витро	4,2	-	-
- обезщетения за отглеждане на дете до 2-годишна възраст	157 728,2	176 871,7	112,1
- обезщетения при осиновяване на дете до 5-годишна възраст	565,6	1 368,0	241,9
- еднократна помощ при смърт	2 651,8	2 188,5	82,5
- парични помощи за профилактика и рехабилитация	17 698,7	17 422,4	98,4
- парични помощи за инвалидност поради общо заболяване, когато няма основание за отпускане на пенсия на осигуреното лице по чл. 11, ал. 3 от КСО	4,0	0,8	20,0
2. Предоставени трансфери	2 800,0	4 549,9	162,5
- на МТСП за Агенцията за социално подпомагане съгласно чл. 26, т. 4 от КСО	2 800,0	2 798,9	100,0
- трансфер за профилактика и рехабилитация на правоимащи лица към бюджетни предприятия	-	1 751,0	-
III. ДЕФИЦИТ (-), ИЗЛИШЪК (+)	-105 188,3	-158 941,8	151,1

2. Извършените *разходи и трансфери* от фонда са *1 175 607,3 хил. лв.*, при планирани *1 085 166,5 хил. лв.* Налице е преразход в размер на *90 440,8 хил. лв.*, или превишение на плана с *8,3* на сто.

Разходите за *социални помощи и обезщетения по КСО* през 2018 г. възлизат на *1 171 057,4 хил. лв.* и са с *8,2* на сто повече от планираните. Те представляват *99,6%* от всички разходи и трансфери.

Според отчетните данни с най-голям дял са разходите за изплащане на парични обезщетения за временна неработоспособност поради общо заболяване (*47,6%*), следвани от паричните обезщетения при бременност и раждане (*35,5%*) и обезщетенията за отглеждане на дете до 2-годишна възраст и осиновяване на дете до 5-годишна възраст (*15,2%*).

Фигура № 33 : Структура на средствата за обезщетения и помощи от фонд „Общо заболяване и майчинство“ за 2018 г.

- *Паричните обезщетения за временна неработоспособност* включват обезщетенията за общо заболяване, за гледане на болен член от семейството и карантина, обезщетенията поради нетрудови злополуки и за парични обезщетения за трудоустрояване при временно намалена работоспособност. Разходът за тях възлиза на 557 001,1 хил. лв., при планирани 514 945,9 хил. лв. Преразходът за тези обезщетения е 42 055,3 хил. лв., или с 8,2% повече спрямо заложеното в плана.

- Основният разход в тази група е за *парични обезщетения за временна неработоспособност поради общо заболяване*. За тях през 2018 г. са изплатени 462 946,6 хил. лв., като е налице преразход спрямо плана в размер на 39 132,2 хил. лв. Дължи се основно на по-високия брой общо изплатени работни дни (със 17,6 на сто) спрямо планираните.
- Преразход се отчита и при *обезщетенията поради нетрудови злополуки*. Изплатени са 77 100,6 хил. лв., или с 6,1% повече, вследствие на по-големия брой изплатени работни дни спрямо планираните.
- При обезщетенията за *гледане на болен член от семейството и карантина* се отчита икономия, като за 2018 г. са изплатени 16 910,6 хил. лв. (91,7 на сто от планираните).

- За *обезщетения поради бременност и раждане* са извършени разходи възлизащи на 416 205,0 хил. лв., като сумата превишава планираната със 7,6 на сто. Преразходът от 29 273,4 хил. лв. е в следствие на по-големия брой на изплатените работни дни (с 16,1 на сто повече от планираните) при среднодневно обезщетение (25,86 лв.), което е със 7,3 на сто по-ниско от планираното.

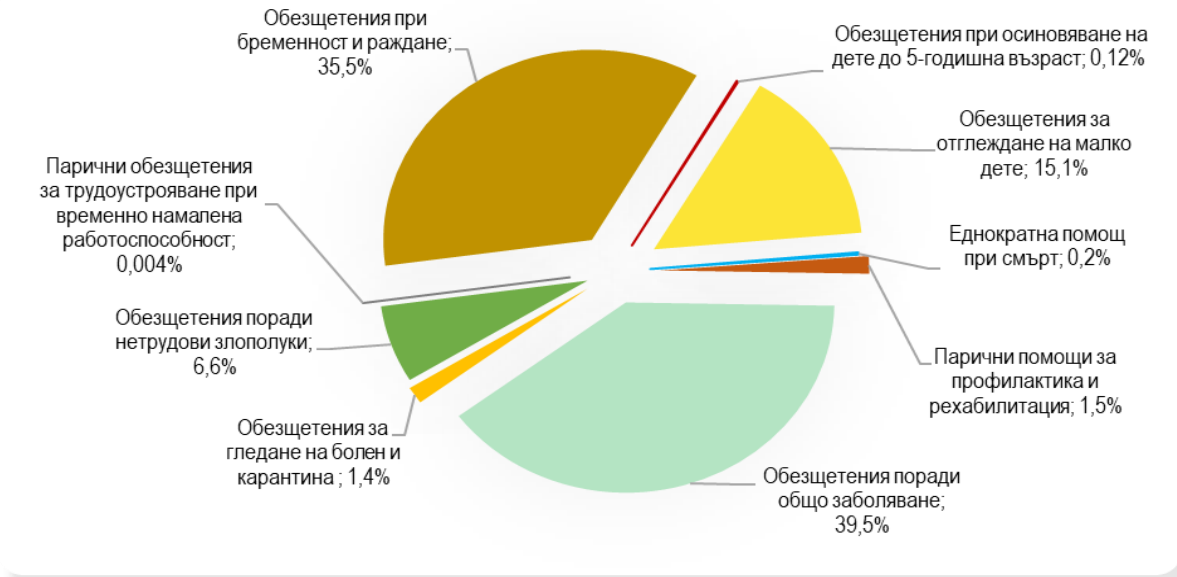
- За доплащане разликата при трудоустрояване поради *бременност и кърмене и за трудоустрояване поради напреднал етап на лечение ин-витро* в плана са заложен 4,2 хил. лв., но през 2018 г. не е извършен разход.

- Разходите за обезщетения за отглеждане на дете до 2-годишна възраст са 176 871,7 хил. лв. и превишават планираните с 19 143,6 хил. лв. (12,1%). И за този вид обезщетения по-високите разходи са в резултат на изплатените с 18,4 на сто повече от планираните работни дни.

- Изразходвани са 1 368,0 хил. лв. за *обезщетения при осиновяване на дете до 5-годишна възраст*, които са с 802,4 хил. лв. (почти 2,5 пъти) над предвидените.

- През 2018 г. от фонда са изплатени 17 422,4 хил. лв. за *парични помощи за профилактика и рехабилитация*, като изпълнението на плана е 98,4% или е реализирана икономия от 276,3 хил. лв.

- За *еднократна помощ при смърт* е извършен разход в размер на 2 188,5 хил. лв., а за *парични помощи при инвалидност*, когато няма основание за отпускане на пенсия – 799 лв.
- От бюджета на фонда са *предоставени следните трансфери*:
  - на МТСП за Агенцията за социално подпомагане, съгласно чл. 26, т. 4 от КСО, за *осигуряване на помощно-технически средства* – трансфер в размер на 2 798,9 хил. лв.;
  - за *профилактика и рехабилитация на правоимащи лица към бюджетни предприятия* – трансфер в размер на 1 751,0 хил. лв.

Фигура № 34 : Структура на разходите за социални помощи и обезщетения от фонд „Общо заболяване и майчинство“ през 2018 г.

3. Фонд „Общо заболяване и майчинство“ при планиран *дефицит* от 105 188,3 хил. лв., е отчетен недостиг от 158 941,8 хил. лв., или с 53 753,5 хил. лв. над планирания. По-високият дефицит е резултат от отчетените повече приходи от осигурителни вноски с 36 687,3 хил. лв. и по-високи разходи за помощи и обезщетения с 88 690,9 хил. лв.

ФОНД „БЕЗРАБОТИЦА“

В обхвата на задължителното обществено осигуряване се включва и рискът „безработица“, като средствата от осигурителни вноски постъпват във фонд „Безработица“. Осигурени в този фонд са всички лица, работещи по трудови и служебни правоотношения. Размерът на осигурителната вноска е 1 на сто и се разпределя между работодател и осигурен в съотношение 60:40.

Не се осигуряват за безработица лицата, включени в програми за подкрепа на майчинството и насърчаване на заетостта, тъй като в съответните програми това не е предвидено. Без вноска за този осигурителен фонд са и членовете на кооперации, работещи без трудови правоотношения в кооперацията, включително и тези, които са избрани в органите на управление на кооперацията и с тях не са сключени трудови правоотношения. Друга категория лица, които не се осигуряват за безработица са работещите без трудово правоотношение по договор с възложител, както и самоосигуряващите се лица.

Морските лица се осигуряват за безработица по свое желание, като внасят осигурителна вноска за своя сметка.

Приходите на фонд „Безработица“ се набират от осигурителни вноски, трансфери от държавния бюджет и други източници. От фонда се изплащат обезщетения за безработица на

лица, останали без работа и отговарящи на условията за получаването им по КСО и на основание чл. 230 и 231 от Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България (ЗОВСРБ).

Таблица № 30 : Бюджет на фонд „Безработица“ за 2018 г.

Показатели	ЗБ – План (хил. лв.)	Отчет (хил. лв.)	Изпълнение %
I. ПРИХОДИ И ТРАНСФЕРИ – ВСИЧКО	271 517,1	280 718,0	103,4
1. Осигурителни приходи	271 117,1	280 318,0	103,4
1.1. Осигурителни вноски	271 117,1	280 318,0	103,4
2. Получени трансфери от държавния бюджет	400,0	400,0	100,0
II. РАЗХОДИ И ТРАНСФЕРИ – ВСИЧКО	396 372,4	431 362,7	108,8
1. Разходи	396 372,4	431 362,7	108,8
1.1. Социални помощи и обезщетения	396 372,4	431 362,7	108,8
Обезщетения за безработица	395 972,4	429 717,4	108,5
Обезщетения по чл. 230 и чл. 231, ал. 1 от ЗОВС на РБ	400,0	73,2	18,3
Еднократно изплатени обезщетения за безработица - чл. 47 от Закона за насърчаване на заетостта	-	1 572,1	-
III. ДЕФИЦИТ (-), ИЗЛИШЪК (+)	-124 855,3	-150 644,7	120,7

1. Общо постъпилите през 2018 г. *приходи и трансфери* в бюджета на фонд „Безработица“ са 280 718,0 хил. лв., от които 280 318,0 хил. лв. са приходите от осигурителни вноски и 400 хил. лв. са трансфер от държавния бюджет за обезщетения по чл. 230 и чл. 231 от ЗОВСРБ. По план приходите и трансферите са 271 517,1 хил. лв. Преизпълнението общо е с 3,4%, което се дължи на по-високите с 9 200,9 хил. лв. приходи от осигурителни вноски спрямо планираните.

2. Отчетените *разходи за изплащане на обезщетения и помощи за безработни* са в размер на 431 362,7 хил. лв. Спрямо плана е налице преразход от 34 990,3 хил. лв. (с 8,8 на сто). Преразходът се дължи на промяна в структурата на безработните лица с право на парично обезщетение за безработица от по-нискодоходните групи към лицата с по-високи доходи, в резултат на увеличение броя на лицата с изплатени обезщетения със зачетен осигурителен стаж и доход от трудова дейност в друга държава. През 2018 г. са изплатени обезщетения средно на 76 535 безработни лица (с 0,02% по-малко от планираните) със *средно изплатено обезщетение* на едно лице 469,68 лв., което е с 8,9% по-високо от планираното. От тях 71 985 са лицата, без стаж и доход от трудова дейност в чужбина и 4 550 лица са такива със зачетен осигурителен стаж и доход от трудова дейност от друга държава.

За парични обезщетения за безработица по КСО през годината са изразходвани 429 717,4 хил. лв. или с 33 745,0 хил. лв. повече от планираните. Сумата за обезщетения по чл. 230 и чл. 231 от ЗОВСРБ е в размер на 73,2 хил. лв., което е едва 18,3 на сто изпълнение на плана и е реализирана икономия от 326,8 хил. лв.

Разходът за *еднократно изплатени обезщетения за безработица* на лица, които искат да започнат самостоятелен бизнес (по условията на чл. 47 от Закона за насърчаване на заетостта) е 1 572,1 хил. лв.

3. За фонд „Безработица“ при планиран дефицит от 124 855,3 хил. лв., е отчетен дефицит в размер на 150 644,7 хил. лв. По-високият дефицит се дължи на по-високите с 34 990,3 хил. лв. разходи за обезщетения за безработица в сравнение с планираните, въпреки постъпилите с 9 200,9 хил. лв. повече приходи от осигурителни вноски.

БЮДЖЕТ НА НАЦИОНАЛНИЯ ОСИГУРИТЕЛЕН ИНСТИТУТ

Бюджетът на Националния осигурителен институт е част от консолидирания бюджет на държавното обществено осигуряване и обезпечава неговото администриране на централно ниво и на територията на страната. Разработва се по приходните и разходните параграфи на бюджетната класификация и включва неданъчни приходи, разходи за административната издръжка на института, трансфери между бюджета на НОИ и други бюджети и външно финансиране.

1. Общо *приходите и трансферите* в бюджета на НОИ са 4 042 203,4 хил. лв., което е със 172 733,4 хил. лв. по-малко от планираните в Закона за бюджета на ДОО за 2018 г.

Таблица № 31 : Бюджет на Националния осигурителен институт за 2018 г.

Показатели	ЗБ – План (хил. лв.)	Отчет (хил. лв.)	Изпълнение %
I. ПРИХОДИ И ТРАНСФЕРИ – ВСИЧКО	4 214 936,8	4 042 203,4	95,9
1. Неданъчни приходи	29 692,5	80 101,6	269,8
1.1. Приходи и доходи от собственост	6 840,0	6 115,8	89,4
- Нетни приходи от продажба на услуги, стоки и продукция	5615,0	5354,4	95,4
- Приходи от наеми на имущество	180,0	42,9	23,8
- Приходи от лихви по текущи банкови сметки	5,0		
- Приходи от други лихви	1040,0	718,5	69,1
1.2. Глоби, санкции и наказателни лихви	22 600,0	22 771,8	100,8
1.3. Други неданъчни приходи	252,5	51 214,0	-
2. Внесени ДДС и др. данъци върху продажбите	-1 065,0	-1 026,3	96,4
3. Получени допълнителни трансфери от централния/държавния бюджет за покриване на недостига от средства	4 186 309,3	3 958 469,2	94,6
4. Трансфери от МТСП по програми за осигуряване на заетост	-	399,2	
5. Трансфери от МТСП за фонд "Условия на труд"	-	19,3	
6. Трансфери за поети осигурителни вноски и данъци	-	4 240,4	
II. РАЗХОДИ И ТРАНСФЕРИ - ВСИЧКО	114 327,8	110 328,1	96,5
1. Разходи	114 077,8	110 228,4	96,6
1.1. Програми, дейности и служби по соц. осигуряване, подпомагане и заетостта	113 943,7	110 138,3	96,7
Разходи за персонал	62 688,8	62 045,9	99,0
- Заплати и възнаграждения за персонала	44 968,1	44 687,4	99,4
- Други възнаграждения и плащания за персонала	3 800,0	3 558,3	93,6
- Задължителни осигурителни вноски от работодатели	13 920,7	13 800,2	99,1
Издръжка	44 490,0	41 246,1	92,7
Платени данъци, такси и административни санкции	550,0	449,6	81,7
Разходи за членски внос и участие в нетърговски организации и дейности	127,4	103,6	81,3
Капиталови разходи	6 087,5	5 871,2	96,4
Програми за временна заетост	-	399,4	
Други служби и дейности по социално осигуряване, подпомагане и заетостта	-	22,5	
1.2. Отбрана и сигурност	134,1	90,1	67,2
2. Предоставени трансфери	250,0	99,7	
III. ДЕФИЦИТ (-), ИЗЛИШЪК (+)	4 100 609,0	3 931 875,3	95,9
IV. ФИНАНСИРАНЕ	-4 100 609,0	-3 931 875,3	95,9
Суми по разчети за поети осигурителни вноски и данъци	-	-6 559,1	-
Друго вътрешно финансиране	-	7 168,2	-
Наличност в началото на периода	-	543,8	-
Наличност в края на периода	4 100 609,0	3 933 030,2	95,9
В т. ч. преоценка на валутни наличности (нереализирани курсови разлики) (+/-)	-	-2,0	-

1.1. В бюджета на НОИ са постъпили *80 101,6 хил. лв. неданъчни приходи* или с 50 409,1 хил. лв. повече спрямо плана.

- Приходите и доходите от собственост по отчет са 6 115,8 хил. лв. и са със 724,2 хил. лв. по-малко от планираните.
- При приходите от глоби, санкции и наказателни лихви има преизпълнение на плана със 171,8 хил. лв. При планирани 22 600,0 хил. лв. са събрани 22 771,8 хил. лв.
- Преизпълнението при другите неданъчни приходи е с 50 961,5 хил. лв. и основно се дължи на постъпилите повече от планираните прехвърлени/ възстановени акумулирани средства от осигурителни вноски по чл. 46 от КСО. По план другите неданъчни приходи са 252,5 хил. лв., а са отчетени 51 214,0 хил. лв.

1.2. Получените *допълнителни трансфери от централния/ държавния бюджет за покриване на недостига от средства са в размер на 3 958 469,2 хил. лв.* Планираният трансфер в ЗБДОО за 2018 г. е 4 186 309,3 хил. лв. или са преведени с 227 840,1 хил. лв. по-малко. Постъпилите трансфери от други бюджетни организации в бюджета на НОИ през годината са както следва: 399,2 хил. лв. от МТСП по програми за осигуряване на заетост, от МТСП за фонд „Условия на труд“ – 19,3 хил. лв. и 4 240,4 хил. лв. от трансфери за поети осигурителни вноски и данъци.

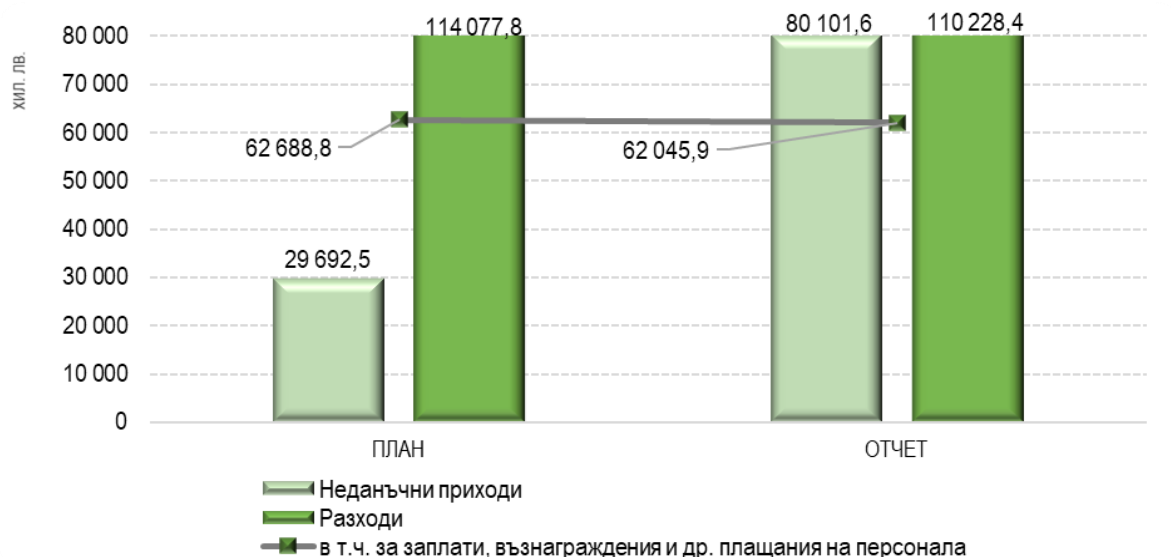
2. Разходите по бюджета на НОИ се утвърждават от Надзорния съвет по предложение на управителя. През 2018 г. *отчетените разходи и трансфери са 110 328,1 хил. лв.* Спрямо плана са усвоени 96,5% или е реализирана икономия от 3 999,7 хил. лв.

2.1. За *програми, дейности и служби по социално осигуряване, подпомагане и заетост* са изразходвани *110 138,3 хил. лв.* Спрямо плана е реализирана икономия от 3 805,4 хил. лв. (3,3 на сто). *Разходите за издръжка на службите по социално осигуряване* през 2018 г. са 109 716,4 хил. лв. и представляват близо 1,0 на сто от общите разходи на ДОО. Реализираната икономия спрямо плана е в размер на 4 227,3 хил. лв. и е формирана както следва:

- Разходите за *заплати, възнаграждения, осигурителни вноски и други плащания за персонала*, които са с най-голям дял (56,3%) от всички разходи за служби по социално осигуряване, по план са 62 688,8 хил. лв., а са изразходвани *62 045,9 хил. лв.* или е реализирана икономия от 642,9 хил. лв.
- *Издръжка* (платени данъци, вода, горива и електроенергия, текущ ремонт, материали, външни услуги и др.) – при тези разходи също е отчетена *икономия*, която е в размер на *3 243,9 хил. лв.* От планираните *44 490*, хил. лв. са усвоени 92,7%. По-значителна икономия на разходите спрямо плана се наблюдава при разходите за външни услуги с 1 212,5 хил. лв. по-малко (с 3,3 на сто), за материали – с 620,9 хил. лв. по-малко (с 24,7 на сто) и за постелен инвентар и облекло – с 13,1 хил. лв. по-малко (с 34,5 на сто).
- При *капиталовите разходи* през 2018 г. реализираната *икономия* възлиза на *216,3 хил. лв.*, а изпълнението на плана е 96,4%.

За програми за временна заетост и други служби и дейности по социално осигуряване, подпомагане и заетостта са изразходвани 421,9 хил. лв., което представлява 0,4 на сто от отчетените разходи в бюджета на НОИ.

2.2. Изразходваната сума за *отбрана и сигурност* е *90,1 хил. лв.*, и е под планираните 134,1 хил. лв.

Фигура № 35 : Бюджет на НОИ и разходи за възнаграждения на персонала за 2018 г.

3. По бюджета на НОИ (като общ административен фонд), при планиран *излишък* в края на 2018 г. от 4 100 609,0 хил. лв. е отчетен 3 931 875,3 хил. лв. или със 168 733,7 хил. лв. по-малко.

Като се включат операциите по финансирането и бюджетния остатък от 2017 г., *наличността в бюджета на НОИ* в края на годината възлиза на 3 933 030,2 хил. лв. или със 167 578,8 хил. лв. под планираната сума.

УЧИТЕЛСКИ ПЕНСИОНЕН ФОНД

Учителският пенсионен фонд (УчПФ) е първият у нас професионален пенсионен фонд, създаден през м. март 1996 г. със Закона за фонд „Обществено осигуряване“. Годишният бюджет на Учителския пенсионен фонд се приема със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за съответната година като приложение към него и не се включва в консолидирания бюджет на ДОО. Администрирането на фонда се извършва от Националния осигурителен институт.

Учителският пенсионен фонд е професионална пенсионна схема за ранно пенсиониране за педагогическия персонал зает в системата на образованието (наричани по-нататък учители). Поради специфичния характер на работата си, учителите придобиват право на пенсия за осигурителен стаж и възраст при по-благоприятни условия – по-ниска възраст и по-кратък осигурителен стаж. Разпоредбата на чл. 69в, ал. 1 на Кодекса за социално осигуряване дава право на т. нар. „пенсия за ранно пенсиониране на учителите“.

Работодателят в лицето на училищата и детските градини (държавни, общински и частни) и обслужващите звена (извънучилищни педагогически учреждения и учреждения със социално предназначение) осигурява в УчПФ изцяло за своя сметка всички учители и възпитатели, заети в системата на образованието. Осигурителната вноска се начислява и се внася върху brutните трудови възнаграждения на учителите и е в нормативно определен размер 4,3 на сто за 2018 г. Набраните средства в Учителския пенсионен фонд се разходват за изплащане на пенсиите и добавките по чл. 69в от КСО.

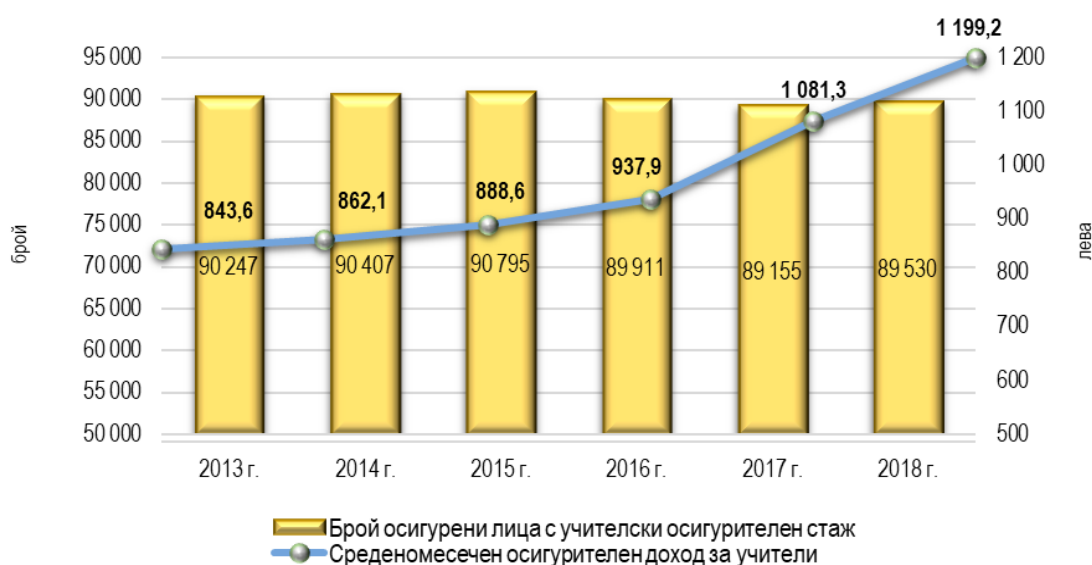
В следващата таблица са представени основните параметри по отчета на бюджета на УчПФ през 2017 и 2018 г. и сравнението между тях.

Таблица № 32 : Натурални показатели на Учителския пенсионен фонд за 2017 и 2018 г.

Показатели	2017 г.	2018 г.	% изпълнение спрямо 2017 г.
Средногодишен брой осигурени лица (учители)	89 155	89 530	100,4%
Средногодишен осигурителен доход за учителите (лв.)	1 081,33	1 199,17	110,9%
Брой пенсионери с пенсии по чл. 69в, ал. 2 от КСО към 31.12.	2 042	1 999	97,9%
Среден месечен размер на намалената пенсия, по чл. 69в, ал. 2 от КСО към 31.12. на съответната година (лв.)	372,50	406,69	109,2%
Брой на пенсионери, получаващи добавки, по чл. 69в, ал. 3 от КСО към 31.12.	25 109	27 099	107,9%
Среден размер на добавката по чл.69в, ал.3 от КСО към 31.12. (лв.)	70,85	76,18	107,5%
Брой пенсионери с пенсии по чл. 69в, ал. 4 от КСО към 31.12.	178	202	113,5%
Среден месечен размер на пенсията, по чл. 69в, ал. 4 от КСО към 31.12. (лв.)	303,23	329,42	108,6%

Осигурени лица и осигурителен доход

Отчетеният средногодишен брой учители, за които са постъпили осигурителни вноски в УчПФ през 2018 г., е 89 530 лица, което е с 2 320 лица по-малко от планирания брой и с 375 (0,4%) повече от броят им през 2017 г.

Фигура № 36 : Брой осигурени лица за УчПФ и среден осигурителен доход, за периода 2013 – 2018 г.

Средномесечният осигурителен доход за учителите за 2018 г. е 1 199,17 лв., като увеличението е със 117,84 лв. (10,9 на сто) спрямо 2017 г. и с 309,4 лв. (34,7 на сто) повече от средния осигурителен доход на осигурените лица в ДОО (889,82 лв.). Изпреварващото нарастване на средния осигурителен доход на учителите е вследствие на приложеното през 2018 г. целево увеличение на трудовите възнаграждения в сектор „Образование“.

Осигурените в Учителския пенсионен фонд лица имат право на *срочни пенсии в намален размер, пенсии в пълен размер* или на *добавка* за тези, които не са се възползвали от правото на ранно пенсиониране.

Срочни пенсии в намален размер

На учителите, пенсионирани се по условията на чл. 69в, ал. 2 от КСО се изплаща *срочна пенсия за ранно пенсиониране* от УчПФ. За да възникне правото на ранно пенсиониране са необходими две предпоставки, които трябва да са налице едновременно:

- Навършена възраст през 2018 г. 58 години и 2 месеца за жените и 61 години и 1 месец за мъжете;
- Учителски осигурителен стаж от 25 години и 8 месеца за жените и 30 години и 8 месеца за мъжете.

Към датата на изпълнение на горните условия лицата трябва да са заемали учителска длъжност, по чл. 19, ал. 1, 2 и 4 от Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж.

На пенсиониралите се по условията на чл. 69в, ал. 2 от КСО се изплаща срочна пенсия за ранно пенсиониране от УчПФ в размер, определен по общия ред за изчисляване на пенсия за осигурителен стаж и възраст, но намалена с 0,1 на сто за всеки недостигащ месец до навършване на възрастта му по чл. 68, ал. 1 на КСО. Броят на пенсионерите, с този вид пенсия към 31.12.2018 г. е 1 999, което е с 43 пенсионери по-малко отколкото през 2017 г. (спад от 2,1 на сто). През 2018 г. броят на новоотпуснатите срочни пенсии в намален размер е 613, с 207 (25,2 на сто) по-малко спрямо новоотпуснатите през 2017 г. (820).

Фигура № 37 : Брой на пенсионерите и среден размер на срочната пенсия в намален размер от УчПФ, за периода 2013 – 2018 г.

Средният месечен размер на срочните пенсии за ранно пенсиониране към 31.12.2018 г. е 406,69 лв. Запазва се разликата в размера на пенсиите между половете в полза на мъжете. Средният месечен размер на срочните пенсии, изплащани на мъжете, е 451,84 лв. и е с 51,49 лв. (с 12,8 на сто) по-висок от този за жените.

Средният брой месеци, недостигащи до навършване на възрастта за пенсиониране по чл. 68, ал. 1 от КСО, е 37,6 месеца за 2018 г. (34,5 месеца за 2017 г.).

Срочни пенсии в пълен размер

На учителите, които имат изискуемия учителски стаж (25 години и 8 месеца за жените и 30 години и 8 месеца за мъжете) и се пенсионират след навършване на възрастта по чл. 68, ал. 1 на КСО, се изплаща *пенсия в пълен размер от УчПФ* до навършване на възрастта по чл. 68, ал. 3 от КСО (през 2018 г. тази възраст е 66 години и 2 месеца за двата пола). След това пенсията започва да се изплаща от фонд „Пенсии“ (чл. 69в, ал. 4 от КСО).

Броят на изплащаните от УчПФ срочни пенсии в пълен размер към 31.12.2018 г. е 202 и са с 24 бр. (13,5 на сто) повече спрямо края на 2017 г. Техният среден основен месечен размер

е 329,42 лв. (към 31.12.2018 г.), който е с 8,6 на сто по-висок от този през предходната година. Средният основен месечен размер на пенсията при жените е 330,03 лв. и е много близо до общия среден размер, тъй като този вид пенсия се получава от един мъж със среден основен месечен размер от 207,60 лв.

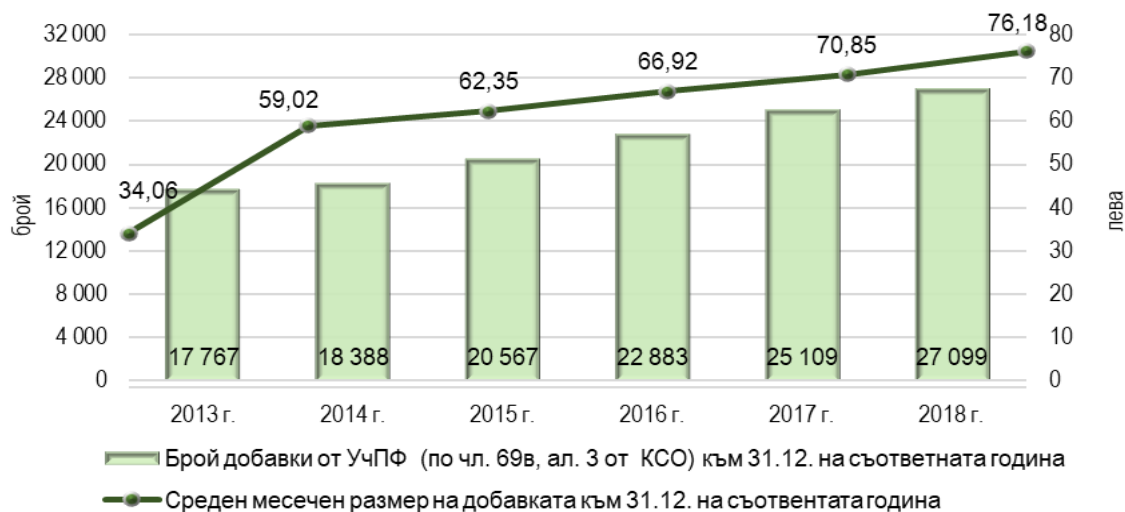
Средният брой месеци, недостигащи до навършване на възрастта по чл. 68, ал. 3 е 61,7 месеца за 2018 г., при 65,0 месеца 2017 г.

Фигура № 38 : Брой на пенсионерите и среден размер на срочната пенсия в пълен размер от УчПФ, за периода 2013 – 2018 г.

Добавки от Учителския пенсионен фонд

На учителите, които са придобили право на пенсия при условията на чл.69в, ал. 1 от КСО и се пенсионират по общите условия за придобиване право на пенсия за осигурителен стаж и възраст (по чл. 68, ал. 1 и 2 от КСО), се изплаща *добавка от Учителския пенсионен фонд* в размер 0,33 на сто от пенсията за всеки месец, за който има осигурителна вноска във фонда след придобиване право на пенсия за ранно пенсиониране. Добавката е стимул за учителите, които са придобили право на ранно пенсиониране с изплащане на пенсия от фонда, но не са се възползвали от него.

Фигура № 39 : Брой на пенсионерите с добавки от УчПФ и среден размер на добавката, за периода 2013 – 2018 г.

Броят на пенсионерите, получаващи добавки от УчПФ (чл. 69в, ал. 3 от КСО) към 31.12.2018 г. е 27 099, което е с 1 990 повече от 2017 г. (ръст от 7,9 на сто). Пенсионерите с отпуснати добавки от фонда през 2018 г. са 1 928, като броят им е с 265 (12,1%) по-нисък от отпуснатите през 2017 г.

Средният месечен размер на получаваните добавки в края на 2018 г. е 76,18 лв., който е с 5,33 лв. по-висок от размера им в края на 2017 г. (70,85 лв.). Стойностите по пол показват несъществена разлика – 76,25 лв. за жените и – 75,63 лв. за мъжете.

Средният брой месеци, за които има осигурителна вноска в УчПФ след придобиване право на пенсия по чл. 69в, ал.1, през 2018 г. е 56, като през 2017 г. е бил 56,4 месеца.

Финансово състояние на Учителския пенсионен фонд през 2018 г.

Приходите на УчПФ се формират от осигурителни вноски от работодателите за осигурените лица и от доходите от инвестиране на активите на фонда. През 2018 г. са планирани постъпления в размер 69 091,5 хил. лв., а са отчетени 66 519,2 хил. лв. Изпълнението спрямо плана за 2018 г. е 96,3 на сто, или с 2 572,3 хил. лв. по-малко от предвидените. В сравнение с предходната година нарастването на приходите е с 8,1 на сто.

- Отчетените приходи от осигурителни вноски възлизат на 52 555,6 хил. лв. и са с 4 833,3 хил. лв. (с 8,4 на сто) по-малко от планираните. Те представляват 79 на сто от общите приходи и за 2018 г. са с 5 596,8 хил. лв. (11,9%) повече спрямо предходната година. Този ръст до голяма степен е в резултат на увеличението на учителските заплати през 2018 г.
- Друг източник на приходи в УчПФ са приходите от лихви и отстъпки от ДЦК, които възлизат на 13 963,6 хил. лв., при планирани 11 692,1 хил. лв. или с 2 271,5 хил. лв. повече.

Разходите за изплащане на пенсии и добавки (включително издръжка) от УчПФ през 2018 г. възлизат на 35 363,1 хил. лв. Спрямо плана са отчетени с 3 986,9 хил. лв. по-малко, а спрямо отчета за 2017 г. разходите са нараснали с 3 322,8 хил. лв. (10,4 на сто). Увеличението на разходите е основно поради по-високите средни размери на отпуснатите през 2018 г. пенсии и добавки, което се дължи на ръста на средния осигурителен доход от който са изчислени. От общите разходи най-голям относителен дял имат разходите за изплащане на добавки – 67,4 на сто, следвани от тези за изплащане на пенсиите от УчПФ – 32,5 на сто.

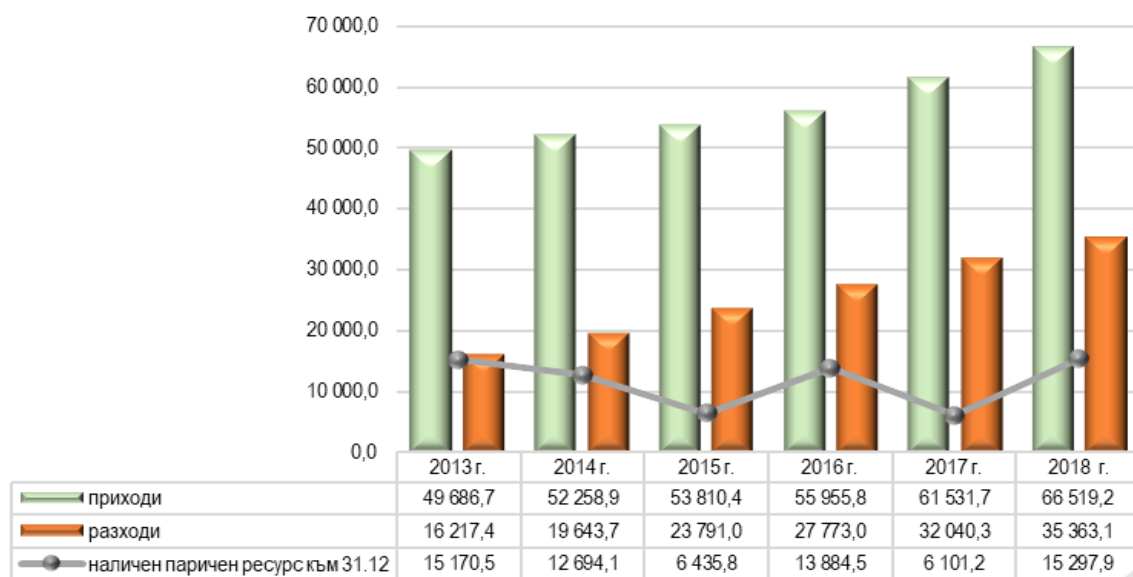
- За изплащане на добавките от УчПФ на учителите, които не са се възползвали от възможността да се пенсионира по-рано, са изразходвани 23 846,4 хил. лв., или с 13,7 на сто повече спрямо предходната година.
- За срочни пенсии за ранно пенсиониране и пенсии в пълен размер е извършен разход в размер 11 505,5 хил. лв., който е с 4,6 на сто повече от този през предходната година.

Разходите за изплащане на пенсии и добавки, отнесени към приходите от осигурителни вноски, са 67,3 на сто през 2018 г., при 68,1 на сто през 2017 г.

Съгласно чл. 28 от КСО, временно свободните средства по фондовете на държавното обществено осигуряване могат да се влагат по депозитни сметки в Българската народна банка или за придобиване на държавни ценни книжа, емитирани от българското правителство. Инвестиционната дейност се осъществява съгласно утвърдените „Вътрешни правила за инвестиране на временно свободни парични средства на Учителския пенсионен фонд“. Свободния паричен ресурс се депозира по сметки в БНБ, или се инвестира чрез покупка на държавни ценни книжа (ДЦК), емитирани от българското правителството, чрез участия на фонда в провежданите от Министерство на финансите и БНБ аукциони за продажба на ДЦК на първичния пазар.

В резултат на промените на финансовия пазар през последните години и след решение на Министерство на финансите за размера на лихвените ставки по които бюджетните организации могат да държат парични средства по едногодишни депозити в БНБ, лихвените

проценти по депозитите на Учителския пенсионен фонд, държани по сметки в БНБ са с нулеви стойности, поради което единствената алтернатива на Националния осигурителен институт за получаване на доход е чрез инвестирането им в придобиване на български държавен дълг (държавни ценни книжа).

Фигура № 40 : Финансово състояние на УчПФ за периода 2013 – 2018 г. (в хил. лв.)

Инвестиционният портфейл на Учителския пенсионен фонд към 31 декември 2018 г. включва активи на обща стойност 519 031,9 хил. лв. От тях държавни ценни книжа в размер на 423 734,0 хил. лв., депозити в БНБ в размер на 80 000,0 хил. лв. и наличност по сметката на Учителския пенсионен фонд в размер на 15 297,9 хил. лв.

ГАРАНТИРАНИ ВЗЕМАНИЯ НА РАБОТНИЦИТЕ И СЛУЖИТЕЛИТЕ

Условията, при които се поражда правото на работниците и служителите на гарантирани вземания, както и редът за отпускане и изплащането им са регламентирани в Закона за гарантираните вземания на работниците и служителите при несъстоятелност на работодателя и в Наредбата за реда и начина за информиране на работниците и служителите и за отпускане и изплащане на гарантираните вземания при несъстоятелност на работодателя.

Право на гарантирано вземане имат работниците и служителите, които са или са били в трудово правоотношение с работодателя, независимо от срока му и от продължителността на работното време.

При определяне размера на гарантираното вземане законът разделя правоимащите лица на две основни групи:

- I. Работници и служители, независимо дали са или са били в трудово правоотношение, с начислени, но неизплатени месечни трудови възнаграждения и парични обезщетения за сметка на работодателя. За тази група лица гарантираното вземане е в размер на последните шест начислени, но неизплатени месечни трудови възнаграждения и парични обезщетения през последните 36 календарни месеца, предхождащи месеца, в който е вписано решението за откриване на производство по несъстоятелност, но месечно не повече от ежегодно определения със ЗБДОО максимален размер на гарантираните вземания;
- II. Работници и служители, чиито правоотношения са прекратени през последните 36 месеца преди датата на вписване в търговския регистър на съдебното решение и на които вземанията са само за начислени, но неизплатени парични обезщетения за сметка на работодателя, дължими по силата на нормативен акт или колективен

трудова договор. Гарантираното вземане е в размер на неизплатените обезщетения, но не повече от четирикратния размер на минималната месечна работна заплата, установена за страната към датата на прекратяване на трудовото правоотношение

За изплащане на вземанията на работниците и служителите е създаден специализиран фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“ (ГВРС), който цели да осигури защита на вземанията на работниците и служителите, произтичащи от трудовите им правоотношения, когато спрямо работодателите им е открито производство по несъстоятелност. Фондът се управлява от Надзорен съвет и Директор.

Надзорният съвет е с три годишен мандат и се състои от осем членове:

- четирима представители на национално представените организации на работодателите;
- двама представители на национално представените организации на работниците и служителите;
- по един представител на МТСП и на Министерство на финансите.

Директорът представлява фонда и осъществява оперативното му ръководство. Назначава се от управителя на НОИ по предложение на Надзорния съвет и има четиригодишен мандат. Директорът на фонда участва в заседанията на надзорния съвет със съвещателен глас.

Административното, техническото, счетоводното, правното и информационното му обслужване се извършва от Националния осигурителен институт.

Годишният бюджет на фонд „ГВРС“ се приема като приложение към Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за съответната година.

Приходите във фонда (регламентирани в чл. 14 от ЗГВРСНР) се набират от:

- задължителни месечни вноски за сметка на работодателите;
- приходи от встъпване в правата на удовлетворени от фонда кредитори в рамките на съдебното производство по несъстоятелност;
- възстановени от работодателя суми за изплатените от фонда вземания и за внесените за сметка на работодателя осигурителни вноски;
- доходи от инвестиране на временно свободните парични средства на фонда;
- дарения, временни финансови и безвъзмездни помощи;
- лихви, глоби и други източници.

Средствата по фонда (регламентирани в чл. 15 от ЗГВРСНР) се разходват за:

- изплащане на гарантираните вземания;
- осигурителни вноски за държавното обществено осигуряване, допълнителното задължително пенсионно осигуряване и здравното осигуряване;
- издръжка на дейността на фонда в установения от надзорния съвет размер, но не повече от 0,3 на сто от годишните приходи на фонда;
- разходи за дейността по чл. 13, определени със ЗБДОО за съответната година.

Остатъкът по сметката на фонда преминава като наличност за следващата бюджетна година и се използва по предназначение.

Финансово състояние на фонд „ГВРС“

Бюджетът на фонд „ГВРС“ за 2018 г. е приет със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2018 г. като Приложение № 3. Той е разработен при спазване на основните параметри на консолидирания бюджет на ДОО, а нормативното основание е Закона за гарантираните вземания на работниците и служителите при несъстоятелност на работодателя.

Съгласно ЗБДОО за 2018 г. не се внасят вноски за фонд „ГВРС“, а максималният месечен размер на гарантираните вземания се определя на 1 300 лв.

Изпълнението на бюджета на фонд „ГВРС“ за 2018 г. показва, че са постъпили приходи в размер на 6 463,9 хил. лв. при план 6 500,0 хил. лв. или изпълнението на плана е 99,4 на сто. Спрямо предходната година когато приходите са били 8 281,3 хил. лв. има намаление от 1 817,4 хил. лв.

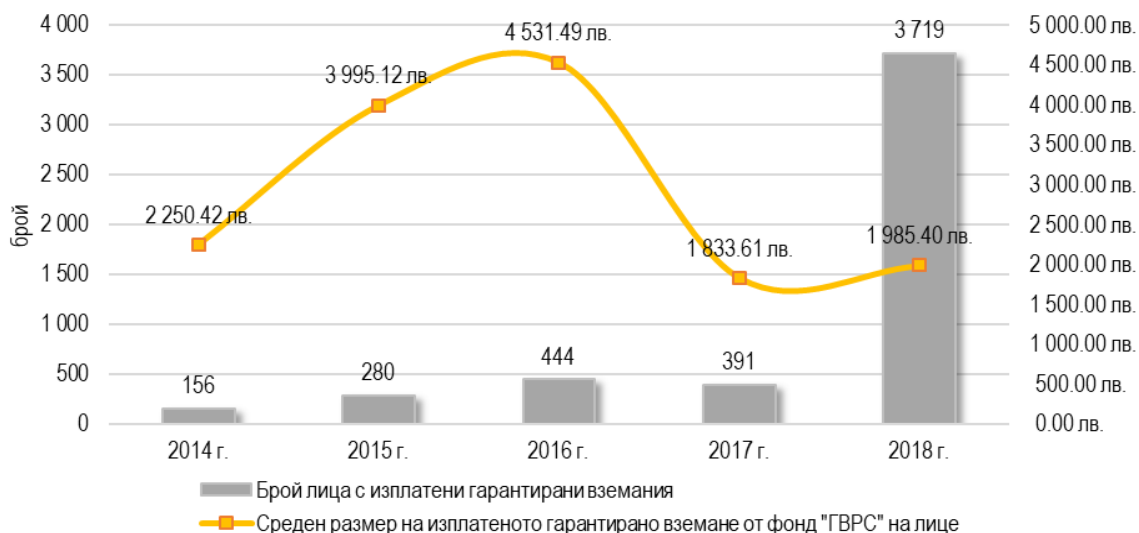
С най-голям дял (99,4 на сто) от общите приходи са приходите от лихви и инвестиции от държавни ценни книжа, които са в размер на 6 423,7 хил. лв. През годината са постъпили приходи от вноски от работодатели в размер на 34,8 хил. лв., дължими за предходни години, които не се планират и други неданъчни приходи в размер 1,1 хил. лв. Постъпленията от глоби, санкции и наказателни лихви са в размер на 4,3 хил. лв.

Таблица № 33 : Обобщена план сметка на фонд „ГВРС“ за 2018 г.

Показатели	ЗБ – План (хил. лв.)	Отчет (хил. лв.)	Изпълнение %
I. ПРИХОДИ	6 500,0	6 463,9	99,4%
Приходи от вноски	-	34,8	-
Приходи от лихви и инвестиции в ДЦК	6 500,0	6 423,7	98,8%
Приходи от глоби, санкции и наказателни лихви	-	4,3	-
Други неданъчни приходи	-	1,1	-
II. РАЗХОДИ	1 803,5	7 484,3	415,0%
Разходи за гарантирани вземания на работниците и служителите	1 548,0	7 294,6	471,2%
Разходи за дейността, извършени по чл. 13 от ЗГВРСНР (за административно обслужване на ф. „ГВРС“ от НОИ)	97,5	96,7	99,2%
Разходи за заплати и възнаграждения на персонала	31,2	34,1	109,3%
Други възнаграждения и плащания на персонала	47,7	43,4	91,0%
Осигурителни вноски от работодатели	13,6	0,6	4,4%
Издръжка	65,5	14,9	22,7%
III. ДЕФИЦИТ (-), ИЗЛИШЪК (+)	4 696,5	-1 020,4	-21,7%
ФИНАНСИРАНЕ	-4 696,5	1 020,4	-21,7%

През 2018 г. планираните разходи по бюджета на фонд „ГВРС“ са в размер на 1 803,5 хил. лв., а по отчет възлизат на 7 484,3 хил. лв. или с 5 680,8 хил. лв. (415 на сто) повече от плана. Направените разходи са разпределени както следва:

- Изплатените гарантирани вземания на правоимащите лица са в размер на 7 294,6 хил. лв. (7 383,7 хил. лв. плащания от фонд „ГВРС“ за вземания на работници и служители от предприятия в несъстоятелност и 89,1 хил. лв. възстановени суми на работодатели за изплатени от фонд „ГВРС“ гарантирани вземания) или с 5 746,6 хил. лв. (с 471,2 на сто) повече от планираните. През 2018 г. са изплатени гарантирани вземания на 3 719 правоимащи лица при среден размер на гарантираното вземане 1 985,40 лв.;
- За дейността по административното, техническото, счетоводното, правното и информационното обслужване на фонда – 96,7 хил. лв., с 0,8 хил. лв. или 0,8 на сто по-малко от планираните, които са 1,3 на сто от общите разходи;
- За осигурителни вноски от работодатели за ДОО, здравноосигурителни вноски, ДЗПО – 9,4 хил. лв. и възстановени осигурителни вноски – 8,9 хил. лв.;
- За издръжка на фонда – 14,9 хил. лв. или с 50,6 хил. лв. (със 77,3 на сто) по-малко от планираните;
- За заплати и възнаграждения на персонала, нает по трудови правоотношения – 34,1 хил. лв. и за други възнаграждения и плащания на персонала по извънтрудови правоотношения – 43,4 хил. лв.

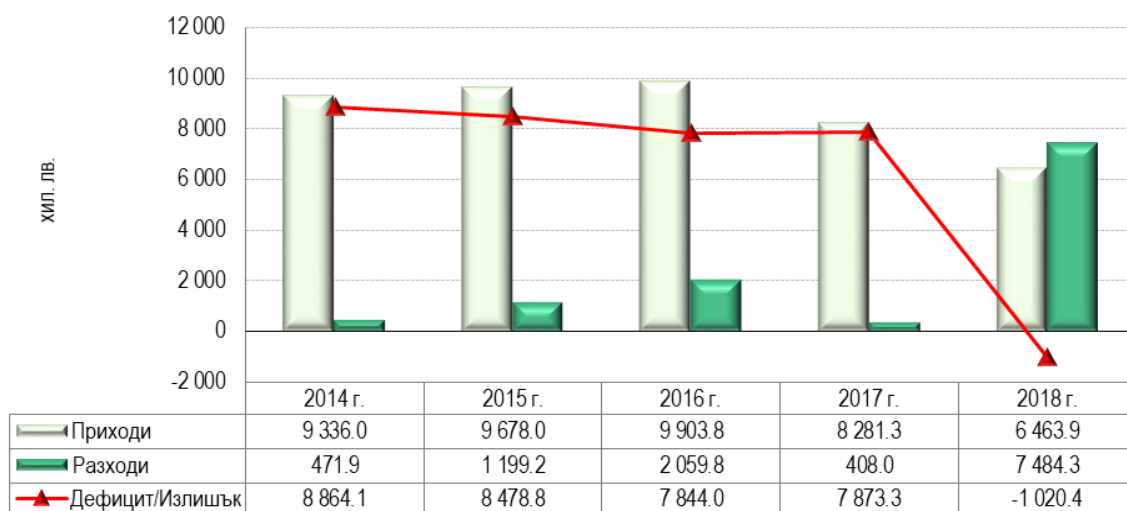

Фигура № 41 : Брой лица с изплатени гарантирани вземания и среден размер на гарантираното вземане за периода 2014 – 2018 г.

През 2018 г. са изплатени гарантирани вземания на 3 719 правоимащи лица със средно гарантирано вземане на лице в размер на 1 985,40 лв. В сравнение с 2017 г. има съществено нарастване в броя на лицата с изплатено вземане от фонда (с 3 328), а изплатеното гарантирано вземане е с 8,3% (със 151,79 лв.) по-високо.

Основните причини за превишения на разходите над планираните за 2018 г. и над тези през предходната година са в резултат на:

- Промените в ЗГВРСНР (в сила от 22.12.2017 г.), с които се разшири обхватът на правоимащите лица. Въведе се изискване правото на гарантирано вземане да възниква за работници или служители, които са били в трудово правоотношение с работодателя, независимо от срока му и от продължителността на работното време.
- Промени, водещи до разширяване на обхвата на гарантираните от фонд „ГВРС“ трудови възнаграждения и обезщетения. С влезлите в сила изменения, периодът, за който са дължими неизплатените трудови възнаграждения и обезщетения се увеличи, като фонд „ГВРС“ гарантира последните 6 начислени, но неизплатени месечни трудови възнаграждения и парични обезщетения през последните 36 календарни месеца (преди промяната периодът обхващаше последните 12 месеца), предходящи месеца, в който е вписано решението относно несъстоятелността.
- Съгласно §41 от ПЗР на Закона за пазарите на финансови инструменти на работници и служители, които са били в трудово правоотношение и то е било прекратено в срок по-дълъг от три месеца преди датата на вписване в търговския регистър на решението относно несъстоятелността на работодателя, се гарантират само вземанията, които са начислени, но неизплатени за периоди след 31 януари 2015 г., при условие, че заявлението-декларация е подадено в периода от 22 декември 2017 г. до влизане в сила на закона т.е. до 16.02.2018 г.
- Срокът за подаване на заявление-декларация за отпускане на гарантирано вземане беше удължен от 2 на 3 месеца. Срокът тече от датата на вписване на решението за откриване на производството по несъстоятелност в търговския регистър, респективно от датата на информиране на работниците и служителите от българския работодател за обстоятелството, че е открито производство по несъстоятелност по реда на законодателството на другата държава.

Фигура № 42 : Финансово състояние на фонд „ГВРС“ за периода 2014 – 2018 г.

През 2018 г. фонд „ГВРС“ не е участвал в аукциони за закупуване на ДЦК. За периода януари – декември 2018 г. във фонда са постъпили погашения на главници по ДЦК в размер на 50 077,5 хил. лв. Към края на годината е формиран преходен остатък от 61 239,8 хил. лв. Фонд „ГВРС“ приключи 2018 г. с дефицит в размер на 1 020,4 хил. лв.

Таблица № 1 : Условия за придобиване първо право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1-2 от КСО за периода 2018-2037 г. (лица с пълен осигурителен стаж)

Година	Жени			Мъже		
	Възраст	Осиг. стаж	Родени	Възраст	Осиг. стаж	Родени
2018	61 г. 2 м.	35 г. 6 м.	от 01.01.1957 г. до 31.10.1957 г.	64 г. 1 м.	38 г. 6 м.	от 01.01.1954 г. до 30.11.1954 г.
2019	61 г. 4 м.	35 г. 8 м.	от 01.11.1957 г. до 31.08.1958 г.	64 г. 2 м.	38 г. 8 м.	от 01.12.1954 г. до 31.10.1955 г.
2020	61 г. 6 м.	35 г. 10 м.	от 01.09.1958 г. до 30.06.1959 г.	64 г. 3 м.	38 г. 10 м.	от 01.11.1955 г. до 30.09.1956 г.
2021	61 г. 8 м.	36 г.	от 01.07.1959 г. до 30.04.1960 г.	64 г. 4 м.	39 г.	от 01.10.1956 г. до 31.08.1957 г.
2022	61 г. 10 м.	36 г. 2 м.	от 01.05.1960 г. до 28.02.1961 г.	64 г. 5 м.	39 г. 2 м.	от 01.09.1957 г. до 31.07.1958 г.
2023	62 г.	36 г. 4 м.	от 01.03.1961 г. до 31.12.1961 г.	64 г. 6 м.	39 г. 4 м.	от 01.08.1958 г. до 30.06.1959 г.
2024	62 г. 2 м.	36 г. 6 м.	от 01.01.1962 г. до 31.10.1962 г.	64 г. 7 м.	39 г. 6 м.	от 01.07.1959 г. до 31.05.1960 г.
2025	62 г. 4 м.	36 г. 8 м.	от 01.11.1962 г. до 31.08.1963 г.	64 г. 8 м.	39 г. 8 м.	от 01.06.1960 г. до 30.04.1961 г.
2026	62 г. 6 м.	36 г. 10 м.	от 01.09.1963 г. до 30.06.1964 г.	64 г. 9 м.	39 г. 10 м.	от 01.05.1961 г. до 31.03.1962 г.
2027	62 г. 8 м.	37 г.	от 01.07.1964 г. до 30.04.1965 г.	64 г. 10 м.	40 г.	от 01.04.1962 г. до 28.02.1963 г.
2028	62 г. 10 м.	37 г.	от 01.05.1965 г. до 28.02.1966 г.	64 г. 11 м.	40 г.	от 01.03.1963 г. до 31.01.1964 г.
2029	63 г.	37 г.	от 01.03.1966 г. до 31.12.1966 г.	65 г.	40 г.	от 01.02.1964 г. до 31.12.1964 г.
2030	63 г. 3 м.	37 г.	от 01.01.1967 г. до 30.09.1967 г.	65 г.	40 г.	от 01.01.1965 г. до 31.12.1965 г.
2031	63 г. 6 м.	37 г.	от 01.10.1967 г. до 30.06.1968 г.	65 г.	40 г.	от 01.01.1966 г. до 31.12.1966 г.
2032	63 г. 9 м.	37 г.	от 01.07.1968 г. до 31.03.1969 г.	65 г.	40 г.	от 01.01.1967 г. до 31.12.1967 г.
2033	64 г.	37 г.	от 01.04.1969 г. до 31.12.1969 г.	65 г.	40 г.	от 01.01.1968 г. до 31.12.1968 г.
2034	64 г. 3 м.	37 г.	от 01.01.1970 г. до 30.09.1970 г.	65 г.	40 г.	от 01.01.1969 г. до 31.12.1969 г.
2035	64 г. 6 м.	37 г.	от 01.10.1970 г. до 30.06.1971 г.	65 г.	40 г.	от 01.01.1970 г. до 31.12.1970 г.
2036	64 г. 9 м.	37 г.	от 01.07.1971 г. до 31.03.1972 г.	65 г.	40 г.	от 01.01.1971 г. до 31.12.1971 г.
2037	65 г.	37 г.	от 01.04.1972 г. до 31.12.1972 г.	65 г.	40 г.	след 31.12.1971 г.

Таблица № 2 : Условия за придобиване първо право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 3 от КСО за периода 2018-2023 г. (лица с непълнен осигурителен стаж)

Година	Възраст	Действителен осигурителен стаж	Родени
2018	66 г. 2 м.	15 г.	от 01.01.1952 г. до 31.10.1952 г.
2019	66 г. 4 м.	15 г.	от 01.11.1952 г. до 31.08.1953 г.
2020	66 г. 6 м.	15 г.	от 01.09.1953 г. до 30.06.1954 г.
2021	66 г. 8 м.	15 г.	от 01.07.1954 г. до 30.04.1955 г.
2022	66 г. 10 м.	15 г.	от 01.05.1955 г. до 28.02.1956 г.
2023	67 г.	15 г.	след 28.02.1956 г.

Таблица № 3 : Условия за придобиване първо право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 69, ал. 1, 2, 3, 5, 5а и 6 от КСО за периода 2018-2029 г. (полицаи, военни и др.)

Година	Възраст	Осигурителен стаж	Действителен осигурителен стаж	Родени
2018	53 г. 2 м.	27 г.	18 г.	от 01.01.1965 г. до 31.10.1965 г.
2019	53 г. 4 м.	27 г.	18 г.	от 01.11.1965 г. до 31.08.1966 г.
2020	53 г. 6 м.	27 г.	18 г.	от 01.09.1966 г. до 30.06.1967 г.
2021	53 г. 8 м.	27 г.	18 г.	от 01.07.1967 г. до 30.04.1968 г.
2022	53 г. 10 м.	27 г.	18 г.	от 01.05.1968 г. до 28.02.1969 г.
2023	54 г.	27 г.	18 г.	от 01.03.1969 г. до 31.12.1969 г.
2024	54 г. 2 м.	27 г.	18 г.	от 01.01.1970 г. до 31.10.1970 г.
2025	54 г. 4 м.	27 г.	18 г.	от 01.11.1970 г. до 31.08.1971 г.
2026	54 г. 6 м.	27 г.	18 г.	от 01.09.1971 г. до 30.06.1972 г.
2027	54 г. 8 м.	27 г.	18 г.	от 01.07.1972 г. до 30.04.1973 г.
2028	54 г. 10 м.	27 г.	18 г.	от 01.05.1973 г. до 28.02.1974 г.
2029	55 г.	27 г.	18 г.	след 28.02.1974 г.

Таблица № 4 : Условия за придобиване първо право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 69, ал. 4 и 7 от КСО за периода 2018-2029 г. (водолази, парашутисти, летци и др., с придобит стаж в определени ведомства и по определени закони)

Година	Възраст	Осигурителен стаж	Родени
2018	43 г. 2 м.	15 г.	от 01.01.1975 г. до 31.10.1975 г.
2019	43 г. 4 м.	15 г.	от 01.11.1975 г. до 31.08.1976 г.
2020	43 г. 6 м.	15 г.	от 01.09.1976 г. до 30.06.1977 г.
2021	43 г. 8 м.	15 г.	от 01.07.1977 г. до 30.04.1978 г.
2022	43 г. 10 м.	15 г.	от 01.05.1978 г. до 28.02.1979 г.
2023	44 г.	15 г.	от 01.03.1979 г. до 31.12.1979 г.
2024	44 г. 2 м.	15 г.	от 01.01.1980 г. до 31.10.1980 г.
2025	44 г. 4 м.	15 г.	от 01.11.1980 г. до 31.08.1981 г.
2026	44 г. 6 м.	15 г.	от 01.09.1981 г. до 30.06.1982 г.
2027	44 г. 8 м.	15 г.	от 01.07.1982 г. до 30.04.1983 г.
2028	44 г. 10 м.	15 г.	от 01.05.1983 г. до 28.02.1984 г.
2029	45 г.	15 г.	след 28.02.1984 г.

Таблица № 5 : Условия за придобиване първо право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 69а от КСО за периода 2018-2029 г. (балерини, балетисти и танцьори в културни организации)

Година	Възраст	Осигурителен стаж	Родени
2018	43 г. 2 м.	25 г.	от 01.01.1975 г. до 31.10.1975 г.
2019	43 г. 4 м.	25 г.	от 01.11.1975 г. до 31.08.1976 г.
2020	43 г. 6 м.	25 г.	от 01.09.1976 г. до 30.06.1977 г.
2021	43 г. 8 м.	25 г.	от 01.07.1977 г. до 30.04.1978 г.
2022	43 г. 10 м.	25 г.	от 01.05.1978 г. до 28.02.1979 г.
2023	44 г.	25 г.	от 01.03.1979 г. до 31.12.1979 г.
2024	44 г. 2 м.	25 г.	от 01.01.1980 г. до 31.10.1980 г.
2025	44 г. 4 м.	25 г.	от 01.11.1980 г. до 31.08.1981 г.
2026	44 г. 6 м.	25 г.	от 01.09.1981 г. до 30.06.1982 г.
2027	44 г. 8 м.	25 г.	от 01.07.1982 г. до 30.04.1983 г.
2028	44 г. 10 м.	25 г.	от 01.05.1983 г. до 28.02.1984 г.
2029	45 г.	25 г.	след 28.02.1984 г.

Таблица № 6 : Условия за придобиване първо право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 69б, ал. 1 от КСО за периода 2018-2037 г. (лица с придобит осигурителен стаж в условията на първа категория труд)

Година	Жени		Мъже		Жени и мъже	Сбор от осигурителен стаж и възраст	
	Възраст	Родени	Възраст	Родени	Осиг. стаж	Жени	Мъже
2018	48 г. 8 м.	от 01.09.1969 г. до 30.04.1970 г.	53 г. 2 м.	от 01.01.1965 г. до 31.10.1965 г.	10	94	100
2019	49 г.	от 01.05.1970 г. до 31.12.1970 г.	53 г. 4 м.	от 01.11.1965 г. до 31.08.1966 г.	10	94	100
2020	49 г. 4 м.	от 01.01.1971 г. до 31.08.1971 г.	53 г. 6 м.	от 01.09.1966 г. до 30.06.1967 г.	10	94	100
2021	49 г. 8 м.	от 01.09.1971 г. до 30.04.1972 г.	53 г. 8 м.	от 01.07.1967 г. до 30.04.1968 г.	10	94	100
2022	50 г.	от 01.05.1972 г. до 31.12.1972 г.	53 г. 10 м.	от 01.05.1968 г. до 28.02.1969 г.	10	94	100
2023	50 г. 4 м.	от 01.01.1973 г. до 31.08.1973 г.	54 г.	от 01.03.1969 г. до 31.12.1969 г.	10	94	100
2024	50 г. 8 м.	от 01.09.1973 г. до 30.04.1974 г.	54 г. 2 м.	от 01.01.1970 г. до 31.10.1970 г.	10	94	100
2025	51 г.	от 01.05.1974 г. до 31.12.1974 г.	54 г. 4 м.	от 01.11.1970 г. до 31.08.1971 г.	10	94	100
2026	51 г. 4 м.	от 01.01.1975 г. до 31.08.1975 г.	54 г. 6 м.	от 01.09.1971 г. до 30.06.1972 г.	10	94	100
2027	51 г. 8 м.	от 01.09.1975 г. до 30.04.1976 г.	54 г. 8 м.	от 01.07.1972 г. до 30.04.1973 г.	10	94	100
2028	52 г.	от 01.05.1976 г. до 31.12.1976 г.	54 г. 10 м.	от 01.05.1973 г. до 28.02.1974 г.	10	94	100
2029	52 г. 4 м.	от 01.01.1977 г. до 31.08.1977 г.	55 г.	от 01.03.1974 г. до 31.12.1974 г.	10	94	100
2030	52 г. 8 м.	от 01.09.1977 г. до 30.04.1978 г.	55 г.	от 01.01.1975 г. до 31.12.1975 г.	10	94	100
2031	53 г.	от 01.05.1978 г. до 31.12.1978 г.	55 г.	от 01.01.1976 г. до 31.12.1976 г.	10	94	100
2032	53 г. 4 м.	от 01.01.1979 г. до 31.08.1979 г.	55 г.	от 01.01.1977 г. до 31.12.1977 г.	10	94	100
2033	53 г. 8 м.	от 01.09.1979 г. до 30.04.1980 г.	55 г.	от 01.01.1978 г. до 31.12.1978 г.	10	94	100
2034	54 г.	от 01.05.1980 г. до 31.12.1980 г.	55 г.	от 01.01.1979 г. до 31.12.1979 г.	10	94	100
2035	54 г. 4 м.	от 01.01.1981 г. до 31.08.1981 г.	55 г.	от 01.01.1980 г. до 31.12.1980 г.	10	94	100
2036	54 г. 8 м.	от 01.09.1981 г. до 30.04.1982 г.	55 г.	от 01.01.1981 г. до 31.12.1981 г.	10	94	100
2037	55 г.	от 01.05.1982 г. до 31.12.1982 г.	55 г.	след 31.12.1981 г.	10	94	100

Таблица № 7 : Условия за придобиване първо право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 69б, ал. 2 от КСО за периода 2018-2037 г. (лица с придобит осигурителен стаж в условията на втора категория труд)

Година	Жени		Мъже		Жени и мъже	Сбор от осигурителен стаж и възраст	
	Възраст	Родени	Възраст	Родени	Осиг. стаж	Жени	Мъже
2018	53 г. 8 м.	от 01.09.1964 г. до 30.04.1965 г.	58 г. 2 м.	от 01.01.1960 г. до 31.10.1960 г.	15	94	100
2019	54 г.	от 01.05.1965 г. до 31.12.1965 г.	58 г. 4 м.	от 01.11.1960 г. до 31.08.1961 г.	15	94	100
2020	54 г. 4 м.	от 01.01.1966 г. до 31.08.1966 г.	58 г. 6 м.	от 01.09.1961 г. до 30.06.1962 г.	15	94	100
2021	54 г. 8 м.	от 01.09.1966 г. до 30.04.1967 г.	58 г. 8 м.	от 01.07.1962 г. до 30.04.1963 г.	15	94	100
2022	55 г.	от 01.05.1967 г. до 31.12.1967 г.	58 г. 10 м.	от 01.05.1963 г. до 28.02.1964 г.	15	94	100
2023	55 г. 4 м.	от 01.01.1968 г. до 31.08.1968 г.	59 г.	от 01.03.1964 г. до 31.12.1964 г.	15	94	100
2024	55 г. 8 м.	от 01.09.1968 г. до 30.04.1969 г.	59 г. 2 м.	от 01.01.1965 г. до 31.10.1965 г.	15	94	100
2025	56 г.	от 01.05.1969 г. до 31.12.1969 г.	59 г. 4 м.	от 01.11.1965 г. до 31.08.1966 г.	15	94	100
2026	56 г. 4 м.	от 01.01.1970 г. до 31.08.1970 г.	59 г. 6 м.	от 01.09.1966 г. до 30.06.1967 г.	15	94	100
2027	56 г. 8 м.	от 01.09.1970 г. до 30.04.1971 г.	59 г. 8 м.	от 01.07.1967 г. до 30.04.1968 г.	15	94	100
2028	57 г.	от 01.05.1971 г. до 31.12.1971 г.	59 г. 10 м.	от 01.05.1968 г. до 28.02.1969 г.	15	94	100
2029	57 г. 4 м.	от 01.01.1972 г. до 31.08.1972 г.	60 г.	от 01.03.1969 г. до 31.12.1969 г.	15	94	100
2030	57 г. 8 м.	от 01.09.1972 г. до 30.04.1973 г.	60 г.	от 01.01.1970 г. до 31.12.1970 г.	15	94	100
2031	58 г.	от 01.05.1973 г. до 31.12.1973 г.	60 г.	от 01.01.1971 г. до 31.12.1971 г.	15	94	100
2032	58 г. 4 м.	от 01.01.1974 г. до 31.08.1974 г.	60 г.	от 01.01.1972 г. до 31.12.1972 г.	15	94	100
2033	58 г. 8 м.	от 01.09.1974 г. до 30.04.1975 г.	60 г.	от 01.01.1973 г. до 31.12.1973 г.	15	94	100
2034	59 г.	от 01.05.1975 г. до 31.12.1975 г.	60 г.	от 01.01.1974 г. до 31.12.1974 г.	15	94	100
2035	59 г. 4 м.	от 01.01.1976 г. до 31.08.1976 г.	60 г.	от 01.01.1975 г. до 31.12.1975 г.	15	94	100
2036	59 г. 8 м.	от 01.09.1976 г. до 30.04.1977 г.	60 г.	от 01.01.1976 г. до 31.12.1976 г.	15	94	100
2037	60 г.	от 01.05.1977 г. до 31.12.1977 г.	60 г.	след 31.12.1976 г.	15	94	100

Таблица № 8 : Условия за придобиване първо право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 69б, ал. 3 от КСО за периода 2018-2033 г. (лица с придобит осигурителен стаж в условията на подземен труд)

Година	Жени		Мъже		Осигурителен стаж по чл. 104, ал. 3 (жени и мъже)	Сбор от осигурителен стаж и възраст (жени и мъже)
	Възраст	Родени	Възраст	Родени		
2018	47 г. 6 м.	от 01.09.1970 г. до 30.06.1971 г.	52 г. 6 м.	от 01.09.1965 г. до 30.06.1966 г.	10	90
2019	47 г. 8 м.	от 01.07.1971 г. до 30.04.1972 г.	52 г. 8 м.	от 01.07.1966 г. до 30.04.1967 г.	10	90
2020	47 г. 10 м.	от 01.05.1972 г. до 28.02.1973 г.	52 г. 10 м.	от 01.05.1967 г. до 28.02.1968 г.	10	90
2021	48 г.	от 01.03.1973 г. до 31.12.1973 г.	53 г.	от 01.03.1968 г. до 31.12.1968 г.	10	90
2022	48 г. 2 м.	от 01.01.1974 г. до 31.10.1974 г.	53 г. 2 м.	от 01.01.1969 г. до 31.10.1969 г.	10	90
2023	48 г. 4 м.	от 01.11.1974 г. до 31.08.1975 г.	53 г. 4 м.	от 01.11.1969 г. до 31.08.1970 г.	10	90
2024	48 г. 6 м.	от 01.09.1975 г. до 30.06.1976 г.	53 г. 6 м.	от 01.09.1970 г. до 30.06.1971 г.	10	90
2025	48 г. 8 м.	от 01.07.1976 г. до 30.04.1977 г.	53 г. 8 м.	от 01.07.1971 г. до 30.04.1972 г.	10	90
2026	48 г. 10 м.	от 01.05.1977 г. до 28.02.1978 г.	53 г. 10 м.	от 01.05.1972 г. до 28.02.1973 г.	10	90
2027	49 г.	от 01.03.1978 г. до 31.12.1978 г.	54 г.	от 01.03.1973 г. до 31.12.1973 г.	10	90
2028	49 г. 2 м.	от 01.01.1979 г. до 31.10.1979 г.	54 г. 2 м.	от 01.01.1974 г. до 31.10.1974 г.	10	90
2029	49 г. 4 м.	от 01.11.1979 г. до 31.08.1980 г.	54 г. 4 м.	от 01.11.1974 г. до 31.08.1975 г.	10	90
2030	49 г. 6 м.	от 01.09.1980 г. до 30.06.1981 г.	54 г. 6 м.	от 01.09.1975 г. до 30.06.1976 г.	10	90
2031	49 г. 8 м.	от 01.07.1981 г. до 30.04.1982 г.	54 г. 8 м.	от 01.07.1976 г. до 30.04.1977 г.	10	90
2032	49 г. 10 м.	от 01.05.1982 г. до 28.02.1983 г.	54 г. 10 м.	от 01.05.1977 г. до 28.02.1978 г.	10	90
2033	50 г.	от 01.03.1983 г. до 31.12.1983 г.	55 г.	от 01.03.1978 г. до 31.12.1978 г.	10	90
2034	50 г. 2 м.	от 01.01.1984 г. до 31.10.1984 г.	55 г.	от 01.01.1979 г. до 31.12.1979 г.	10	90
2035	50 г. 4 м.	от 01.11.1984 г. до 31.08.1985 г.	55 г.	от 01.01.1980 г. до 31.12.1980 г.	10	90
2036	50 г. 6 м.	от 01.09.1985 г. до 30.06.1986 г.	55 г.	от 01.01.1981 г. до 31.12.1981 г.	10	90
2037	50 г. 8 м.	от 01.07.1986 г. до 30.04.1987 г.	55 г.	след 31.12.1981 г.	10	90

Забележка: След 2033 г. изискуемата възраст за мъжете спира да нараства, а за жените продължава да се увеличава с по два месеца от първия ден на всяка следваща календарна година до достигане на 55-годишна възраст през 2063 г.

Таблица № 9 : Условия за придобиване първо право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 69б, ал. 4 от КСО за периода 2018-2045 г. (лица с придобит осигурителен стаж в условията на подземен труд, освободени от длъжност на основание чл. 328, ал. 1, т. 1 и 2 от КТ)

Година	Възраст (жени и мъже)	Родени	Осигурителен стаж по чл. 104, ал. 3 (жени и мъже)	Сбор от осигурителен стаж и възраст (жени и мъже)
2018	45 г. 6 м.	от 01.09.1972 г. до 30.06.1973 г.	10	90
2019	45 г. 8 м.	от 01.07.1973 г. до 30.04.1974 г.	10	90
2020	45 г. 10 м.	от 01.05.1974 г. до 28.02.1975 г.	10	90
2021	46 г.	от 01.03.1975 г. до 31.12.1975 г.	10	90
2022	46 г. 2 м.	от 01.01.1976 г. до 31.10.1976 г.	10	90
2023	46 г. 4 м.	от 01.11.1976 г. до 31.08.1977 г.	10	90
2024	46 г. 6 м.	от 01.09.1977 г. до 30.06.1978 г.	10	90
2025	46 г. 8 м.	от 01.07.1978 г. до 30.04.1979 г.	10	90
2026	46 г. 10 м.	от 01.05.1979 г. до 28.02.1980 г.	10	90
2027	47 г.	от 01.03.1980 г. до 31.12.1980 г.	10	90
2028	47 г. 2 м.	от 01.01.1981 г. до 31.10.1981 г.	10	90
2029	47 г. 4 м.	от 01.11.1981 г. до 31.08.1982 г.	10	90
2030	47 г. 6 м.	от 01.09.1982 г. до 30.06.1983 г.	10	90
2031	47 г. 8 м.	от 01.07.1983 г. до 30.04.1984 г.	10	90
2032	47 г. 10 м.	от 01.05.1984 г. до 28.02.1985 г.	10	90
2033	48 г.	от 01.03.1985 г. до 31.12.1985 г.	10	90
2034	48 г. 2 м.	от 01.01.1986 г. до 31.10.1986 г.	10	90
2035	48 г. 4 м.	от 01.11.1986 г. до 31.08.1987 г.	10	90
2036	48 г. 6 м.	от 01.09.1987 г. до 30.06.1988 г.	10	90
2037	48 г. 8 м.	от 01.07.1988 г. до 30.04.1989 г.	10	90
2038	48 г. 10 м.	от 01.05.1989 г. до 28.02.1990 г.	10	90
2039	49 г.	от 01.03.1990 г. до 31.12.1990 г.	10	90
2040	49 г. 2 м.	от 01.01.1991 г. до 31.10.1991 г.	10	90
2041	49 г. 4 м.	от 01.11.1991 г. до 31.08.1992 г.	10	90
2042	49 г. 6 м.	от 01.09.1992 г. до 30.06.1993 г.	10	90
2043	49 г. 8 м.	от 01.07.1993 г. до 30.04.1994 г.	10	90
2044	49 г. 10 м.	От 01.05.1994 г. До 28.02.1995 г.	10	90
2045	50 г.	От 01.03.1995 г. До 31.12.1995 г.	10	90

Таблица № 10 : Условия за придобиване първо право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 69в, ал. 1 от КСО за периода 2018-2037 г. (учители)

Година	Жени			Мъже		
	Възраст	Учителски осигурителен стаж	Родени	Възраст	Учителски осигурителен стаж	Родени
2018	58 г. 2 м.	25 г. 8 м	от 01.01.1960 г. до 31.10.1960 г.	61 г. 1 м.	30 г. 8 м.	от 01.01.1957 г. до 30.11.1957 г.
2019	58 г. 4 м.	25 г. 8 м.	от 01.11.1960 г. до 31.08.1961 г.	61 г. 2 м.	30 г. 8 м.	от 01.12.1957 г. до 31.10.1958 г.
2020	58 г. 6 м.	25 г. 8 м.	от 01.09.1961 г. до 30.06.1962 г.	61 г. 3 м.	30 г. 8 м.	от 01.11.1958 г. до 30.09.1959 г.
2021	58 г. 8 м.	25 г. 8 м.	от 01.07.1962 г. до 30.04.1963 г.	61 г. 4 м.	30 г. 8 м.	от 01.10.1959 г. до 31.08.1960 г.
2022	58 г. 10 м.	25 г. 8 м.	от 01.05.1963 г. до 28.02.1964 г.	61 г. 5 м.	30 г. 8 м.	от 01.09.1960 г. до 31.07.1961 г.
2023	59 г.	25 г. 8 м.	от 01.03.1964 г. до 31.12.1964 г.	61 г. 6 м.	30 г. 8 м.	от 01.08.1961 г. до 30.06.1962 г.
2024	59 г. 2 м.	25 г. 8 м.	от 01.01.1965 г. до 31.10.1965 г.	61 г. 7 м.	30 г. 8 м.	от 01.07.1962 г. до 31.05.1963 г.
2025	59 г. 4 м.	25 г. 8 м.	от 01.11.1965 г. до 31.08.1966 г.	61 г. 8 м.	30 г. 8 м.	от 01.06.1963 г. до 30.04.1964 г.
2026	59 г. 6 м.	25 г. 8 м.	от 01.09.1966 г. до 30.06.1967 г.	61 г. 9 м.	30 г. 8 м.	от 01.05.1964 г. до 31.03.1965 г.
2027	59 г. 8 м.	25 г. 8 м.	от 01.07.1967 г. до 30.04.1968 г.	61 г. 10 м.	30 г. 8 м.	от 01.04.1965 г. до 28.02.1966 г.
2028	59 г. 10 м.	25 г. 8 м.	от 01.05.1968 г. до 28.02.1969 г.	61 г. 11 м.	30 г. 8 м.	от 01.03.1966 г. до 31.01.1967 г.
2029	60 г.	25 г. 8 м.	от 01.03.1969 г. до 31.12.1969 г.	62 г.	30 г. 8 м.	от 01.02.1967 г. до 31.12.1967 г.
2030	60 г. 3 м.	25 г. 8 м.	от 01.01.1970 г. до 30.09.1970 г.	62 г.	30 г. 8 м.	от 01.01.1968 г. до 31.12.1968 г.
2031	60 г. 6 м.	25 г. 8 м.	от 01.10.1970 г. до 30.06.1971 г.	62 г.	30 г. 8 м.	от 01.01.1969 г. до 31.12.1969 г.
2032	60 г. 9 м.	25 г. 8 м.	от 01.07.1971 г. до 31.03.1972 г.	62 г.	30 г. 8 м.	от 01.01.1970 г. до 31.12.1970 г.
2033	61 г.	25 г. 8 м.	от 01.04.1972 г. до 31.12.1972 г.	62 г.	30 г. 8 м.	от 01.01.1971 г. до 31.12.1971 г.
2034	61 г. 3 м.	25 г. 8 м.	от 01.01.1973 г. до 30.09.1973 г.	62 г.	30 г. 8 м.	от 01.01.1972 г. до 31.12.1972 г.
2035	61 г. 6 м.	25 г. 8 м.	от 01.10.1973 г. до 30.06.1974 г.	62 г.	30 г. 8 м.	от 01.01.1973 г. до 31.12.1973 г.
2036	61 г. 9 м.	25 г. 8 м.	от 01.07.1974 г. до 31.03.1975 г.	62 г.	30 г. 8 м.	от 01.01.1974 г. до 31.12.1974 г.
2037	62 г.	25 г. 8 м.	след 31.03.1975 г.	62 г.	30 г. 8 м.	след 31.12.1974 г.

ИЗПОЛЗВАНИ ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ

1. Статистически бюлетин „Пенсии“ – тримесечно издание на НОИ, дирекция „Анализ, планиране и прогнозиране“.
2. Статистически годишник „Пенсии“ – годишно издание на НОИ, дирекция „Анализ, планиране и прогнозиране“.
3. Статистически бюлетин за регистрираните безработни лица с право на парично обезщетение през 2018 г. – НОИ, дирекция „Анализ, планиране и прогнозиране“.
4. Показатели, характеризиращи временната неработоспособност на осигурените лица за 2017 г. и 2018 г. – НОИ, дирекция „Анализ, планиране и прогнозиране“.
5. Отчет за изпълнение на бюджета на ДОО за 2018 г. – НОИ, дирекция „Анализ, планиране и прогнозиране“.
6. Статистически отчет за изпълнение на консолидирания бюджет на ДОО за 2018 г. – НОИ, дирекция „Анализ, планиране и прогнозиране“.
7. Отчет за изпълнение на бюджета на Учителския пенсионен фонд за 2018 г. – НОИ, дирекция „Анализ, планиране и прогнозиране“.
8. Отчет за изпълнение на бюджета на фонд „ГВРС“ за 2018 г. – НОИ, дирекция „Анализ, планиране и прогнозиране“.
9. Държавен вестник.
10. Информация от печатни и медийни издания („пресклипинг“ на НОИ и др.).
11. Информация от сайтове на други институции (НСИ, КФН, АЗ и др.).

* * *

Национален осигурителен институт

София – 1303

бул. „Ал. Стамболийски“ № 62-64

Година на издаване 2019 г.